

วารสารวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต

Suan Dusit Graduate School Academic Journal

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2569)

ISSN Print : 3027-6624

ISSN Online : 3027-6675

SDU

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง
School of Law and Politics
บัณฑิตวิทยาลัย

วารสารวิชาการ

บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต

Suan Dusit Graduate School Academic Journal

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2569

เจ้าของ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในประเภทบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความวิจารณ์หนังสือ
2. เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ (ครุศาสตร์ รัฐศาสตร์

รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ อาชีวศึกษา บริหารธุรกิจ และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง)

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ จันทร์เจริญ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุขุม เฉลยทรัพย์

ศาสตราจารย์ ดร.ศิริโรจน์ ผลพันธิน

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนะศึก นิษานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชนิตร์ แก้วเนตร

ศาสตราจารย์ พล.ต.ต. หญิง ดร.พัชรา สีนลอยมา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องค์อร สงวนญาติ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ พล.ต.ต. ดร.โสภณ ศรีวพจน์

รองศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล

รองศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์ กัลยาจิตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภฤติ พูลพัฒน์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย มหาคิตะ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา ศรีสอน

รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ปฏิทัศน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง ศิพร โกวิท

พันตำรวจโท ดร.พงษ์ธร ธีญญูสิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดนุชา สลึงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

กระทรวงยุติธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ผู้ประสานงาน

อาจารย์ยุทธภูมิ ภูไพบูลย์

นางสาวณัฏชา ถาวรบุตร

นางสาวจรรุภา ยิ้มละมัย

การพิจารณาบทความ

ต้นฉบับบทความจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ภายนอก ในสาขาวิชานั้น ๆ จำนวน 3 ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบอำพรางสองฝ่าย (Double Blind) และผ่านการตรวจสอบการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งจะส่งผลการพิจารณาแก่ผู้เขียน เพื่อปรับปรุง แก้ไข บทความ หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่ แล้วแต่กรณี เมื่อบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการแล้วผู้เขียนจึงจะได้ใบตอบรับการตีพิมพ์บทความในวารสาร

กำหนดเผยแพร่

จัดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (วารสารราย 4 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

ลิขสิทธิ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

145/9 อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวิชราลงกรณ์

ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทรศัพท์: 02-241-7191-5 ต่อ 4135 โทรสาร: 02-243-3408

Website: <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/SDUGSAJ/index>

Facebook : <https://www.facebook.com/Grad.Journal.SDU>

E-mail: gradjournal@dusit.ac.th

พิมพ์ที่ ศูนย์บริการสื่อและสิ่งพิมพ์ กราฟฟิคไซท์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

295 ถนนนครราชสีมา แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทรศัพท์: 02-244-5081

วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เป็นวารสารปรากฏอยู่ในฐาน TCI (Thai Journal Citation Index Centre) หรือศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย โดยปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพวารสารตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาการตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กำหนดกองบรรณาธิการของวารสารประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิระดับปริญญาเอกมีผลงานวิจัยต่อเนื่อง ซึ่งเป็นบุคลากรจากสถาบันภายนอกและภายใน และมีผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อ่านพิจารณาบทความ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

ทัศนะและข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารนี้เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน ทางกองบรรณาธิการเปิดเสรีในความคิด และไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2569

วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต มุ่งมั่นในการเป็นพื้นที่เผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพ และตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างต่อเนื่อง โดยวารสารได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) ให้อยู่ในกลุ่มที่ 1 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมาตรฐานทางวิชาการที่สั่งสมมาตลอดระยะเวลา 22 ปี วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2569 ประกอบด้วยบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความวิจารณ์หนังสือ ซึ่งผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยครอบคลุมประเด็นที่หลากหลาย

วารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความที่หลากหลายครอบคลุมหลายด้าน ในด้านภาวะผู้นำและการบริหารองค์กร ได้นำเสนอบทความที่น่าสนใจ อาทิ สมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร และกลยุทธ์การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ในด้านการศึกษา และนวัตกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ (SSI) เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เรื่องสมมูลในระบบนิเวศ ผลการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยานุชนชาวไทย และผลการใช้เพลงภาษาอังกฤษสำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย ในด้านสังคมศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้นำเสนอบทความเรื่อง การเปรียบเทียบเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก่อนและหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ความเครียดจากเทคโนโลยีและบทบาทของการมีสติต่อสภาวะหมดไฟในการทำงาน ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา นอกจากนี้ยังมีบทความวิชาการที่น่าสนใจ ได้แก่ "Super Education" ภาพฉายเชิงอนาคตภาพของสังคมโลก และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม: ความท้าทายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งบทความวิจารณ์หนังสือเรื่อง บันไดทองชีวิต: สิบพลังก้าวขึ้นสู่ความสำเร็จ ซึ่งมีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์และสร้างแรงบันดาลใจอย่างยิ่ง

ทั้งนี้กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาอนุเคราะห์พิจารณาคุณภาพบทความ และผู้เขียนบทความทุกท่านที่ได้ส่งบทความที่เป็นประโยชน์ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ หากท่านมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวารสาร สามารถส่งมาได้ทั้งทางกองบรรณาธิการในทุกช่องทาง ได้แก่ หมายเลขโทรศัพท์ 02-2417151-5 ต่อ 4135 โทรสาร 02-2433408 อีเมล gradjournal@dusit.ac.th ทาง Facebook: <https://www.facebook.com/Grad.Journal.SDU> และทางเว็บไซต์ Website: <https://so19.tcithaijo.org/index.php/SDUGSAJ/index> กองบรรณาธิการจะนำไปพิจารณาปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่านต่อไป ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องค์อร สงวนญาติ
บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

เปรียบเทียบเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2440-2475
กับหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475-2500 1

กัลยา เนตรายน และวิจิตร ศรีสอน

สมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร 13
บุญชัย ปลื้มสืบกุล, สุขุม เฉลยทรัพย์, ศิโรจน์ ผลพันธิน และสุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์

ความเครียดจากเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานของพนักงานในองค์กรที่ใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลักในการดำเนินงานในประเทศไทย: บทบาทการกำกับของการมีสติ 31
พิมลสร พิทักษ์ปิยะวรรณ และจุล ธนศรีวินิชชัย

นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการตลาดและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วย
ในการนอนหลับผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ 47
พีรณัฐ ลิ้มปัญญาภรณ์ และอรพรรณ คงมาลัย

กลยุทธ์การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต 63
ศรัยวรรณ พูลต่าย, ศิโรจน์ ผลพันธิน, สุขุม เฉลยทรัพย์ และสุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์

ผลการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย 81
ศิริ ชะระอ่ำ

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ (SSI) เพื่อส่งเสริมความคิด
สร้างสรรค์ เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 97
สกวาดเดือน ม่วงอยู่ และสิรินภา กิจเกื้อกูล

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคาร
เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดสุรินทร์ 113
สุกัญญา ชาญเขียว, อารยา อังไพบูลย์กิจ และกมลทิพย์ ปรีชาตินนท์

ผลการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียน
พยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 127
อภิญา สุขช่วย, ปิยาพัชญ์ นิธิศอัครานนท์, วิไลวรรณ พรหมสีใหม่ และธีระ สาธุพันธ์

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา อิสริยา hmei และอัญญา ดิษฐานนท์	139
บทความวิชาการ	
“Super Education”: ภาพฉายเชิงอนาคตภาพของสังคมโลก ธงชัย สมบูรณ์	153
การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม: ความท้าทายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ปัทมา ลักษณะโยธิน, ศุภาศิริ บุญประเวศ, วิมลรัฐ สกุลหอม และพิทักษ์ จันทร์เจริญ	165
บทความวิจารณ์หนังสือ	
บันไดทองชีวิต: สิบพลังก้าวขึ้นสู่ความสำเร็จ อาภาศิริ สุวรรณานนท์	179
นโยบายและการดำเนินงานจัดพิมพ์วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต	177

เปรียบเทียบเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง
พ.ศ. 2440-2475 กับหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475-2500
A Comparative Study of Political Freedom in Thailand Through Political Literature
Before (2440-2475 B.E.) and After (2475-2500 B.E.) the Regime Change

กัลยา เนตรายน* และวิจิตรา ศรีสอน
วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Kanlaya Netrayon*, and Wijittra Srisorn
College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University

Received: October 25, 2024

Revised: July 4, 2025

Accepted: July 8, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2440-2475 (สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์) 2) ศึกษาเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475-2500 (สมัยประชาธิปไตย) 3) เปรียบเทียบเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2440-2475 (สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์) กับหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475-2500 (สมัยประชาธิปไตย) การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยแบ่งตามรูปแบบของการศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 คน จาก นักประพันธ์ด้านวรรณกรรมการเมือง จำนวน 5 ท่าน นักวิชาการด้านการเมืองการปกครอง จำนวน 5 ท่าน นักวิชาการด้านวรรณกรรมการเมือง จำนวน 5 ท่าน และนักการเมืองจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และวิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) มีการควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2440-2475 (สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์) คือ การจำกัด การกำหนดหนังสือต้องห้าม การทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง และการลงโทษด้วยการทรมานร่างกาย 2) มีการควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475-2500 (สมัยประชาธิปไตย) คือ การจำกัดตลอดชีวิต การออกกฎหมาย และการสนับสนุนวรรณกรรมที่ส่งเสริมนโยบายรัฐ 3) เปรียบเทียบเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองพบว่าทุกวิธีการเป็นการจำกัดเสรีภาพทางการเมืองของสังคมไทยทั้งในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และประชาธิปไตย

คำสำคัญ: เสรีภาพ การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตย

Abstract

This research aimed to (1) study political freedom in Thailand through political literature prior to the change of government during B.E. 2440–2475 (the absolute monarchy period), (2) study political freedom in Thailand through political literature after the change of government during B.E. 2475–2500 (the democratic period), and (3) compare political freedom in Thailand through political literature before and after the change of government-between B.E. 2440–2475 (absolute monarchy) and B.E. 2475–2500 (democracy). This study was qualitative in nature, employing document analysis and in-depth interviews. The key informants were selected according to the research framework, comprising a total of 18 individuals: 5 political literature authors, 5 scholars in political science and public administration, 5 scholars in political literature, and 3 politicians. Data were verified through triangulation and analyzed using content analysis methods. The research findings revealed that: (1) prior to the regime change, political freedom in Thailand was suppressed through imprisonment, the banning of publications, character defamation, and physical torture; (2) after the regime change, political freedom was controlled through life imprisonment, the enactment of laws, and the promotion of state-sponsored literature; and (3) a comparison of political freedom in both periods indicated that various forms of control consistently restricted political freedom in Thai society, both under the absolute monarchy and the democratic regime.

Keywords: Freedom, Absolute Monarchy, Democratic Regime

บทนำ

เสรีภาพในการใช้ชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างสมดุลให้กับวิถีชีวิตของพลเมือง โดยเฉพาะเสรีภาพทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิต แต่เมื่อใดที่ประชาชนรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรม การเรียกร้องเพื่อเสรีภาพตามธรรมชาติจะเกิดขึ้น ซึ่งรูปแบบการเรียกร้องเสรีภาพขึ้นอยู่กับชนชั้น การศึกษา และสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย วรรณกรรมการเมืองเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการเรียกร้องเสรีภาพ เนื่องจากวรรณกรรมเป็นสื่อที่เข้าถึงง่าย สามารถสื่อสารอารมณ์ที่สะท้อนความคิดและสอดแทรกทัศนะทางการเมืองลงในบทประพันธ์ และนักประพันธ์สามารถบันทึกสถานการณ์ทางการเมืองรวมถึงประวัติศาสตร์ของสังคมการเมืองเอาไว้ได้ เพราะ“วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับวิวัฒนาการของสังคมอย่างใกล้ชิด ผู้เขียนได้เสนอความคิดเห็นของตนผ่านเรื่องราวและเหตุการณ์ในวรรณกรรม การใช้งานเขียนเพื่อชี้นำสังคมจึงเป็นกลวิธีหนึ่งที่ปัญญาชนในสังคมไทยเลือกใช้” (สุริยะ หาญพิชัย, 2565) ภาครัฐทั้งในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และประชาธิปไตยจึงตระหนักถึงความสำคัญของวรรณกรรมการเมืองที่สามารถสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองให้เข้าถึงประชาชนจนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในด้านการกล่อมเกล่าและชักจูงผู้อ่านให้เกิดความคิดคล้อยตามทางการเมือง การควบคุมเสรีภาพทางการเมืองผ่านวรรณกรรมจึงเกิดขึ้น และกลายเป็นปัญหาที่นักประพันธ์ ซึ่งเป็นพลเมืองของสังคมถูกปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกทั้งที่เป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานอันพึงมีตามธรรมชาติ แต่“การแสดงออกของบุคคลในฐานะปัจเจกชนตามกฎหมายย่อมต้องมีขอบเขต ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่สังคม หรือความมั่นคงของรัฐ” (ปิ่นบุญญา ลำมะนา, 2560) หลักการเหล่านี้นำไปสู่การตีความจากเนื้อหาในวรรณกรรมตามกรอบของกฎหมายในระบอบการปกครองแต่ละสมัยว่าวรรณกรรมการเมืองเรื่องใดมีแนวคิดทางการเมืองที่อาจขัดต่อกฎหมายหรือแนวปฏิบัติของรัฐที่สามารถนำไปสู่การควบคุมเสรีภาพทางการเมืองที่มักขาดความสมดุลระหว่างอำนาจกับเสรีภาพเสมอ สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันที่การเรียกร้องเสรีภาพทางการเมืองไทยยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่มีบทสรุป

การศึกษาประวัติศาสตร์การเรียกร้องเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองโดยการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองในแต่ละยุค จะทำให้เข้าใจผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่สะท้อนภาพแนวคิดและวิถีปฏิบัติผ่านทางวรรณกรรมการเมือง ซึ่งสามารถนำไปเป็นเครื่องมือสร้างความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงด้านการควบคุมและการเรียกร้องเสรีภาพของการเมืองการปกครองแต่ละยุคสมัย โดยอาศัยบทเรียนจากประวัติศาสตร์เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแนวคิดทางการเมืองในยุคปัจจุบันที่ชนรุ่นหลังจะนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการแสดงออกเพื่อรักษาและเรียกร้องเสรีภาพของประชาชนได้อย่างมีหลักการ รวมถึงภาครัฐสามารถนำแนวทางการควบคุมเสรีภาพในอดีตมาปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมกับยุคสมัย เป็นประโยชน์ต่อแวดวงการศึกษา แวดวงการเมืองและประชาชนทั่วไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2440–2475
2. เพื่อศึกษาเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475–2500
3. เพื่อเปรียบเทียบเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2440–2475 กับหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475–2500

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเสรีภาพ

โทมัส ฮอบส์ นักปรัชญาผู้ค้นคิดทฤษฎีสัญญาประชาคมในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 ซึ่งยืนยันว่า “อำนาจนั้นมาจากการตกลงมอบให้โดยประชาชนผู้ถูกปกครอง” แม้ว่าสิทธิธรรมของประชาชน ในการขัดขืนอำนาจรัฐ จะมีได้อยู่ในความคิดของฮอบส์ แต่ฮอบส์ก็เป็นคนแรกที่สาธิตอย่างเป็นระบบว่า รัฐเป็นเพียงองค์กรเทียม ที่มนุษย์รวมตัวกันสถาปนาขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในหมู่ตน เป้าหมายของการปกครองจึงเป็นอันไม่มีได้ นอกจากเพื่อจรรโลงสวัสดิภาพของปวงชน (นพพร ประชากุล, 2560)

จอห์น ล็อก เน้นว่ามนุษย์มีเสรีภาพตามธรรมชาติที่เท่าเทียมกัน มนุษย์มีเสรีภาพที่จะกระทำตามความปรารถนาของตนกับสิ่งที่ตนเป็นเจ้าของและของบุคคลอื่น โดย “ไม่ขึ้นกับเจตจำนงของผู้หนึ่งผู้ใด” เขามีสิทธิที่จะไม่ทำตามความประสงค์ของคนอื่น คือความหมายของเสรีภาพ ส่วนความเสมอภาคที่มนุษย์มีเท่าเทียมกัน เป็นความเสมอภาคที่มีความสัมพันธ์ด้วยเหตุผลและกฎธรรมชาติ ซึ่งเป็นสภาพที่สงบสุข ไม่ใช่สงคราม มนุษย์มีอำนาจในการลงโทษผู้ละเมิดกฎเอง เพื่อรักษาความเสมอภาคในสังคม รวมถึงมองว่ารัฐเกิดขึ้นเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของมนุษย์จากสภาพธรรมชาติ (พระมหาหมัชวินทร์ ปุริสุตโตโม, 2564)

2. แนวคิดเสรีนิยม ให้ความสำคัญต่อสิทธิธรรมชาติของมนุษย์ทั้งในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน สิทธิธรรมชาติดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงอยู่อย่างแท้จริงของมนุษย์ และจะต้องได้รับความคุ้มครอง นอกจากนี้เสรีนิยมได้ยึดหลักความเปิดเผย การโต้แย้งถกเถียงด้วยหลักของเหตุผล ความยุติธรรม ความอดทนอดกลั้นที่จะรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย (สมนึก จันทริโสตา และคณะ, 2565)

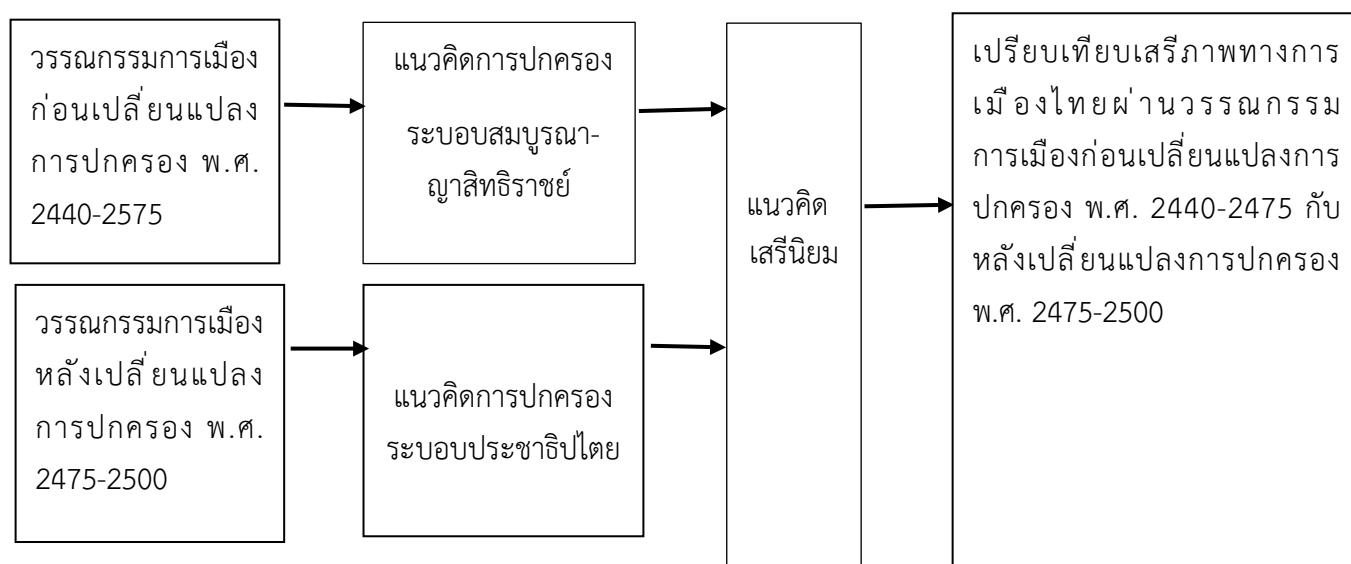
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งกษัตริย์มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการปกครอง เป็นระบบที่เกิดขึ้นในสมัย ร.5 เพื่อรับมือกับการล่าอาณานิคม และการเมืองภายใน ที่ต้องการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ยกเลิกหัวเมืองประเทศราชและระบบราชการแบบเดิม เป็นระบอบการปกครองที่ให้กษัตริย์มีอำนาจเบ็ดเสร็จมีสิทธิขาดในการบริหาร กษัตริย์ คือ กฎหมาย

และที่มาของกฎหมายทั้งปวง ที่ไม่สามารถถูกจำกัดด้วยสภา ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ถูกใช้ในไทยเพียง 3 รัชสมัย เท่านั้น ก่อนไทยจะเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ประชาธิปไตย (พระจันทร์ เอี่ยมชื่น, 2563)

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชาธิปไตยนั้น มีความหมายทั้งในแง่ อุดมการณ์หรือลัทธิความคิดทางการเมืองและความหมายในเชิงระบอบการปกครอง โดยเป็นที่ประจักษ์กันทั่วไปว่า เป็นระบอบการปกครองที่สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยมีกลไกเงื่อนไขรองรับศักดิ์ศรี สิทธิ เสรีภาพและความเท่าเทียมกันของบุคคลในสังคม (นพรัตน์ ชมภูณัฐ และคณะ, 2563)

กรอบแนวคิด

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยศึกษาแนวคิดการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ศึกษาแนวคิดการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยและศึกษาแนวคิดเสรีนิยม เพื่อสังเคราะห์เสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรม การเมืองมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดได้ในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดงานวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง เปรียบเทียบเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2440–2475 กับหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475–2500 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กำหนดวิธีการศึกษาและวิจัยด้วยการค้นคว้าจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 คน เนื่องจากเป็นจำนวนที่สามารถ เข้าถึงและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่หลากหลายและครอบคลุมประเด็นสำคัญที่ต้องการศึกษา โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็น แบบเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงในเรื่องที่ศึกษาและเพื่อให้รวบรวมข้อมูลที่ เพียงพอที่จะได้ข้อสรุปที่จำเป็น แบ่งตามรูปแบบของการศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 คน จาก นักประพันธ์ด้าน

วรรณกรรมการเมือง จำนวน 5 ท่าน นักวิชาการด้านการเมืองการปกครอง จำนวน 5 ท่าน นักวิชาการด้านวรรณกรรม
การเมือง จำนวน 5 ท่าน และนักการเมือง จำนวน 3 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 1 ประเภท คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักประพันธ์ด้านวรรณกรรมการเมือง จำนวน 5 ท่าน นักวิชาการ
ด้านการเมืองการปกครอง จำนวน 5 ท่าน นักวิชาการด้านวรรณกรรมการเมือง จำนวน 5 ท่าน และนักการเมือง
จำนวน 3 ท่าน

การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับเสรีภาพ
ทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมือง พ.ศ. 2440-2500 จากนักประพันธ์ด้านวรรณกรรมการเมือง นักวิชาการ
ด้านการเมืองการปกครอง นักวิชาการด้านวรรณกรรมการเมือง และนักการเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์
ข้อมูลเพิ่มเติมจากการค้นคว้าเอกสาร ได้แก่ วรรณกรรม ตำรา หนังสือ เรื่องสั้น นวนิยาย บทละครพูด ปกฉะต่าง ๆ
บทความในนิตยสารและหนังสือพิมพ์

ขั้นตอนการสร้างและทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัย เพื่อสำรวจตัวแปรที่จะใช้สำหรับกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อเป็นแนวทาง
ในการกำหนดข้อคำถามสัมภาษณ์และศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและเนื้อหา
ของเครื่องมือวิจัย ให้มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากขึ้น จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 และข้อ 2
มาสร้างเครื่องมือการวิจัยตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้ แล้วนำเครื่องมือที่ได้เสนอเพื่อความคิดเห็นและ
คำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาฯ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาในขั้นต้น และแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือ
ให้ถูกต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยก่อนนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาในลำดับถัดไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยมาจากการค้นคว้าเอกสาร ได้แก่ 1.) วรรณกรรมการเมืองที่ปรากฏ
ใน พ.ศ. 2440-2500 ประกอบด้วย 1.1) บทความ ว่าด้วยความฝันละเมอ แต่มีใช้การนอนหลับ ของ เทียนวรรณ
1.2) นิราศหนองคาย ของ ทิม สุขยางค์ 1.3) พงศาวดารสุโขทัย ของ กศร.กุลลาบ 1.4) หนังสือ ฝันร้ายของข้าพเจ้า
ของ พระยาศรภักย์พิพัฒน์ 1.5) นวนิยาย เรื่องเมืองนิมิตร ของ หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล นวรัตน์ 1.6) เรื่องสั้น เรื่อง
ลาก่อนรัฐธรรมนูญ ของ ศรีบูรพา 1.7) บัลลังก์เชียงรุ่ง ของ พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ และข้อมูลอื่น ๆ จากตำรา
หนังสือ หนังสือพิมพ์ สื่อออนไลน์ และใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้สูตรของ IOC ในการวิเคราะห์ดัชนี
ความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย
เชิงคุณภาพ จำนวน 5 ท่าน จากนั้นจึงนำไปใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่
เกี่ยวข้องกับการวิจัยมาวิเคราะห์ และจากการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาตรวจสอบความสมบูรณ์
ซึ่งการตรวจสอบข้อมูลใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

ผลการศึกษา

1. การควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2440-
2475 (สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์) มีดังนี้

1.1 การจำคุก เทียนวรรณ คือ นักประพันธ์ที่มีแนวคิดก้าวหน้า ที่กล้าวิพากษ์สังคม เรียกร้องให้ประชาชน
มี ฟรี (เสรีภาพ) และเรียกร้องให้มี ปาเลเมนต์ ดังที่ปรากฏในบทความเรื่อง “ว่าด้วยความฝันละเมอ แต่มีใช้การนอน
หลับ” ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอุดมคติทางการเมืองการปกครองที่ปรารถนาจะเกิดขึ้นในสังคมสยาม ณ ขณะนั้น

เช่น ความฝันข้อที่ 28 “จะตั้งปาลิเมนอนุญาตให้มีหัวหน้าราษฎรมาพูดธุระชี้แจงของตนแก่รัฐบาลได้” (กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม, 2566) เทียนวรรณถูกจำคุกด้วยข้อหาหมิ่นตราพระราชสีห์ สาเหตุที่น่าจะทำให้ต้องโทษจำคุก คือ การนำเสนอแนวคิดที่ล้ำสมัยในเรื่องเปลี่ยนแปลงการปกครอง เน้นค่านิยมเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียม ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่ค่อนข้างแปลกใหม่ในสังคมไทยขณะนั้น จนการเสนอแนะแนวทางให้ปรับปรุงเรื่องความเสมอภาคของหญิงชาย เสนอให้มีการจัดตั้งศาลยุติธรรม และการจัดตั้งรัฐสภาของเทียนวรรณถูกมองว่าเป็นการชิงสุกก่อนห่าม

1.2 การทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง เกิดขึ้นกับวรรณกรรมเรื่อง พงศาวดารสุโขทัย และบทความต่าง ๆ ที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์สยามประเพณีของ ก.ศ.ร. กุหลาบ เนื่องจากนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ไม่ตรงกับความจริงด้วยการคัดลอกวรรณกรรมในหอหลวงไปเผยแพร่อยู่บ่อยครั้ง และถูกกล่าวหาว่าเป็นนักกึ่งซึ่งมาจากชื่อ กุหลาบ โดยเฉพาะเหตุที่ “นายกุหลาบแต่งพงศาวดารกรุงสุโขทัย พิมพ์ในหนังสือสยามประเพณีว่า มีพระเจ้าแผ่นดินนามว่า พระปิ่นเกษ และมีพระโอรส คือ พระจุลปิ่นเกษ หวังจะเทียบพระจอมเกล้าและพระจุลจอมเกล้า จึงถูกสั่งขังในโรงพยาบาลเป็นเวลา 7 วัน” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2533) “การทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงนี้มีจุดประสงค์เพื่อรักษาสถานภาพของชนชั้นปกครองและป้องกันไม่ให้ข้อมูลเข้าถึงประชาชน ซึ่งสะท้อนถึงวิธีการควบคุมเสรีภาพทางการเมืองที่ไม่ใช้ความรุนแรง แต่ยังคงมีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและเสรีภาพของผู้สร้างวรรณกรรม” อาชญาสิทธิ์ ศรีสุวรรณ (2567), สัมภาษณ์

1.3. การลงโทษด้วยการทรมานร่างกาย ปรากฏขึ้นกับวรรณกรรมเรื่อง “นิราศหนองคาย” ของนายทิม สุขยางค์ (หลวงพัฒนพงศ์ภักดี) เนื่องจากเนื้อหาที่เสียดสีและวิจารณ์ชนชั้นสูงในสังคม โดยเฉพาะ “การเขียนเสียดสีสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ว่าแพ่ทัพพญวน ความว่า “สมเด็จพระท่านชาวนฉลาดดลามาเก่าชื่อท่านเนาครั้งทัพพญวนกระบวนหนี” ซึ่งถือเป็นเรื่องใหญ่” (อรรถพร ดีที่สุด, 2560) ท่านสมเด็จพระเจ้าพระยาจึงฟ้องร้องจนผู้ประพันธ์ได้รับราชทัณฑ์อย่างร้ายแรง คือ ถูกลงโทษด้วยการโบย ยึดวรรณกรรมไปเผาและสั่งจำคุก แต่หลังจากพ้นโทษนายทิม สุขยางค์ก็กลับเข้ารับราชการตามเดิม การถูกลงโทษของนายทิม อาจจะเป็นเพียงการคานอำนาจทางการเมืองในราชสำนักที่จำเป็นต้องควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมือง เพื่อรักษาเสถียรภาพด้านความสัมพันธ์ระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เพราะหากพระมหากษัตริย์ผู้เป็นองค์อธิปัตย์มีแสดงการปกป้องขุนนางมากการมีในราชสำนักอาจมีปัญหาความขัดแย้งกลางแฉ่งใจเกิดขึ้นได้

1.4. การกำหนดหนังสือต้องห้าม พบว่าวรรณกรรมการเมือง เรื่อง นิราศหนองคาย นอกจากควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองด้วยวิธีทรมานร่างกายและจำคุกแล้ว ยังมีการสั่งเผาทำลายต้นฉบับอีกด้วย ถือเป็นการเซ็นเซอร์ไม่ให้ผลงานได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณชนโดยวิธีฉ้อฉลของรัฐ แต่พ.ศ. 2458–2459 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงขอคัดลอกนิราศหนองคายเพื่อเก็บไว้ในหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครทำให้วรรณกรรมฉบับคัดลอกยังคงปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบัน

2. การควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475–2500 (สมัยประชาธิปไตย) มีดังนี้

2.1 การจำกัดตลอดชีวิต หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองประชาชนไทยคาดหวังความมีเสรีภาพในการใช้ชีวิตเป็นอย่างมาก แต่สถานการณ์กลับไม่เป็นไปตามหวัง ซึ่งปรากฏในวรรณกรรม เรื่อง “ฝันร้ายของข้าพเจ้า” ว่า “แสงประทีปประชาธิปไตยของไทยไม่ได้สว่างโชติช่วงโปรดประชาชนพลเมืองสมกับที่คนไทยได้พากันตื่นตื่นโสมนัสหรรษา” (เลื่อน ศรภักย์วานิช, 2512) โดยเฉพาะในแวดวงวรรณกรรมนั้นพบการควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองที่ความรุนแรงขึ้นตามลำดับ ในหนังสือฝันร้ายของข้าพเจ้า ประพันธ์โดยพระยาศรภักย์พิพัฒน์ (เลื่อน ศรภักย์วานิช) ยังบันทึกถึงเหตุการณ์การถูกจำกัดตลอดชีวิตของตนเนื่องจากการเขียนบทความวิจารณ์รัฐบาลคณะราษฎรว่า “เรากลับมาเป็นสัตว์ในขุตาตรวจอีกหลายเดือนจึงถูกเบิกตัวไปฟังคำพิพากษาว่าหนังสือที่ข้าพเจ้า

พิมพ์นั้นเกี่ยวกับการกบฏ จึงพิพากษาว่ามีความผิดฐานกบฏมาตรา 101 ให้จำคุกไว้ตลอดชีวิต” และถูกส่งไปขังที่เกาะเต่า เป็นการทรมานร่างกายและลิดรอนเสรีภาพที่หนักหนาสาหัสกว่าการโอบหลายเท่าตัว

2.2 การออกกฎหมาย วรรณกรรมการเมืองรูปแบบนวนิยายเรื่อง ความฝันของนักอุดมคติ บทประพันธ์ ม.ร.ว. นิมิตมงคล นวรัตน์ เนื้อหาถ่ายทอดชีวิตของรุ่ง จิตเกษมชายหนุ่มผู้เปี่ยมล้นไปด้วยอุดมการณ์ในการใช้ชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งตัวละครเอกในเรื่องมีความคล้ายคลึงกับชีวิตจริงของนักประพันธ์ ที่ถูกส่งจำคุกตลอดชีวิตในข้อหากบฏ ม.ร.ว. นิมิตมงคล นวรัตน์ ได้เขียนบันทึกชีวิตจริงของท่านไว้ในวรรณกรรม เรื่อง ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง เพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงในอีกแง่มุมหนึ่งว่าการตัดสินใจนั้นเป็นการใส่ร้ายป้ายสีว่า “คดีกบฏ 2481 เป็นเรื่องเสกสรรคิดใส่ร้าย และการประหารชีวิต 18 คนนั้นเป็นการฆาตกรรมโดยเผด็จการกฎหมาย และถูกส่งตัวไปเกาะเต่า โดยข้าพเจ้าถูกจับได้ว่าได้เขียนเรื่อง “ความฝันของนักอุดมคติ” ซึ่งถูกเห็นว่าเป็นภัยร้ายแรงแก่ความสงบสุขของประเทศชาติ” (นิมิตรมงคล, 2564) และในหนังสือ คำพิพากษาศาลพิเศษ เรื่อง กบฏ พุทธศักราช 2482 กล่าวถึงม.ร.ว. นิมิตมงคล นวรัตน์ ว่า “ได้เขียนบทประพันธ์สนับสนุนส่งเสริมลัทธิคอมมิวนิสต์ และเขียนบทประพันธ์กับกล่าวด้วยวาจาตำหนิติเตียนรัฐบาล” (กรมโฆษณาการ, 2482)” ซึ่งนวนิยายเรื่องความฝันของนักอุดมคตินั้น สะท้อนภาพการควบคุมเสรีภาพของวรรณกรรมการเมืองยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองได้อย่างเด่นชัด เนื่องจาก “แก่นเรื่องมีนัยสำคัญในการนำเสนออุดมการณ์ทางการเมืองการปกครอง ซึ่งสามารถเป็นแนวทางแก่ผู้อ่านในการพิจารณาหลักการพื้นฐานของสังคมในอุดมคติ (Utopia) อย่างไรก็ตาม การนำเสนอดังกล่าวอาจถูกตีความในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ระบอบการปกครองที่มีลักษณะเผด็จการประชาธิปไตยในบริบทสังคมสมัยนั้น” (พิมพ์ภรณ์ บุญประเสริฐ, 2567: สัมภาษณ์)

2.3 การสนับสนุนวรรณกรรมที่ส่งเสริมนโยบายรัฐ เป็นวิธีการควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองที่ตรงข้ามกับการเซ็นเซอร์ที่ใช้กับหนังสือพิมพ์ นักประพันธ์ยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475–2500 มักเป็นนักหนังสือพิมพ์ควบคู่ไปด้วย จึงใช้วิธีนำเสนอแนวคิดและอุดมการณ์ผ่านวรรณกรรม ซึ่งมีทั้งนักประพันธ์ที่สนับสนุนนโยบายรัฐบาลคณะราษฎรและต่อต้าน กรณีตัวอย่าง วรรณกรรมการเมืองในรูปแบบเรื่องสั้น ลาก่อนรัฐธรรมนูญ ของศรีบูรพา นักประพันธ์ผู้ศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และมีความมุ่งหวังว่ารัฐบาลคณะราษฎรจะนำพาประเทศชาติไปสู่เสรีภาพและประชาธิปไตย งานเขียนของศรีบูรพาในเรื่อง ลาก่อนรัฐธรรมนูญ จัดอยู่ในวรรณกรรมที่รัฐใช้วิธีการควบคุมด้วยการสนับสนุน เพราะเนื้อเรื่องกล่าวถึงสมศักดิ์ เต้นชัยพลเรือนผู้ปลอมตัวไปเป็นลูกเสือเพื่อต่อสู้กับคณะกบฏบรรดเพื่อปกป้องประชาธิปไตยจนเสียชีวิต โดยเสี่ยงภัยภรรยาว่า “เพื่อพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญอันศักดิ์สิทธิ์ ฉันก็ได้ตายด้วยความภูมิใจอย่างที่สุด” (ศรีบูรพา, 2522) แสดงให้เห็นความเชื่อมั่นและศรัทธาอันแรงกล้าต่อระบอบประชาธิปไตยของผู้ประพันธ์ การให้อิสระในการเผยแพร่วรรณกรรมที่สนับสนุนนโยบายรัฐ ถือเป็นการควบคุมเสรีภาพรูปแบบหนึ่ง เพราะเป็นการขีดวงล้อมในการจำกัดการเผยแพร่วรรณกรรมที่ต่อต้านรัฐให้หมดช่องทางในการเผยแพร่ แต่เมื่อเวลาผ่านไป ผลงานของรัฐบาลคณะราษฎรซึ่งเปลี่ยนผู้นำหลายสมัย กลับสะท้อนแนวคิดเผด็จการในระบอบประชาธิปไตย จากความชื่นชมในตอนแรกของศรีบูรพา กลายเป็นการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและถูกควบคุมเสรีภาพทางการเมืองเช่นเดียวกับนักเขียนคนอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีการตีพิมพ์วรรณกรรมส่งเสริมอุดมการณ์ชาตินิยม เช่น วรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ทั้งเรื่องสั้นและนวนิยายของพลตรี หลวงวิจิตรวาทการ เช่น เช่น บัลลังก์เชียงรุ่ง ราชนู และเลือดสุพรรณ โดย“ทัศนคติต่าง ๆ ของหลวงวิจิตรวาทการที่แสดงออกมาในงานประพันธ์ ท่านใช้จิตวิทยาในการผูกเรื่องให้คนดูประทับใจในบทบาทของตัวละคร” (ครองพล อภิธนาคุณ, 2566) จนปลูกจิตสำนึกให้กับผู้อ่าน เป็นการกล่อมเกลாதองการเมืองเพื่อชักจูงหรือเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมของประชาชนให้สนับสนุนแนวคิดและนโยบายของรัฐบาลคณะราษฎร โดยเฉพาะการสนองลัทธิชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงครามเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดความขัดแย้งทางการเมือง

3. การเปรียบเทียบการควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2440–2475 (สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์) กับหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475–2500 (สมัยประชาธิปไตย) มีดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบการควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2440–2475 กับหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475–2500

ยุคก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2440–2475	ยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475–2500	วิเคราะห์ความแตกต่าง
1. การจำคุก	การจำคุกตลอดชีวิต	ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การตัดสินโทษขึ้นอยู่กับพระราชวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์ จำนวนปีของการจำคุกไม่มีกำหนดชัดเจน การสิ้นสุดโทษมักเกิดขึ้นจากการพระราชทานอภัยโทษ ในขณะที่ในระบอบประชาธิปไตย มีการบัญญัติกฎหมายตามรัฐธรรมนูญจึงมีความชัดเจนมากกว่า และมีกรณีที่น่าประหลาดถูกจำคุกตลอดชีวิต เนื่องจากการเชื่อมโยงระหว่างวรรณกรรมและการเมือง
2. การทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง		ปรากฏพบในวรรณกรรมการเมืองของ ก.ศ.ร. หลากหลายในยุคก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง
3. การลงโทษด้วยการทรมานร่างกาย		ปรากฏพบในวรรณกรรมการเมืองเรื่องนิราศหนองคาย ของนายทิม สุขยางค์ เป็นวิธีการลงโทษตามจารีตที่ใช้ความกลัวในการควบคุมมิให้กระทำความผิด แต่ภายหลังเมื่อมีบทบัญญัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญจึงปรับระบบการลงโทษให้มีความรุนแรงตามหลักสิทธิมนุษยชน
4. การกำหนดหนังสือต้องห้าม	การสนับสนุนวรรณกรรมที่ส่งเสริมนโยบายรัฐ	การควบคุมทั้ง 2 วิธีมีกระบวนการแตกต่างกัน แต่ให้ผลลัพธ์เดียวกัน คือ การกำหนดหนังสือต้องห้ามเป็นการจำกัดการเผยแพร่เนื้อหาที่ขัดแย้งกับนโยบายรัฐ การสนับสนุนวรรณกรรมที่ส่งเสริมนโยบายของรัฐ ก็เป็นการปิดกั้นเสียงวิพากษ์วิจารณ์และส่งเสริมทัศนคติที่เอื้อต่อรัฐ โดยลดคุณค่าของหนังสือที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางที่รัฐกำหนด เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนคล้อยตามนโยบายของรัฐอย่างแนบแน่น

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ยุคก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2440–2475	ยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475–2500	วิเคราะห์ความแตกต่าง
5.	การออกกฎหมาย	ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2464 เพื่อควบคุมกิจการหนังสือพิมพ์ หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะราษฎรได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์และจัดตั้งศาลพิเศษในปี 2481 เพื่อกล่าวหาบรรณกรที่ต่อต้าน ซึ่งผลงานของมรว.นิมิตรมงคล ถูกตีความว่ามีความผิดฐานกบฏตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา 301 จึงเป็นการใช้กฎหมายควบคุมบรรณกรรมการเมืองโดยตรง.

อภิปรายผล

1. บรรณกรรมการเมืองก่อนการเปลี่ยนแปลง พุทธศักราช 2440–2475 จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์พบว่าเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านบรรณกรรมการเมืองมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือ ผู้ปกครองมีอำนาจในการควบคุมเสรีภาพของประชาชน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่สงบหรือความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องสิทธิของโทมัส ฮอบส์ กับจอห์น ล็อก (พระวรวัชรินทร์, สิริภทโท (อินวิน), 2563) “มนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องยอมสละสิทธิธรรมชาติของตนทั้งหมดให้กับรัฐ เพื่อที่รัฐจะได้มีอำนาจอย่างเต็มที่ในการควบคุมสถานะธรรมชาติของมนุษย์ โดยจำเป็นต้องให้มนุษย์ยอมสละเสรีภาพของตนมอบให้กับรัฐ” ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับระบอบการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของไทยที่ควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านบรรณกรรมการเมืองโดยยึดหลักการให้สิทธิขาดในการตัดสินความชอบธรรมแก่ชนชั้นปกครองนั้นคือองค์พระมหากษัตริย์ในการพิจารณาว่าบรรณกรรมเรื่องใดส่งผลเสียต่อสังคมภายใต้แนวคิดการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เห็นสมควรที่จะควบคุมเสรีภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ปรัชญาทางการเมืองว่าด้วยรัฐที่เข้มแข็ง (ประสงค์ เล็กไธสง, 2568) “ในการบังคับใช้กฎหมายและลงโทษ ผู้ละเมิดกฎเพื่อสร้างความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในสังคม บทบาทของรัฐไม่เพียงจำกัดอยู่ที่การรักษาความสงบเรียบร้อย แต่ยังรวมถึงการป้องกันภัยคุกคามจากภายนอก ฮอบส์ยอมรับว่า การมอบอำนาจให้รัฐอย่างเบ็ดเสร็จ อาจดูเหมือนเป็นการลดทอนเสรีภาพของประชาชน แต่เขาเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากการกระจายอำนาจหรือการแบ่งอำนาจอาจทำให้เกิดความขัดแย้งที่นำไปสู่ความไม่สงบในสังคม แนวคิดเรื่องสัญญาประชาคมของฮอบส์แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพส่วนบุคคลกับความสงบเรียบร้อยของสังคม เขาชี้ให้เห็นว่าการสละเสรีภาพบางส่วนเพื่อความมั่นคงส่วนรวมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสังคมมนุษย์ การควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านบรรณกรรมการเมืองยุคก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2440–2475 จึงสอดคล้องกับทฤษฎีเสรีภาพของโทมัส ฮอบส์ อย่างมีความชอบธรรม

2. บรรณกรรมการเมืองยุคหลังการเปลี่ยนแปลง พุทธศักราช 2475–2500 จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์พบว่าเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านบรรณกรรมการเมืองไม่มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเน้นเรื่องสิทธิ เสรีภาพของประชาชนเป็นหลัก และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ

ประชาชนได้มีการนำมาบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 แต่ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองการควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก็ยังคงมีอยู่และทวีความรุนแรงขึ้นในทางกฎหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์ เรื่อง วิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองในวรรณกรรมไทยตั้งแต่ปีพ.ศ. 2475 ถึง 2519 กล่าวว่า “การปกครองแบบประชาธิปไตยเน้นความสำคัญของการพึงเสียประชาชน โดยอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนที่มอบหมายให้กลุ่มบุคคลบริหารบ้านเมือง เมื่อชนชั้นปกครองใช้อำนาจอย่างไม่เหมาะสม จะนำไปสู่ความไม่พอใจของประชาชน โดยเฉพาะในระบบเผด็จการที่ทำให้กวีหรือนักเขียนต้องเผชิญกับแรงกดดันในการสร้างสรรค์ผลงาน บางครั้งต้องลักลอบแต่งหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกข่มขู่จากผู้มีอำนาจ” (พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์ , 2541) สะท้อนการไม่เปิดโอกาสให้สังคมไทยโดยเฉพาะแวดวงวรรณกรรมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองตามที่ควรจะมีในระบอบประชาธิปไตย

3. เปรียบเทียบการควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2440–2475 กับหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475–2500 จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์พบว่ายุคก่อนและหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้นไม่มีความเป็นเสรีนิยมในการควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองเช่นเดียวกัน เพราะการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สิทธิขาดในการปกครองขึ้นอยู่กับบุคคลเดียว คือกษัตริย์ ชนชั้นภายใต้การปกครองไม่มีสิทธิในการเรียกร้องความเท่าเทียมเพราะถูกกดไว้ด้วยความเชื่อและค่านิยมแบบเก่า มีขุนนางเป็นปราการด่านแรกในการควบคุมเสรีภาพจนประชาชนต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองเพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพ สอดคล้องกับงานวิจัย ของนายพิรพงศ์ หมูซัง เรื่อง แนวคิดทางการเมืองของคณะ ร.ศ. 130 ที่กล่าวว่า “การเกิดระบบอุปถัมภ์ในระบบราชการและความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม จนมีความต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่สิ่งที่พวกเขาเรียกว่า ลิ้มเต็ด มอนนากี้ หรือ รีบปลีก โดยเน้นไปที่การให้ประชาชนมีความเท่าเทียม มีความเสมอภาคบนพื้นฐานของอุดมการณ์เสรีนิยม อันได้แก่ เสรีภาพและความเสมอภาค” (พิรพงศ์ หมูซัง, 2558) สะท้อนให้เห็นว่าการควบคุมเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้นไม่สอดคล้องกับแนวคิดเสรีนิยม สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยหลัง 2475–2500 แม้วรรณกรรมในยุคนั้นจะสนับสนุนหรือเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยภายใต้แนวคิดเสรีนิยมทั้งนวนิยายเรื่อง ความฝันของนักอุดมคติและลาก่อนรัฐธรรมนูญแต่รัฐบาลคณะราษฎรกลับปกครองโดยกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียวที่พยายามกุมอำนาจไว้ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของกษิดิศ อนันท์นาธร เรื่อง ชีวิตของระบอบรัฐธรรมนูญไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475–2490 ว่า “ในระยะแรกคณะราษฎรได้ใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง จากนั้นได้มีการประนีประนอมเพื่อให้การเปลี่ยนผ่านเป็นไปอย่างราบรื่น โดยยังคงยึดหลักประชาธิปไตย ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กลุ่มนักการเมืองในฝ่ายเสรีของคณะราษฎรก็ถูกกลุ่มทหารและฝ่ายอนุรักษ์นิยมรัฐประหาร นำไปสู่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราวที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองกลับไปสู่ระบอบที่ไม่เป็นประชาธิปไตยอีกครั้ง” (กษิดิศ อนันท์นาธร, 2560) สะท้อนให้เห็นความไม่มีเสรีนิยมเกิดขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองพบว่าทุกวิธีการควบคุมเป็นการจำกัดเสรีภาพทางการเมืองของสังคมไทยทั้งในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ รัฐบาลหรือผู้มีอำนาจทางการเมืองในปัจจุบันต้องให้เสรีภาพอย่างแท้จริงต่อนักเขียนและนำปัญหาทางการเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมการเมืองทั้งในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และระบอบประชาธิปไตยในอดีตที่นักเขียนนำเสนอมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆของชาติบ้านเมือง

1.2 ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน สร้างสังคมแห่งความรู้โดยการจัดกิจกรรมอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสังคมจากการอ่านวรรณกรรมการเมืองซึ่งจะช่วยสร้างสังคมที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และการเมือง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองพุทธศักราช 2500–2520 เพื่อศึกษาพัฒนาการของเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองในยุคถัดไป เพื่อนำบทเรียนทางประวัติศาสตร์มาปรับปรุงและพัฒนาเสรีภาพทางการเมืองของสังคมในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมโฆษณาการ. (2482). *คำพิพากษาศาลพิเศษ พุทธศักราช 2482 เรื่องกบฏ*. พานิชคุณผล.
- กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม. (2566). เทียนวรรณบันทึก “ว่าด้วยความฝัน” เมื่อ 100 ปีก่อน เห็นไทยเลิกลาสดังธนาคาร มีสภาผู้แทนฯ. *ศิลปวัฒนธรรม*. https://www.silpa-mag.com/history/article_28336
- กษิตศ อนันทนารถ. (2560). *ชีวิตของระบอบรัฐธรรมนูญไทยตั้งแต่พ.ศ. 2475 ถึง 2490*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย คณະนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ครองพล อภิธนาคุณ. (2566). บทบาทและการสื่อสารทางการเมืองผ่านวรรณกรรมของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ: ศึกษาในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2481-2505. *วารสารศิลปการจัการ*, 7(4), 1484–1501.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2533). *นิทานโบราณคดี*. เกษมการพิมพ์.
- นพพร ประชากุล. (2560, 14 ตุลาคม). คิดสร้างต่างสรรค์-ทอมัส ฮอบส์ ผู้คิดค้นทฤษฎีสัญญาประชาคม. *สารคดี*. <https://www.sarakadee.com/2017/10/14/thomas-hobbes/>
- นพรัตน์ ชมภูธัญ, สราวุธ มูลทา และสิริวิชัย สุพล. (2563). แนวคิดของนักปราชญ์รัฐศาสตร์มมมมองประชาธิปไตย. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 1(2), 21–34.
- นิมิตมงคล นวรัตน์, ม.ล. (2564). *ชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง*. ศรีปัญญา.
- ประสงค์ เล็กไธสง. (2568). ปรัชญาทางการเมืองว่าด้วยรัฐที่เข้มแข็งของโทมัส ฮอบส์. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัการ*, 8(1), 249.
- ปิ่นบุญญา ลำมะนา. (2560). การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์*, 1(2), 63–81.
- พระจันทร์ เอี่ยมชื่น. (2563). สมบูรณาญาสิทธิราชย์แบบไทย ๆ อาจไม่ได้เก่าแก่อย่างที่คิดและเคยเกิดขึ้นใน 3 รัชสมัยเท่านั้น. BrandThink. <https://www.brandthink.me/content/absolute-monarchy>
- พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์. (2541). *วิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองในวรรณกรรมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ถึง 2519* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ. (2567). *เปรียบเทียบเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองยุคก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2440-2475 กับยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475-2500*, สัมภาษณ์
- พีรพงศ์ หมูซัง. (2558). *แนวคิดทางการเมืองของคณะ ร.ศ. 130*. ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณະรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มขวินทร์ ปุริสุตโตโม, พระมหา. (2564). วิเคราะห์แนวคิดเรื่องเสรีภาพของจอห์น ล็อก กับ คาร์ล มาร์ก. *วารสารวัฒนธรรมแห่งการพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 27–41. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Vanam_434/article/view/247601
- เลื่อน ศราภยวานิช. (2512). *ฝันร้ายของข้าพเจ้า*. ศราภย.

วรวัชรินทร์, สิริภุโท (อินวิน), พระ. (2563). การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องสิทธิของโทมัส ฮอบส์กับจอห์น ล็อก. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ศรีบูรพา. (2522). ลาก่อนรัฐธรรมนูญ. วิทวัส.

สมนึก จันทร์โสดา, สิริชัย ธรรมจารี (สายสิงห์), พระ, สังวาน เขมปญโญ (สายเนตร), พระ และศราวุธ ชันธิชัย. (2565). เสรียนิยมกับพลังอำนาจใหม่ของการเมืองในศตวรรษที่ 21. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 6(2), 552–565. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jeir/article/view/257193>

สุริยะ หาญพิชัย. (2565). แนวคิดทางการเมืองและสังคมในวรรณกรรมเรื่องสั้นพานแว่นฟ้า 2559-2564. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2(5), 541–558.

อรรถพร ดีที่สุด. (2560). นิราศหนองคายฉบับสมุดฝรั่ง: การศึกษาเชิงวิเคราะห์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อาชญาสิทธิ์ ศรีสุวรรณ. (2567). เปรียบเทียบเสรีภาพทางการเมืองไทยผ่านวรรณกรรมการเมืองยุคก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2440-2475 กับยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475-2500, สัมภาษณ์

คณะผู้เขียน

กัลยา เนตรายน

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
1 ถนน อุททองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
E-mail: s65584944010@ssru.ac.th

วิจิตรา ศรีสอน

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
1 ถนน อุททองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
E-mail: wijittra.sr@ssru.ac.th

สมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร Leadership Competencies Enhancing the Capabilities of Organization Management Consultants

บุญชัย ปลื้มสืบกุล, สุขุม เฉลยทรัพย์, ศิโรจน์ ผลพันธิน และสุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์*
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Boonchai Pluemsuebkul, Sukum Chaleysub, Siroj Polpuntin, and
Supaporn Tungdamnernsawad*
Graduate School, Suan Dusit University

Received: December 11, 2024

Revised: February 18, 2025

Accepted: February 20, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร และ 2) วิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรระดับหัวหน้างานจากองค์กรธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจอาหาร ธุรกิจบริการ และองค์กรการศึกษา จำนวน 384 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสมรรถนะภาวะผู้นำ ด้านมาตรฐานจริยธรรมและวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.74$, $SD = .345$) โดยเฉพาะการรักษาความลับขององค์กร รองลงมาคือด้านภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.59$, $SD = .471$) โดยเฉพาะการควบคุมอารมณ์ ด้านสภาพแวดล้อมในการดำเนินการให้คำปรึกษา ($\bar{X} = 4.57$, $SD = .467$) โดยเฉพาะการเข้าใจความต้องการของลูกค้า และด้านการพัฒนาวิชาชีพและส่วนบุคคล ($\bar{X} = 4.60$, $SD = .459$) โดยเฉพาะทักษะการสื่อสารและการฟังอย่างตั้งใจ 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ พบว่า มี 6 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ มาตรฐานจริยธรรมและวิชาชีพ การพัฒนาวิชาชีพและส่วนบุคคล มนุษยสัมพันธ์และการปรับตัว และการเพิ่มขีดความสามารถของที่ปรึกษา โดยพบความสัมพันธ์ระดับสูงระหว่างความเชี่ยวชาญเฉพาะทางกับการพัฒนาวิชาชีพ ($r = .848$) และความเชี่ยวชาญเฉพาะทางกับมาตรฐานจริยธรรม ($r = .819$)

คำสำคัญ: สมรรถนะภาวะผู้นำ ที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร มาตรฐานจริยธรรมและวิชาชีพ

*สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์ (Corresponding Author)

e-mail: supaporn_tun@dusit.ac.th

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the level of leadership competency that enhanced organizational management consultants' capabilities and 2) analyze the relationships between components of leadership competency that enhanced organizational management consultants' capabilities. This quantitative research utilized questionnaires to collect data from 384 department-level managers in retail businesses, food businesses, service businesses, and educational institutions. The data were analyzed using descriptive statistics including mean and standard deviation, and inferential statistics including exploratory factor analysis and Pearson's correlation coefficient. The results revealed that: 1) The level of leadership competency that enhanced organizational management consultants' capabilities was highest in ethics and professional standards ($\bar{X} = 4.74$, $SD = .345$), especially in maintaining organizational confidentiality, followed by leadership and management ($\bar{X} = 4.59$, $SD = .471$), especially in emotional control, consulting operation environment ($\bar{X} = 4.57$, $SD = .467$), especially in understanding customers' requirement and professional and personal development ($\bar{X} = 4.60$, $SD = .459$), especially in communication skill and active listening, respectively. 2) The relationship analysis identified six components with positive correlations at the statistical significance level of .01: specialized expertise, leadership and management, ethics and professional standards, professional and personal development, human relations and adaptability, and consultant capability enhancement. High correlations were found between specialized expertise and professional development ($r = .848$), and between specialized expertise and ethical standards ($r = .819$).

Keywords: Leadership Competency, Organizational Management Consultant, Ethics and Professional Standards

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค และวิกฤตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อตรงต่อการดำเนินงานขององค์กร ทั้งด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ การบริหารต้นทุนและทรัพยากร รวมถึงการรักษาขีดความสามารถในการแข่งขัน องค์กรจึงจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอดและการเติบโตที่รุ่งเรือง ที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กรจึงมีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำและสนับสนุนองค์กรในการรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ โดยอาศัยความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการวิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดกลยุทธ์ และวางแนวทางการพัฒนาองค์กรที่เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม การเป็นที่ปรึกษาที่มีประสิทธิภาพไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ ทักษะและความเชี่ยวชาญทางวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องอาศัยสมรรถนะด้านภาวะผู้นำที่จะช่วยให้สามารถนำพาองค์กรและทีมงานไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hill and McShane (2008) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาองค์กร โดยผู้นำต้องมีความสามารถในการกำหนดทิศทาง วางแผนกลยุทธ์ สร้างแรงบันดาลใจ และนำพาทีมงานไปสู่เป้าหมาย รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรผ่านกระบวนการวางแผน การจัดการองค์กร การนำ และการควบคุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

นอกจากนี้ งานวิจัยของ Clark (2004) ยังชี้ให้เห็นว่าการเป็นที่ปรึกษามืออาชีพต้องให้ความสำคัญกับจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อคำแนะนำที่ให้กับลูกค้า มีการรักษาความลับขององค์กรอย่างเคร่งครัด พัฒนาความเชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างความเชื่อมั่นในการให้คำปรึกษาผ่านผลงานที่มีคุณภาพ รักษามาตรฐานวิชาชีพในการปฏิบัติงาน และบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะทำงานวิจัยของ Appelbaum and Steed (2005) พบว่า ความสำเร็จในการให้คำปรึกษาขึ้นอยู่กับความสามารถในการเข้าใจความต้องการของลูกค้าอย่างถ่องแท้ การส่งมอบคุณค่าที่ตรงกับความต้องการ การสร้างความไว้วางใจผ่านการทำงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของลูกค้าในกระบวนการให้คำปรึกษา การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการรับฟังและการให้ข้อเสนอแนะ การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาความสัมพันธ์ระยะยาวบนพื้นฐานของความเป็นมืออาชีพ

การพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำของที่ปรึกษาจึงต้องครอบคลุมหลายมิติ ทั้งด้านมาตรฐานจริยธรรมและวิชาชีพ ที่เน้นการสร้างค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการพัฒนาตนเองและการนำผู้อื่น การเข้าใจสภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจทั้งด้านอุตสาหกรรม ตลาด และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นทั้งในด้านวิชาชีพและส่วนบุคคล ตามแนวคิดของ Block, P (2011) ที่กล่าวว่า ที่ปรึกษาต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่สามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาองค์กร เข้าใจความต้องการของลูกค้าและการเปลี่ยนแปลงของตลาดเพื่อปรับกลยุทธ์การให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสม สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและกำหนดกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อโอกาสและความท้าทาย รวมถึงมีทักษะในการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาระดับสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ปรึกษาอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยใช้กรอบแนวคิดที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานจริยธรรมและวิชาชีพ ประกอบด้วย ค่านิยม จริยธรรม และพฤติกรรม 2) ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การเป็นผู้นำตนเอง การเป็นผู้นำผู้อื่น และการเป็นผู้นำผ่านการเปลี่ยนแปลง 3) สภาพแวดล้อมในการดำเนินการให้คำปรึกษา ประกอบด้วย ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ลูกค้าและตลาด กลยุทธ์และการวิเคราะห์ การส่งมอบการปฏิบัติงาน และการพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 4) การพัฒนาวิชาชีพและส่วนบุคคล ประกอบด้วย ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสาร การคิดเชิงวิสัยทัศน์ การปรับตัว และความรู้ โดยผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาที่ปรึกษาให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมตามมาตรฐานวิชาชีพและความต้องการขององค์กรลูกค้า รวมถึงการยกระดับคุณภาพการให้คำปรึกษาด้านการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร
2. เพื่อวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร

สมมติฐานการวิจัย

องค์ประกอบของสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่นำมาศึกษาวิจัย มีดังนี้

มาตรฐานด้านจริยธรรมและวิชาชีพ (Ethics and Professional Standards) ประกอบด้วย 1) ค่านิยม (Values) เป็นความเชื่อที่คงทนเป็นตัวกำหนดแบบแผนในการดำเนินชีวิต และเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิตที่บุคคลหรือสังคมเห็นว่างาม 2) จริยธรรม (Ethics) สิ่งที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ หรือกฎที่ควรปฏิบัติในทางที่ดี ที่ควรกระทำ เพื่อให้เกิดสิ่งที่ดี และ 3) พฤติกรรม (Behaviors) เป็นการกระทำของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมาด้วยพฤติกรรมที่สนองตอบต่อสิ่งเร้า และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ (Waterman, P., 2004)

ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ (Leadership and Management) ภาวะผู้นำสำหรับที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร ประกอบด้วย 1) การเป็นผู้นำตนเอง (Leading self) การรู้จักบทบาทตนเองในองค์กร และความสามารถในการนำตนเอง 2) การเป็นผู้นำผู้อื่น (Leading others) การพยายามพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์และมีคุณลักษณะการรับฟังและตัดสินใจเกี่ยวกับความคิดเห็นของคนอื่น และ 3) การเป็นผู้นำและการบริหารจัดการผ่านการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศนคติไปสู่ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และมีการกระจายอำนาจอย่างมีคุณธรรม และกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำ สำหรับการบริหารจัดการ (Management) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การนำและการควบคุม เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล (Hill & McShane, 2008)

สภาพแวดล้อมในการดำเนินการให้คำปรึกษา (Consulting Operating Environment) ประกอบด้วย 1) ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการอุตสาหกรรมหรือภาคเศรษฐกิจและสังคม (Industry or Sector specialisms) ความสามารถในการใช้ทักษะทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการเรียนรู้เพื่อการจัดการดำเนินงาน มุ่งเน้นที่การนำความรู้ ทักษะและความเชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ สร้าง หรือปรับปรุงวิธีการทำงานในการให้คำปรึกษา 2) ลูกค้าและตลาด (Clients and Markets) การตอบสนองความต้องการของลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจสูงสุด ต้องเข้าใจว่าความต้องการของลูกค้านั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ที่ปรึกษาต้องพยายามศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนกลยุทธ์ 3) กลยุทธ์ การวิเคราะห์ และสภาพแวดล้อม (Strategy, Analysis and Context) ความเข้าใจถึงปัจจัยแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กร เพื่อจะทำให้องค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ และสร้างโอกาสในการดำเนินงาน โดยกลยุทธ์เป็นกระบวนการวางแผนงานที่ได้มีการเตรียมพร้อมสำหรับการตัดสินใจ มีการเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายขององค์กร กลยุทธ์เป็นกระบวนการทางความคิดที่ต้องประยุกต์ใช้โอกาสและข้อมูลเชิงลึกเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน สำหรับสภาพแวดล้อม เกี่ยวข้องกับอิทธิพลทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เทคโนโลยีเศรษฐกิจ และกฎหมายและการเมืองที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานขององค์กร 4) การส่งมอบการปฏิบัติงาน (Operational Delivery) เป็นการส่งมอบงาน การมอบหมายงานและวิธีการปฏิบัติการทำงานได้ และวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น รวมถึงการสื่อสารข้อมูล การตัดสินใจ และการสั่งการ ให้มีความเข้าใจตรงกัน เพื่อนำไปดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) ผู้มีส่วนได้เสียและการพัฒนาความสัมพันธ์ (Stakeholder and Relationship Development) เป็นบุคคล หน่วยงานหรือองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องต่อผลการดำเนินการขององค์กร สำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี (Block, 2011)

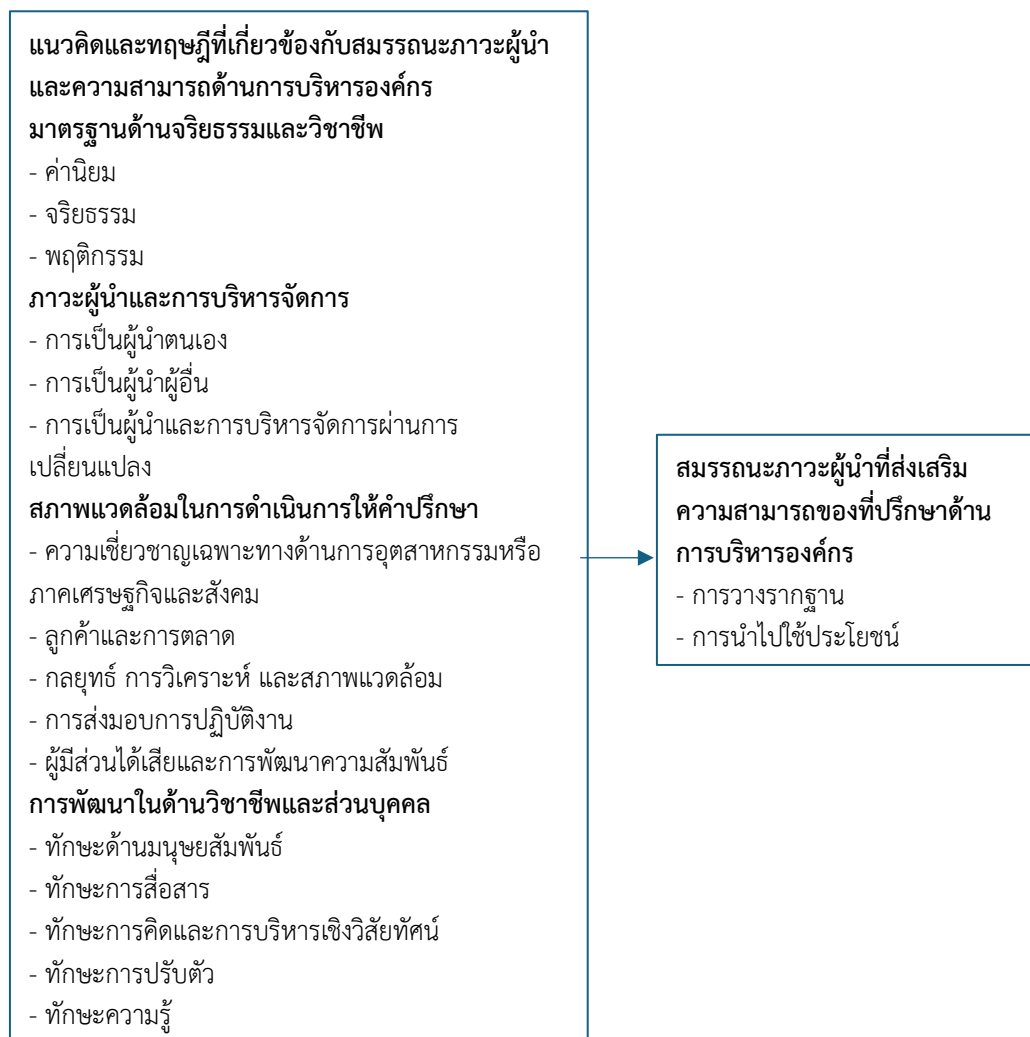
การพัฒนาในด้านวิชาชีพและส่วนบุคคล (Professional and Personal Development) ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) การเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ความต้องการของคน การสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน 2) ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) การใช้คำพูดและภาษาท่าทางเพื่อแสดงความรู้สึกรักใคร่อย่างเหมาะสม 3) ทักษะการคิดและการบริหารเชิงวิสัยทัศน์ (Visionary Skills) การพัฒนาการคิดและ

การบริหารอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจะนำความรู้ไปพัฒนาองค์กร 4) ทักษะการปรับตัว (Adaptable Skills) การปรับเปลี่ยนในตนเองเพื่อให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมใหม่ และ 5) ทักษะความรู้ (Knowledge Skills) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การได้รับรู้ข้อมูลหรือการศึกษาค้นคว้า เพื่อนำไปเชื่อมโยงประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษา (Katz, 2009)

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร มี 2 ประการ ได้แก่ 1) การวางรากฐาน (Foundation) การกำหนดกรอบและแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นระบบเพื่อการกำกับดูแลกิจการที่ดีและบริหารองค์กรให้อยู่รอดและ 2) การนำไปใช้ประโยชน์ (Applied) การประเมินวิธีการหรือข้อมูลที่สุด เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ของผลการประเมินนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตามท้องถื่น (Stufflebeam and Shinkfield, 2007).

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้ Clark (2004) ศึกษาแนวทางการเป็นที่ปรึกษามืออาชีพ พบว่า การเป็นที่ปรึกษามืออาชีพต้องมีจริยธรรม การรักษาความลับ และความรับผิดชอบต่อคำแนะนำที่ให้กับลูกค้า การพัฒนาความเชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง การสร้างความเชื่อมั่น การรักษามาตรฐานวิชาชีพ และการบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า รวมถึงการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เพื่อความสำเร็จในการให้คำปรึกษา Appelbaum and Steed (2005) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในความสัมพันธ์ระหว่างที่ปรึกษาและลูกค้า พบว่า ขึ้นอยู่กับการเข้าใจความต้องการ การส่งมอบคุณค่า การสร้างความไว้วางใจ การมีส่วนร่วมของลูกค้า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การติดตามผลการดำเนินงาน และการพัฒนาความสัมพันธ์ระยะยาว รวมถึงการจัดการความคาดหวังและการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และ Nikolova, N., & Devinney, T. (2012) วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่ปรึกษาและลูกค้า เน้นความสำคัญของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งการรับฟังและการถ่ายทอดความรู้ การสร้างความสัมพันธ์เชิงวิชาชีพ การแลกเปลี่ยนความรู้ การพัฒนาความเข้าใจร่วมกัน การจัดการความขัดแย้ง และการสร้างการยอมรับในการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของทีมงานลูกค้า

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากร คือ บุคลากรระดับหัวหน้างานขององค์กรกลุ่มธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจอาหาร ธุรกิจบริการ และองค์กรการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ใช้วิธีการคำนวณของ Cochran (1953)

$$n = p (1-p) z^2 / e^2$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง p = ค่าสัดส่วนของตัวอย่าง มีค่าเท่ากับ 0.5 z = ค่ามาตรฐานของระดับความเชื่อมั่น 95% มีค่าเท่ากับ 1.96 e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 384 คน สำหรับการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายตามสัดส่วนที่เท่ากันของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรระดับหัวหน้างานขององค์กร ธุรกิจค้าปลีก จำนวน 96 คน (ร้อยละ 25) ธุรกิจอาหาร จำนวน 96 คน (ร้อยละ 25) ธุรกิจบริการ จำนวน 96 คน (ร้อยละ 25) และองค์กรการศึกษา จำนวน 96 คน (ร้อยละ 25)

ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้ ตัวแปรต้น ได้แก่ สมรรถนะภาวะผู้นำและความสามารถในการบริหารองค์กร ประกอบด้วย มาตรฐานจริยธรรมและวิชาชีพ ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ สภาพแวดล้อมในการดำเนินการ

ให้คำปรึกษา และการพัฒนาวิชาชีพและส่วนบุคคล และตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร ประกอบด้วย การวางรากฐาน และการนำไปใช้ประโยชน์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert's Scale โดยมีรายการข้อความความคิดเห็นต่อสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กรตาม 1) มาตรฐานด้านจริยธรรมและวิชาชีพ 2) ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ 3) สภาพแวดล้อมในการดำเนินการให้คำปรึกษา 4) การพัฒนาวิชาชีพและส่วนบุคคล และ 5) สมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร

ค่าคะแนนระดับความคิดเห็น มีดังนี้ 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย และ 1 = น้อยที่สุด สำหรับเกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น มีดังนี้ 4.50-5.00 คะแนน = มากที่สุด 3.50-4.49 คะแนน = มาก 2.50-3.49 คะแนน = ปานกลาง 1.50-2.49 คะแนน = น้อย และ 1.00-1.49 คะแนน = น้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ .67-1.00 ซึ่งสอดคล้องกับสัทิตี ชัตติยะ และวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์ (2554) ที่นำเสนอว่า ค่า IOC มีค่ามากกว่า 0.6 นั้น เป็นระดับความเที่ยงตรงที่ยอมรับได้ และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสถิติ Cronbach's Alpha Coefficient เท่ากับ .9833

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ระดับสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สำหรับการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร ใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Correlation Coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์ความสัมพันธ์ ดังนี้ $r = .90-1.00$ (สูงมาก) $r = .70-.90$ (สูง) $r = .50-.70$ (ปานกลาง) $r = .30-.50$ (ต่ำ) $r = .00-.30$ (ต่ำมาก) (Hinkle et al., 2003)

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร มีดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร

สมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษา ด้านการบริหารองค์กร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
มาตรฐานด้านจริยธรรมและวิชาชีพ	4.74	.345	มากที่สุด
ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ	4.59	.471	มากที่สุด
สภาพแวดล้อมในการดำเนินการให้คำปรึกษา	4.57	.467	มากที่สุด
การพัฒนาในด้านวิชาชีพและส่วนบุคคล	4.60	.459	มากที่สุด
สมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร	4.58	.529	มากที่สุด
ภาพรวม	4.62	.458	มากที่สุด

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะภาวะผู้นำฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, $SD = .58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มาตรฐานด้านจริยธรรมและวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, $SD = .345$) รองลงมา คือ การพัฒนาในด้านวิชาชีพและส่วนบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, $SD = .459$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สภาพแวดล้อมในการดำเนินการให้คำปรึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, $SD = .467$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของ
ที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กรตามมาตรฐานด้านจริยธรรมและวิชาชีพ

มาตรฐานด้านจริยธรรมและวิชาชีพ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ค่านิยม	4.71	.408	มากที่สุด
- ดำเนินการให้สอดคล้องกับค่านิยมหลักขององค์กรลูกค้าในการให้คำปรึกษา	4.59	.610	มากที่สุด
- ส่งเสริมค่านิยมด้านความซื่อสัตย์และความโปร่งใสในการทำงาน	4.87	.389	มากที่สุด
- ให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าให้แก่องค์กรของผู้รับการศึกษาเป็นหลัก	4.65	.553	มากที่สุด
จริยธรรม	4.79	.349	มากที่สุด
- ปฏิบัติตามจริยธรรมวิชาชีพที่ปรึกษาอย่างเคร่งครัด	4.79	.494	มากที่สุด
- รักษาความลับขององค์กรอย่างเคร่งครัด	4.92	.309	มากที่สุด
- หลีกเลี่ยงความขัดแย้งและยึดถือความเป็นกลาง	4.65	.669	มากที่สุด
- มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ให้คำปรึกษา	4.87	.368	มากที่สุด
- รักษาผลประโยชน์ให้กับลูกค้าด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้	4.74	.555	มากที่สุด
- ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์สูงสุดของลูกค้าด้วยจริยธรรมวิชาชีพ	4.76	.503	มากที่สุด
พฤติกรรม	4.74	.434	มากที่สุด
- แสดงออกถึงความเป็นมืออาชีพในการให้คำปรึกษา	4.79	.478	มากที่สุด
- มีความรับผิดชอบต่อผลงานและคำแนะนำของตนเอง	4.78	.471	มากที่สุด
- ปฏิบัติต่อองค์กรที่รับการศึกษาด้วยความเคารพและความเป็นกัลยาณมิตร	4.64	.626	มากที่สุด
ภาพรวม	4.74	.345	มากที่สุด

ตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะภาวะผู้นำฯ ตามมาตรฐานด้านจริยธรรมและวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, $SD = .345$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, $SD = .349$) โดยมีการรักษาความลับขององค์กรอย่างเคร่งครัด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, $SD = .309$) และมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ให้คำปรึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, $SD = .368$) รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, $SD = .434$) โดยมีการแสดงออกถึงความเป็นมืออาชีพในการให้คำปรึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, $SD = .478$) และมีความรับผิดชอบต่อผลงานและคำแนะนำของตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, $SD = .471$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านค่านิยม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, $SD = .408$) โดยมีการส่งเสริมค่านิยมด้านความซื่อสัตย์และความโปร่งใสในการทำงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, $SD = .389$) และให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าให้แก่องค์กรของผู้รับการศึกษาเป็นหลัก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, $SD = .553$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษา
ด้านการบริหารองค์กรตามภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ

ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
การเป็นผู้นำตนเอง	4.70	.453	มากที่สุด
- สามารถจัดการเวลาและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.69	.527	มากที่สุด
- มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ	4.74	.508	มากที่สุด
- มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.67	.548	มากที่สุด
การเป็นผู้นำผู้อื่น	4.51	.656	มากที่สุด
- สามารถสร้างแรงจูงใจให้ทีมงานทำงานได้เต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ	4.61	.665	มากที่สุด
- สามารถแก้ไขความขัดแย้งในทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.50	.737	มากที่สุด
- สามารถมอบหมายงานและกระจายอำนาจได้อย่างเหมาะสม	4.42	.814	มาก
การเป็นผู้นำและการบริหารจัดการผ่านการเปลี่ยนแปลง	4.57	.500	มากที่สุด
- สามารถวิเคราะห์และคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในองค์กรได้	4.56	.566	มากที่สุด
- สามารถสื่อสารวิสัยทัศน์และแผนการเปลี่ยนแปลงให้ทีมเข้าใจได้ชัดเจน	4.64	.551	มากที่สุด
- สามารถจัดการกับความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.52	.638	มากที่สุด
ภาพรวม	4.59	.471	มากที่สุด

ตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะภาวะผู้นำฯ ตามภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, $SD = .471$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเป็นผู้นำตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, $SD = .453$) โดยมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, $SD = .508$) และสามารถจัดการเวลาและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, $SD = .527$) รองลงมา คือ ด้านการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการผ่านการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, $SD = .500$) โดยสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์และแผนการเปลี่ยนแปลงให้ทีมเข้าใจได้ชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, $SD = .551$) และสามารถวิเคราะห์และคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในองค์กรได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, $SD = .566$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้นำผู้อื่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, $SD = .656$) โดยสามารถสร้างแรงจูงใจให้ทีมงานทำงานได้เต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, $SD = .665$) และสามารถแก้ไขความขัดแย้งในทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, $SD = .737$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นสมรรถนะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษา
ด้านการบริหารองค์กรตามสภาพแวดล้อมในการดำเนินการให้คำปรึกษา

สภาพแวดล้อมในการดำเนินการให้คำปรึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรมหรือภาคเศรษฐกิจและสังคม	4.61	.532	มากที่สุด
- มีความรู้เชิงลึกในอุตสาหกรรมหรือภาคเศรษฐกิจที่ให้คำปรึกษา	4.61	.608	มากที่สุด
- ติดตามแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมที่ให้คำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ	4.62	.550	มากที่สุด
ลูกค้าและตลาด	4.66	.501	มากที่สุด
- เข้าใจความต้องการและความคาดหวังขององค์กรที่รับคำปรึกษาเป็นอย่างดี	4.68	.533	มากที่สุด
- ปรับกลยุทธ์การให้คำปรึกษาให้เหมาะสมกับสภาพตลาดที่เปลี่ยนแปลง	4.64	.560	มากที่สุด
กลยุทธ์ การวิเคราะห์ และสภาพแวดล้อม	4.52	.559	มากที่สุด
- สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจและเสนอกลยุทธ์ระดับองค์กร ระดับธุรกิจ และระดับปฏิบัติการได้	4.57	.587	มากที่สุด
- ใช้เครื่องมือและเทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ทันสมัยในการให้คำปรึกษา	4.49	.638	มาก
การส่งมอบการปฏิบัติงาน	4.62	.528	มากที่สุด
- ส่งมอบผลงานที่มีคุณภาพถูกต้องตามความต้องการและความคาดหวังขององค์กรที่รับคำปรึกษา และตรงตามเวลาที่กำหนด	4.64	.587	มากที่สุด
- มีระบบติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ	4.61	.572	มากที่สุด
ผู้มีส่วนได้เสียและการพัฒนาความสัมพันธ์	4.41	.670	มาก
- สามารถสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย	4.39	.743	มาก
- มีทักษะในการจัดการความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลาย	4.44	.686	มาก
ภาพรวม	4.57	.467	มากที่สุด

ตารางที่ 4 กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะผู้นำฯ ตามสภาพแวดล้อมในการดำเนินการให้คำปรึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, $SD = .467$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านลูกค้าและตลาด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, $SD = .501$) โดยมีเข้าใจความต้องการและความคาดหวังขององค์กรที่รับคำปรึกษาเป็นอย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, $SD = .533$) และปรับกลยุทธ์การให้คำปรึกษาให้เหมาะสมกับสภาพตลาดที่เปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, $SD = .560$) รองลงมา คือ ด้านการส่งมอบการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, $SD = .528$) โดยการส่งมอบผลงานที่มีคุณภาพถูกต้องตามความต้องการและความคาดหวังขององค์กรที่รับคำปรึกษา และตรงตามเวลาที่กำหนด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, $SD = .587$) และมีระบบติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, $SD = .572$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านผู้มีส่วนได้เสียและการพัฒนาความสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, $SD = .670$) โดยมีการมีทักษะในการจัดการความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, $SD = .686$) และสามารถสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, $SD = .743$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษา
ด้านการบริหารองค์กรตามการพัฒนาในด้านวิชาชีพและส่วนบุคคล

การพัฒนาในด้านวิชาชีพและส่วนบุคคล	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	4.50	.593	มากที่สุด
- สร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในองค์กรที่รับคำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.54	.633	มากที่สุด
- สามารถจัดการความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาระหว่างบุคคลในองค์กรที่รับคำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.47	.674	มาก
ทักษะการสื่อสาร	4.69	.486	มากที่สุด
- สามารถสื่อสารแนวคิดและข้อเสนอแนะที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย	4.66	.557	มากที่สุด
- มีทักษะการฟังอย่างตั้งใจและเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของผู้รับคำปรึกษา	4.73	.494	มากที่สุด
ทักษะการคิดและการบริหารเชิงวิสัยทัศน์	4.60	.533	มากที่สุด
- สามารถมองภาพรวมและคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตที่อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจของลูกค้า	4.63	.544	มากที่สุด
- สามารถพัฒนาและนำเสนอวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ที่สร้างคุณค่าให้กับองค์กรของผู้รับคำปรึกษาได้เป็นอย่างดี	4.57	.605	มาก
ทักษะการปรับตัว	4.57	.533	มากที่สุด
- สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและความต้องการที่หลากหลายขององค์กรที่รับคำปรึกษาได้อย่างรวดเร็ว	4.61	.577	มากที่สุด
- มีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน	4.58	.586	มากที่สุด
- การพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำช่วยให้ที่ปรึกษาสามารถรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น	4.54	.641	มากที่สุด
ทักษะความรู้	4.62	.486	มากที่สุด
- มีความรู้เชิงลึกในสาขาความเชี่ยวชาญของตนเองและสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.71	.522	มากที่สุด
- ติดตามความก้าวหน้าและนวัตกรรมใหม่ๆ ในวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาความรู้ของตนเอง	4.61	.573	มากที่สุด
- สามารถบูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขาเพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อนให้กับองค์กรที่รับคำปรึกษาได้	4.56	.580	มากที่สุด
- สามารถในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับทีมงานขององค์กรที่รับคำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.64	.602	มากที่สุด
ภาพรวม	4.60	.459	มากที่สุด

ตารางที่ 5 กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะภาวะผู้นำ ตามการพัฒนาในด้านวิชาชีพและส่วนบุคคล ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, $SD = .459$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, $SD = .486$) โดยการมีทักษะการฟังอย่างตั้งใจและเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของผู้รับคำปรึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, $SD = .494$) และสามารถสื่อสารแนวคิดและข้อเสนอแนะที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, $SD = .557$) รองลงมา คือ ด้านทักษะความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, $SD = .486$) โดยการมีความรู้เชิงลึกในสาขาความเชี่ยวชาญของตนเองและ

สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, $SD = .522$) และสามารถในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับทีมงานขององค์กรที่รับคำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, $SD = .602$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, $SD = .593$) โดยการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในองค์กรที่รับคำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, $SD = .633$) และสามารถจัดการความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาระหว่างบุคคลในองค์กรที่รับคำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, $SD = .674$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นต่อสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร

สมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
การวางรากฐานภาวะผู้นำ	4.55	.599	มากที่สุด
- ได้รับการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้สูงขึ้น	4.55	.632	มากที่สุด
- มีการพัฒนาภาวะผู้นำที่เป็นระบบและต่อเนื่อง	4.57	.618	มากที่สุด
การนำไปใช้ประโยชน์	4.61	.522	มากที่สุด
- นำความรู้และทักษะด้านภาวะผู้นำที่ได้รับการพัฒนามาประยุกต์ใช้ในการทำงานจริง	4.65	.553	มากที่สุด
- การพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้คำปรึกษาของที่ปรึกษา	4.59	.594	มากที่สุด
- ถ่ายทอดความรู้และทักษะด้านภาวะผู้นำให้กับทีมงานและเพื่อนร่วมงานได้	4.60	.605	มากที่สุด
ภาพรวม	4.58	.529	มากที่สุด

ตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, $SD = .529$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, $SD = .522$) โดยการนำความรู้และทักษะด้านภาวะผู้นำที่ได้รับการพัฒนามาประยุกต์ใช้ในการทำงานจริง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, $SD = .553$) และถ่ายทอดความรู้และทักษะด้านภาวะผู้นำให้กับทีมงานและเพื่อนร่วมงานได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, $SD = .605$) รองลงมา คือ ด้านการวางรากฐานภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, $SD = .599$) โดยมีการพัฒนาภาวะผู้นำที่เป็นระบบและต่อเนื่อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, $SD = .618$) และได้รับการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้สูงขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, $SD = .632$) ตามลำดับ

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยเมื่อทำการเก็บและสำรวจข้อมูลโดยแบบสอบถามแล้วนั้น นำมาทำการทดสอบความเหมาะสม และความสัมพันธ์ของโมเดลด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ของสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร จากการวิเคราะห์ปัจจัยโดยวิธีการหมุนแกนด้วยวิธี Varimax ทำให้สามารถสรุปปัจจัยได้ ทั้งหมด 6 กลุ่ม (49 ตัวแปร) ค่าสถิติที่ได้ คือ ค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure (KMO) เท่ากับ .962 ซึ่งมากกว่า .500 และมีค่าเข้าใกล้ 1 มากแสดงให้เห็นว่าในการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจนั้นมีความเหมาะสมกับข้อมูลที่มีอยู่ ประกอบกับผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity เป็นการตรวจสอบสมมติฐานเมตริกสหสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างว่า ตัวแปรในแต่ละตัวนั้นมี

ความเป็นอิสระต่อกันอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity ควรมีค่าทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ (Sig.<.05) โดยการทดสอบมีค่า Significant ได้มีค่าเท่ากับ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงถึงความมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสามารถสรุปได้ว่าข้อมูลที่มีอยู่นั้นมีความเหมาะสมที่จะใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) (กริช แรงสูงเนิน, 2554) ดังตารางที่ 6

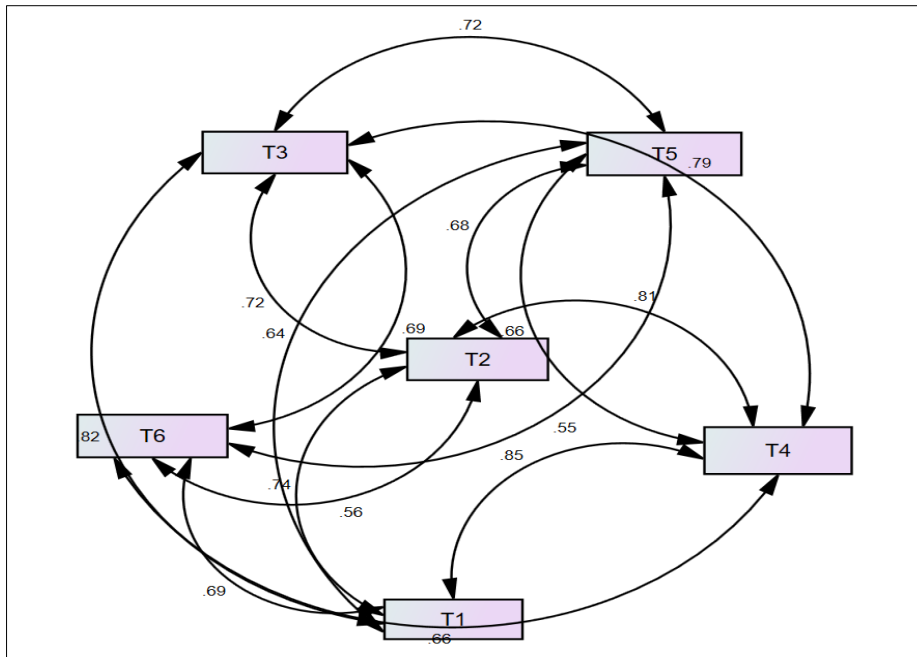
ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.962
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	14959.360
	df	1176
	Sig.	.000

ตารางที่ 7 แสดง Rotated Component Matrix (a) ของกลุ่มปัจจัยตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ที่เป็นค่าน้ำหนักของการจัดองค์ประกอบจากการหมุนแกนด้วยวิธี Varimax พบว่าสามารถแยกปัจจัยออกมาเป็นปัจจัยทั้งสิ้น 6 องค์ประกอบ ซึ่งผลของการจัดกลุ่มนั้น มีทั้งปัจจัยที่ยุบทั้งปัจจัย และไปรวมกับปัจจัยอื่น เนื่องจากค่าทาง Factor Loading น้อยกว่า .300 อีกทั้งในการวิเคราะห์ครั้งนี้ส่งผลให้เกิดปัจจัยใหม่ที่สะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร โดยการพิจารณาจากค่า Rotated Component ของข้อคำถามในแต่ละข้อตามรายละเอียด โดยให้ค่าที่มากกว่าในแต่ละ Component ให้ถือเป็นข้อคำถามใน Component นั้น ๆ ไป

ผลของการจัดกลุ่ม ได้ปัจจัยทั้งสิ้น 6 องค์ประกอบ ดังนี้ T1 = ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรมหรือภาคเศรษฐกิจและสังคม (Factor Loading = .513-.676) T2 = ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ (Factor Loading = .456-.716) T3 = มาตรฐานจริยธรรมและวิชาชีพ (Factor Loading = .353-.716) T4 = การพัฒนาวิชาชีพและส่วนบุคคล (Factor Loading = .318-.707) T5 = มนุษยสัมพันธ์และการปรับตัว (Factor Loading = .360-.777) และ T6 = การเพิ่มขีดความสามารถของที่ปรึกษา (Factor Loading = .357-.608)

ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory factor Analysis : EFA) โดยการหมุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธี Varimax ได้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Correlation Coefficient)

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Correlation Coefficient)

องค์ประกอบ	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)					
	T1	T2	T3	T4	T5	T6
T1	1.000	.743**	.819**	.848**	.641**	.694**
T2		1.000	.716**	.814**	.677**	.563**
T3			1.000	.791**	.716**	.692**
T4				1.000	.656**	.664**
T5					1.000	.555**
T6						1.000

** p < .01

ตารางที่ 8 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กรทั้ง 6 องค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า องค์ประกอบของสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กรทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันในทางบวก โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

ความสัมพันธ์ระดับสูง ($r > .70$) มีดังนี้ 1) ความสัมพันธ์สูงสุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (T1) กับการพัฒนาวิชาชีพ (T4) ($r = .848$) รองลงมาคือ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (T1) มีความสัมพันธ์สูง

กับมาตรฐานจริยธรรม (T3) ($r = .819$) และภาวะผู้นำ (T2) สัมพันธ์อย่างแข็งแกร่งกับการพัฒนาวิชาชีพ (T4) ($r = .814$) ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = .50-.70$) มีดังนี้ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษยสัมพันธ์ (T5) กับองค์ประกอบอื่น ๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่า r อยู่ระหว่าง .656-.641 และการเพิ่มขีดความสามารถ (T6) มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับทุกองค์ประกอบ โดยมีค่า r อยู่ระหว่าง .555-.694

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กรทั้ง 6 องค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง การพัฒนาวิชาชีพ และมาตรฐานจริยธรรม ที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะที่ปรึกษาอย่างเป็นองค์รวม

อภิปรายผล

การอภิปรายตามผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร มีดังนี้

1) มาตรฐานจริยธรรมและวิชาชีพ ผลการวิจัยที่พบว่ามาตรฐานจริยธรรมและวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าที่ปรึกษาต้องยึดมั่นในหลักจริยธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการรักษาความลับขององค์กร แสดงให้เห็นว่าที่ปรึกษาต้องมีความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ในการรักษาข้อมูลที่เป็นความลับขององค์กรลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Clark, T. (2004) ที่พบว่าจริยธรรมและความรับผิดชอบเป็นรากฐานสำคัญของการเป็นที่ปรึกษา และเป็นพื้นฐานของการสร้างความไว้วางใจในความสัมพันธ์ระหว่างที่ปรึกษาและลูกค้า นอกจากนี้ ความรับผิดชอบต่อคำแนะนำยังแสดงถึงความเป็นมืออาชีพที่ต้องรับผิดชอบต่อผลของคำแนะนำและการตัดสินใจ

2) ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ การที่การเป็นผู้นำตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และการจัดการเวลา แสดงให้เห็นว่าที่ปรึกษาต้องมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และความสามารถในการบริหารจัดการตนเองเป็นอันดับแรก เนื่องจากต้องทำงานภายใต้ความกดดันและความคาดหวังสูงจากลูกค้า สอดคล้องกับแนวคิด Hill and McShane (2008) ที่กล่าวว่า การควบคุมอารมณ์และบริหารเวลาได้ดีเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้สามารถจัดการกับความท้าทาย และนำพาทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการบริหารจัดการตนเองที่ดีเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

3) สภาพแวดล้อมในการดำเนินการให้คำปรึกษา การที่ด้านลูกค้าและตลาดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะการเข้าใจความต้องการและความคาดหวังของลูกค้า แสดงให้เห็นว่าความสำเร็จในการให้คำปรึกษาขึ้นอยู่กับความสามารถในการเข้าถึงและเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า รวมถึงความสามารถในการปรับกลยุทธ์การให้คำปรึกษาให้สอดคล้องกับสภาพตลาดที่เปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Appelbaum and Steed (2005) ที่พบว่าความสำเร็จในการให้คำปรึกษาเกิดจากการเข้าใจความต้องการของลูกค้าอย่างลึกซึ้งและการส่งมอบคุณค่าที่ตรงกับความต้องการ

4) การพัฒนาวิชาชีพและส่วนบุคคล การที่ทักษะการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะทักษะการฟังอย่างตั้งใจ และการสื่อสารแนวคิดที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่าย แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารเป็นทักษะสำคัญที่ที่ปรึกษาต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nikolova, N., & Devinney, T. (2012) ที่พบว่าประสิทธิภาพในการสื่อสารทั้งการรับฟังและการถ่ายทอดความรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์และความสำเร็จในการให้คำปรึกษา เนื่องจากต้องรับฟังปัญหาและความต้องการของลูกค้า รวมถึงสามารถถ่ายทอดแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

การอภิปรายตามผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่พบว่าองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ T1 = ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรมหรือภาคเศรษฐกิจและสังคม T2 = ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ T3 = มาตรฐานจริยธรรมและวิชาชีพ T4 = การพัฒนาวิชาชีพและส่วนบุคคล T5 = มนุษย์สัมพันธ์และการปรับตัว และ T6 = การเพิ่มขีดความสามารถของที่ปรึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระดับสูงระหว่างความเชี่ยวชาญเฉพาะทางกับการพัฒนาวิชาชีพ และความเชี่ยวชาญเฉพาะทางกับมาตรฐานจริยธรรม แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาที่ปรึกษาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการ ไม่สามารถแยกส่วนการพัฒนาได้ กล่าวคือการพัฒนาความเชี่ยวชาญต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการยึดมั่นในมาตรฐานจริยธรรมและการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Block, P. (2011) ที่เสนอว่าความสำเร็จในการเป็นที่ปรึกษาต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างความเชี่ยวชาญ จริยธรรม และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยองค์ประกอบเหล่านี้ต้องได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันอย่างสมดุล ไม่สามารถแยกส่วนการพัฒนาได้ การพัฒนาที่ปรึกษาจึงต้องใช้แนวทางแบบองค์รวมที่ให้ความสำคัญกับทุกองค์ประกอบอย่างเหมาะสม โดยเน้นหนักที่องค์ประกอบหลักที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ได้แก่ ความเชี่ยวชาญ จริยธรรม และการพัฒนาวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้

- 1) ด้านมาตรฐานจริยธรรมและวิชาชีพ องค์กรควรกำหนดจรรยาบรรณและมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจนสำหรับที่ปรึกษา โดยมุ่งเน้นการรักษาความลับขององค์กรลูกค้าอย่างเคร่งครัด มีความรับผิดชอบต่อคำแนะนำและผลที่เกิดขึ้นจากการให้คำปรึกษา และดำเนินงานด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้
- 2) ด้านภาวะผู้นำและการบริหารจัดการที่ปรึกษาองค์กรต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในด้านทักษะภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการบริหารจัดการตนเอง การควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ และการบริหารเวลาให้มีประสิทธิภาพด้านสภาพแวดล้อมในการดำเนินการให้คำปรึกษา
- 3) องค์กรควรพัฒนาระบบการรับฟังและวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้าที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการทำความเข้าใจความต้องการและความคาดหวังที่แท้จริงของลูกค้า
- 4) ด้านการพัฒนาวิชาชีพและส่วนบุคคล ที่ปรึกษาองค์กรต้องพัฒนาทักษะที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ผ่านการเข้าร่วมการอบรมสัมมนา และการประชุมวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ

การนำข้อเสนอแนะดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ องค์กรควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ที่แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาที่ปรึกษาต้องดำเนินการแบบบูรณาการ ไม่สามารถแยกส่วนการพัฒนาได้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความสามารถของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กรที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

- 1) ควรพัฒนาและศึกษาตัวชี้วัดสมรรถนะภาวะผู้นำของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร เพื่อใช้ในการประเมินและพัฒนาสมรรถนะของที่ปรึกษาอย่างเป็นรูปธรรม
- 2) ควรศึกษาวิจัยติดตามผลเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสมรรถนะภาวะผู้นำของที่ปรึกษาด้านการบริหารองค์กร และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำ

เอกสารอ้างอิง

กริช แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. ซี.เอ็ด. ยูเคชั่น.
สุทธิ ชัตติยะ และวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์. (2554). *แบบแผนการวิจัยและสถิติ*. บจ.ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง.

References

- Appelbaum, S. H., & Steed, A. J. (2005). The critical success factors in the client-consulting relationship. *Journal of Management Development*, 24(1), 68–93.
- Block, P. (2011). *Flawless consulting: A guide to getting your expertise used* (3rd ed.). Pfeiffer. <https://content.e-bookshelf.de/media/reading/L-587807-a4c6228c74.pdf>
- Clark, T. (2004). Management consulting: A guide to the profession. *International Journal of Public Sector Management*, 17(2), 196–198
- Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques*. John Wiley & Sons.
- Hill, C. W. L., & McShane, S. (2008). *Principles of management*. McGraw-Hill.
- Hinkle, D. E., Wiersma, W., & Jurs, S. G. (2003). *Applied statistics for the behavioral sciences* (5th ed.). Houghton Mifflin.
- Katz, R. L. (2009). *Skills of an effective administrator*. Harvard Business Review.
- Nikolova, N., & Devinney, T. (2012). The nature of client–consultant interaction: A critical review. In M. Kipping & T. Clark (Eds.), *The Oxford handbook of management consulting* (pp. 389–409). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199235049.013.0019>
- Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation theory, models and applications*. Jossey-Bass.
- Waterman, P. (2004). Adventures of emancipatory labour strategy as the new global movement challenges international unionism. *Journal of World-Systems Research*, 10(1), 217–253. <https://doi.org/10.5195/jwsr.2004.315>

คณะผู้เขียน

บุญชัย ปลื้มสืบกุล

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
145/9 ถ.สุโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
e-mail: supaporn_tun@dusit.ac.th

สุขุม เฉลยทรัพย์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
145/9 ถ.สุโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
e-mail: sukum_cha@dusit.ac.th

ศิโรจน์ ผลพันธิน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
145/9 ถ.สุโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
e-mail: siroj_pol@dusit.ac.th

สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
145/9 ถ.สุโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
e-mail: supaporn_tun@dusit.ac.th

ความเครียดจากเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานของพนักงานในองค์กรที่ใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลักในการดำเนินงานในประเทศไทย: บทบาทการกำกับของการมีสติ
The Effects of Technostress on Job Burnout of Employees in Information
Technology-Based Organizations within Thailand: The Moderating Role of Mindfulness

พิมลสร พัทธ์พิยะวรรณ และจุล ธนศรีวนิชชัย*
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Pimonson Pithakpiyawan, and Jul Thanasrivanitchai*
Kasetsart Business School, Kasetsart University

Received: May 13, 2025

Revised: July 1, 2025

Accepted: July 2, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบของความเครียดจากเทคโนโลยีต่อสภาวะหมดไฟในการทำงาน 2) เพื่อศึกษาบทบาทของการมีสติในฐานะตัวแปรกำกับของความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีกับสภาวะหมดไฟในการทำงาน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บตัวอย่างในกลุ่มบุคลากรที่ทำงานในองค์กรที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลักในการดำเนินงานในประเทศไทย จำนวน 424 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ องค์กรเทคโนโลยีสารสนเทศและองค์กรที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลักในการดำเนินงาน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหลักสถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และการถดถอยเชิงพหุคูณ ผลวิจัย พบว่า 1) ความเครียดจากเทคโนโลยีใน 3 ด้าน คือ การถูกรุกรานทางเทคโนโลยี ภาระงานที่เพิ่มขึ้น และความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความไม่แน่นอนทางเทคโนโลยีส่งผลต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานแค่ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ความซับซ้อนทางเทคโนโลยีไม่ส่งผลกระทบต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) การมีสติมีบทบาทในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีด้านความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยีกับสภาวะหมดไฟในการทำงานด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์และด้านความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ในขณะเดียวกันการมีสติไม่มีบทบาทในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีทั้ง 5 ด้าน กับสภาวะหมดไฟในการทำงานในด้านการด้อยค่างานของตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ความเครียดจากเทคโนโลยี สภาวะหมดไฟในการทำงาน การมีสติ

Abstract

This research employed a quantitative research design using a survey research method and aimed to 1) examine the effects of technostress on job burnout, and (2) examine the moderating role of mindfulness in the relationship between technostress and job burnout. Data were collected using a stratified random sampling method, employing a questionnaire as the primary instrument. The sample consisted of 424 employees working in information technology-based organizations within Thailand. They were divided into 2 groups: information technology organizations and organizations that used information technology as the main principle in their operations. The data were analyzed using frequency distribution, percentage, and multiple regression analysis. The findings revealed that 1) three dimensions of technostress—techno-invasion, techno-overload, and techno-insecurity—had significant effect on all dimensions of job burnout at the statistical significance level of .05. Techno-uncertainty showed a significant effect only on emotional exhaustion at the statistical significance level of .05, while techno-complexity did not have significant effect on job burnout across all dimensions. 2) Mindfulness demonstrated a significant moderating role on the relationship between techno-insecurity and two dimensions of job burnout: emotional exhaustion and sense of inefficiency at the statistical significance level of .05. However, mindfulness did not demonstrate a significant moderating role on the relationship between five dimensions of technostress and cynicism.

Keywords: Technostress, Job Burnout, Mindfulness

บทนำ

ในปัจจุบัน องค์กรทั่วโลกต่างเผชิญกับเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงการแข่งขันทางธุรกิจที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้องค์กรจำเป็นต้องเสริมสร้างความสามารถปรับตัวและยืดหยุ่น เพื่อรักษาศักยภาพการแข่งขันในระยะยาว การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินงานทุกขั้นตอน หรือที่เรียกว่า การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) จึงกลายเป็นยุทธศาสตร์หลักขององค์กรต่าง ๆ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และเพิ่มศักยภาพการดำเนินการที่ตรงกับสิ่งที่ลูกค้าต้องการ (Sommovigo et al., 2023) แม้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีจะเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและแก้ปัญหาข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ แต่การใช้เทคโนโลยีอย่างเข้มข้นและต่อเนื่องกลับส่งผลลบที่ไม่อาจมองข้าม โดยเฉพาะผลกระทบทางจิตใจต่อบุคลากรในองค์กร ซึ่งปรากฏในรูปแบบความเครียดจากเทคโนโลยี (Technostress) คือ ภาวะความเครียดที่เกิดขึ้นเมื่อต้องใช้เทคโนโลยีที่เกินขีดความสามารถการจัดการหรือปรับตัว (Pothuganti, 2024)

ทั้งนี้ ความเครียดจากเทคโนโลยียังมีผลกระทบในองค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะใน 2 กลุ่มหลัก คือ 1) องค์กรเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น บริษัทพัฒนาและให้บริการซอฟต์แวร์ บริษัทโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี หรือบริษัทที่ดำเนินธุรกิจด้านข้อมูลและการสื่อสาร มีลักษณะการทำงานที่บุคลากรต้องใช้เทคโนโลยีอย่างเข้มข้นและต่อเนื่องเป็นเวลานาน ภายใต้แรงกดดันด้านเวลาการทำงานและการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่อย่างสม่ำเสมอ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าบุคลากรในองค์กรลักษณะนี้มีแนวโน้มที่จะเกิดความเครียดจากเทคโนโลยีสูง โดยเฉพาะความวิตกกังวลและความหงุดหงิดที่เกิดจากการเชื่อมต่ออย่างต่อเนื่อง และแรงกดดันจากการปรับตัวกับข้อมูลและแพลตฟอร์มใหม่ๆ ซึ่งส่งผลต่อระดับความเครียดและสภาวะหมดไฟในการทำงาน (Marsh et al., 2024) 2) องค์กรที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลักเพื่อดำเนินงาน เช่น ธนาคาร สถาบันบัญชี บริษัทประกันภัย โรงพยาบาล หรือองค์กรที่ดำเนินงานผ่านระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Information-intensive organizations) ซึ่งแม้จะไม่ได้เป็นผู้พัฒนาเทคโนโลยีโดยตรง แต่ต้องพึ่งพาระบบ

ดิจิทัลในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้บุคลากรในองค์กรเหล่านี้มักประสบกับความรู้สึกไม่มั่นคงทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงหรืออัปเดตระบบใหม่ ซึ่งอาจทำให้พนักงานบางส่วนรู้สึกว่าทักษะของตนล้าสมัยหรือไม่เพียงพอต่อการทำงาน ความรู้สึกไม่แน่นอนนี้จะยิ่งทวีความรุนแรงเมื่อมีการพึ่งพาระบบสารสนเทศที่ซับซ้อนและต้องเรียนรู้ระบบใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ภาวะหมดไฟในการทำงาน (Job Burnout) อย่างชัดเจน (Keshavarz et al., 2025) การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสภาพแวดล้อมการทำงานยุคดิจิทัล ส่งผลให้พนักงานต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจกับระบบใหม่อยู่ตลอดเวลา ความต้องการในการปรับตัวอย่างต่อเนื่องนี้ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่แน่นอน ความซับซ้อน และแรงกดดันสะสม ซึ่งหากไม่มีระบบสนับสนุนหรือแนวทางการจัดการที่เหมาะสม จะนำไปสู่ภาวะหมดไฟในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มบุคลากรที่ไม่มีทักษะด้านดิจิทัลหรือไม่สามารถปรับตัวต่อเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว จะมีแนวโน้มรู้สึกว่าตนเองด้อยคุณค่า ขาดความมั่นใจ และมีแรงจูงใจในการทำงานลดลง เมื่อไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้ ก็จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความสุขในการทำงานในระยะยาว (Marsh et al., 2024) เพื่อรับมือกับปัญหาดังกล่าว องค์กรต่างๆ ได้เริ่มนำกลยุทธ์ทางจิตวิทยาเชิงบวก คือ การมีสติ (Mindfulness) มาบริหารจัดการความเครียดจากเทคโนโลยี โดยการฝึกสติทำให้สามารถรับรู้สถานการณ์อย่างชัดเจน มีสติรู้ตัวต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและเลือกใช้กลยุทธ์เพื่อจัดการอย่างเหมาะสม เช่น การยอมรับ และการตีความสถานการณ์ใหม่ ซึ่งช่วยลดจากความเครียดจากเทคโนโลยีลงได้ โดยการศึกษาชี้ว่า การฝึกสติทางเทคโนโลยีช่วยลดความเครียดจากเทคโนโลยี และเพิ่มความสุขในการทำงานได้อย่างชัดเจน (Intapunya & Mohan, 2024)

จากที่กล่าวมาข้างต้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาว่าองค์ประกอบของความเครียดจากเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อภาวะหมดไฟในการทำงานในด้านต่างๆ อย่างไร รวมถึงว่าการมีสติสามารถบรรเทาหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าวได้หรือไม่ โดยข้อมูลจากการศึกษาจะมีคุณูปการสำคัญต่อการพัฒนานโยบายและแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากสามารถช่วยให้องค์กรเข้าใจถึงกลไกของปัญหาทางจิตวิทยาที่เกิดขึ้นจากการทำงานภายใต้แรงกดดันจากเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสามารถนำกลยุทธ์ด้านการมีสติมาประยุกต์ใช้เพื่อลดผลกระทบเชิงลบเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งกลยุทธ์เหล่านี้ไม่เพียงแต่เน้นการเสริมสร้างสมรรถนะในการทำงาน แต่ยังส่งเสริมสุขภาวะจิตของพนักงานเพื่อให้สามารถปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของความเครียดจากเทคโนโลยีต่อภาวะหมดไฟในการทำงาน
2. เพื่อศึกษาบทบาทของการมีสติในฐานะตัวแปรกำกับของความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีกับภาวะหมดไฟในการทำงาน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

1. ความเครียดจากเทคโนโลยี (Technostress) ในบริบทของการทำงานยุคดิจิทัล ความเครียดจากเทคโนโลยีได้กลายเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะจิตและประสิทธิภาพของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญ Pothuganti (2024) อธิบายว่า ความเครียดจากเทคโนโลยี เกิดขึ้นเมื่อบุคคลไม่สามารถปรับตัวหรือใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนนำไปสู่ความรู้สึกไม่มั่นคง ไม่พอใจ และเกิดความเครียดสะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งสุขภาพจิตและพฤติกรรมการทำงาน โดยจำแนกได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านภาระงานที่เพิ่มขึ้น (Techno-overload) ด้านการถูกรุกรานทางเทคโนโลยี (Techno-invasion) ด้านความซับซ้อนทางเทคโนโลยี (Techno-complexity) ด้านความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยี (Techno-insecurity) และด้านความไม่แน่นอนทางเทคโนโลยี (Techno-uncertainty)

2. สภาวะหมดไฟในการทำงาน (Job Burnout) Puspita et al. (2024) ได้อธิบายว่า สภาวะหมดไฟในการทำงานถือเป็นผลลัพธ์ปลายทางของกระบวนการสะสมความเครียดเรื้อรังในบริบทการทำงาน ซึ่งเป็นภาวะที่บุคคลรู้สึกหมดแรงจูงใจทางอารมณ์ ขาดความพึงพอใจในบทบาทของตน และรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอในการทำงาน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ขาดการสนับสนุนจากองค์กรอย่างเหมาะสม ซึ่งสภาวะหมดไฟในการทำงานแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ (Emotional Exhaustion) ด้านการด้อยค่างานของตน (Cynicism) และด้านความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ (sense of Inefficiency or Inadequacy) ซึ่งล้วนเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ทางพฤติกรรม เช่น ประสิทธิภาพการทำงานที่ลดลง ความพึงพอใจในการทำงานต่ำลง และการตั้งใจลาออกจากงาน

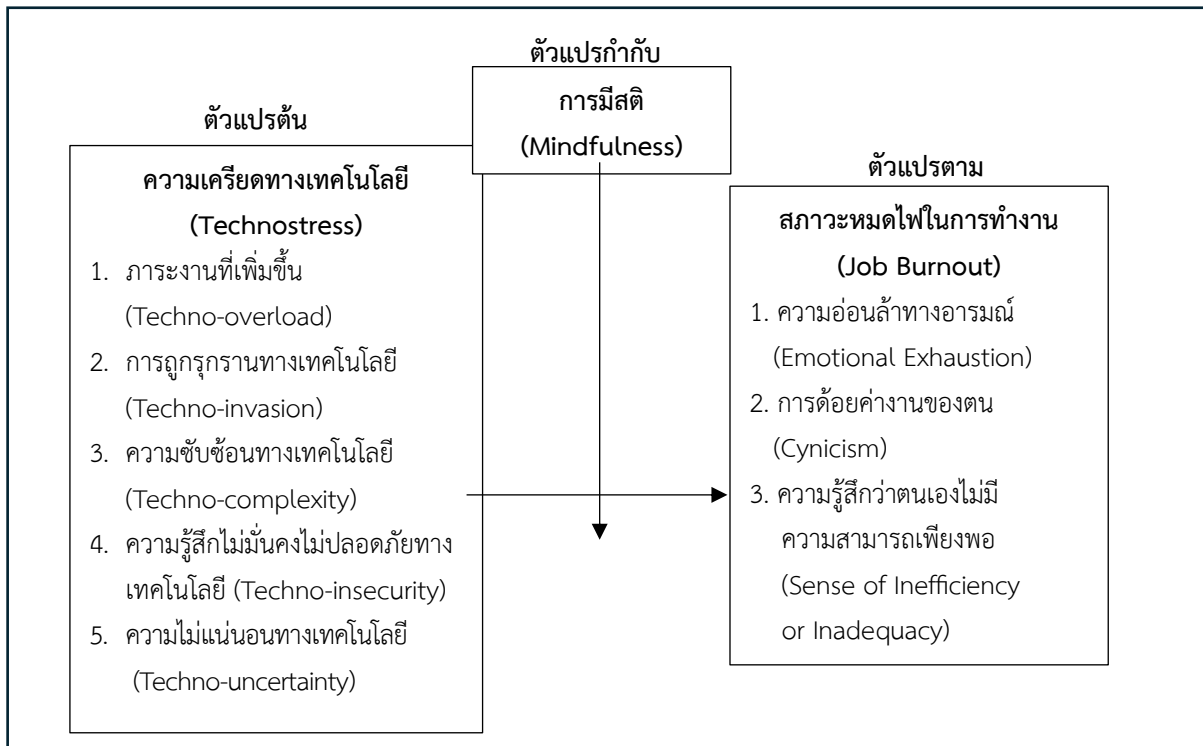
3. ความเครียดจากเทคโนโลยีส่งผลต่อสภาวะหมดไฟในการทำงาน งานวิจัยหลายฉบับยืนยันว่า ความเครียดจากเทคโนโลยีมีความเชื่อมโยงกับสภาวะหมดไฟในการทำงาน โดยเฉพาะในบริบทที่องค์กรพึ่งพาเทคโนโลยีเป็นศูนย์กลาง ผลกระทบนี้จะเด่นชัดยิ่งขึ้น โดย Pflügner et al. (2021) ได้เสนอว่า การถูกรุกรานทางเทคโนโลยีสะท้อนถึงการที่เทคโนโลยีล่วงล้ำเข้ามาในพื้นที่ส่วนตัว เช่น การต้องตอบสนองต่อข้อความงานในช่วงนอกเวลาทำงาน เป็นมิติที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อ ความอ่อนล้าทางอารมณ์ และ ความรู้สึกไร้ความสามารถ ในขณะที่ภาระงานที่เพิ่มขึ้นส่งผลเด่นชัดต่อการด้อยค่างานของตน ซึ่งบ่งชี้ถึงภาระการทำงานที่เกินความสามารถในการควบคุม และงานวิจัยของ Marsh et al. (2024) ยังชี้ให้เห็นว่าความเครียดจากเทคโนโลยี โดยเฉพาะในรูปแบบของการได้รับข้อมูลมากเกินไป และวัฒนธรรมการทำงานแบบ “Always-on” ที่ต้องมีการเชื่อมต่อข้อมูลตลอดเวลา ทำให้เกิดความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ และนำไปสู่สภาวะหมดไฟในการทำงานในที่สุด ในขณะที่ Atrian and Ghobbeh (2023) ยังสนับสนุนอีกว่า ความซับซ้อน ความไม่มั่นคง และความไม่แน่นอนจากการเปลี่ยนผ่านของเทคโนโลยี ทำให้พนักงานรู้สึกสูญเสียการควบคุม (Loss of agency) ซึ่งส่งผลให้เกิดความอ่อนล้าทางอารมณ์เรื้อรังและนำไปสู่สภาวะหมดไฟในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในบริบทที่องค์กรขาดการสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ยังมีมิติของความเครียดจากเทคโนโลยีที่อาจไม่ส่งผลต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานหากมีเงื่อนไขรองรับ เช่น ในกรณีของความซับซ้อนทางเทคโนโลยีหากพนักงานมีทักษะดิจิทัลเพียงพอ ได้รับการอบรมและการสนับสนุนที่เหมาะสมจากองค์กร ความซับซ้อนของระบบจะไม่ถูกตีความเป็น “ภัยคุกคาม” แต่กลับกลายเป็น “ความท้าทาย” ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการเติบโต (Pflügner et al., 2021)

4. การมีสติ (Mindfulness) ท่ามกลางบริบทการทำงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัล การมีสติได้รับความสนใจอย่างมากในฐานะกลไกเชิงจิตวิทยาที่ช่วยบรรเทาผลกระทบของความเครียดจากเทคโนโลยี และลดโอกาสการเกิดสภาวะหมดไฟในการทำงาน โดยเฉพาะในองค์กรที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน Pflügner et al. (2021) อธิบายว่าการมีสติคือการตระหนักรู้อย่างตั้งใจต่อประสบการณ์ในปัจจุบันโดยไม่ตัดสิน ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถยอมรับความคิด ความรู้สึก และสิ่งเร้าต่าง ๆ ได้โดยไม่ตอบสนองในเชิงลบ และสามารถใช้กลยุทธ์การปรับตัวทางอารมณ์ที่เหมาะสม ส่งผลให้ลดระดับความเครียดจากเทคโนโลยีและลดสภาวะหมดไฟในการทำงานในทางอ้อม

5. บทบาทของการมีสติในฐานะตัวแปรกำกับ ในบริบทของความเครียดจากเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อสภาวะหมดไฟในการทำงาน การมีสติได้รับการเสนอให้ทำหน้าที่เป็นตัวแปรกำกับที่สามารถลดทอนผลกระทบเชิงลบของความเครียดจากเทคโนโลยีได้อย่างมีนัยสำคัญ โดย Pflügner et al. (2021) พบว่า พนักงานที่มีระดับการมีสติสูงมีแนวโน้มรับมือกับความเครียดจากเทคโนโลยีได้ดีขึ้น และแสดงอาการหมดไฟในการทำงานน้อยกว่ากลุ่มที่มีระดับสติต่ำ โดยเฉพาะในด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ และด้านความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ และงานวิจัยของ Ioannou et al. (2024) ยังสนับสนุนว่าการมีสติช่วยลดการรับรู้ภัยคุกคามจากเทคโนโลยี โดยทำให้บุคคลสามารถประเมินสถานการณ์ได้อย่างมีเหตุผล ไม่ตกอยู่ในภาวะวิตกกังวล และเลือกใช้กลยุทธ์การเผชิญปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้องค์ประกอบภายในของบุคคลอย่างการมีสติ จะมีบทบาทสำคัญในการบรรเทาผลกระทบจากความเครียดจากเทคโนโลยีและลดสภาวะหมดไฟในการทำงาน แต่การแทรกแซงในระดับปัจเจกบุคคลอาจยังมีข้อจำกัด จึงต้องพิจารณา

ปัจจัยเชิงโครงสร้างองค์กรประกอบด้วย เช่น ค่านิยมองค์กร ความเป็นธรรมในที่ทำงาน ระบบการให้รางวัล และคุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งล้วนมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการรับรู้ของพนักงานเกี่ยวกับคุณค่าและความหมายของการทำงาน (Atrian & Ghobbeh, 2023) ซึ่งแนวคิดเรื่องการออกแบบเทคโนโลยีโดยคำนึงถึงมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-Centered Technology Design) ได้รับการเสนอให้เป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการลดความเครียดจากเทคโนโลยีในระดับโครงสร้างองค์กร Tarafdar et al. (2019) อธิบายว่าหากเทคโนโลยีได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับขีดความสามารถในการรับรู้และความรู้สึกทางอารมณ์ของผู้ใช้งาน เช่น อินเทอร์เฟซที่ใช้งานง่าย การแจ้งเตือนที่ไม่รบกวนสมาธิ หรือความสามารถในการควบคุมระดับการเชื่อมต่อของผู้ใช้งาน เทคโนโลยีเหล่านี้จะลด ลดระดับความเครียดจากเทคโนโลยี ในขณะเดียวกัน การส่งเสริมการมีสติในบริบทขององค์กรไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่เพียงโปรแกรมดั้งเดิมเท่านั้น แต่อาจนำเทคโนโลยีมาเป็นกลไกสนับสนุนกระบวนการพัฒนาสติของพนักงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของ Bostock et al. (2019) ชี้ว่า การใช้แอปพลิเคชันฝึกสมาธิ เช่น Headspace หรือ Calm รวมถึงพอดแคสต์ด้านการเจริญสติ ช่วยเพิ่มระดับความมีสติและลดระดับความเครียดในหมู่พนักงานได้อย่างมีนัยสำคัญ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดและผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความเครียดจากเทคโนโลยี สภาวะหมดไฟในการทำงาน และบทบาทของการมีสติ ทั้งในเชิงกลไกภายในบุคคลและในบริบทองค์กร โดยพบว่าความเครียดจากเทคโนโลยี ด้านความซับซ้อนทางเทคโนโลยี ด้านความไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยี ด้านการถูกรุกรานทางเทคโนโลยี ด้านภาระงานที่เพิ่มขึ้น และด้านความไม่แน่นอนทางเทคโนโลยี มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเกิดสภาวะหมดไฟในการทำงาน ทั้งนี้ การมีสติทำหน้าที่เป็นตัวแปรกำกับ ที่ช่วยลดผลกระทบของความเครียดจากเทคโนโลยีกับสภาวะหมดไฟในการทำงาน ทั้งยังมีศักยภาพในการส่งเสริมกลยุทธ์การเผชิญปัญหาเชิงบวก อย่างไรก็ตาม การแทรกแซงในระดับบุคคลอาจยังไม่เพียงพอ หากปราศจากการจัดการปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น วัฒนธรรมองค์กร ความยุติธรรม และการออกแบบเทคโนโลยีโดยยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ซึ่งช่วยลดการรับรู้ภัยคุกคามจากระบบและป้องกันการพัฒนาของสภาวะหมดไฟได้ในระยะยาว จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงเลือกใช้อำนาจประกอบของความเครียดจากเทคโนโลยีทั้ง 5 ด้าน คือ ภาระงานที่เพิ่มขึ้น การถูกรุกรานทางเทคโนโลยี ความซับซ้อนทางเทคโนโลยี ความไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยี และความไม่แน่นอนทางเทคโนโลยี และสภาวะหมดไฟ 3 ด้าน คือ ความอ่อนล้าทางอารมณ์ การด้อยค่างานของตน และความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ พร้อมกับตรวจสอบบทบาทการกำกับของการมีสติ เพื่อประเมินความสัมพันธ์เชิงกลไกระหว่างปัจจัยเหล่านี้ในบริบทขององค์กรในประเทศไทยที่พึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลักในการดำเนินงาน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ความเครียดจากเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อภาวะหมดไฟในการทำงาน
2. การมีสติมีบทบาทในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีกับภาวะหมดไฟในการทำงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาผลกระทบของความเครียดจากเทคโนโลยีต่อภาวะหมดไฟในการทำงานในพนักงานขององค์กรในประเทศไทยที่ดำเนินงานโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลัก และบทบาทของการมีสติในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีกับภาวะหมดไฟในการทำงาน โดยมีขอบเขตงานวิจัย คือ 1) ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ผ่านมา เกี่ยวกับความเครียดทางเทคโนโลยี การมีสติ และภาวะหมดไฟในการทำงาน 2) ขอบเขตด้านประชากรเป็นบุคลากรในระดับพนักงานทั่วไปจนถึงผู้บริหารระดับสูงที่ทำงานในองค์กรในไทยที่ใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 2.1 องค์กรเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น บริษัทพัฒนาหรือให้บริการซอฟต์แวร์ บริษัทที่ให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี และบริษัทที่ให้บริการด้านข้อมูลและการสื่อสาร 2.2 องค์กรที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลัก เช่น ธนาคาร บัญชี บริษัทประกันภัย โรงพยาบาล และองค์กรที่ใช้ระบบสารสนเทศในการดำเนินงานประจำวัน 3) ขอบเขตด้านระยะเวลาและการเก็บข้อมูล ศึกษาอยู่ในช่วง 1 มิถุนายน 2567 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2568 4) ขอบเขตด้านพื้นที่ 4.1 องค์กรเทคโนโลยีสารสนเทศและองค์กรที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดำเนินงานเป็นหลักในประเทศไทย 4.2 ช่องทางออนไลน์โดยใช้กูเกิลฟอร์ม (Google Form) โดยกระจายแบบสอบถามออนไลน์ผ่านลิงก์ URL ทางสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook และ LINE ไปยังกลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกใช้สมการสำหรับกรณีไม่ทราบจำนวนประชากร เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษามีขนาดใหญ่ (Field, 2024) ซึ่งเมื่อคำนวณที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จะต้องรวบรวมแบบสอบถามให้ได้

มากกว่า 385 ตัวอย่าง ผู้วิจัยพิจารณาจำนวนการเก็บแบบสอบถามเพิ่มเติมเป็น 450 แบบสอบถามเพื่อสำรองในกรณีมีข้อมูลผิดพลาด ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ในการเก็บข้อมูล โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างจากบุคลากรในระดับพนักงานทั่วไปจนถึงผู้บริหารระดับสูงตามประเภทขององค์กรที่พึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลักในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มองค์กรเทคโนโลยีสารสนเทศ และกลุ่มองค์กรที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลักเพื่อดำเนินงาน โดยกำหนดเงื่อนไขเพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 225 ตัวอย่าง ซึ่งจะมีทั้งสิ้นจำนวน 450 ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

การสร้างเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรม ตำรา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดจากเทคโนโลยี การมีสติ และสภาวะหมดไฟในการทำงาน เพื่อรวบรวมแนวคิด ตัวแปร และองค์ประกอบสำคัญมาพัฒนาแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วจึงสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1. ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 11 ข้อ เป็นข้อคำถามแบบตรวจรายการ (Checklist) และส่วนที่ 2-4 ใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) ประกอบด้วย 2. แบบทดสอบประเมินความเครียดทางเทคโนโลยี จำนวน 23 ข้อ ครอบคลุม 5 ด้าน คือ ภาระงานเพิ่มขึ้น การถูกรุกรานทางเทคโนโลยี ความซับซ้อนทางเทคโนโลยี ความไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยี และความไม่แน่นอนทางเทคโนโลยี 3. แบบทดสอบประเมินการมีสติ จำนวน 16 ข้อ พัฒนามาจากแบบทดสอบ MAAS (Mindfulness Attention and Awareness Scale) 4. แบบทดสอบสภาวะหมดไฟในการทำงาน จำนวน 9 ข้อ ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ความอ่อนล้าทางอารมณ์ การด้อยค่างานของตน และความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ

2. นำแบบสอบถามที่พัฒนาไปประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และนำดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence; IOC) มาคำนวณความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย พบว่า ข้อคำถามให้ผล IOC อยู่ในช่วง 0.666-1.000 มีผลการประเมินไม่ต่ำกว่า 0.5 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (อัครา ประเสริฐสิน, 2564)

3. ทดลองใช้แบบสอบถามฉบับปรับปรุงแล้วกับกลุ่มใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มองค์กรสุขภาพที่ใช้ระบบสารสนเทศ จำนวน 30 คนที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อประเมินระดับความชัดเจนและความเข้าใจของข้อคำถาม โดยตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัก (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งเกณฑ์คือ Cronbach's Alpha ที่มากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (อัครา ประเสริฐสิน, 2564) โดยพบว่าค่า Cronbach's Alpha ของความเครียดจากเทคโนโลยีทั้ง 5 ด้าน สภาวะหมดไฟทั้ง 3 ด้าน และการมีสติ เมื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแล้ว มีค่า Cronbach's Alpha อยู่ในช่วง 0.738 – 0.947 ซึ่งสูงกว่า 0.70 ทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ

4. งานวิจัยนี้ผ่านการรับรองด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หมายเลข COE No.COE68/002 โดยยึดถือหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ 3 ข้อ ได้แก่ 1.หลักความเคารพในบุคคล ผู้วิจัยได้จัดเตรียมเอกสารแสดงเจตนายินยอม ให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยได้โดยอิสระ ปราศจากการบังคับหรือข่มขู่ ทั้งยังเคารพความเป็นส่วนตัวและรักษาความลับข้อมูล โดยไม่มีการเก็บข้อมูลที่ระบุตัวตนได้ 2.หลักการให้ประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดอันตราย ผู้วิจัยป้องกันความเสี่ยงต่อสภาพจิตใจของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหลีกเลี่ยงคำถามเชิงเสนอแนะที่จะส่งผลต่อจิตใจ 3.หลักความยุติธรรม กำหนดเกณฑ์คัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามอย่างเหมาะสม พร้อมชี้แจงรายละเอียดในแบบแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

5. แบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดประมาณ 450 ฉบับ แบบออนไลน์โดยใช้กูเกิลฟอร์ม (Google Form) และแบบกระดาษ โดยจากการรวบรวมแบบสอบถาม สามารถรวบรวมแบบสอบถามเพื่อการวิจัยได้ทั้งหมด 445 ฉบับ คิดเป็น 98.89% และหลังจากดำเนินการปรับปรุงข้อมูล เพื่อคัดแยกข้อมูลที่มีความผิดปกติตามเกณฑ์การคัดออก ให้ข้อมูลที่มีลักษณะผิดปกติ และใช้เวลาในการทำแบบสอบถามผิดปกติออก ส่งผลให้มีแบบสอบถามฉบับ

สมบูรณ์ที่สามารถนำมาใช้สำหรับวิเคราะห์ได้ทั้งหมด 424 ฉบับ คิดเป็น 94.22% โดยใช้เวลาเก็บแบบสอบถาม ประมาณ 2 เดือน

6. หลังจากรวบรวมข้อมูลแล้ว จึงดำเนินการวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้สถิติการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ ข้อคำถามส่วนที่ 2-4 ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยโปรแกรม SPSS เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีและสภาวะหมดไฟในการทำงาน และบทบาทการเป็นตัวแปรกำกับของการมีสติว่ามีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น (Confidence Level) 95% หรือไม่ ทั้งนี้ ข้อมูลจากแบบสอบถามจะต้องผ่านขั้นตอนการแปลงข้อมูลเป็นรูปแบบมาตรวัดแบบเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ก่อนนำไปวิเคราะห์ในโมเดลทางสถิติด้วยมาตรวัดลิเคิร์ทสำหรับแบบสอบถามในแต่ละส่วนและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีกับสภาวะหมดไฟในการทำงาน โดยมีการมีสติทำหน้าที่เป็นตัวแปรกำกับของความสัมพันธ์นี้ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 424 คน ซึ่งเป็นพนักงานในองค์กรที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลักในการดำเนินงานในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น และผลการวิเคราะห์สถิติการถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ รวมทั้งบทบาทกำกับของการมีสติ ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอเป็นลำดับในหัวข้อต่อไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50.24 สถานภาพสมรสเป็นผู้แต่งงานแล้ว คิดเป็นร้อยละ 46.46 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 47.65 อายุอยู่ในช่วง 29-43 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.15 รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนอยู่ในช่วง 25,001-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.67 ตำแหน่งงานอยู่ในระดับพนักงานทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 26.42 ประสบการณ์ทำงานในที่ทำงานปัจจุบัน 7 - ต่ำกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.18 จำนวนครั้งในการโยกย้ายหรือเปลี่ยนงาน 1-2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 50.24 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในองค์กรเทคโนโลยีสารสนเทศ คิดเป็นร้อยละ 52.83 ระยะเวลาเฉลี่ยที่ใช้ในการทำงานต่อวัน (รวมนอกเวลา) 7-8 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 54.48 และประสบการณ์การทำงานรวมตั้งแต่ทำงานที่แรก คือ มากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.92

การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละส่วนโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบความเครียดจากเทคโนโลยีในแต่ละด้านมีค่า Cronbach's Alpha ดังนี้ ด้านภาระงานที่เพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.874 ด้านการถูกรุกรานทางเทคโนโลยี เท่ากับ 0.876 ด้านความซับซ้อนทางเทคโนโลยีเท่ากับ 0.879 ด้านความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยีเท่ากับ 0.881 และด้านความไม่แน่นอนทางเทคโนโลยีเท่ากับ 0.889 ในขณะที่การมีสติมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.965 ส่วนสภาวะหมดไฟในการทำงานในแต่ละด้านมีค่า Cronbach's Alpha ดังนี้ ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ เท่ากับ 0.872 ด้านการด้อยค่างานของตน เท่ากับ 0.874 และด้านความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ เท่ากับ 0.873 ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับที่มีความเชื่อมั่นเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนถัดไป

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบการวิเคราะห์ Reliability Test ด้วย Cronbach's Alpha ของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=424)

องค์ประกอบ	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา	จำนวนข้อคำถาม
ความเครียดจากเทคโนโลยี		
ด้านภาระงานที่เพิ่มขึ้น	0.874	5
ด้านการถูกรุกรานทางเทคโนโลยี	0.876	4
ด้านความซับซ้อนทางเทคโนโลยี	0.879	5
ด้านความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยี	0.881	5
ด้านความไม่แน่นอนทางเทคโนโลยี	0.889	4
การมีสติ	0.965	16
สภาวะหมดไฟในการทำงาน		
ความอ่อนล้าทางอารมณ์	0.872	3
การด้อยค่างานของตน	0.874	3
ความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ	0.873	3

การถดถอยเชิงพหุคูณของความเครียดจากเทคโนโลยี ทั้ง 5 ด้าน ที่มีผลต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานทั้ง 3 ด้าน การทดสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงซ้อน (Multicollinearity) ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้ใช้เกณฑ์พิจารณาค่าความทนทาน (Tolerance) และค่าดัชนีความแปรปรวนร่วม (Variance Inflation Factor: VIF) โดยเกณฑ์ระบุว่า หากค่า Tolerance ต่ำกว่า 0.10 หรือ ค่า VIF สูงกว่า 10 บ่งชี้ความเสี่ยงสูงของปัญหาความสัมพันธ์เชิงซ้อน และส่งผลต่อความแม่นยำของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Field A., 2024) จากการพิจารณาตัวแปรอิสระ คือ 1) ภาระงานที่เพิ่มขึ้น 2) การถูกรุกรานทางเทคโนโลยี 3) ความซับซ้อนทางเทคโนโลยี 4) ความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยี 5) ความไม่แน่นอนทางเทคโนโลยี พบว่า มีค่า VIF เท่ากับ 6.056, 5.016, 7.615, 6.523, และ 1.961 ตามลำดับ และมีค่า Tolerance เท่ากับ 0.165, 0.199, 0.131, 0.153 และ 0.510 ตามลำดับ ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ที่เกิดปัญหาความสัมพันธ์เชิงซ้อน สำหรับการทดสอบความเป็นอิสระของค่าคงเหลือจากโมเดลการถดถอย ใช้ค่าสถิติ Durbin-Watson (DW) เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบ โดยค่า Durbin-Watson ระหว่าง 1.50 – 2.50 บ่งชี้ว่าไม่มีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์กันของค่าคงเหลือ (Autocorrelation) (Field A., 2024) พบว่า มีค่า Durbin-Watson ในช่วง 2.003 – 2.037 แสดงว่าโมเดลไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันของค่าคงเหลือ จากการตรวจสอบที่กล่าวมานี้บ่งชี้ว่าผลการวิเคราะห์การถดถอยมีความน่าเชื่อถือ

1) ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของความเครียดจากเทคโนโลยีต่อสภาวะหมดไฟในการทำงาน พบว่า โมเดลการพยากรณ์มีค่า Significant p-value คือ 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 หมายความว่าตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามความอ่อนล้าทางอารมณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญ และมีค่า Adjust R² เท่ากับ 0.729 หมายความว่า โมเดลสามารถอธิบายความอ่อนล้าทางอารมณ์ได้มากถึง 72.9% โดยค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประมาณ (Standard Error of Estimate: SEE) เท่ากับ 0.726 แสดงถึงความแม่นยำของโมเดลในระดับที่น่าพอใจ ในส่วนของค่า Significant p-value พบว่า ความเครียดจากเทคโนโลยีด้านที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อสภาวะหมดไฟในด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ ประกอบไปด้วย ด้านภาระงานที่เพิ่มขึ้นมีค่า p-value ที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (β) เท่ากับ 0.293 ด้านการถูกรุกรานทางเทคโนโลยีมีค่า p-value ที่ระดับ .05 มีค่า β เท่ากับ 0.489 ด้านความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยีมีค่า p-value ที่ระดับ .05 มีค่า β เท่ากับ 0.319 และด้านความไม่แน่นอนทางเทคโนโลยีมีค่า p-value ที่ระดับ .05 มีค่า β เท่ากับ 0.169 นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของ

องค์ประกอบของความเครียดทางเทคโนโลยีทั้งหมดแล้ว พบว่า ความเครียดจากเทคโนโลยีในด้านการถูกรุกรานจากเทคโนโลยีมีอิทธิพลสูงที่สุดต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานในด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์

ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของความเครียดจากเทคโนโลยีต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานในลำดับถัดมา พบว่า โมเดลการพยากรณ์มีค่า Significant p-value คือ 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 หมายความว่าตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามการด้อยค่างานของตนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่า Adjust R² เท่ากับ 0.673 ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของโมเดลในการอธิบายการด้อยค่างานของตนเองได้มากถึง 67.3% โดยค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประมาณ เท่ากับ 0.786 แสดงถึงความแม่นยำของโมเดลในระดับที่น่าพอใจ ในส่วนของค่า Significant p-value พบว่า ความเครียดจากเทคโนโลยีด้านที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานด้านการด้อยค่างานของตน ประกอบไปด้วย ด้านภาระงานที่เพิ่มขึ้นมีค่า p-value ที่ระดับนัยสำคัญ .05 มีค่า β เท่ากับ 0.374 ด้านการถูกรุกรานทางเทคโนโลยีมีค่า p-value ที่ระดับนัยสำคัญ .05 มีค่า β เท่ากับ 0.293 และด้านความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยีมีค่า p-value ที่ระดับนัยสำคัญ .05 มีค่า β เท่ากับ 0.368 นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยขององค์ประกอบของความเครียดทางเทคโนโลยีทั้งหมดแล้ว พบว่า ความเครียดจากเทคโนโลยีในด้านการภาระงานที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานในด้านการด้อยค่างานของตนเองอย่างมีนัยสำคัญมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของความเครียดจากเทคโนโลยีต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานในลำดับสุดท้าย พบว่า โมเดลการพยากรณ์มีค่า Significant p-value คือ 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 บ่งชี้ว่าตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอได้อย่างมีนัยสำคัญ และมีค่า Adjust R² เท่ากับ 0.685 ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของโมเดลในการอธิบายความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอได้มากถึง 68.5% โดยที่ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประมาณ เท่ากับ 0.761 แสดงถึงความแม่นยำของโมเดลในระดับที่น่าพอใจ ในส่วนของค่า Significant p-value พบว่า ความเครียดจากเทคโนโลยีด้านที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อสภาวะหมดไฟในด้านความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ ประกอบไปด้วย ภาระงานที่เพิ่มขึ้นมีค่า p-value ที่ระดับนัยสำคัญ .05 มีค่า β เท่ากับ 0.319 ด้านการถูกรุกรานทางเทคโนโลยี มีค่า p-value ที่ระดับนัยสำคัญ .05 มีค่า β เท่ากับ 0.420 และด้านความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยีมีค่า p-value ที่ระดับนัยสำคัญ .05 มีค่า β เท่ากับ 0.217 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยชี้ให้เห็นว่าความเครียดจากเทคโนโลยีในด้านการถูกรุกรานทางเทคโนโลยีมีผลสูงที่สุดต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานด้านความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ ในขณะที่ความซับซ้อนทางเทคโนโลยี พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานทุกด้าน ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณของความเครียดจากเทคโนโลยีที่มีผลต่อสภาวะหมดไฟในการทำงาน

ตัวแปร	ความอ่อนล้าทางอารมณ์			การด้อยค่างานของตน			ความรู้สึกว่าตนเอง ไม่มีความสามารถเพียงพอ		
	β	t-test	p-value	β	t-test	p-value	β	t-test	P-value
ค่าคงที่ (Constant)	- 0.330	- 3.347	0.001	- 0.257	- 2.407	0.017	- 0.102	- 0.989	0.323
ภาระงานที่เพิ่มขึ้น	0.293	3.849	0.000*	0.374	4.526	0.000*	0.319	4.001	0.000*
การถูกรุกรานทางเทคโนโลยี	0.489	6.621	0.000*	0.293	3.664	0.000*	0.420	5.423	0.000*
ความซับซ้อนทางเทคโนโลยี	- 0.066	- 0.697	0.486	0.127	1.229	0.220	0.178	1.783	0.075
ความรู้สึกไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยี	0.319	3.296	0.001*	0.368	3.502	0.001*	0.217	2.133	0.033*
ความไม่แน่นอนทางเทคโนโลยี	0.169	4.416	0.000*	- 0.015	- 0.367	0.714	- 0.008	- 0.202	0.840
Adjust R ² = 0.729			Adjust R ² = 0.673			Adjust R ² = 0.685			
SEE = 0.726 DW = 2.037			SEE = 0.786 DW = 2.003			SEE = 0.761 DW = 2.025			

หมายเหตุ : ระดับนัยสำคัญที่ * .05

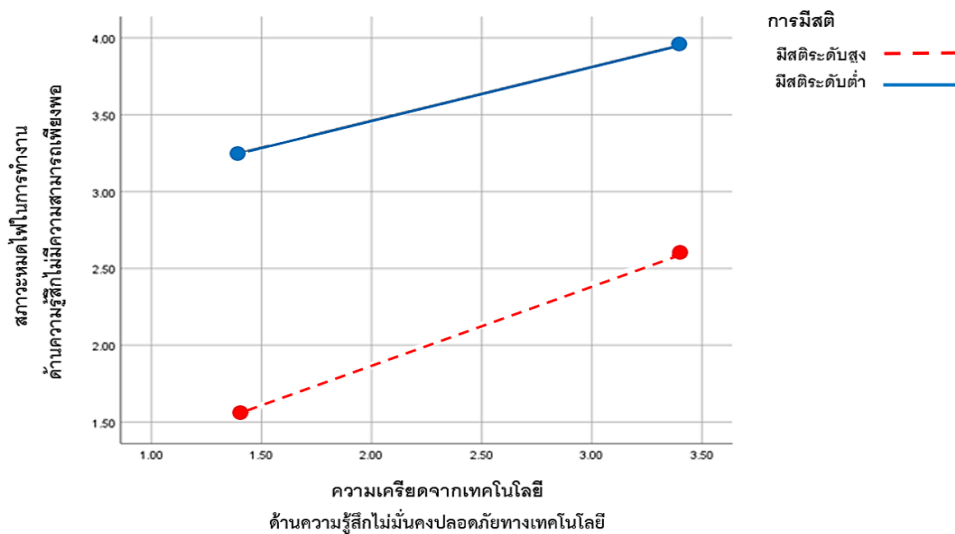
2) ผลวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการมีสติในฐานะตัวแปรกำกับของความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีกับสภาวะหมดไฟในการทำงาน พบว่า การมีสติมีบทบาทในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีด้านความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยีกับสภาวะหมดไฟในการทำงานด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 มีค่า β เท่ากับ 0.108 และการมีสติมีบทบาทในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีด้านความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยีกับสภาวะหมดไฟในการทำงานด้านความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอที่ระดับนัยสำคัญ .05 มีค่า β เท่ากับ 0.085 แต่ในขณะเดียวกัน พบว่า การมีสติไม่มีบทบาทในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีทั้ง 5 ด้าน กับสภาวะหมดไฟในการทำงานด้านการด้อยค่างานของตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยไม่มีปฏิสัมพันธ์ใดมีค่า p-value ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณของการมีสติในบทบาทกำกับความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีกับสภาวะหมดไฟในการทำงาน

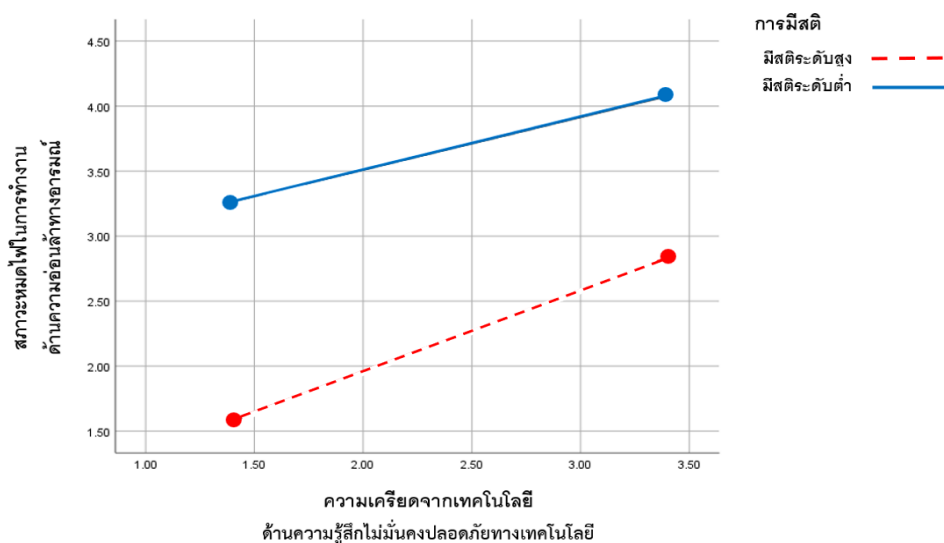
ตัวแปร	ความอ่อนล้าทาง อารมณ์			การด้อยค่างานของตน			ความรู้สึกว่าตนเอง ไม่มีความสามารถเพียงพอ		
	β	t-test	p-value	β	t-test	p-value	β	t-test	p-value
ภาระงานที่เพิ่มขึ้น	0.036	0.767	0.443	0.022	0.496	0.620	- 0.028	- 0.626	0.531
การถูกรุกรานทางเทคโนโลยี	0.051	1.294	0.196	0.012	0.314	0.753	- 0.010	- 0.252	0.800
ความซับซ้อนทางเทคโนโลยี									
ความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัย ทางเทคโนโลยี	0.108	2.476	0.013*	0.061	1.477	0.140	0.085	2.030	0.043*
ความไม่แน่นอนทางเทคโนโลยี	0.080	1.684	0.092						

หมายเหตุ : * ระดับนัยสำคัญที่ .05

การทดสอบนี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Moderated Regression Analysis) ผ่านโปรแกรม PROCESS Macro for SPSS โดย Hayes (Model 1) ซึ่งได้รับความนิยมแพร่หลายในการทดสอบบทบาท ตัวแปรกำกับ โดยเน้นไปที่การตรวจสอบระดับของตัวแปรกำกับที่ส่งผลต่อระดับของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (Hayes A. F., 2022) พบว่า การมีสติทำหน้าที่กำกับความสัมพันธ์ของความเครียดจากเทคโนโลยีในด้านความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยีกับสภาวะหมดไฟในด้านความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ และด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ได้ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มบุคคลที่มีระดับการมีสติสูงและระดับการมีสติต่ำซึ่งเผชิญความเครียดจากเทคโนโลยีในระดับใกล้เคียงกัน กลุ่มที่มีการมีสติสูงจะประสบสภาวะหมดไฟในการทำงานในด้านความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยีและด้านความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอในระดับที่ต่ำกว่า ดังภาพที่ 2 และ 3

ภาพที่ 2 แสดงผลทดสอบบทบาทตัวแปรกำกับของการมีสติต่อความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีด้านความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยีกับสภาวะหมดไฟในการทำงานในด้านความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ

ภาพที่ 3 แสดงผลทดสอบบทบาทกำกับของการมีสติในความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีด้านความรู้สึกไม่มั่นคงไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยีกับสภาวะหมดไฟในการทำงานในด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์

อภิปรายผล

1) ความเครียดจากเทคโนโลยีด้านภาระงานที่เพิ่มขึ้น การถูกรุกรานทางเทคโนโลยี และความรู้สึกไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานในทั้ง 3 ด้าน คือ ความอ่อนล้าทางอารมณ์ การด้อยค่างานของตน และความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนความไม่แน่นอนทางเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานแค่ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เป็นเหตุมาจากความเครียดจากเทคโนโลยีในด้านที่ส่งผลสภาวะหมดไฟในการทำงานทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านที่กระทบโดยตรงต่อพลังงานทางอารมณ์ ความรู้สึกมั่นคง และสมดุลชีวิตและการทำงาน ซึ่งส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกโดยตรงต่อตัวบุคคล ในขณะที่ด้านที่เกี่ยวกับความไม่แน่นอนทางเทคโนโลยีและความซับซ้อนทางเทคโนโลยียังสามารถบริหารจัดการได้ หากมีทักษะ ประสบการณ์ และการสนับสนุนจากองค์กรอย่างเพียงพอ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานของ Marsh et al. (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเชื่อมต่อกับเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และการได้รับข้อมูลจำนวนมากเกินไป ส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้าทางอารมณ์เรื้อรัง มีความวิตกกังวลจากการขาดสมดุลชีวิตส่วนตัวและการทำงาน จนนำไปสู่สภาวะหมดไฟในการทำงาน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Atrian and Ghobbeh (2023) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกไม่มั่นคง และความไม่แน่นอนจากการเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงความกลัวการสูญเสียตำแหน่งงานจากทักษะที่ไม่สอดคล้องกับระบบใหม่ เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่สภาวะหมดไฟในการทำงาน ในขณะที่ผลวิจัยยังพบว่าความซับซ้อนทางเทคโนโลยีไม่ส่งผลกระทบต่อสภาวะหมดไฟในการทำงานทั้ง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นผลมาจาก กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เป็นบุคลากรในองค์กรที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลักในการดำเนินงาน ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีความคุ้นเคยกับระบบเทคโนโลยีสูง มีการใช้งานเทคโนโลยีในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง รวมถึงอาจได้รับการฝึกอบรมหรือพัฒนาอย่างสม่ำเสมอจากองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Pflügner et al. (2021) ที่ระบุว่า หากพนักงานมีทักษะดิจิทัลที่เพียงพอ ได้รับการฝึกอบรมอย่างเหมาะสม และมีความมั่นใจในการใช้งานระบบ ส่งผลให้เทคโนโลยีที่ซับซ้อนไม่ได้ถูกตีความว่าเป็นภัยคุกคามแต่กลับกลายเป็นความท้าทายที่สามารถบริหารจัดการได้

2) การมีสติมีบทบาทในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีด้านความรู้สึกไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัยทางเทคโนโลยีกับสภาวะหมดไฟในการทำงานด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ และด้านความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเหตุมาจากการที่สติช่วยให้บุคคลประเมินตนเองอย่างไม่ตัดสิน ลดความวิตกกังวล และตอบสนองต่อภัยคุกคามทางเทคโนโลยีได้อย่างมีสติ ส่งผลให้พนักงานสามารถรักษาพลังทางอารมณ์และความเชื่อมั่นในตนเองไว้ได้ แม้ต้องเผชิญกับบริบทที่ไม่มั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับ Ioannou et al. (2024) ที่อธิบายว่า การมีสติช่วยให้บุคคลสามารถมองเห็นสถานการณ์ได้อย่างรอบด้าน ลดการตีความเชิงลบ และส่งเสริมการรับมือเชิงบวกต่อปัจจัยความเครียดทางเทคโนโลยี แต่ในขณะเดียวกันการมีสติไม่มีบทบาทในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีทั้ง 5 ด้าน กับสภาวะหมดไฟในการทำงานด้านการด้อยค่างานของตน ซึ่งอาจเป็นเหตุมาจากการด้อยค่างานของตนมาจากปัจจัยในระดับโครงสร้างองค์กร เช่น ค่านิยมองค์กร ความเป็นธรรมในที่ทำงาน หรือคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มากกว่าปัจจัยภายในของบุคคลเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ Atrian and Ghobbeh (2023) ที่อธิบายว่า สภาวะหมดไฟในการทำงานด้านการด้อยค่างานของตนมักเกิดจากการขาดระบบสนับสนุนจากองค์กร และสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อความรู้สึกมีคุณค่า ส่งผลให้การส่งเสริมในระดับบุคคลอาจไม่เพียงพอหากไม่ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบในองค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. องค์กรควรจัดโปรแกรมฝึกอบรมการมีสติ ที่เน้นการเจริญสติ เช่น การฝึกวิปัสสนากรรมฐาน หรือการฝึกสติในรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กร เช่น การฝึกสติแบบยืน เดิน นั่ง หรือการฝึกสติขณะทำกิจกรรมประจำวันที่สามารถผสานเข้ากับตารางการทำงานได้อย่างยืดหยุ่น รวมถึงการสร้างพื้นที่ผ่อนคลายภายในองค์กร เพื่อให้พนักงานสามารถฝึกสติหรือผ่อนคลายความเครียดระหว่างวัน

2. องค์กรสามารถส่งเสริมการฝึกสติผ่านช่องทางดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันฝึกสมาธิ หรือพอดแคสต์ด้านการเจริญสติ เพื่อให้พนักงานสามารถเข้าถึงและฝึกฝนได้อย่างสะดวก

3. องค์กรควรมีนโยบายที่ผนวกการมีสติเข้ากับกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ที่เน้นความยืดหยุ่น และการสนับสนุนสุขภาวะจิตของพนักงาน เช่น การกำหนดชั่วโมงการทำงานที่ยืดหยุ่น การวางระบบแจ้งเตือนที่ไม่รบกวนสมาธิ และการออกแบบงานที่ลดความซับซ้อนทางเทคโนโลยี รวมถึงส่งเสริมการออกแบบเทคโนโลยีที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ซึ่งเน้นให้เทคโนโลยีสอดคล้องกับความสามารถ การรับรู้ และอารมณ์ของผู้ใช้งานล้วน เพื่อลดภาระจากเทคโนโลยีและสร้างความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพการทำงานกับความเป็นอยู่ของพนักงาน

4. องค์กรควรส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีความยุติธรรม ความโปร่งใส และวัฒนธรรมองค์กรที่ให้คุณค่ากับพนักงาน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะหมดไฟในการทำงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยด้านองค์กรและวัฒนธรรมที่อาจมีบทบาทร่วมกับการมีสติในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดจากเทคโนโลยีกับภาวะหมดไฟในการทำงาน เช่น ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน การสื่อสารภายในองค์กร และความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร เป็นต้น

2. ควรพิจารณาเพิ่มเติมเรื่องผลกระทบที่แตกต่างกันของการมีสติในบริบทที่หลากหลาย เช่น บริบทของลักษณะงาน บริบทของวัฒนธรรมองค์กร และบริบทของการใช้เทคโนโลยี เป็นต้น

3. ควรมีการพัฒนาและประเมินผลโปรแกรมฝึกสติที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลักในการดำเนินงานในประเทศไทย เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

อัครา ประเสริฐสิน. (2564). *เครื่องมือการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ (Research instruments in education and social sciences)*. สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Reference

- Atrian, A., & Ghobbeh, S. (2023). *Technostress and job performance: Understanding the negative impacts and strategic responses in the workplace*. arXiv. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2311.07072>
- Bostock, S., Crosswell, A. D., Prather, A. A., & Steptoe, A. (2019). Mindfulness on-the-go: Effects of a mindfulness meditation app on work stress and well-being. *Journal of Occupational Health Psychology*, 24(1), 127–138. <https://doi.org/10.1037/ocp0000118>
- Field, A. (2024). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics* (6th ed.). SAGE Publications.
- Hayes, A. F. (2022). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (3rd ed.). Guilford Press.

- Intapunya, D., & Mohan, K. P. (2024). Effect of IT mindfulness enhancement program in reducing technostress in media agency employees. *Behavioral Science for Development*, 16(1), 25–46.
- Ioannou, A., Lycett, M., & Marshan, A. (2024). The role of mindfulness in mitigating the negative consequences of technostress. *Information Systems Frontiers*, 26(2), 523–549. <https://doi.org/10.1007/s10796-021-10239-0>
- Keshavarz, H., Saeidnia, H. R., & Wang, T. (2025). Navigating technostress: A deep dive into health practitioners' technological challenges in hospital settings. *BMC Health Services Research*, 25(1), Article 18. <https://doi.org/10.1186/s12913-024-12196-1>
- Marsh, E., Perez Vallejos, E., & Spence, A. (2024). Overloaded by information or worried about missing out on it: A quantitative study of stress, burnout, and mental health implications in the digital workplace. *Sage Open*, 14(3), Article 21582440241268830. <https://doi.org/10.1177/21582440241268830>
- Pflügner, K., Maier, C., & Weitzel, T. (2021). The direct and indirect influence of mindfulness on techno-stressors and job burnout: A quantitative study of white-collar workers. *Computers in Human Behavior*, 115, Article 106566. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106566>
- Puspita, S., Paminto, A., & Purnamasari, I. (2024). The Effect of burnout and organizational support on the contextual performance of employees of Pt. Hasta Ayu Nusantara. *International Journal of Business and Management Invention*, 13(9), 194–210. <https://doi.org/10.35629/8028-1309194210>
- Sommovigo, V., Bernuzzi, C., Finstad, G. L., Setti, I., Gabanelli, P., Giorgi, G., & Fiabane, E. (2023). How and when may technostress impact workers' psycho-physical health and work-family interface? A study during the COVID-19 pandemic in Italy. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(2), Article 1266. <https://doi.org/10.3390/ijerph20021266>
- Tarafdar, M., Cooper, C. L. & Stich, J. F. (2019). The technostress trifecta - techno eustress, techno distress, and design: Theoretical directions and an agenda for research. *Information Systems Journal*, 29(1), 6–42. <https://doi.org/10.1111/isj.12169>
- Pothuganti, S. K. (2024). Technostress: A comprehensive literature review on dimensions, impacts, and management strategies. *Computers in Human Behavior Reports*, 16, Article 100475. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2024.100475>

คณะผู้เขียน

พิมลสร พัทธ์ปิยะวรรณ

นิสิตหลักสูตรโครงการปริญญาโทสาขาบริหารธุรกิจภาคค่ำ สาขาการจัดการ

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

e-mail: pimonson.p@ku.th

จุล ธนศรีวนิชชัย

อาจารย์ประจำหลักสูตรโครงการปริญญาโทสาขาบริหารธุรกิจภาคค่ำ สาขาการจัดการ

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

e-mail: Jul.t@ku.th

นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการตลาดและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร
เพื่อช่วยในการนอนหลับผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

Marketing Innovations, Technologies and Factors that Influence Purchasing
Decisions for Sleep Supplements Dietary Products via Online Platforms

พีรณัฐ ลิมปิฐาภรณ์* และอรพรรณ คงมาลัย
วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Peeranat Limpitaporn*, and Orapan Khongmalai
College of Innovation, Thammasat University

Received: April 29, 2025

Revised: June 6, 2025

Accepted: June 10, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ “นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการตลาดและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยในการนอนหลับผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือกลุ่มเจนเอเรชั่นวายและเจนเอเรชั่นแซดที่มีภาวะการนอนไม่หลับ และมีการซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์จำนวน 460 ตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบเฉพาะเจาะจงผ่านการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ที่มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด โดยมีการทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อหาองค์ประกอบร่วมและจัดกลุ่มองค์ประกอบใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ ประกอบไปด้วย 6 ปัจจัย 17 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาด 4E's ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบได้แก่ ประสิทธิภาพการใช้ผลิตภัณฑ์ ความคุ้มค่า การเข้าถึงผลิตภัณฑ์ และ การสร้างความสัมพันธ์ 2) ปัจจัยด้านคุณลักษณะของกลุ่มเจนเอเรชั่นวายและเจนเอเรชั่นแซด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบได้แก่ การคำนึงถึงสุขภาพ อิทธิพลของสังคม และความชำนาญในการใช้งานแพลตฟอร์ม 3) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ข้อมูลด้านการตลาด คุณภาพของการให้บริการบนแพลตฟอร์ม นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการตลาด 4) ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบได้แก่ ผลิตภัณฑ์ตรงตามความต้องการและการประหยัดเวลาในการเลือกซื้อ 5) ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบได้แก่ การใช้งานที่ง่ายและสะดวก 6) ปัจจัยด้านความตั้งใจในการใช้งานประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ความตั้งใจในการสั่งซื้อและแนะนำผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยในการนอนหลับ แพลตฟอร์มออนไลน์ การตัดสินใจซื้อ ส่วนผสมทางการตลาด 4E's เทคโนโลยีทางการตลาด นวัตกรรมทางการตลาด

Abstract

This quantitative research aimed to study “Marketing Innovation, Technology and Factors Influencing the Purchase Decision of Sleep Supplement Dietary Products via Online Platforms.” The sample consisted of 460 individuals from Generations Y and Z who experienced with sleep issues and had previously purchased products through online platforms. Participants were selected using purposive sampling method through an online questionnaire, which was tested for content validity and reliability. Exploratory Factor Analysis (EFA) was selected to identify common factors and regroup the components. The findings revealed that six factors, comprising 17 components, influenced online purchase decisions for sleep supplements: 1) 4E's Marketing Mix, including: Experience, Exchange, Everywhere, and Evangelism; 2) Gen Y and Gen Z Characteristics, including: Health Concern, Social influence, and Online platform literacy; 3) Technology Factors, including: Platform Reliability and Security, Marketing Information Accessibility, Online Service Quality, and Marketing technology and innovation; 4) Perceived Usefulness, including: products met expectation and time-saving; 5) Perceived Ease of Use, including: User-Friendly Navigation and User Convenience; and 6) Usage Intention, with two components: purchase intention and product recommendation intention."

Keywords: Sleep Supplements, Online Platforms, Purchase Decision, 4E's Marketing Mix, Marketing Technology, Marketing Innovation

บทนำ

ในปัจจุบันผู้คนได้ให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อให้มีสุขภาพที่ดี มีอายุยาวนานและปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ จากข้อมูลในปี 2563 พบว่าคนไทยมีปัญหาเรื่องนอนไม่หลับ ประมาณ 19 ล้านคน และนอนหลับน้อยกว่า 6 ชั่วโมงต่อวันประมาณ 21 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 30-40 ของประชากร และคาดว่าแนวโน้มจำนวนผู้มีปัญหาในการนอนจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มคนวัยทำงานและวัยรุ่น (กรมสุขภาพจิต, 2563) และจากผลวิจัยโดย Mintel (2565) พบว่า กลุ่ม Generation Y Generation Z และกลุ่มมิลเลนเนียล มากกว่า 35% ประสบปัญหาการนอนไม่หลับ

จากปัญหาเรื่องการนอนไม่หลับ จึงเกิดธุรกิจที่เรียกว่า “Sleep Economy” หรือ “Sleep-health Economy” ซึ่งก็คือ ระบบเศรษฐกิจเกี่ยวกับการนอนทุกอย่าง รวมถึง สินค้า บริการ แอปพลิเคชัน ยา อาหารเสริม เพื่อสุขภาพ เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ช่วยเพิ่มคุณภาพการนอน จากสถิติมูลค่าตลาด “Sleep Economy” ระหว่างปี 2562-2567 มีการเติบโตเพิ่มขึ้น และในปี 2567 คาดการณ์มูลค่าตลาดทั่วโลก จะมีมูลค่าถึง 585,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Mintel, 2565) แม้ว่าในปัจจุบันจะมีผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยในการนอนหลับจำนวนมากในท้องตลาดแต่ยังมีช่องว่างการตลาดที่จะนำ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการตลาด เพื่อมาดึงดูดผู้บริโภคที่สั่งซื้อผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น เช่น การ Live streaming ระบบ Gamification และการใช้ AI แนะนำผลิตภัณฑ์ เป็นต้น (Yang X. et al., 2025) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษานวัตกรรม เทคโนโลยีทางการตลาดและปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยในการนอนหลับผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยปัจจัยที่ศึกษาประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านการตลาด (4E's Marketing Mix) ปัจจัยคุณลักษณะนิสัยของคน Gen Y และ Gen Z (Gen Y and Gen Z Characteristic) ปัจจัยคุณลักษณะเทคโนโลยี (Technological Characteristics) และ ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model) เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปช่วยพัฒนาแนวทางการทำกลยุทธ์ทางการตลาดผ่านทางช่องทางออนไลน์ พัฒนาแผนการสร้าง

แบรนด์ และ ทำความเข้าใจความต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสินค้าให้ตอบโจทย์ผู้บริโภคและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการตลาดและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยในการนอนหลับผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ของกลุ่ม Gen Y และ Gen Z ที่มีภาวะการนอนไม่หลับ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

1. ส่วนผสมทางการตลาด (4Es)

4E's Marketing คือการเน้นการสร้างประสบการณ์และความประทับใจต่อสินค้าและบริการให้แก่ลูกค้า 4E's Marketing ประกอบไปด้วย 1) การสร้างประสบการณ์ (Experience) ที่ดีให้แก่ลูกค้าทั้งระหว่างการซื้อขายและหลังการซื้อผลิตภัณฑ์ 2) ความคุ้มค่า (Exchange) การทำให้ลูกค้าคิดว่าราคาและคุณภาพมีความสอดคล้องกัน มีความสมเหตุสมผล 3) การเข้าถึงผู้บริโภค (Everywhere) คือการที่ลูกค้าสามารถเข้าถึงการบริการได้ทุกที่ทุกเวลา และ 4) การสร้างความสัมพันธ์ (Evangelism) เปลี่ยนจากการโฆษณาเป็นการทำให้ลูกค้าประทับใจ ผูกพันกับแบรนด์ และเป็นกระบอกเสียงบอกต่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yuen et al., (2022) ที่กล่าวว่า การที่ผู้บริโภคบอกต่อและรับรู้ถึงประโยชน์มีผลเชิงบวกต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ทางออนไลน์ และงานวิจัยของ วศิน (2565) ที่กล่าวว่า ผลลัพธ์และประสบการณ์ที่ดีจากการใช้ผลิตภัณฑ์มีผลต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ของแพลตฟอร์มและความตั้งใจซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

2. คุณลักษณะของกลุ่ม Generation Y และ Generation Z จะเป็นกลุ่มที่โตมาพร้อมกับเทคโนโลยี มีการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้เร็ว จากการทบทวนวรรณกรรม พบปัจจัยดังนี้ การคำนึงถึงสุขภาพ (Health Concerns) ในกลุ่มนี้ มีแนวโน้มใช้สื่อออนไลน์เพื่อค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพมากกว่ารุ่นก่อน มีความใส่ใจในสุขภาพและการดูแลตนเอง โดยเฉพาะในด้านโภชนาการและการออกกำลังกาย (Turner, 2015) นอกจากนี้กลุ่มนี้ยังได้รับอิทธิพลจากครอบครัว เพื่อน โฆษณา รีวิวจากอินฟลูเอนเซอร์บนแพลตฟอร์มต่างๆ ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขภาพ กลุ่มนี้จะมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสูงมีความสามารถในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อค้นหาข้อมูลสุขภาพและการบริโภค (Ruiz-Herrera et al., 2023)

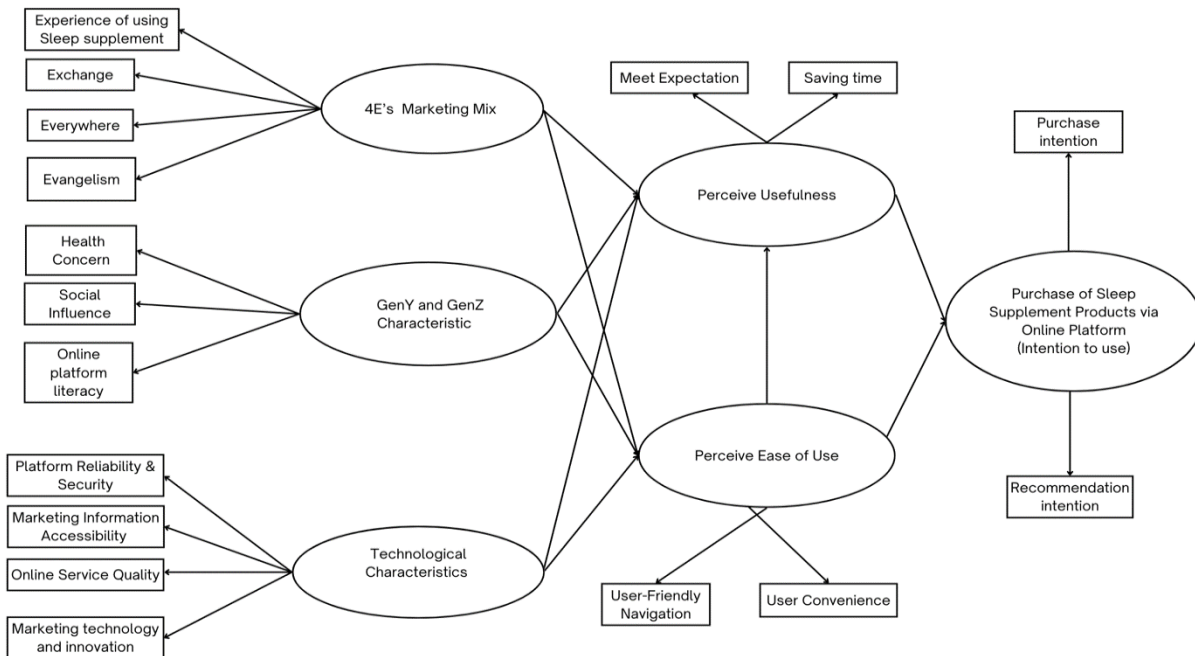
3. คุณลักษณะของเทคโนโลยี (Technological Characteristics) หมายถึงปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน จากการทบทวนวรรณกรรม พบปัจจัยดังนี้ ความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยของแพลตฟอร์ม (Platform Reliability & Security) ให้ความสำคัญกับความเสถียรและความปลอดภัยของแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้งาน โดยเฉพาะเมื่อเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลและการทำธุรกรรมออนไลน์ ข้อมูลการตลาดและการเข้าถึง (Marketing Information & Accessibility) แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นอีกช่องทางหลักในการรับข้อมูลการตลาดและข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเข้าถึงข้อมูลและผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางที่รวดเร็วและสะดวก (Antczak, 2024) ทั้งสองเงื่อนไขเรขาคณิตประสบการณ์การใช้งานออนไลน์ที่มีคุณภาพสูง เช่น โหลดเร็ว ใช้งานง่าย มีฟังก์ชันครบถ้วน และสามารถตอบสนองความต้องการได้ทันที Gen Y และ Gen Z เป็นกลุ่มที่เปิดรับและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างรวดเร็ว เช่น การใช้ AI ในการแนะนำสินค้า (Park, 2023) การทำ Live Streaming และ Gamification เป็นต้น (Yang et al., 2025)

4. ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี

ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี Technology Acceptance Model (TAM) เป็นทฤษฎีที่พัฒนารูปแบบแนวคิดมาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล Theory of Reasoned Action (Ajzen and Fishbein, 1980)

โดยพัฒนาขึ้นเพื่อทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมการยอมรับและใช้เทคโนโลยีต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยีประกอบไปด้วยตัวแปรต้น 2 ตัวแปร ได้แก่ การรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้งาน และการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ กลุ่มผู้บริโภคที่อยู่ในช่วงอายุ Gen Y และ Gen Z มักให้ความสำคัญกับ การเปรียบเทียบราคาและคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งช่วยให้พวกเขาได้รับผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการมากกว่าการซื้อผ่านช่องทางออฟไลน์ ส่งผลให้ผู้บริโภครับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายของการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ (Larano et al., 2023)

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องข้างต้น สามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มประชากร Generation Y และ Z ที่มีภาวะการนอนไม่หลับ และมีการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Maximum Likelihoods ซึ่งควรมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 20 เท่า ของตัวแปรสังเกตได้ (อรรถพรณ คงมาลัย และอัญนิฐา ดิษฐานนท์, 2562) และการศึกษาวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 17 ตัวแปร เมื่อนำมาคูณกับ 20 เท่าแล้ว กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจึงได้เท่ากับ 340 ตัวอย่าง แต่เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเป็น 460 ตัวอย่าง

2. ปัจจัยที่ใช้ศึกษาในงานวิจัยประกอบด้วย ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด 4E's ปัจจัยคุณลักษณะของกลุ่ม Gen Y และ Gen Z ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และปัจจัยด้านความตั้งใจในการใช้งาน

3. การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือกลุ่มตัวอย่าง Generation Y และ Generation Z ที่มีภาวะการนอนไม่หลับและมีการซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Closed-end Questionnaire) โดยประกอบไปด้วย 2 ส่วนคือ (1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(2) แบบสอบถามเพื่อวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยในการนอนหลับ โดยมีตัวเลือกคำถามแบบมาตราวัด Likert Scale โดยกำหนดให้มีคำตอบแบบ 5 ตัวเลือก

5. ผู้วิจัยทำการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยให้คณะผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้บริหารผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เกษัชกร และลูกค้าที่ใช้ผลิตภัณฑ์ ประเมินข้อคำถาม และนำมาคำนวณ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผลการทดสอบข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ควรมากกว่า หรือเท่ากับ 0.50 ผู้วิจัยได้ทดสอบความน่าเชื่อถือ ของแบบสอบถามจากกลุ่มทดสอบที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง และนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha โดยองค์ประกอบของแต่ละปัจจัยทุกตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha อยู่ระหว่าง 0.782 ถึง 0.954 และมีค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามทั้งหมด 62 ข้อ อยู่ที่ 0.948 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ควรมากกว่าหรือ เท่ากับ 0.700 (สุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงศ์, 2558)

6. แบบสอบถามได้ถูกนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางออนไลน์ในรูปแบบ Google Forms ระหว่างช่วงเดือน ธันวาคม 2567 ถึง ต้นเดือน มีนาคม 2568 และได้รับแบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วน สมบูรณ์กลับมาจำนวน 460 ชุด

7. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นข้อมูลที่ได้จาก กลุ่มตัวอย่าง โดยรายละเอียดของข้อมูลจะรวมถึงข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละข้อ นำเสนอในรูปแบบ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อแสดงลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยแสดงรายละเอียดเพื่ออธิบายค่าของข้อมูลของ ผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละข้อ และ การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) คือการนำข้อมูลที่ได้รับจาก แบบสอบถามไปวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของตัวแปร วิเคราะห์หาองค์ประกอบร่วม (Common Factor) และจัดกลุ่มองค์ประกอบใหม่

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร Generation Y และ Z ที่มีภาวะการนอนไม่หลับ และมีการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ โดยทำการแจกแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งผลการศึกษาประกอบไปด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลด้านประชากร และ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจโดย มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หรือผล การวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 460 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น เพศหญิงจำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 63.7 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ใน Generation Y (เกิดปี 2524-2539) คิดเป็นร้อยละ 58 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจำนวน 344 คน คิดเป็น ร้อยละ 74.8 ส่วนใหญ่ทำงานเป็นพนักงานบริษัทเอกชนจำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 และส่วนใหญ่มีรายได้ ต่อเดือนอยู่ที่ 20,000-30,000 บาท จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 37.6

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ทำการใช่วิธีการสกัด องค์ประกอบด้วยวิธี Principal Components และการหมุนแกนด้วยวิธี Varimax โดยได้กำหนดเกณฑ์การทดสอบ ความเหมาะสมของข้อมูล ดังนี้ (1) สถิติทดสอบ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ควรมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 (2) สถิติทดสอบ Bartlett's test of sphericity ควรมีค่า P-Value (Sig.) น้อยกว่า ระดับนัยสำคัญ 0.05 จะถือว่าค่ามีความเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ผลข้อมูลด้วยปัจจัยเชิงสำรวจ (EFA) และ เกณฑ์การวิเคราะห์องค์ประกอบร่วมได้แก่ (1) ค่าสถิติความแปรปรวนสะสม (Communality Total Variance Explained) ควรมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 60.00 ซึ่งจะถือว่าองค์ประกอบใหม่สามารถอธิบายองค์ประกอบรวมได้ อย่างเพียงพอ (2) ค่าสถิติความร่วมกัน (Communality) คือค่าที่ใช้วัดความสามารถของตัวแปรในการอธิบาย

องค์ประกอบรวม ซึ่งค่าที่ได้ควรมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 (3) สถิติน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ค่าที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรกับกลุ่มองค์ประกอบ ค่าที่ได้ควรมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ซึ่งถือว่ามีความสำคัญในทางปฏิบัติและถูกนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มองค์ประกอบใหม่ของตัวแปร โดยผลการวิเคราะห์องค์ประกอบรวมและผลการจัดกลุ่มองค์ประกอบใหม่ของแต่ละปัจจัยมีดังนี้

1. ปัจจัยด้านการตลาด (4E's Marketing Mix) ผลการทดสอบพบว่าข้อมูลมีความเหมาะสมต่อการนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) โดยสถิติ KMO มีค่าเท่ากับ 0.839 และสถิติ Bartlett's test มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000 ซึ่งผลการจัดกลุ่มองค์ประกอบรวมพบว่า ปัจจัยด้านการตลาด (4E's Marketing Mix) สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบใหม่ได้เป็น 4 กลุ่มเท่าเดิม โดยมีค่าความแปรปรวนสะสม (Communality Total Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 66.973 ค่าสถิติความร่วมกัน (Communality) อยู่ระหว่าง 0.505 ถึง 0.726 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) อยู่ระหว่าง 0.631 ถึง 0.841 ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่

1.1 ประสบการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์ช่วยนอนหลับ (Experience of using Sleep supplement) มีความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 68.626 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.631 ถึง 0.732 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของ ประสบการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์ช่วยนอนหลับ (Experience of using Sleep supplement)

ประสบการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์ช่วยนอนหลับ (Experience of using Sleep supplement)	น้ำหนักองค์ประกอบ
ผลิตภัณฑ์มีการนำเสนอด้านความปลอดภัยเช่น อย. GMP, ความปลอดภัยของสารสกัดความปลอดภัยในการใช้ในระยะยาว	0.732
เจ้าของผลิตภัณฑ์มีผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพเพื่อช่วยแนะนำผลิตภัณฑ์	0.726
ผลิตภัณฑ์ให้ผลลัพธ์ที่ดีช่วยในการนอนหลับและตรงกับความต้องการ	0.697
ผลิตภัณฑ์มีการนำเสนอข้อมูลเชิงลึกของตัวสินค้า เช่น ที่มาที่ไปของส่วนประกอบผลการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากผู้บริโภคจริง เป็นต้น	0.691
เจ้าของผลิตภัณฑ์มีการให้ข้อมูลที่ชัดเจนเพื่อประกอบการตัดสินใจ เช่น รีวิวจากผู้บริโภค, ผลลัพธ์ที่ได้, รีวิวการบริการของร้านค้า	0.631

1.2 ความคุ้มค่า (Exchange) มีความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 72.304 ประกอบด้วย 2 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.838 ถึง 0.841 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของความคุ้มค่า (Exchange)

ความคุ้มค่า (Exchange)	น้ำหนักองค์ประกอบ
ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ถูกกว่าร้านค้าออฟไลน์ทั่วไป	0.841
ผลิตภัณฑ์มีความคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับแบรนด์อื่นๆ ในตลาด	0.838

1.3 การเข้าถึงผลิตภัณฑ์ (Everywhere) มีค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 60.054 ประกอบด้วย 2 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.697 ถึง 0.809 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ (Everywhere)

การเข้าถึงผลิตภัณฑ์ (Everywhere)	น้ำหนักองค์ประกอบ
เจ้าของผลิตภัณฑ์มีการให้บริการทุกวันไม่มีวันหยุด	0.809
ผลิตภัณฑ์มีหน้าร้านบนแพลตฟอร์ม E-Commerce เช่น Shopee, Lazada	0.697

1.4 การสร้างความสัมพันธ์ (Evangelism) มีค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 64.339 ประกอบด้วย 3 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.730 ถึง 0.817 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของการสร้างความสัมพันธ์ (Evangelism)

การสร้างความสัมพันธ์ (Evangelism)	น้ำหนักองค์ประกอบ
เจ้าของผลิตภัณฑ์มีพื้นที่ให้ลูกค้าเล่าประสบการณ์หรือรีวิวหลังการใช้เพื่อบอกต่อลูกค้าท่านอื่นๆที่กำลังตัดสินใจอยู่	0.817
เจ้าของผลิตภัณฑ์มีระบบ Loyalty Program	0.737
เจ้าของผลิตภัณฑ์มีระบบบริการหลังการขาย เช่น แจ้งสถานะการจัดส่ง, มีติดตามผลลัพธ์หลังจากการใช้ผลิตภัณฑ์	0.730

2. ปัจจัยด้านคุณลักษณะของคน Gen Y และ Gen Z (Gen Y and Gen Z Characteristic) ผลการทดสอบพบว่าข้อมูลมีความเหมาะสมต่อการนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ(EFA) โดยสถิติ KMO มีค่าเท่ากับ 0.835 และสถิติ Bartlett's test มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000 ซึ่งผลการจัดกลุ่มองค์ประกอบร่วมพบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะของคน Gen Y และ Gen Z (Gen Y and Gen Z Characteristic) สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบใหม่ได้ 3 กลุ่ม จากเดิมที่มี 4 กลุ่ม โดยมีค่าความแปรปรวนสะสม (Communality Total Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 65.589 ค่าสถิติความร่วมกัน (Communality) อยู่ระหว่าง 0.545 ถึง 0.701 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) อยู่ระหว่าง 0.570 ถึง 0.792 ซึ่งองค์ประกอบทั้ง3กลุ่ม ได้แก่

2.1 การคำนึงถึงสุขภาพ (Health Concern) มีค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 62.276 ประกอบด้วย 4 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.624 ถึง 0.759 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของการคำนึงถึงสุขภาพ (Health Concern)

การคำนึงถึงสุขภาพ (Health Concern)	น้ำหนักองค์ประกอบ
ท่านสนใจเรื่องความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์สุขภาพ	0.759
ท่านได้มีการศึกษาถึงความเสี่ยงเช่นสินค้าผิดลิขสิทธิ์ ปลอม โกงหลอมนาย	0.657
ท่านยอมซื้อสินค้าเพื่อสุขภาพที่มีราคาสูงกว่าสินค้าทั่วไปเพื่อการดูแลสุขภาพที่ดี	0.647
ท่านสนใจในเรื่องการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการเจ็บป่วยในอนาคต	0.624

2.2 อิทธิพลของสังคม (Social Influence) มีค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 60.087 ประกอบด้วย 3 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.704 ถึง 0.773 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของอิทธิพลของสังคม (Social Influence)

อิทธิพลของสังคม (Social Influence)	น้ำหนักองค์ประกอบ
อิทธิพลจากครอบครัว ทำให้ท่านอยากลองใช้สินค้ามากขึ้น	0.773
อิทธิพลจากเพื่อน ทำให้ท่านอยากลองใช้สินค้ามากขึ้น	0.709
อิทธิพลจากการโฆษณาหรือ รีวิวจาก ดารา นักแสดง Influencers	0.704

2.3 ความชำนาญในการใช้งานแพลตฟอร์ม (Online platform literacy) มีค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 65.296 ประกอบด้วย 3 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.717 ถึง 0.792 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของความชำนาญในการใช้งานแพลตฟอร์ม

ความชำนาญในการใช้งานแพลตฟอร์ม (Online platform literacy)	น้ำหนักองค์ประกอบ
ท่านได้มีการศึกษาถึงช่วงเวลาโปรโมชั่นและสั่งซื้อในช่วงเวลานั้น	0.792
ท่านจะทำการเลือกซื้อผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ที่มีสินค้าหลากหลาย เปรียบเทียบสินค้า และติดต่อเจ้าของผลิตภัณฑ์ได้ง่าย	0.720
ท่านเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์อื่นๆ ในตลาดเช่น มีนวัตกรรมการผลิตคิดค้นที่ปลอดภัย เชื่อถือได้	0.717

3. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Characteristics) ผลการทดสอบพบว่าข้อมูลมีความเหมาะสมต่อการนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) โดยสถิติ KMO มีค่าเท่ากับ 0.712 และสถิติ Bartlett’s test มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000 ซึ่งผลการจัดกลุ่มองค์ประกอบรวมพบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Characteristics) สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบใหม่ได้ 4 กลุ่ม จากเดิมที่มี 7 กลุ่ม โดยมีค่าความแปรปรวนสะสม (Communality Total Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 61.137 ค่าสถิติความร่วมกัน (Communality) อยู่ระหว่าง 0.511 ถึง 0.805 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) อยู่ระหว่าง 0.636 ถึง 0.876 ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่

3.1 ความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์ม (Platform Reliability & Security) มีค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 63.867 ประกอบด้วย 3 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.729 ถึง 0.876 ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์ม

ความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์ม (Platform Reliability & Security)	น้ำหนักองค์ประกอบ
แพลตฟอร์มออนไลน์มีระบบการเก็บและเข้าถึงข้อมูลที่ปลอดภัย	0.876
แพลตฟอร์มออนไลน์มีระบบที่เสถียรในการใช้งาน	0.864
แพลตฟอร์มออนไลน์มีระบบการชำระเงินที่ปลอดภัย	0.729

3.2 ข้อมูลด้านการตลาดบนแพลตฟอร์ม (Marketing Information Accessibility) มีค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 64.175 ประกอบด้วย 4 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.636 ถึง 0.724 ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของข้อมูลด้านการตลาดบนแพลตฟอร์ม

ข้อมูลด้านการตลาดบนแพลตฟอร์ม (Marketing Information Accessibility)	น้ำหนักองค์ประกอบ
แพลตฟอร์มออนไลน์มีเครื่องมือเข้าถึงพฤติกรรมการค้นหาและความสนใจ มีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ใกล้เคียงกับความต้องการของท่าน	0.724
แพลตฟอร์มออนไลน์สามารถเข้าถึงและค้นหาได้อย่างรวดเร็ว	0.676
แพลตฟอร์มออนไลน์มีการนำเสนอข้อมูลด้านสุขภาพที่หลากหลายและเชื่อถือได้ เช่น ข้อมูลที่มาจากผลการวิจัย	0.658
แพลตฟอร์มออนไลน์มีการนำเสนอรายละเอียดผลิตภัณฑ์ที่ครบถ้วนและเพียงพอต่อการตัดสินใจสั่งซื้อ เช่น มีรายละเอียดของคุณสมบัติของสินค้า	0.636

3.3 คุณภาพของการให้บริการบนแพลตฟอร์ม (Online Service Quality) มีค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 65.843 ประกอบด้วย 2 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.646 ถึง 0.746 ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของคุณภาพของการให้บริการบนแพลตฟอร์ม

การให้บริการบนแพลตฟอร์ม (Online Service Quality)	น้ำหนักองค์ประกอบ
แพลตฟอร์มออนไลน์สามารถแก้ไขปัญหาที่ได้เป็นอย่างดีและรวดเร็ว	0.746
แพลตฟอร์มออนไลน์สามารถทำการจัดส่งสินค้าได้ครบตามเวลาที่กำหนด	0.646

3.4 นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการตลาด (Marketing technology and innovation) มีค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 67.527 ประกอบด้วย 2 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.826 ถึง 0.838 ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการตลาด

นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการตลาด (Marketing technology and innovation)	น้ำหนักองค์ประกอบ
การ LIVE Streaming หรือระบบที่ทำให้เกิดการสื่อสารแบบทันที (real time)	0.838
การมีระบบ Gamification หรือระบบการทำทายต่างๆ เพื่อเก็บรางวัล	0.826

4. ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ (Perceive Usefulness) ผลการทดสอบพบว่าข้อมูลมีความเหมาะสมต่อการนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) โดยสถิติ KMO มีค่าเท่ากับ 0.746 และสถิติ Bartlett's test มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000 ซึ่งผลการจัดกลุ่มองค์ประกอบรวมพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ (Perceive Usefulness) สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบใหม่ได้เป็น 2 กลุ่มเท่าเดิม โดยมีค่าความแปรปรวนสะสม (Communality

Total Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 66.525 ค่าสถิติความร่วมกัน (Communality) อยู่ระหว่าง 0.601 ถึง 0.723 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) อยู่ระหว่าง 0.771 ถึง 0.847 ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่

4.1 การได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการ (Meet Expectation) มีค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 71.221 ประกอบด้วย 2 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.838 ถึง 0.847 ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของการได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการ

การได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการ (Meet Expectation)	น้ำหนักองค์ประกอบ
ท่านได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการมากกว่าการซื้อแบบร้านค้าออฟไลน์	0.847
ท่านได้รับข้อมูลที่ตรงตามความต้องการมากกว่าจากร้านค้าแบบออฟไลน์	0.838

4.2 การประหยัดเวลาในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ (Saving time) มีค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 61.282 ประกอบด้วย 2 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.771 ถึง 0.790 ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของ การประหยัดเวลาในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์

การประหยัดเวลาในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ (Saving time)	น้ำหนักองค์ประกอบ
แพลตฟอร์มออนไลน์ทำให้ท่านประหยัดเวลาในการซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ	0.790
แพลตฟอร์มออนไลน์ทำให้ท่านประหยัดเวลาในการเปรียบเทียบรายละเอียดผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เช่นคุณสมบัติ ส่วนประกอบ ราคา และ โปรโมชั่น เป็นต้น	0.771

5. ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceive Ease of Use) ผลการทดสอบพบว่าข้อมูลมีความเหมาะสมต่อการนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) โดยสถิติ KMO มีค่าเท่ากับ 0.519 และสถิติ Bartlett's test มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000 ซึ่งผลการจัดกลุ่มองค์ประกอบรวมพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceive Ease of Use) สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบใหม่ได้เป็น 2 กลุ่มเท่าเดิม โดยมีค่าความแปรปรวนสะสม (Communality Total Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 65.050 ค่าสถิติความร่วมกัน (Communality) อยู่ระหว่าง 0.609 ถึง 0.696 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) อยู่ระหว่าง 0.748 ถึง 0.824 ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่

5.1 การใช้งานที่ง่าย (User-Friendly Navigation) ค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 66.239 ประกอบด้วย 2 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.784 ถึง 0.820 ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของการใช้งานที่ง่าย (User-Friendly Navigation)

การใช้งานที่ง่าย (User-Friendly Navigation))	น้ำหนักองค์ประกอบ
แพลตฟอร์มมีระบบฟิลเตอร์ (ตัวกรองการค้นหา) เช่น การค้นหาตามราคา ยี่ห้อ หรือประเภทของผลิตภัณฑ์ ช่วยให้ท่านหาสินค้าที่ต้องการได้ง่ายขึ้น	0.820
ท่านสามารถค้นหาผลิตภัณฑ์และเปรียบเทียบราคาสินค้าบนแพลตฟอร์มได้ง่ายเนื่องจากแพลตฟอร์มมีการออกแบบ User interface (UI) ที่ใช้งานได้ง่าย	0.784

5.2 ความสะดวกในการใช้งาน (User Convenience) ค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับ ร้อยละ 62.333 ประกอบด้วย 2 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.748 ถึง 0.824 ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของความสะดวกในการใช้งาน (User Convenience)

ความสะดวกในการใช้งาน (User Convenience)	น้ำหนักองค์ประกอบ
ท่านคิดว่าการใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเรื่องง่าย เช่น การกดสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านเว็บไซต์ หรือ Application เป็นต้น	0.824
การใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์สามารถค้นหาผลิตภัณฑ์ช่วยในการนอนหลับได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย มีช่องค้นหาสินค้า และมีรีวิวเพื่อประกอบการตัดสินใจ	0.748

6. ปัจจัยด้านความตั้งใจในการใช้งาน (Intention to use) ผลการทดสอบพบว่าข้อมูลมีความเหมาะสมต่อการนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) โดยสถิติ KMO มีค่าเท่ากับ 0.509 และสถิติ Bartlett's test มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000 ซึ่งผลการจัดกลุ่มองค์ประกอบรวมพบว่า ปัจจัยด้านความตั้งใจในการใช้งาน (Intention to use) สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบใหม่ได้เป็น 2 กลุ่มเท่าเดิม โดยมีค่าความแปรปรวนสะสม (Communality Total Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 73.742 ค่าสถิติความร่วมกัน (Communality) อยู่ระหว่าง 0.706 ถึง 0.766 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) อยู่ระหว่าง 0.813 ถึง 0.873 ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่

6.1 ความตั้งใจในการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ (Purchase intention) ค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 67.771 ประกอบด้วย 2 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.813 ถึง 0.832 ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของความตั้งใจในการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์

ความตั้งใจในการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ (Purchase intention)	น้ำหนักองค์ประกอบ
ท่านมีความตั้งใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยในการนอนหลับผ่านทางแพลตฟอร์มออนไลน์	0.832
ท่านมีความตั้งใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยในการนอนหลับผ่านทางแพลตฟอร์มออนไลน์อย่างต่อเนื่องในอนาคต	0.813

6.2 ความตั้งใจในการแนะนำผลิตภัณฑ์ (Recommendation intention) ค่าความแปรปรวน (Variance Explained) เท่ากับร้อยละ 77.282 ประกอบด้วย 2 ตัวแปร โดยตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.869 ถึง 0.873 ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของความตั้งใจในการแนะนำผลิตภัณฑ์

ความตั้งใจในการแนะนำผลิตภัณฑ์ (Recommendation intention)	น้ำหนักองค์ประกอบ
ท่านมีความตั้งใจที่จะแนะนำผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยในการนอนหลับให้ผู้คนบนแพลตฟอร์ม Social network ได้ใช้ผลิตภัณฑ์	0.873
ท่านมีความตั้งใจที่จะแนะนำผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยในการนอนหลับให้สังคมรอบข้างเช่น ครอบครัว หรือ เพื่อน ได้ใช้ผลิตภัณฑ์	0.869

โดยสรุป จากผลการศึกษานวัตกรรมเทคโนโลยีทางการตลาดและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยการนอนหลับผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ของกลุ่ม Gen Y และ Gen Z ที่มีภาวะการนอนไม่หลับ พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยดังนี้ 1) ปัจจัย 4E's ในด้านราคาและความคุ้มค่า และการมีพื้นที่ให้ลูกค้าเล่าประสบการณ์หรือรีวิวหลังการใช้เพื่อบอกต่อ 2) คุณลักษณะของ Gen Y และ Gen Z ในเรื่องของความรู้ในการใช้งานแพลตฟอร์มอิทธิพลจากครอบครัวและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ 3) ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์มในด้านระบบการเก็บและเข้าถึงข้อมูล ระบบที่มีเสถียรภาพ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการตลาดในด้าน Live Streaming และ Gamification 4) การได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงความต้องการและความง่ายในการใช้งาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และแนะนำผู้อื่นให้ใช้ผลิตภัณฑ์ต่อไป

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ EFA (Exploratory Factor Analysis) แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยในการนอนหลับผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ประกอบด้วย 6 ปัจจัยคือ (1) ปัจจัยด้าน ส่วนผสมทางการตลาด 4E's Marketing Mix (2) ปัจจัยด้านคุณลักษณะของคน Gen Y และ Gen Z (Gen Y and Gen Z Characteristic) (3) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Characteristics) (4) ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ (Perceive Usefulness) (5) ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceive Ease of Use) และ (6) ปัจจัยด้านความตั้งใจในการใช้งาน (Intention to use) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยด้าน ส่วนผสมทางการตลาด 4E's Marketing Mix เป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการทำการตลาดออนไลน์ ประกอบด้วย การสร้างประสบการณ์ (Experience) ความคุ้มค่า (Exchange) การเข้าถึงผู้บริโภค (Everywhere) และการสร้างความสัมพันธ์ (Evangelism) จากผลสำรวจและทำการวิเคราะห์เชิงเทคนิคปัจจัยสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) แบ่งกลุ่มได้ 4 องค์ประกอบเช่นเดิม พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความคุ้มค่า และมองว่าผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ถูกกว่าร้านออฟไลน์ทั่วไป มีการให้บริการไม่มีวันหยุด ซึ่งสอดคล้องกับ Lim and Dubinsky (2004) ที่กล่าวว่าผู้บริโภคมองว่าช่องทางออนไลน์มีความสะดวกและคุ้มค่ากว่าช่องทางออฟไลน์ โดยเฉพาะในเรื่องของราคาและความง่ายในการเปรียบเทียบสินค้า นอกจากนี้ในเรื่องสร้างความสัมพันธ์ (Evangelism) เจ้าของผลิตภัณฑ์ที่มีพื้นที่ให้ลูกค้าเล่าประสบการณ์หรือรีวิวหลังการใช้ มีระบบ Loyalty Program เพื่อดึงดูดให้ใช้ผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Cavadas and Moreira (2025) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมของลูกค้าที่เล่าประสบการณ์ แชร์รีวิว และส่งเสริมแบรนด์อย่างแข็งขันในช่องทางออนไลน์ เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความภักดีและการบอกต่อ นอกจากนี้ผู้บริโภคยังให้ความสำคัญประสบการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์ (Experiences) ที่มีการเสนอด้านความปลอดภัย และมีผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพแนะนำผลิตภัณฑ์และได้ผลลัพธ์ที่ดี สอดคล้องกับ Tzeng and Ho (2022) ที่กล่าวว่า ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และความไว้วางใจในแหล่งข้อมูล เช่น คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ มีผลต่อความตั้งใจซื้อและประสบการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยด้านคุณลักษณะของคน Gen Y และ Gen Z (Gen Y and Gen Z Characteristic) จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ อิทธิพลจากสังคมหรือครอบครัว ความรู้ในการใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์ และ การตระหนักในเรื่องสุขภาพ หลังจากทำการวิเคราะห์เชิงเทคนิคปัจจัยสำรวจ (EFA) จัดกลุ่มใหม่ได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้ในการใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์ อิทธิพลจากสังคมหรือครอบครัว และ การตระหนักในเรื่องสุขภาพ ในเรื่องของความรู้ในการใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการศึกษาโปรโมชั่นก่อนจะทำการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์มากที่สุดเพราะว่าผู้บริโภคนั้นต้องการที่จะได้รับความคุ้มค่ามากที่สุดในการซื้อผลิตภัณฑ์ไม่ว่าจะในแง่ของเรื่องราคา ของแถม ส่วนลด หรือการสะสม

คะแนนต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จินฉวนฉวน อี้ฉวนเฉิงฉย และคณะ (2565) ที่กล่าวว่าการจัดโปรโมชันในการส่งเสริมการขายมีอิทธิพลในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคมากที่สุด และอิทธิพลจากครอบครัวและเพื่อนก็มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เช่นกัน และอีกปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อมาคือเรื่องของความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์สุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Wong et al. (2021) ที่กล่าวว่าความตระหนักรู้ด้านสุขภาพถึงความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์สุขภาพที่จำหน่ายทางช่องทางออนไลน์ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์

ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Characteristics) จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มี 7 องค์ประกอบคือ คุณภาพของแพลตฟอร์ม ความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์ม คุณภาพของข้อมูล อัลกอริทึมที่ช่วยสร้างการค้นหา คุณภาพของการให้บริการ ความเสี่ยงในการชำระเงิน และนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการตลาด หลังจากทำการวิเคราะห์เชิงเทคนิคปัจจัยเชิงสำรวจ (EFA) จัดกลุ่มใหม่ได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์ม ข้อมูลการตลาดบนแพลตฟอร์ม การให้บริการ และ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการตลาด กล่าวได้ว่าผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนวัตกรรมและเทคโนโลยีการตลาด เช่น การ LIVE Streaming ระบบ Gamification สอดคล้องกับการศึกษาของ Yang et al. (2025) ที่กล่าวว่า LIVE Streaming และ Gamification เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ของผู้บริโภคและเพิ่มความตั้งใจซื้อในบริบทของพาณิชย์ถ่ายทอดสดผ่าน AI ซึ่งมีแนวโน้มเติบโตสูงในยุคดิจิทัลปัจจุบัน นอกจากนี้ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับระบบการเก็บข้อมูลและเข้าถึงข้อมูลที่ปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ruiz-Herrera et al. (2023) ที่ได้กล่าวว่าหากแพลตฟอร์มหรือเว็บไซต์ต่างๆ มีระบบที่ปลอดภัยสามารถสร้างความเชื่อมั่นในระบบเก็บข้อมูลหรือระบบการชำระเงินที่ปลอดภัยให้กับผู้บริโภคที่กำลังจะซื้อได้ ผู้บริโภคเหล่านั้นก็พร้อมที่จะทำการซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านทางช่องทางออนไลน์และอีกปัจจัยหนึ่งคือเรื่องของความเสถียรในการใช้งานแพลตฟอร์ม เช่น ไม่เกิดปัญหา หรือระบบล่มในขณะใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Patro (2023) ที่ได้กล่าวว่าความเสถียรและความพร้อมในการใช้งานของแพลตฟอร์มจะทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านทางช่องทางออนไลน์เป็นเรื่องที่สะดวกมากขึ้นและช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในตัวแพลตฟอร์มมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ (Perceive Usefulness) และ ปัจจัยด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceive Ease of Use) เมื่อผู้บริโภครับรู้ถึงประโยชน์ของการซื้อผ่านทางแพลตฟอร์มออนไลน์ว่าสามารถประหยัดเวลาและได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการมากกว่า ผู้บริโภคจะมีแนวโน้มที่จะมาซื้อผ่านทางช่องทางออนไลน์กันมากขึ้น โดยปัจจัยที่ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญมากที่สุดคือการได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการมากกว่า การซื้อสินค้าผ่านช่องทางออฟไลน์เนื่องมาจากช่องทางออนไลน์นั้นสามารถมีผู้ให้คำแนะนำเช่นเจ้าของผลิตภัณฑ์ เภสัชกร ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ ทำให้ผู้บริโภคสามารถเปรียบเทียบคำแนะนำต่างๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช และคณะ (2565) ที่ได้กล่าวว่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านทางช่องทางออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะในด้านการนำเสนอข้อมูลผลิตภัณฑ์และการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคได้มากกว่า และอีกปัจจัยหนึ่งที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญในส่วนของการรับรู้ถึงความง่ายในการซื้อผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์คือเรื่องของการประหยัดเวลาในการซื้อผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kumar and Kashyap (2018) ได้กล่าวว่าการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มีข้อได้เปรียบด้านการประหยัดเวลาเมื่อเทียบกับการซื้อผ่านช่องทางออฟไลน์

ปัจจัยด้านความตั้งใจในการใช้งาน (Intention to use) ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยในเรื่องการแนะนำให้ผู้คนบนแพลตฟอร์ม Social network ได้ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยในการนอนหลับและการซื้อผ่านทางช่องทางออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Escobar-Farfán et al. (2025) ที่ได้กล่าวถึงความใส่ใจด้านสุขภาพและการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม มีอิทธิพลต่อความตั้งใจของผู้บริโภคในการซื้อและแนะนำผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพทางออนไลน์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. การให้ความสำคัญเรื่องการตลาดตามแนวคิด 4E's ในส่วนของความคุ้มค่า และราคาที่ถูกกว่าการซื้อผ่านช่องทางออฟไลน์ การสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความประทับใจและบอกต่อ การสร้างพื้นที่ให้เกิดการรีวิว และ Loyalty Program เพื่อดึงดูดและรักษาลูกค้า

2. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขาย เช่น LIVE Streaming, Gamification และระบบให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นและความสะดวกในการตัดสินใจซื้อ

3. การปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค Gen Y และ Gen Z โดยให้ข้อมูลที่ชัดเจน เข้าถึงง่าย เน้นความปลอดภัย และสร้างความน่าเชื่อถือในแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อกระตุ้นความตั้งใจซื้อและการบอกต่อ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเบื้องต้นในเรื่องนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการตลาดและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อช่วยในการนอนหลับผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ในการศึกษาเพิ่มเติม ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสอบถามถึงรายละเอียดความสนใจในผลิตภัณฑ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ และควรมีการออกแบบและทดสอบรายละเอียดเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ผู้บริโภคสนใจเพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ได้จริงกับกลุ่มประชากรที่มีปัญหาการนอนไม่หลับและวางแผนการตลาดได้เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต (2563). โรคนอนไม่หลับ สัมพันธ์กับ นาฬิกาชีวิต แก้ได้โดยไม่ใช้ยา. <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30519>

ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช, วรรัตน์ สิทธิวงษ์, พัชรพรรณ ใจเป็ง และอนัญญา เสี่ยงใส (2565). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าโอท็อปบนแพลตฟอร์มออนไลน์: วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 16(3), 64–78.

จินณวัฒน์ อ้วนเรืองชัย, ศักดา นาควัชร, ทวินานันท์ พุ่มพิพัฒน์ (2565). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด-19. วารสารรัชต์ภาคย์, 16(46), 389–404.

วศิน จรุงพงษ์ศักดิ์. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบบชอปเปอร์เทนเมนต์ผ่านระบบไลฟ์สตรีมมิงบนแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซของผู้บริโภคเจนเนอเรชัน. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงศ์ (2558). การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329>

อรพรรณ คงมาลัย และอัญญา ดิษฐานนท์ (2562). เทคนิควิจัยด้านการบริหารเทคโนโลยีและนวัตกรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Mintel. (2565). ผลวิจัยชี้ คนไทย 8 ใน 10 มีปัญหา “สุขภาพจิต” กลุ่ม “เจน Z” รู้สึกโดดเดี่ยวที่สุด. กรุงเทพธุรกิจ. <https://www.bangkokbiznews.com/health/1017766>

References

- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Prentice-Hall.
- Antczak, B. O. (2024). The influence of digital marketing and social media marketing on consumer buying behavior. *Journal of Modern Science*, 56(2), 310–335. <https://doi.org/10.13166/jms/189429>
- Cavadas, R. J. O. M. d. S., & Moreira, A. C. (2025). Brand evangelism: A review and research agenda. *International Journal of Consumer Studies*, 49(1), 15–28. <https://doi.org/10.1111/ijcs.70064>
- Larano, A. L., Cubelo, S. L., Ederio, N. T., Teves, L. L., Mallillin, M. R., Palijo H. S. T., Plaza, K. T., Baba, C., Mantala, G. R., Piollo, M. S., & Tiu, C. C. (2023). Perceived benefits of online shopping and its implications on the online shopping behavior of millennials and Gen Z's. *Cognizance Journal of Multidisciplinary Studies*, 3(6), 330–340. <https://doi.org/10.47760/cognizance.2023.v03i06.020>
- Escobar-Farfán, M., García-Salirrosas, E. E., Guerra-Velásquez, M., Veas-González, I., Gómez-Bayona, L., & Gallardo-Canales, R. (2025). Psychological determinants of healthy food purchase intention: An integrative model based on health consciousness. *Nutrients*, 17(7), Article 1140. <https://doi.org/10.3390/nu17071140>
- Ruiz-Herrera, L. G., Valencia-Arias, A., Gallegos, A., Benjumea-Arias, M., & Flores-Siapo, E. (2023). Technology acceptance factors of e-commerce among young people: An integration of the technology acceptance model and theory of planned behavior. *Heliyon*, 9(6), Article e16418. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e16418>
- Kumar, A., & Kashyap, A. K. (2018). Leveraging utilitarian perspective of online shopping to motivate online shoppers. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 46(3), 247–263. <https://doi.org/10.1108/IJRDM-08-2017-0161>
- Lim, H., & Dubinsky, A. J. (2004). Consumers' perceptions of e-shopping characteristics: An expectation–confirmation model. *Journal of Services Marketing*, 18(7), 500–513. <https://doi.org/10.1108/08876040410561839>
- Park, D. (2023). Would you like some (artificial) help with that? Personalizing health supplements with AI. *Journal of Student Research*, 12(4). Article 2343, <https://doi.org/10.47611/jsr.v12i4.2343>
- Patro, C. S. (2023). Consumers' digital shopping experience: A study of the factors influencing purchase decision. *International Journal of E-Business Research*, 19(1), 1–17. <https://doi.org/10.4018/ijebr.318475>
- Turner, A. (2015). Generation Z: Technology and social interest. *The Journal of Individual Psychology*, 71(2), 103–113. <https://doi.org/10.1353/jip.2015.0021>
- Tzeng, S.-Y., & Ho, T.-Y. (2022). Exploring the effects of product knowledge, trust, and distrust in the health belief model to predict attitude toward dietary supplements. *SAGE Open*, 12(1), Article 21582440211068855. <https://doi.org/10.1177/21582440211068855>
- Wong, Y. Q., Tan, B. C., Lau, T.-C., & Khan, N. (2021). Purchase intention towards dietary supplements during COVID-19 pandemic: Consumers' perspective. *Food Research*, 5(5), 294–299. [https://doi.org/10.26656/fr.2017.5\(5\).270](https://doi.org/10.26656/fr.2017.5(5).270)

- Yang, X., Xin, X., & Guo, J. (2025). How does gamification enhance consumer purchase intention in AI live streaming commerce: An fsQCA approach. *Journal of Applied Economics and Policy Studies*, 18(1), 50–64. <https://doi.org/10.54254/2977-5701/2025.21595>
- Yuen, Y. Y., Fong, Y. R., & Tan, K. S. (2022). Social media marketing impact on consumers' online purchase intention. *Journal of Logistics, Informatics and Service Science*, 9(3), 45–52. <https://www.aasmr.org/liss/Vol.9/No.3%202022/Vol.9.No.3.04.pdf>

คณะผู้เขียน

พีรณัฐ ลิมปิฐาภรณ์

วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

email: peeranat.lim@dome.tu.ac.th

อรพรรณ คงมาลัย

วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

email: korapan@tu.ac.th

กลยุทธ์การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต
The Marketing Management Strategies for Media and Printing Business of
Suan Dusit University

ศรียรรณ พูลต่าย, ศิโรจน์ ผลพันธิน, สุขุม เฉลยทรัพย์ และสุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์*
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Sriwan Phooltai, Sirote Polpuntin, Sukum Chaleysub, and Supaporn Tungdamnernsawad*
Graduate School, Suan Dusit University

Received: July 31, 2025

Revised: August 27, 2025

Accepted: August 28, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ อาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษามหาวิทยาลัยสวนดุสิต บุคคล/องค์กร ภายนอก กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบโควตา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมี ค่าความเชื่อมั่น 0.970 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายนอกของธุรกิจ สื่อและสิ่งพิมพ์ตาม Six Forces Model โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีสมดุลระหว่างโอกาสและอุปสรรค เท่ากับ 0.002 โดยอำนาจในการต่อรองของซัพพลายเออร์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ปัจจัยภายในตาม 7-S McKinsey โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก มีจุดแข็งสูงกว่าจุดอ่อนเล็กน้อย เท่ากับ 0.079 โดยค่านิยมร่วมความเป็นสวนดุสิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนประสมทางการตลาดตาม 7Ps โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผลการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix พบว่า ธุรกิจควรใช้กลยุทธ์แบบผสมผสาน โดยเน้นกลยุทธ์เชิงรุกเป็นหลัก และพิจารณากลยุทธ์ เชิงแก้ไขและกลยุทธ์เชิงป้องกันควบคู่กันไป นำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ "GRAPHIC" ประกอบด้วย Growth การเติบโต ด้วยอัตลักษณ์สวนดุสิต Range การขยายความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ Advance การก้าวหน้าด้วยเทคโนโลยีและ นวัตกรรม Partnership การสร้างพันธมิตรด้วยความน่าเชื่อถือ High-Quality การสร้างความแตกต่างด้วยคุณภาพสูง Innovation Center ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ และ Corporate Responsibility ความรับผิดชอบต่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม โดยมีการบูรณาการส่วนประสมการตลาด 7Ps เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การตลาด ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Abstract

This research aimed to study marketing management strategies for the media and printing business of Suan Dusit University. This study was quantitative research. The study population consisted of instructors, staff, students of Suan Dusit University and external individuals/organizations. The sample group consisted of 384 people, selected using quota sampling. The research instrument

*สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์ (Corresponding Author)

e-mail: supaporn_tun@dusit.ac.th

was a questionnaire with a reliability of 0.970. Statistics used were mean and standard deviation. The research found that external factors of the media and printing business, according to the Six Forces Model, were overall at the highest level, with a balance between opportunities and threats equal to 0.002, with the bargaining power of suppliers at the highest mean. Internal factors, according to the 7-S McKinsey, were overall at the high level, with strengths slightly higher than weaknesses, equal to 0.079, with Suan Dusit's shared values at the highest mean. The marketing mix, according to 7Ps, was overall at the high level, with the product aspect at the highest mean. The results of SWOT and TOWS Matrix analysis found that the business should use a mixed strategy, emphasizing an aggressive strategy primarily, while considering a remedial strategy and defensive strategy concurrently. This led to the development of the "GRAPHIC" strategy consisting of: Growth through Suan Dusit identity, Range of product diversification, Advance through technology and innovation, Partnership building through credibility, High-Quality differentiation, Innovation Center for learning, and Corporate Responsibility towards society and environment. These were integrated with the 7Ps marketing mix to create a competitive advantage.

Keywords: Marketing Strategy, Media and Printing Business, Suan Dusit University

บทนำ

ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ในสถาบันอุดมศึกษากำลังเผชิญความท้าทายอย่างมีนัยสำคัญจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภค โดยเฉพาะการพัฒนาด้านดิจิทัลที่ส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้และการทำงานปรับเปลี่ยนสู่แพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้น (พงศ์ธีระ พัฒนพิระเดช, 2564) ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในการสนับสนุนพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย ทั้งด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ ผ่านการผลิตและเผยแพร่สิ่งพิมพ์ทางวิชาการ เช่น ตำรา วารสาร งานวิจัย และสื่อการเรียนการสอน (สุธีวรรณ โชติวงษ์, 2563) นอกจากนี้ ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้และความยั่งยืนทางการเงินให้กับมหาวิทยาลัย ในสถานการณ์ที่สถาบันอุดมศึกษาต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้นบทบาทของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์จึงมีความสำคัญต่อการสนับสนุนการเรียนการสอน ช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงแหล่งความรู้ที่น่าเชื่อถือและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา รวมถึงการเผยแพร่ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยผ่านการจัดพิมพ์วารสารวิชาการซึ่งเป็นการสร้างการยอมรับและความน่าเชื่อถือในวงวิชาการ (Shattock, 2000) เช่นเดียวกับศูนย์บริการสื่อและสิ่งพิมพ์กราฟฟิคโซท์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ที่ทำหน้าที่พัฒนาและออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ ให้บริการวิชาการด้านการผลิตสื่อต่าง ๆ ให้มหาวิทยาลัย ได้แก่ หนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย วารสารวิชาการ อุปกรณ์การศึกษา การจัดพิมพ์แบบทดสอบ รวมถึงการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการผลิตสื่อและสิ่งพิมพ์ (ศิโรจน์ ผลพันธิน และคณะ, 2567)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคทำให้ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตต้องเผชิญความท้าทายหลายประการ ทั้งการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น ความต้องการของผู้ใช้บริการที่เปลี่ยนแปลงไป และความจำเป็นในการปรับตัวสู่การให้บริการในรูปแบบดิจิทัล อุตสาหกรรมกราฟฟิคไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงใน 3 ระยะสำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน (Disruption) การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Disruption) และความปกติใหม่ (New Normal) ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจสิ่งพิมพ์ต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อความอยู่รอด รวมถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปสู่การใช้สื่อดิจิทัลมากขึ้น ทำให้ความต้องการสิ่งพิมพ์แบบดั้งเดิมลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้อ่านรุ่นใหม่ที่คุ้นเคยกับการอ่านผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

ส่งผลให้ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ต้องปรับกลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (พงศ์ธีระพัฒน์พิระเดช, 2564)

การพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดและการเติบโตของธุรกิจกลยุทธ์การตลาดเป็นแผนการดำเนินงานที่องค์กรพัฒนาขึ้นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการตลาด โดยใช้ส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือในการวางแผนและดำเนินงาน สร้างตำแหน่งทางการตลาดที่เป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าด้วยกิจกรรมที่แตกต่างจากคู่แข่ง รวมถึงการใช้เครื่องมือทางการตลาด 7Ps อย่างมีประสิทธิภาพ (Kotler & Armstrong, 2018) การพัฒนากลยุทธ์การตลาดสำหรับธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์ทั้งปัจจัยภายนอกและภายในองค์กร โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์ที่สำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการแข่งขันด้วย Six Forces Model (Cuofano, 2024) ที่พัฒนาจาก Five Forces Model (Porter, 1980) ที่ช่วยให้เข้าใจสภาพแวดล้อมการแข่งขันในอุตสาหกรรม การวิเคราะห์องค์กรด้วย 7-S McKinsey (Hanafizadeh & Ravasan, 2011) เพื่อให้เข้าใจองค์ประกอบสำคัญภายในองค์กรที่ต้องพัฒนาให้เชื่อมโยงกัน และการประยุกต์ใช้ส่วนประสมการตลาด 7Ps (Lovelock & Wirtz, 2007) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างกลยุทธ์การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน การวิจัยนี้จึงมีประโยชน์ต่อการพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ผลการวิจัยจะช่วยให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องมีแนวทางในการพัฒนาธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ให้สามารถปรับตัวในบริบทการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากลยุทธ์การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

ความสำคัญของธุรกิจสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัย

ธุรกิจสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสนับสนุนพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยทั้งด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ Shattock (2000) อธิบายว่า ธุรกิจสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยเป็นกลไกสำคัญในการผลิตและเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการ เป็นแหล่งรวบรวมและถ่ายทอดความรู้จากคณาจารย์และนักวิชาการสู่สังคมในวงกว้าง นอกจากนี้ ธุรกิจสิ่งพิมพ์ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้และความยั่งยืนทางการเงินให้กับมหาวิทยาลัย ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มหาวิทยาลัยต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้น

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2562) ระบุว่า ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอน ธุรกิจสิ่งพิมพ์มีบทบาทสำคัญในการผลิตตำรา เอกสารประกอบการสอน และสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการสูง ช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงแหล่งความรู้ที่น่าเชื่อถือและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา ในด้านการวิจัย ธุรกิจสิ่งพิมพ์มีส่วนสำคัญในการเผยแพร่ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยผ่านการจัดพิมพ์วารสารวิชาการ หนังสือ และรายงานการวิจัย ซึ่งเป็นการสร้างการยอมรับและความน่าเชื่อถือในวงวิชาการ

ธุรกิจสิ่งพิมพ์สร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงให้กับมหาวิทยาลัย โดยผลงานสิ่งพิมพ์ที่มีคุณภาพสะท้อนถึงความเป็นเลิศทางวิชาการและความน่าเชื่อถือของสถาบัน นอกจากนี้ธุรกิจสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ทั้งระหว่างมหาวิทยาลัยด้วยกันและกับหน่วยงานภายนอก ผ่านการร่วมผลิตและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ในยุคดิจิทัลธุรกิจสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยมีความสำคัญในฐานะผู้ผลิตเนื้อหาที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ และเป็นแหล่งความรู้ที่ผ่านการกลั่นกรองและรับรองโดยสถาบันการศึกษา (Ali et al., 2013)

ศูนย์บริการสื่อและสิ่งพิมพ์กราฟฟิคไซท์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2543 เพื่อเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการออกแบบและผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ภายในมหาวิทยาลัย โดยมุ่งพัฒนาระบบการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์

ให้มีรูปแบบและคุณภาพระดับมาตรฐาน พัฒนางานพิมพ์ที่ใช้เทคนิคขั้นสูง และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการผลิต ตอบสนองความต้องการได้ตรงจุด และยกระดับมาตรฐานการพิมพ์ของมหาวิทยาลัย ในปี 2558 เปลี่ยนชื่อเป็น "ศูนย์บริการสื่อและสิ่งพิมพ์กราฟฟิคไซท์" เป็นหน่วยงานอิสระภายใต้การกำกับดูแลของอธิการบดี ศูนย์บริการสื่อและสิ่งพิมพ์กราฟฟิคไซท์ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ ให้บริการวิชาการด้านการผลิตสื่อแก่มหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน และสร้างประโยชน์แก่มหาวิทยาลัย บทบาทหน้าที่ครอบคลุมการผลิต แจกจ่าย และจำหน่ายหนังสือ ตำรา อุปกรณ์การศึกษา การถ่ายภาพสำหรับงานสื่อสิ่งพิมพ์ การออกแบบและจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ การจัดพิมพ์แบบทดสอบ ตลอดจนการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการผลิตสื่อและสิ่งพิมพ์ นอกจากนี้ยังได้พัฒนาพื้นที่จำหน่ายหนังสือและของที่ระลึก ของมหาวิทยาลัย (ศิริโรจน์ ผลพันธิน และคณะ, 2567)

ดังนั้นธุรกิจสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยจึงมีความสำคัญทั้งในด้านการสนับสนุนพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย การสร้างรายได้ การเผยแพร่องค์ความรู้ และการรักษามาตรฐานทางวิชาการ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและความต้องการของผู้ใช้หรือพฤติกรรมของผู้บริโภค

กลยุทธ์การบริหารการตลาดสำหรับธุรกิจสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัย

กลยุทธ์การบริหารการตลาด (Marketing Management Strategies) หมายถึง แผนการดำเนินงานทางการตลาดที่องค์กรพัฒนาขึ้นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการตลาด โดยใช้ส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix) เป็นเครื่องมือในการวางแผนและดำเนินงาน (Kotler & Armstrong, 2018) กลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

Porter (1980) กล่าวว่า กลยุทธ์การตลาดเป็นการสร้างตำแหน่งที่เป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่า โดยใช้กิจกรรมที่แตกต่างจากคู่แข่ง รวมถึงการใช้เครื่องมือทางการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์การตลาดเป็นแผนการที่จะสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านการใช้ส่วนผสมทางการตลาดเพื่อสร้างคุณค่าตราสินค้าและความสัมพันธ์กับลูกค้าในระยะยาว

โดยสรุปกลยุทธ์การบริหารการตลาดคือ การวางแผนและดำเนินการทางการตลาดอย่างเป็นระบบ โดยการใช้ส่วนผสมทางการตลาด 7Ps เป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินกลยุทธ์ เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน การมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าในตราสินค้าและความสัมพันธ์กับลูกค้า

ส่วนผสมทางการตลาด 7Ps

Lovelock and Wirtz (2007) อธิบายว่า ส่วนผสมทางการตลาด 7Ps หมายถึง กรอบแนวคิดในการสร้างกลยุทธ์การตลาดที่มีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) ได้แก่ สินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า คุณภาพ รูปแบบ ตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ และการรับประกัน 2) ราคา (Price) ได้แก่ การกำหนดราคาที่เหมาะสม กลยุทธ์ด้านราคา ส่วนลด และเงื่อนไขการชำระเงิน 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ได้แก่ สถานที่ให้บริการ และช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งออนไลน์และออฟไลน์ 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ได้แก่ การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย และการตลาดทางตรง 5) บุคลากร (People) พนักงานที่ให้บริการ การฝึกอบรม และพัฒนาบุคลากร 6) กระบวนการให้บริการ (Process) ขั้นตอนการให้บริการที่มีมาตรฐาน และระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และ 7) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence) การออกแบบสถานที่ให้บริการ สิ่งอำนวยความสะดวก และบรรยากาศ สุภาพรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์ (2563) อธิบายว่า ส่วนผสมการตลาด 7Ps เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างกลยุทธ์การตลาดที่ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการลูกค้า ราคาที่เหมาะสม ช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งออนไลน์และออฟไลน์ การส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อต่าง ๆ บุคลากรที่มีคุณภาพ กระบวนการให้บริการที่มีมาตรฐาน และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม

ปัจจัยภายนอกของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ตาม Porter's Six Forces Model

Porter (1980) นำเสนอแนวคิด Porter's Five Forces Model ต่อมา Cuofano (2024) ได้พัฒนาแนวคิดดังกล่าวโดยการเพิ่มสินค้าที่ใช้ร่วมกัน (Complementary Products) เพื่อปรับให้เข้ากับโลกธุรกิจเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงสินค้าที่มีการพัฒนาให้สามารถใช้ควบคู่กันได้ มีรายละเอียดดังนี้

1) การแข่งขันในอุตสาหกรรม (Industry Rivalry) วิเคราะห์คู่แข่งชั้นโรงพิมพ์เอกชน การแข่งขันด้านราคาและคุณภาพ การแข่งขันด้านเทคโนโลยีการผลิต และการแข่งขันด้านบริการ 2) อำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์ (Bargaining Power of Suppliers) วิเคราะห์อำนาจผู้จำหน่ายวัตถุดิบและอุปกรณ์ ผู้ให้บริการด้านเทคโนโลยี แรงงานที่มีทักษะ และผู้รับจ้างช่วงผลิต 3) อำนาจต่อรองของลูกค้า (Bargaining Power of Buyers) วิเคราะห์กลุ่มลูกค้าหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย หน่วยงานภายนอก นักศึกษาและบุคลากร และบุคคลทั่วไป 4) ภัยคุกคามจากสินค้าทดแทน (Threat of Substitute Products) วิเคราะห์สื่อดิจิทัลและออนไลน์ การพิมพ์ด้วยตนเอง การถ่ายเอกสาร e-book และสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ 5) ภัยคุกคามจากคู่แข่งรายใหม่ (Threat of New Entrants) วิเคราะห์เงินลงทุนในเครื่องจักรและอุปกรณ์ ความต้องการด้านเทคโนโลยีและความเชี่ยวชาญ การสร้างความน่าเชื่อถือและชื่อเสียง และข้อจำกัดด้านพื้นที่และทำเลที่ตั้ง และ 6) สินค้าที่ใช้ร่วมกัน (Complementary Products) วิเคราะห์ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ วัสดุและอุปกรณ์สำนักงาน บริการออกแบบและจัดรูปเล่ม บริการจัดส่ง และกระจายสินค้า

ปัจจัยภายในของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ตาม 7-S McKinsey

Hanafizadeh and Ravasan (2011) นำเสนอแนวคิด 7-S McKinsey มีรายละเอียดดังนี้

1) โครงสร้าง (Structure) การมีโครงสร้างที่มีการจัดแบ่งฝ่ายงานตามหน้าที่อย่างชัดเจน 2) กลยุทธ์ (Strategy) การมุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐานการผลิต พัฒนาบริการดิจิทัลควบคู่สิ่งพิมพ์ สร้างพันธมิตรทางธุรกิจกับหน่วยงานภายในและภายนอก 3) ระบบ (System) การมีระบบการรับงานและประเมินราคาที่รวดเร็ว ระบบควบคุมคุณภาพการผลิต ระบบจัดการสินค้าคงคลัง และระบบติดตามและประเมินผลงาน 4) รูปแบบการบริหาร (Style) การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความเชี่ยวชาญในธุรกิจ การบริหารแบบมีส่วนร่วม เน้นการพัฒนานวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ และสร้างวัฒนธรรมการให้บริการที่เป็นเลิศ 5) บุคลากร (Staff) การให้ความสำคัญในการบริหารบุคลากร การคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง การสร้างแรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กร และการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม 6) ทักษะ (Skills) การให้ความสำคัญการพัฒนาทักษะบุคลากร ความเชี่ยวชาญด้านการผลิตสิ่งพิมพ์ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะการบริการลูกค้า และทักษะการบริหารจัดการ และ 7) ค่านิยมร่วม (Shared Values) การให้ความสำคัญการพัฒนาค่านิยมร่วม มุ่งเน้นคุณภาพและการบริการที่เป็นเลิศ ส่งเสริมนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

แนวคิด SWOT Analysis และ TOWS Matrix

Kotler and Armstrong (2018) อธิบายว่า SWOT Analysis เป็นเครื่องมือวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่สำคัญในการวางแผนกลยุทธ์การตลาด การวิเคราะห์ SWOT ช่วยให้องค์กรประเมินจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) เพื่อกำหนดทิศทางกลยุทธ์ที่เหมาะสม

การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนซึ่งเป็นปัจจัยภายในจะช่วยให้เข้าใจความสามารถหลักและข้อจำกัดขององค์กร เช่น ความเชี่ยวชาญด้านวิชาการ คุณภาพของเนื้อหา ทรัพยากรที่มี หรือข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี ขณะที่การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกจะช่วยให้เข้าใจสภาพแวดล้อมตลาด เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคสู่ดิจิทัล นโยบายภาครัฐ หรือการแข่งขันในตลาด

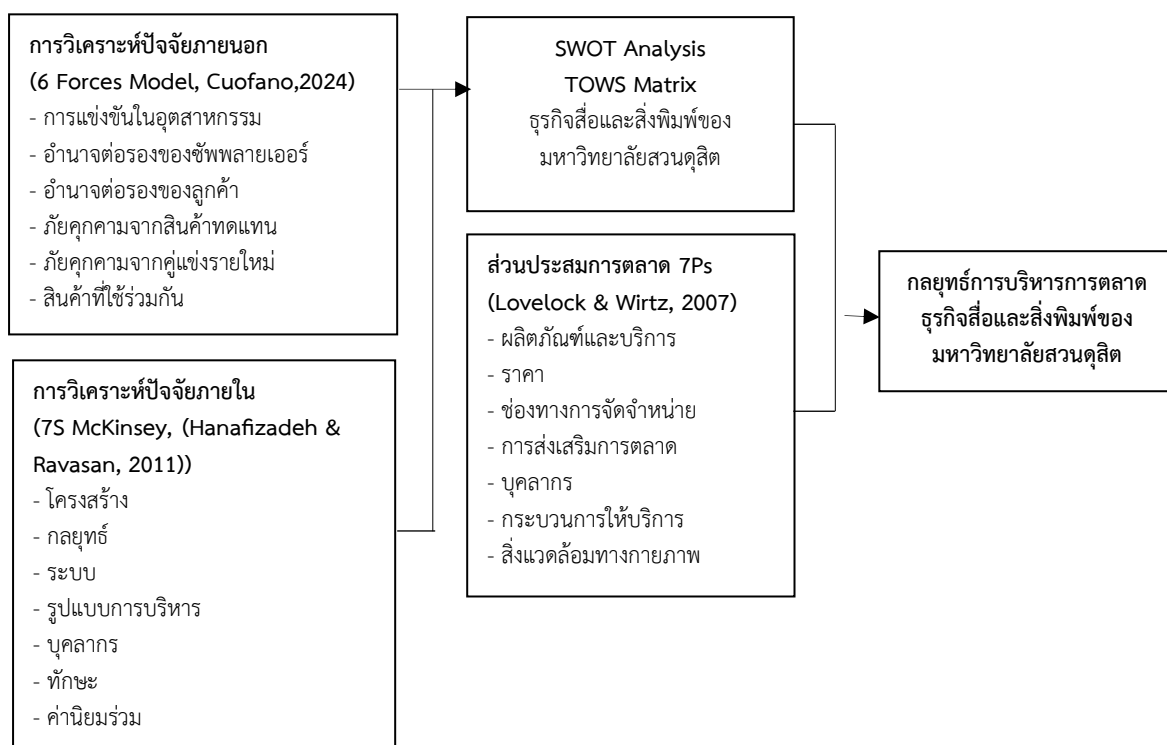
Kotler and Armstrong (2018) อธิบายว่า TOWS Matrix เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่พัฒนาต่อยอดจาก SWOT Analysis โดย TOWS Matrix ช่วยให้องค์กรสามารถสร้างกลยุทธ์ทางเลือก 4 รูปแบบจากการจับคู่ปัจจัยภายในและภายนอก ได้แก่ กลยุทธ์ SO (Strengths-Opportunities) ใช้จุดแข็งเพื่อคว้าโอกาส เช่น การใช้ความเชี่ยวชาญด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาเนื้อหาดิจิทัลที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาด กลยุทธ์ WO (Weaknesses-

Opportunities) เอาชนะจุดอ่อนเพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาส เช่น การสร้างพันธมิตรกับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ทันสมัย กลยุทธ์ ST (Strengths-Threats) ใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรค เช่น การใช้ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของมหาวิทยาลัยเพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง และกลยุทธ์ WT (Weaknesses-Threats) ลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค เช่น การปรับโครงสร้างต้นทุนและพัฒนาทักษะบุคลากรเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ มีรายละเอียดดังนี้

1) เทพวัน เทียนเจริญ และไชนันท์ ปัญญาศิริ (2566) กลยุทธ์การเติบโตในอุตสาหกรรมการพิมพ์ไทย ได้แก่ กลยุทธ์การเติบโตโดยการเพิ่มยอดขายและส่วนแบ่งตลาด การเข้าสู่ตลาดใหม่หรือกลุ่มลูกค้าใหม่ และการกระจายการลงทุน 2) ชุติวรรณ โชติวงษ์ (2563) การบริหารธุรกิจสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ประกอบด้วย มาตรฐานการบริการ การผลิตและออกแบบ คุณภาพสิ่งพิมพ์ ราคาที่เหมาะสม คุณสมบัติของผู้ใช้บริการ เพศสภาพ ราคาบริการ ภาพลักษณ์องค์กร ทำเลที่ตั้ง และราคายุติธรรม โดยเน้นความสำคัญของอัตราค่าบริการ ช่องทางการจัดจำหน่าย มาตรฐานการบริการ ความต้องการลูกค้า และความพึงพอใจลูกค้า 3) สมเพ็ชร เจริญณิทธิสุน และจรัสพงศ์ คลังกรณ์ (2563) กลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อการปรับตัว ประกอบด้วย การผลิต การเงิน การตลาด และทรัพยากรบุคคล โดยองค์การควรพัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้เหมาะสมกับเทคโนโลยี 4) ณัฐพล เหล่าโรจน์ทวีกุล (2561) กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ได้แก่ ช่องทางจัดจำหน่าย ราคา การสร้างและนำเสนอผลิตภัณฑ์ บุคลากร และกระบวนการให้บริการ 5) ชีรวัจน์ อุดมสินเจริญกิจ (2559) ธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์ต้องปรับตัวเชิงโครงสร้างของธุรกิจ ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางธุรกิจ และปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน โดยต้องผสมผสานจุดแข็งของสื่อดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ 6) Ali et al. (2013) การใช้กลยุทธ์การตลาดอิเล็กทรอนิกส์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจของลูกค้าในสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะด้านผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด และช่องทางการจัดจำหน่าย 7) Clark (1998) มหาวิทยาลัยสามารถเป็นผู้ประกอบการด้วยตัวเอง (Entrepreneurial University) มุ่งแสวงหานวัตกรรมในวิธีการดำเนินธุรกิจ สร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในลักษณะขององค์กรเพื่อนำไปสู่แนวโน้มที่ดีกว่าสำหรับอนาคต มหาวิทยาลัยจะยืนหยัดด้วยตนเอง ดำเนินการสิ่งสำคัญตามวิสัยทัศน์และเงื่อนไขของตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ถูกจำกัดด้วยกรอบเดิม ความเป็นผู้ประกอบการของมหาวิทยาลัยเป็นทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ เป็นทั้งวิธีการทำงานที่กล้าริเริ่ม และเป้าหมายองค์กรที่พร้อมปรับตัวสู่โอกาสใหม่ด้วยความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร ได้แก่ อาจารย์/เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร วิทยาเขตสุพรรณบุรี และศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง นักศึกษามหาวิทยาลัยสวนดุสิต บุคคล/องค์กรที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุน บุคคล/องค์กรภายนอกที่เคยใช้บริการสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต และบุคคล/องค์กรภายนอกที่รู้จักแต่ไม่เคยใช้บริการสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ไม่ทราบขนาดของประชากร ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ตามสูตร Cochran (1977)

$$n = p(1-p)(Z)^2 / e^2$$

คำนวณได้ 384.16 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) ด้วยวิธีการโควตา (Quota sampling) โดยกำหนดจำนวนและร้อยละที่เท่ากัน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจึงเท่ากับ 384 คน คือ อาจารย์/เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 64 คน (ร้อยละ 16.66) อาจารย์/เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี และศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง จำนวน 64 คน (ร้อยละ 16.66) นักศึกษามหาวิทยาลัยสวนดุสิต จำนวน 64 คน (ร้อยละ 16.66) บุคคล/องค์กรที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุน จำนวน 64 คน (ร้อยละ 16.66) บุคคล/องค์กรภายนอกที่เคยใช้บริการสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต จำนวน 64 คน (ร้อยละ 16.66) บุคคล/องค์กรภายนอกที่รู้จักแต่ไม่เคยใช้บริการสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต จำนวน 64 คน (ร้อยละ 16.66)

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายนอก 6 Forces Model 2) ปัจจัยภายใน 7-S McKinsey 3) ส่วนประสมการตลาด

7Ps และ 4) กลยุทธ์การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ตัวแปรตาม ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ของ Likert's โดย 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย และ 1 = น้อยที่สุด ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีค่า ≥ 0.60 ความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่า Cronbach's Alpha 0.970 แบบสอบถาม สำหรับการแปลความหมายระดับค่าเฉลี่ย 4.50–5.00 = มากที่สุด 3.50–4.49 = มาก 2.50–3.49 = ปานกลาง 1.50–2.49 = น้อย และ 1.00–1.49 = น้อยที่สุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การทำ SWOT Analysis และ TOWS Matrix สำหรับกลยุทธ์การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ดำเนินการโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์การทำงานด้านการบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ เพื่อวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรค และจุดแข็งและ จุดอ่อน โดยการประเมินการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (6 Forces Model) (โอกาส & อุปสรรค) กำหนดน้ำหนักคะแนนเต็ม 1 มี 6 องค์ประกอบ น้ำหนักองค์ประกอบละ 0.167 การประเมินการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน (7S McKinsey) (จุดแข็ง & จุดอ่อน) กำหนดน้ำหนักคะแนนเต็ม 1 มี 7 องค์ประกอบ น้ำหนักองค์ประกอบละ 0.143 สรุปการประเมินเป็นกราฟแสดงผลการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix

ผลการศึกษา

ความคิดเห็นต่อการบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ตามปัจจัยภายนอก 6 Forces Model ปัจจัยภายใน 7-S McKinsey และส่วนประสมการตลาด 7Ps มีดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อปัจจัยภายนอก (6 Forces Model) ของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ปัจจัยภายนอก (6 Forces Model) ของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
คู่แข่งภายในธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์	4.78	0.427	มากที่สุด
อำนาจในการต่อรองของซัพพลายเออร์ ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์	4.79	0.353	มากที่สุด
อำนาจในการต่อรองของลูกค้าผู้ใช้บริการธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์	4.62	0.650	มากที่สุด
อุปสรรคจากผู้แข่งขันรายใหม่ที่เข้ามาดำเนินธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์	4.55	0.891	มากที่สุด
อุปสรรคจากสินค้าทดแทน (ประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัล) ในธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์	4.71	0.450	มากที่สุด
สินค้าที่ใช้ประกอบกัน ของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์	4.78	0.413	มากที่สุด
ภาพรวม	4.71	0.490	มากที่สุด

ความคิดเห็นต่อปัจจัยภายนอก (6 Forces Model) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, SD = 0.490) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อำนาจในการต่อรองของซัพพลายเออร์ ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, SD = 0.353) รองลงมา คือ สินค้าที่ใช้ประกอบกัน ของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, SD = 0.413) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ อุปสรรคจากผู้แข่งขันรายใหม่ที่เข้ามาดำเนินธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, SD = 0.891)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อปัจจัยภายใน (7S McKinsey) ของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ปัจจัยภายใน (7S McKinsey) ของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
โครงสร้างองค์กร (Structure) ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต	3.91	0.286	มาก
การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy) ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต	3.68	0.281	มาก
ระบบ (System) ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต	3.77	0.347	มาก
บุคลากร (Staff) ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต	3.52	0.245	มาก
รูปแบบการบริหารจัดการ (Style) ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต	3.89	0.331	มาก
บุคลากรมีความรู้ ทักษะและเทคนิคความเชี่ยวชาญ (Skill) ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต	3.49	0.439	มาก
ค่านิยมร่วม (Shared Values) ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต (ความเป็นสวนดุสิต (SDU Spirit))	4.09	0.487	มาก
ภาพรวม	3.76	0.210	มาก

ความคิดเห็นต่อปัจจัยภายใน (7S McKinsey) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, $SD = 0.210$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ค่านิยมร่วม (Shared Values) ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต (ความเป็นสวนดุสิต (SDU Spirit)) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, $SD = 0.487$) รองลงมา คือ โครงสร้างองค์กร (Structure) ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, $SD = 0.286$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ บุคลากรมีความรู้ ทักษะและเทคนิคความเชี่ยวชาญ (Skill) ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$, $SD = 0.439$)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อส่วนประสมการตลาด 7Ps ของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ส่วนประสมการตลาด 7Ps ของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ผลิตภัณฑ์ (Product)	4.19	0.455	มาก
ราคา (Price)	3.94	0.201	มาก
ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place or Chanel Distribution)	3.70	0.254	มาก
การส่งเสริมการตลาด (Promotion)	3.78	0.235	มาก
บุคลากร (People) หรือพนักงาน (Employees)	4.10	0.201	มาก
ลักษณะสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence)	3.73	0.204	มาก
กระบวนการให้บริการ (Process)	3.77	0.214	มาก
ภาพรวม	3.89	0.148	มาก

ความคิดเห็นต่อส่วนประสมการตลาด 7Ps ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, $SD = 0.148$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, $SD = 0.455$) รองลงมา คือ บุคลากร (People) หรือพนักงาน (Employees) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.201$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place or Chanel Distribution) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, $SD = 0.254$)

ตารางที่ 4 การประเมินการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (6 Forces Model)

ประเมินการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (Porter's 6 Forces)	น้ำหนัก คะแนน (เต็ม 1)	ค่าคะแนน		คะแนนจริง		สรุปผล การวิเคราะห์
		โอกาส	อุปสรรค	โอกาส	อุปสรรค	
		(+)	(-)	(+)	(-)	
		5 ถึง 1	5 ถึง 1			
คู่แข่งภายในธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์	0.167	4.790	4.760	0.800	-0.795	โอกาสสูงกว่าอุปสรรค
อำนาจในการต่อรองของซัพพลายเออร์	0.167	4.760	4.840	0.795	-0.808	อุปสรรคสูงกว่าโอกาส
อำนาจในการต่อรองของลูกค้าผู้ใช้บริการ	0.167	4.620	4.620	0.772	-0.772	สมดุลระหว่างโอกาสและอุปสรรค
อุปสรรคจากผู้แข่งขันรายใหม่	0.167	4.530	4.580	0.756	-0.765	อุปสรรคสูงกว่าโอกาสเล็กน้อย
อุปสรรคจากสินค้าทดแทน (สื่อดิจิทัล)	0.167	0.000	4.710	0.000	-0.787	อุปสรรคสูงมาก ไม่มีโอกาส
สินค้าที่ใช้ประกอบกัน	0.167	4.780	0.000	0.798	0.000	โอกาสสูงมาก ไม่มีอุปสรรค
ค่าเฉลี่ยคะแนนจริงการประเมิน				0.653	-0.655	สมดุลระหว่างโอกาสและอุปสรรค
สรุปการประเมินปัจจัยภายนอก						0.002

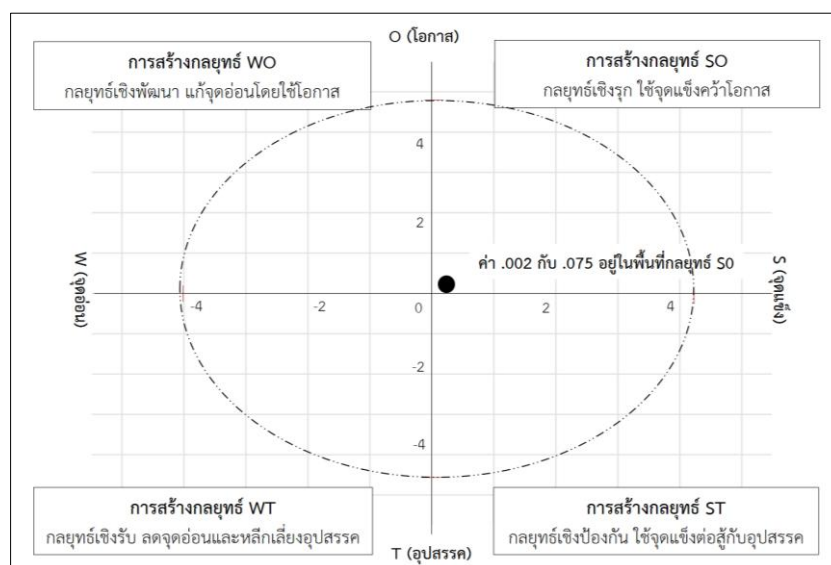
ผลการประเมินปัจจัยภายนอก (6 Forces Model) โดยรวม เท่ากับ 0.002 ค่าเฉลี่ยคะแนนจริงของโอกาส 0.653 ค่าเฉลี่ยคะแนนจริงของอุปสรรค -0.655 สรุปได้ว่า ปัจจัยภายนอกของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตมีความสมดุลระหว่างโอกาสและอุปสรรค โดยมีค่าเป็นบวกเพียงเล็กน้อย แสดงว่าสภาพแวดล้อมภายนอกมีทั้งโอกาสและอุปสรรคในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยมีโอกาสที่โดดเด่นจากสินค้าที่ใช้ประกอบกัน และมีอุปสรรคที่รุนแรงจากสินค้าทดแทนประเภทสื่อดิจิทัล

ตารางที่ 5 การประเมินการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน (7S McKinsey)

ประเมินการวิเคราะห์ ปัจจัยภายใน (7S McKinsey)	น้ำหนัก คะแนน (เต็ม 1)	ค่าคะแนน		คะแนนจริง		สรุปผล การวิเคราะห์
		จุดแข็ง	จุดอ่อน (-)	จุดแข็ง (+)	จุดอ่อน (-)	
		(+)	(-)			
		5 ถึง 1	5 ถึง 1			
โครงสร้างองค์กร (Structure)	0.143	4.180	3.440	0.598	-0.492	จุดแข็งสูงกว่าจุดอ่อน
การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy)	0.143	4.060	3.310	0.581	-0.473	จุดแข็งสูงกว่าจุดอ่อน
ระบบ (System)	0.143	3.960	3.310	0.566	-0.473	จุดแข็งสูงกว่าจุดอ่อน
บุคลากร (Staff)	0.143	3.690	2.820	0.528	-0.403	จุดแข็งสูงกว่าจุดอ่อน
รูปแบบการบริหารจัดการ (Style)	0.143	4.110	3.800	0.588	-0.543	จุดแข็งสูงกว่าจุดอ่อน
ทักษะและเทคนิคความเชี่ยวชาญ (Skill)	0.143	4.070	3.520	0.582	-0.503	จุดแข็งสูงกว่าจุดอ่อน
ค่านิยมร่วม (Shared Values)	0.143	4.090	4.070	0.585	-0.582	จุดแข็งสูงกว่าจุดอ่อนเล็กน้อย
ค่าเฉลี่ยคะแนนจริงการประเมิน				0.575	-0.496	จุดแข็งสูงกว่าจุดอ่อน
สรุปการประเมินปัจจัยภายใน						0.079

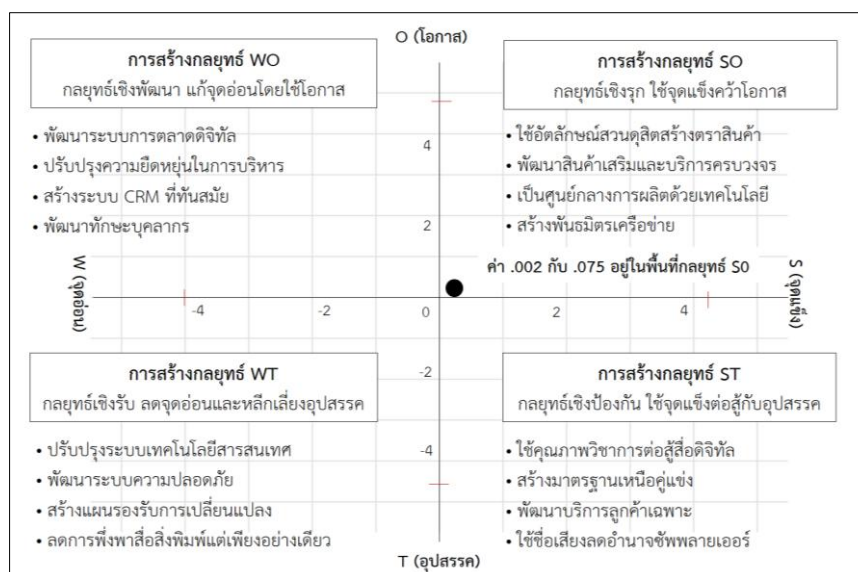
ผลการประเมินปัจจัยภายใน (7S McKinsey) โดยรวม เท่ากับ 0.079 ค่าเฉลี่ยคะแนนจริงของจุดแข็ง 0.575 ค่าเฉลี่ยคะแนนจริงของจุดอ่อน -0.496 ผลการประเมินสรุปได้ว่า ปัจจัยภายในของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตมีจุดแข็งสูงกว่าจุดอ่อน โดยมีค่าเป็นบวก แสดงว่าองค์กรมีความเข้มแข็งภายในที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาและแข่งขันได้ โดยมีจุดแข็งที่โดดเด่นในด้านโครงสร้างองค์กร การกำหนดกลยุทธ์ และบุคลากร ขณะที่ยังมีจุดอ่อนในด้านค่านิยมร่วมและรูปแบบการบริหารจัดการที่ต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุง

เมื่อพิจารณาผลการประเมินทั้งปัจจัยภายนอกและภายในร่วมกัน (0.002, 0.079) จะเห็นได้ว่าธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตอยู่ในตำแหน่งที่มีจุดแข็งภายในมากกว่าจุดอ่อนเล็กน้อย ขณะที่ปัจจัยภายนอกมีความสมดุลระหว่างโอกาสและอุปสรรค แสดงว่าองค์กรควรใช้จุดแข็งภายในเพื่อคว้าโอกาสและป้องกันอุปสรรคจากภายนอก ในขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาปรับปรุงจุดอ่อนเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ตามภาพที่ 2 และ 3

ภาพที่ 2 กราฟแสดงผลการวิเคราะห์ SWOT การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

กราฟแสดงผลการวิเคราะห์ SWOT การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต อธิบายได้ว่า ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัยสวนดุสิตบนแกนพิภพ โดยมีแกน X แสดงปัจจัยภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) และแกน Y แสดงปัจจัยภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) อยู่ที่พิภพ 0.002 และ 0.079 ซึ่งอยู่ในตำแหน่ง (ด้านบนขวา) แต่อยู่ใกล้จุดศูนย์กลางมาก แสดงถึงสถานการณ์ที่เรียกว่า "จุดแข็ง-โอกาส (SO - Strengths-Opportunities)" โดยมีค่าเป็นบวกเพียงเล็กน้อย แสดงให้เห็นว่าองค์กรอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องรักษาสมดุลและใช้จุดแข็งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ขณะที่ต้องระมัดระวังอุปสรรคและจัดการกับจุดอ่อนด้วย

ภาพที่ 3 กราฟแสดงผลการวิเคราะห์ TOWS Matrix การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

กราฟแสดงผลการวิเคราะห์ TOWS Matrix การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต แสดงแนวทางกลยุทธ์ 4 ประเภทตามหลักการ TOWS Matrix ซึ่งเกิดจากการจับคู่ระหว่างปัจจัยภายใน (จุดแข็ง-จุดอ่อน) และปัจจัยภายนอก (โอกาส-อุปสรรค) โดยสามารถแบ่งเป็น 4 กลยุทธ์ดังนี้ 1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO - Strengths-Opportunities) ใช้จุดแข็งภายในเพื่อคว้าโอกาสภายนอก 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO - Weaknesses-Opportunities) มุ่งแก้ไขจุดอ่อนโดยใช้ประโยชน์จากโอกาสภายนอก 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST - Strengths-Threats) ใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบจากอุปสรรคภายนอกและ 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT - Weaknesses-Threats) มุ่งลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค

ตำแหน่งที่องค์กรอยู่ 0.002 และ 0.079) แสดงว่าธุรกิจควรใช้กลยุทธ์เชิงรุก (SO) เป็นหลัก แต่เนื่องจากค่าที่ได้อยู่ใกล้จุดศูนย์กลางมาก จึงควรพิจารณากลยุทธ์แบบผสมผสาน โดยให้ความสำคัญกับกลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) และกลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ควบคู่ไปด้วย เพื่อจัดการกับจุดอ่อนและอุปสรรคที่มีอยู่ในระดับใกล้เคียงกับจุดแข็งและโอกาส

จากผลการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix ของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ซึ่งมีค่าปัจจัยภายนอก (0.002) และปัจจัยภายใน (0.079) แสดงให้เห็นว่าองค์กรควรใช้กลยุทธ์แบบผสมผสาน โดยเน้นกลยุทธ์เชิงรุก (SO) เป็นหลัก และพิจารณากลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) และกลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ควบคู่กันไป ได้กลยุทธ์การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต คือ “GRAPHIC” และ “7 P’s” ดังแผนภาพที่ 3

“GRAPHIC” การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต						
GROWTH การเติบโตด้วย อัตลักษณ์สวนดุสิต - พัฒนาราสินค้า "สวนดุสิต เพรส SuanDusit Press" - ใช้ความเป็น สวนดุสิตสร้าง เอกลักษณ์ตราสินค้า - สร้างสโลแกน "คุณภาพวิชาการ มาตรฐานสวนดุสิต" - ขยายตลาดด้วย ความน่าเชื่อถือจาก ชื่อเสียงมหาวิทยาลัย	RANGE การขยายความ หลากหลายของ ผลิตภัณฑ์และบริการ - พัฒนาสินค้าที่ใช้ ประกอบกัน (ออกแบบ-ผลิตกระเป๋า ใส่หนังสือ อุปกรณ์ เครื่องเขียน) - ส่งเสริมการขายแบบ สินค้าเป็นชุด (Bundle Package) - ออกแบบแพ็คเกจ มูลค่าเพิ่ม - จัดโปรโมชั่นพิเศษใน แต่ละช่วงของภาค การศึกษา	ADVANCE การก้าวหน้าด้วย เทคโนโลยีและ นวัตกรรม - พัฒนาระบบบริการ ผ่านอุปกรณ์พกพา - สร้างแอปพลิเคชัน และเว็บไซต์ - ระบบออนไลน์ครบ วงจร - ขยายเป็นศูนย์กลาง ระดับประเทศ รองรับ งานสถาบันการศึกษา ทั่วไป	PARTNERSHIP การสร้างพันธมิตร ด้วยความน่าเชื่อถือ - แสวงหาพันธมิตร ในธุรกิจสื่อและ สิ่งพิมพ์ - ใช้ความเป็น หน่วยงานอิสระ ในการทำข้อตกลง - สร้างข้อเสนอ Win-Win - จัดการข้อมูล ซัพพลายเออร์ เพื่อลดความเสี่ยง	HIGH-QUALITY การสร้างความ แตกต่างด้วย คุณภาพสูง - ใช้คุณภาพเป็นตัวนำ ในการแข่งขัน - สร้างมาตรฐานสูงกว่า คู่แข่งขัน - ระบบรับประกัน คุณภาพครอบคลุม - ศึกษาคู่แข่งเพื่อ พัฒนานวัตกรรม	INNOVATION CENTER ศูนย์นวัตกรรม การเรียนรู้ - ใช้ความเชี่ยวชาญ ถ่ายทอดความรู้ - พัฒนาหลักสูตร ผูกอบรมด้านสื่อและ สิ่งพิมพ์ - โปรแกรมฝึกงาน นักศึกษา - ส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต	CORPORATE RESPONSIBILITY ความรับผิดชอบต่อ สังคมและสิ่งแวดล้อม - พัฒนาระบบการผลิต เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม - ใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ ลดมลพิษ - สร้างการรับรู้ด้าน สิ่งแวดล้อมแก่ลูกค้า - ปฏิบัติตามมาตรฐาน สิ่งแวดล้อม

“7 P’s” ส่วนประสมการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต						
Product ผลิตภัณฑ์ - กระบวนการผลิต เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม - คุณภาพได้ มาตรฐานตรงกับ ความต้องการ - สร้างผลิตภัณฑ์ นวัตกรรม	Price ราคา - การกำหนดราคาตาม แนวคิดธุรกิจวิชาการ - ใช้คุณภาพเป็นเหตุผล ในการตั้งราคา	Place ช่องทางการจัด จำหน่าย - สถานที่ตั้งเหมาะสม ปรับปรุงหน้าร้าน - ช่องทางออนไลน์	Promotion การส่งเสริมการตลาด - การสร้างสัมพันธ์กับ ลูกค้า - ส่งเสริมอัตลักษณ์ สวนดุสิตในการสร้าง ตราสินค้า	People บุคลากร - ความสามารถในการ เป็น Learning Factory - ความเชี่ยวชาญด้าน เทคนิค - ใช้ความเชี่ยวชาญของ บุคลากรในการสอน และถ่ายทอดความรู้	Physical Evidence สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ - ระบบความปลอดภัย - ออกแบบพื้นที่ให้เป็น โรงงานการเรียนรู้ (Learning Factory) - พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก	Process กระบวนการให้บริการ - พัฒนาระบบการครบวงจร ตอบสนองทุกความ ต้องการ - ใช้เทคโนโลยีปรับปรุง กระบวนการให้บริการ ติดตามสถานะงานแบบ ทันทีทันใด (Real Time)

ภาพที่ 4 “GRAPHIC” การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ และ “7 P’s” ส่วนประสมการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

“GRAPHIC” การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ และ “7 P’s” ส่วนประสมการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต มีรายละเอียดดังนี้

“GRAPHIC” ประกอบด้วย Growth การเติบโตด้วยอัตลักษณ์สวนดุสิต ได้แก่ พัฒนาราสินค้า "สวนดุสิต เพรส SuanDusit Press" ใช้ความเป็นสวนดุสิตสร้างเอกลักษณ์ตราสินค้า สร้างสโลแกน "คุณภาพวิชาการ มาตรฐานสวนดุสิต" Range การขยายความหลากหลายของผลิตภัณฑ์และบริการ พัฒนาสินค้าที่ใช้ประกอบกัน Advance การก้าวหน้าด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม สร้างแอปพลิเคชันและเว็บไซต์ มีระบบออนไลน์ครบวงจร Partnership การสร้างพันธมิตรด้วยความน่าเชื่อถือ High-Quality การสร้างความแตกต่างด้วยคุณภาพสูง ใช้คุณภาพในการแข่งขัน Innovation Center ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ ใช้ความเชี่ยวชาญถ่ายทอดความรู้ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมด้านสื่อและสิ่งพิมพ์ และ Corporate Responsibility ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ลดมลพิษ และปฏิบัติตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม

“7 P’s” ประกอบด้วย Product ผลิตภัณฑ์ สร้างผลิตภัณฑ์นวัตกรรม คุณภาพได้มาตรฐานตรงกับความต้องการ Price ราคา ใช้คุณภาพเป็นเหตุผลในการตั้งราคา Place ช่องทางการจัดจำหน่าย ปรับปรุงหน้าร้านและช่องทางออนไลน์ Promotion การส่งเสริมการตลาด การสร้างสัมพันธ์กับลูกค้า ส่งเสริมอัตลักษณ์สวนดุสิตในการสร้างตราสินค้า People บุคลากร ความสามารถในการเป็น Learning Factory และความเชี่ยวชาญด้านเทคนิค Physical

Evidence สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ระบบความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวก และ Process กระบวนการให้บริการ ใช้เทคโนโลยีปรับปรุงกระบวนการให้บริการ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยภายนอก (6 Forces Model) ของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยภายนอกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อำนาจในการต่อรองของซัพพลายเออร์ รองลงมา คือ สินค้าที่ใช้ประกอบกัน และคู่แข่งภายในธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Cuofano (2024) ที่ว่าการวิเคราะห์ Six Forces Model ช่วยให้องค์กรเข้าใจสภาพแวดล้อมการแข่งขันในอุตสาหกรรมและกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อำนาจในการต่อรองของซัพพลายเออร์ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของเทพวาทน์ เทียนเจริญ และไชยพันธ์ ปัญญาศิริ (2566) ที่พบว่าอุตสาหกรรมการพิมพ์ไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงใน 3 ระยะสำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล และความปกติใหม่ ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจสิ่งพิมพ์ต้องพึ่งพาซัพพลายเออร์ที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อความอยู่รอด ขณะที่ด้านอุปสรรคจากสินค้าทดแทน (ประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัล) มีค่าเฉลี่ยสูง รองลงมา สอดคล้องกับงานวิจัยของพงศ์ธีระ พัฒนพิระเดช (2564) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปสู่การใช้สื่อดิจิทัลมากขึ้น ทำให้ความต้องการสิ่งพิมพ์แบบดั้งเดิมลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้อ่านรุ่นใหม่ที่คุ้นเคยกับการอ่านผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การที่สินค้าทดแทนประเภทสื่อดิจิทัลเป็นอุปสรรคสำคัญสอดคล้องกับผลการประเมินปัจจัยภายนอกที่พบว่า สินค้าทดแทนมีอุปสรรคสูงมากและไม่มีโอกาส ขณะที่สินค้าที่ใช้ประกอบกันมีโอกาสสูงมากและไม่มีอุปสรรค

2. ปัจจัยภายใน (7S McKinsey) ของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยภายในที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ค่านิยมร่วมธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต (ความเป็นสวนดุสิต (SDU Spirit) รองลงมา คือ โครงสร้างองค์กร และรูปแบบการบริหารจัดการ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Hanafizadeh and Ravasan (2011) ที่เสนอว่ากรอบแนวคิด 7-S McKinsey ช่วยให้เข้าใจองค์ประกอบสำคัญภายในองค์กรที่ต้องพัฒนาให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ค่านิยมร่วมธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต (ความเป็นสวนดุสิต) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของอัตลักษณ์และวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2562) ที่ระบุว่า การสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงให้กับมหาวิทยาลัยเป็นหนึ่งในบทบาทสำคัญของธุรกิจสิ่งพิมพ์มหาวิทยาลัย โดยผลงานสิ่งพิมพ์ที่มีคุณภาพสะท้อนถึงความเป็นเลิศทางวิชาการและความน่าเชื่อถือของสถาบัน ขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ บุคลากรมีความรู้ทักษะและเทคนิคความเชี่ยวชาญ (Skill) สอดคล้องกับงานวิจัยของสมเพชร เจริญมณีทวีสิน และจรัสพงศ์ คลังกรณ์ (2563) ที่พบว่าองค์การควรพัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้เหมาะสมกับเทคโนโลยี และเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน

3. ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ของธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนประสมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์ รองลงมา คือ บุคลากรหรือพนักงาน และราคา ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Lovelock and Wirtz (2007) ที่กล่าวว่าส่วนประสมทางการตลาด 7Ps เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างกลยุทธ์การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของชุตีวรรณ โชติวงศ์ (2563) ที่พบว่าคุณภาพสิ่งพิมพ์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารธุรกิจสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัย

ในกำกับของรัฐ รองลงมาคือ บุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์ (2563) ที่พบว่าบุคลากรที่มีคุณภาพเป็นส่วนสำคัญของส่วนประสมการตลาด 7Ps ขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพล เหล่าโรจน์ทวีกุล (2561) ที่พบว่าช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นหนึ่งในกลยุทธ์การปรับตัวสำคัญของธุรกิจสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก และงานวิจัยของ Ali et al. (2013) ที่พบว่าช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นองค์ประกอบสำคัญของกลยุทธ์การตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจของลูกค้าในสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย

4. กลยุทธ์การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (SWOT และ TOWS Matrix) ผลการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix พบว่า ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตอยู่ในสถานการณ์ที่มีจุดแข็งสูงกว่าจุดอ่อนเล็กน้อย (0.079) และมีสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีความสมดุลระหว่างโอกาสและอุปสรรค (0.002) ดังนั้นกลยุทธ์การบริหารการตลาดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ควรใช้กลยุทธ์เชิงรุก (SO) เป็นหลัก และผสมผสานจุดแข็งหรือโอกาสด้านอื่นด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler and Armstrong (2018) ที่อธิบายว่า TOWS Matrix ช่วยให้องค์กรสามารถสร้างกลยุทธ์ทางเลือก 4 รูปแบบจากการจับคู่ปัจจัยภายในและภายนอก ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าธุรกิจควรใช้กลยุทธ์แบบผสมผสาน โดยเน้นกลยุทธ์เชิงรุก (SO) เป็นหลัก และพิจารณากลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) และกลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ควบคู่กันไป สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรวัจน์ อุดมสินเจริญกิจ (2559) ที่พบว่าธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์ต้องปรับตัวเชิงโครงสร้างของธุรกิจ ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางธุรกิจ และปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน โดยต้องผสมผสานจุดแข็งของสื่อดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่

กลยุทธ์ "GRAPHIC" ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดของ Clark (1998) ที่กล่าวว่ามหาวิทยาลัยสามารถเป็นผู้ประกอบการด้วยตัวเอง โดยมุ่งแสวงหานวัตกรรมในวิธีการดำเนินธุรกิจ และสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในลักษณะขององค์กรเพื่อนำไปสู่แนวโน้มที่ดีกว่าสำหรับอนาคต โดยเฉพาะกลยุทธ์ Growth (การเติบโตด้วยอัตลักษณ์สวนดุสิต) และ Innovation Center (ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้) ที่แสดงถึงการใช้จุดแข็งด้านอัตลักษณ์และความเชี่ยวชาญเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดแบบบูรณาการ ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตควรนำกลยุทธ์ "GRAPHIC" ไปประยุกต์ใช้แบบบูรณาการ โดยเฉพาะการเน้นกลยุทธ์การเติบโตด้วยอัตลักษณ์สวนดุสิต ใช้ความเป็นสวนดุสิตสร้างเอกลักษณ์ตราสินค้า ควบคู่กับกลยุทธ์ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ความเชี่ยวชาญถ่ายทอดความรู้ผ่านการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมด้านสื่อและสิ่งพิมพ์ โครงการฝึกงานนักศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการแบบผสมผสาน ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตควรพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการแบบผสมผสานระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์ดั้งเดิมกับสื่อดิจิทัล เช่น หนังสือที่มี QR Code เชื่อมโยงไปยังเนื้อหาเสริมออนไลน์ การให้บริการสิ่งพิมพ์ตามความต้องการ ร่วมกับการให้บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่เชื่อมโยงกับสิ่งพิมพ์

1.3 การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคลากร ธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคลากรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและความต้องการของตลาด โดยจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรที่ครอบคลุมทั้งด้านเทคนิคการผลิตสิ่งพิมพ์ ทักษะดิจิทัล การออกแบบและสร้างสรรค์สื่อ การตลาดดิจิทัล และการบริการลูกค้า รวมถึงการสร้างระบบแรงจูงใจและการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้บริการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยแบ่งตามประเภทผู้ใช้บริการเพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการให้ตรงกับความต้องการเฉพาะกลุ่ม

2.2 การวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิภาพของช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์รูปแบบต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย แพลตฟอร์ม E-Commerce ร้านหนังสือออนไลน์ และแอปพลิเคชันมือถือ เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมที่สุดในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและเพิ่มยอดขาย โดยเก็บข้อมูลจากอัตราการเข้าชม อัตราการซื้อ และความพึงพอใจของผู้ใช้

2.3 การวิจัยและพัฒนาต้นแบบสื่อการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning Materials) ในสาขาที่มหาวิทยาลัยมีความเชี่ยวชาญ เช่น อาหาร การศึกษาปฐมวัย หรือการโรงแรม โดยบูรณาการสื่อสิ่งพิมพ์กับเทคโนโลยีดิจิทัล และประเมินผลความพึงพอใจและประสิทธิภาพการเรียนรู้เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการเรียนรู้แบบดั้งเดิม

เอกสารอ้างอิง

- ชูสิวรรณ โชติวงษ์. (2563). รูปแบบการบริหารธุรกิจและกลยุทธ์ธุรกิจสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 8(1), 10–21.
- ณัฐพล เหล่าโรจน์ทวีกุล, ณธชา เกื้อนฤชัย, และทวีศักดิ์ รูปสิงห์. (2561). กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 10(3), 21–32.
- เทพววัน เทียนเจริญ, และไชนันท์ ปัญญาศิริ. (2566). กลยุทธ์การเติบโตในอุตสาหกรรมการพิมพ์ไทย ภายใต้บริบทนวัตกรรมยุคใหม่. *วารสารสยามวิชาการ*, 23(2), 20–38.
- ธีรวัจน์ อุดมสินเจริญกิจ. (2559). ไทยแลนด์ 4.0 และการตลาด 3.0 กับความอยู่รอดของธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์. *Journal of Mass Communication Technology, RMUTP*, 1(1), 78–86.
- พงศ์ธีระ พัฒนพิระเดช. (2564). อนาคตอุตสาหกรรมการพิมพ์และบรรณกิจไทยสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่. *วารสารนวัตกรรม การเรียนรู้และเทคโนโลยี*, 1(1), 44–51.
- ศิริโรจน์ ผลพันธิน, สุขุม เฉลยทรัพย์, มลิวัลย์ ธรรมแสง, สิริธัมม์ อุดมธรรมานภาพ, และสุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์. (2567). ธุรกิจวิชาการ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต*, 20(1), 1–17.
- สมเพชร เจียรณิทวีสน, และจรัสพงศ์ คลังกรณ์. (2563). แนวทางการพัฒนาการจัดการขององค์การสิ่งพิมพ์ในยุคการเปลี่ยนแปลง. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(5), 290–301.
- สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2562). *แผนยุทธศาสตร์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2560-2564*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์. (2563). ส่วนประสมการตลาดบริการสำหรับโรงเรียนเอกชน. *วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ*, 7(1), 18–36.

Reference

- Ali, R., Abd Razak, A. Z. A., Mohamad Yusof, A. R., & Bani Hashim, A. Y. (2013). E-Marketing: Distribution of books by university publishers. *Journal of Human Capital Development*, 6(1), 41–50.
- Clark, B.R. (1998). *Creating entrepreneurial universities: Organizational pathways of transformation*. IUA Press & Pergamon.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.

- Cuofano, G. (2024). *Six forces model and why it matters in business*. <https://fourweekmba.com/six-forces-model>
- Hanafizadeh, P., & Ravasan, A. (2011). A McKinsey 7S model-based framework for ERP readiness assessment. *International Journal of Enterprise Information Systems*, 7(4), 23–63. <https://doi.org/10.4018/jeis.2011100103>
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2018). *Principles of marketing* (17th ed.). Pearson Education.
- Lovelock, C., & Wirtz, J. (2007). *Services marketing: People, technology, strategy* (6th ed.). Pearson Prentice Hall.
- Porter, M. E. (1980). *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors*. Free Press.
- Shattock, M. (2000). Strategic management in European universities in an age of increasing institutional self-reliance. *Tertiary Education and Management*, 6(2), 93–104. <https://doi.org/10.1080/13583883.2000.9967015>

คณะผู้เขียน

ศรียรรณ พูลต่าย

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
145/9 ถ.สุขุขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
e-mail: sriwan_pho@dusit.ac.th

ศิริโรจน์ ผลพันธิน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
145/9 ถ.สุขุขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
e-mail: sirote_pol@dusit.ac.th

สุขุม เฉลยทรัพย์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
145/9 ถ.สุขุขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
e-mail: sukum_cha@dusit.ac.th

สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
145/9 ถ.สุขุขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
e-mail: supaporn_tun@dusit.ac.th

ผลการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย
The Effects of Using English Nursery Rhymes to Promote
Language Development of Early Childhood

ศิริ ชะระอำ*

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Siri Chara-Um*

Faculty of Management Science, Suan Dusit University

Received: July 31, 2025

Revised: November 14, 2025

Accepted: November 18, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย 2) เพื่อทดลองจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยโดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา และ 3) เพื่อประเมินผลการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษที่มีต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย ดำเนินการวิจัยเชิงในลักษณะการวิจัยกึ่งทดลองร่วมกับโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2567 กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครูปฐมวัย จำนวน 6 คน เด็กปฐมวัย จำนวน 120 คน และอาจารย์ปฐมวัย จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถามครูปฐมวัย 2) แบบสังเกตพฤติกรรมเด็กปฐมวัย และ 3) การสนทนากลุ่มอาจารย์ปฐมวัย การออกแบบการวิจัยเป็นแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง และประเมินผลการทดลองจัดประสบการณ์ด้วยเกณฑ์ E1/E2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงบรรยาย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาโดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษในระดับปฐมวัยยังมีอยู่อย่างจำกัดในคาบเรียนปกติ และไม่ได้ถูกสอดแทรกเข้าในกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวันของเด็ก 2) การทดลองจัดประสบการณ์โดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ ด้วยแนวทาง SING DANCE & PLAY มีความสอดคล้องกับธรรมชาติและความชอบทางการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และ 3) ผลการใช้เพลงคล้องจองต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการทางภาษาในด้านความเข้าใจในเนื้อหา ความสามารถในการออกเสียง และความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษสูงขึ้นหลังจากได้รับการจัดประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การจัดประสบการณ์ เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ พัฒนาการทางภาษา

Abstract

The objectives of this participatory action research were (1) to study the current situations of using English Nursery Rhymes (ENRs) to promote language development of early childhood (2) to introduce ENRs in early childhood classrooms and (3) to evaluate the effectiveness of using ENRs for the promotion

*ศิริ ชะระอำ (Corresponding Author)

e-mail: siri.charaum@gmail.com

of language development in early childhood. This Quasi-Experimental Research was conducted with schools in Bangkok in the academic year 2024. The study participants consisted of 6 classroom teachers, 120 preschoolers, and 10 early childhood faculty members. The research instruments were questionnaires for classroom teachers, behavioral observation forms for preschoolers, and a focus group of early childhood faculty members. The research design was a One-Group pretest-posttest, and the efficiency evaluation process was E1/E2. Quantitative data analysis employed descriptive statistics, while qualitative data analysis utilized content analysis. The research results found that (1) the promotion of language development using ENRs in early childhood children was still limited to regular classroom lessons and not being integrated into children's daily routine activities 2) the intervention of using ENRs with SING DANCE & PLAY activities was consistent with the nature and learning preferences of early childhood children and 3) the statistics revealed that after the intervention children had higher average scores in content understanding, pronunciation ability, and confidence in using English at the statistical significance level of .01.

Keywords: Learning Experience; English Nursery Rhyme; Language Development

บทนำ

เด็กปฐมวัย เป็นวัยที่ต้องได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ เป็นอย่างอิสระ และได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ครูจำเป็นต้องเลือกใช้เครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อให้พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กเกิดขึ้นได้อย่างเป็นองค์รวม แต่จากผลการสำรวจภาพรวมในระดับประเทศ โดยสถาบันพัฒนาอานามัยเด็กแห่งชาติ กรมอานามัย ในปี พ.ศ. 2566 พบว่าเด็กไทยในช่วงอายุ 1 ปี 6 เดือน และ 2 ปี 6 เดือน มีพัฒนาการล่าช้าในด้านการเข้าใจภาษา มากที่สุด (ร้อยละ 45.75 และร้อยละ 83.05 ตามลำดับ) และเด็กอายุ 3-5 ปี มีพัฒนาการด้านภาษาและการใช้ภาษา สมวัยน้อยที่สุด (ร้อยละ 79.40) ซึ่งปัญหาพัฒนาการด้านภาษาไม่สมวัยของเด็กในประเทศไทยอาจมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น หากไม่ได้รับการกระตุ้นพัฒนาการอย่างเหมาะสม เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่สมองกำลังมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ความบกพร่องทางภาษาและความสามารถในการสื่อสารอาจจะส่งผลกระทบต่อความล่าช้าพัฒนาการในด้านอื่น ๆ ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อน สัมพันธภาพกับพ่อแม่ผู้ปกครองและคนใกล้ชิด หรือส่งผลให้การเรียนไม่มีประสิทธิภาพเมื่อเข้าสู่วัยเรียน และอาจทำให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพที่ไม่พึงประสงค์ต่อไปได้ ปัญหาพัฒนาการทางภาษาในเด็กปฐมวัย จึงเป็นประเด็นสำคัญที่โรงเรียน และครูปฐมวัยต้องแสวงหาแนวทางในการแก้ไข

จากการทบทวนวรรณกรรมในต่างประเทศ พบว่า การร้องเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ (English Nursery Rhymes) เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการในเด็กเล็ก (Slater, 2002) โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะภาษาอังกฤษและการสื่อสาร อีกทั้ง การร้องเพลงยังสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและอบอุ่นระหว่างเด็กเล็กและผู้ดูแล (High Quality Play Interaction) (Silven et al., 2001, Wade & Moore, 2000) เมื่อใดก็ตามที่ผู้ปกครองหรือครูร้องเพลงคล้องจอง ซึ่งเป็นเพลงที่สั้น ง่าย สนุกสนาน เสริมจินตนาการในหลายๆด้าน (Skill Stork International School, 2024) เด็กจะสัมผัสได้ถึงความสุขที่ผู้ใหญ่ส่งผ่านมาให้พวกเขา เริ่มจากการกระตุ้นความสนใจด้วยเสียง ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในเรื่องดนตรี (Musical Development) จังหวะ เสียงคล้องจอง การเลียนไหลของเสียง ระดับเสียง ความยาวของเสียง วรรคตอนของเพลง จุดเน้นของเพลง การเคลื่อนไหวของร่างกายให้สอดคล้องกับจังหวะ และการทำท่าทางให้ตรงกับเสียงที่ได้ยิน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจะเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป และเป็นธรรมชาติ จากนั้นเด็กจึงเริ่มแสดงพัฒนาการด้านภาษา (Language Development) ให้เห็นได้อย่างรวดเร็วและเด่นชัด พวกเขาสามารถเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่พบเจอได้รอบตัว เช่น คน สัตว์ สถานที่

หรือแม้กระทั่งความรู้สึกนึกคิดในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องใหม่ ดังนั้น กิจกรรมเพื่อการฝึกฟัง ฝึกร้อง ฝึกเต้นประกอบ เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษในรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม นอกจากจะส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา (Cognitive Development) และพัฒนาการด้านร่างกาย (Physical Development) แล้ว ยังส่งผลทางบวกต่อพัฒนาการ ด้านอารมณ์สังคม (Social and Emotion Development) ของเด็กอีกด้วย

กิจกรรมดนตรีและเพลงที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย คือ กิจกรรมที่ทำร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น การร้องเพลง การเต้น การเล่นเกมประกอบเพลง เด็กจะสนุกกับกิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วม ได้เคลื่อนไหว ได้ออกเสียง ได้ใช้ภาษา ช่วยให้เด็ก ได้เรียนรู้จังหวะเร็ว-ช้า เสียงดัง-เบา โดยการร้องเพลงมีองค์ประกอบด้านพัฒนาการหลายอย่างที่สัมพันธ์กัน และสามารถบูรณาการเข้ากับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เด็กจะได้เรียนรู้เนื้อหาจากการร้องเพลง ด้วยความสนุกสนาน และเพลิดเพลิน การฝึกฟังและร้องเพลงของเด็ก จึงเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา ด้านการออกเสียง การอ่าน และการเขียน รวมไปถึงพัฒนาการด้านสติปัญญา การฝึกสมาธิ การจัดจรรโลง และการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมไปพร้อมกันด้วย อย่างไรก็ตาม การร้องเพลงภาษาอังกฤษในห้องเรียนไทยมีข้อจำกัดหลาย ประการ เพราะแม้ว่าครูไทยจะมีความเชื่อในเชิงบวกเกี่ยวกับการใช้เพลง แต่ไม่ได้นำไปใช้บ่อยนัก (Inlom, 2023) เนื่องจากขาดความรู้เกี่ยวกับแนวทางการบูรณาการเพลงเข้าในบทเรียนและสาระการเรียนรู้ ขาดทักษะการเชื่อมโยงระหว่าง การร้องเพลงและการพัฒนาทักษะทางภาษา และขาดความเชื่อมั่นในการนำเพลงภาษาอังกฤษไปใช้ ร้องเป็นต้นแบบในชั้นเรียน

การฝึกร้องเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษนั้น เป็นการพัฒนาความสามารถทางการจดจำลำดับ การฟัง การพูด การเคลื่อนไหวไปพร้อมๆกัน สอดคล้องกับแนวทางการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language Approach) (Ngunsumangk, 2020) การวิจัยนี้ จึงมุ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษในการเป็น สื่อส่งเสริมการเรียนรู้เบื้องต้น (Simple) ที่มีต้นทุนต่ำ (Low Cost) และทุกคนสามารถเข้าถึงได้ในวงกว้าง (Accessible) และประสิทธิภาพของเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษในกระบวนการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย การนำเสนอชุดเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในระดับปฐมวัย และแนวทางการนำเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษมาใช้ในชั้นเรียน จึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับครูผู้สอนในการพัฒนา ทักษะทางภาษาอังกฤษให้กับเด็กในความดูแล อีกทั้งเนื้อหาของเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ล้วนเกี่ยวข้องกับ สิ่งรอบตัว และสาระการเรียนรู้เบื้องต้นของเด็กปฐมวัย เช่น ตัวอักษร ตัวเลข การนับ และกิจวัตรต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน การใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษจึงเป็นกลไกสำคัญในการขยายคลังคำศัพท์ของเด็กให้กว้างขึ้น ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา และกระตุ้นพัฒนาการของเด็กปฐมวัยได้หลายด้านอย่างเป็นองค์รวม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยด้วยเพลงคล้องจอง ภาษาอังกฤษ
2. เพื่อทดลองจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยโดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ
3. เพื่อประเมินผลการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษที่มีต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

ในช่วงยี่สิบปีที่ผ่านมา มีงานวิจัยจำนวนมากที่นำเพลงมาใช้เป็นเครื่องมือในการสอนภาษา ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการใช้เพลงคล่องจองภาษาอังกฤษ และพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย สามารถสรุปได้เป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1) การใช้เพลงคล่องจองภาษาอังกฤษกับการพัฒนาทางภาษาของเด็กปฐมวัย โดยทั่วไปแล้ว การนำเสนอเนื้อหาผ่านเพลงช่วยให้นักเรียนจดจำเนื้อหาได้ง่าย ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาที่เป็นประโยชน์จากเพลงได้เมื่อร้องเพลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ผู้เรียนที่เรียนรู้คำศัพท์ผ่านเพลงมีพัฒนาการด้านคำศัพท์อย่างมีนัยสำคัญ พวกเขาสามารถออกเสียงคำศัพท์ใหม่ได้อย่างถูกต้อง และสามารถออกเสียงซ้ำได้ทั้งแบบมีและไม่มีดนตรี นอกจากนี้ เพลงยังถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาของนักเรียนในหลากหลายทักษะ เพลงสามารถพัฒนาทักษะการฟัง การพูด (Tsang, 2020) และโครงสร้างไวยากรณ์ในการสร้างประโยค เพลงมีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านความจำการเรียนรู้ และความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ อารมณ์ที่ได้รับการกระตุ้นจากดนตรีและเนื้อเพลง สามารถส่งผลต่อการจดจำและการเรียกคืนความทรงจำของบุคคลได้ (Yang, 2020) สำหรับเด็กปฐมวัย เป้าหมายของการเรียนรู้ภาษา คือความสามารถในการสื่อสาร วิธีการที่ผู้เรียนพัฒนาความสามารถเหล่านี้อาจแตกต่างกันไป เนื่องจากผู้เรียนภาษาแต่ละคนมีความแตกต่างส่วนบุคคล (Lightbown & Spada, 2013) เช่น เด็กที่เป็นคนเปิดเผย ชอบมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มักมีความกระตือรือร้น กระตือรือร้น ชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ และช่างพูด จึงชอบทำกิจกรรมเป็นกลุ่มหรือนำเสนอตัวเองในที่สาธารณะ ในขณะที่เด็กบางคนมีนิสัยเก็บตัว ชอบอยู่คนเดียวและเป็นอิสระ ทำให้พวกเขามีปฏิสัมพันธ์ต่อวิธีการสอนที่แตกต่างออกไป การเรียนรู้ภาษาที่สองอาจก่อให้เกิดความวิตกกังวล เพราะต้องเผชิญกับคำศัพท์ที่ไม่ชัดเจนหรือไม่รู้จัก ซึ่งอาจลดความมั่นใจในตนเองในการเรียนรู้ภาษา การเรียนรู้คำศัพท์ผ่านเพลงคล่องจองภาษาอังกฤษ จึงเป็นวิธีที่สามารถช่วยให้เด็กปฐมวัยพัฒนาทักษะการจดจำคำศัพท์ใหม่จากเพลงได้ (Li and Brand, 2009) มีงานวิจัยพบว่า เด็กที่เรียนรู้คำศัพท์ผ่านเพลงมีพัฒนาการทางภาษาที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Coyle & Gracia, 2014) และเมื่อความสนุกสนานของเพลงคล่องจองภาษาอังกฤษ สามารถช่วยให้เด็กก้าวข้ามความกลัวด้านภาษาได้แล้ว สมองและจิตใจที่เปิดกว้างย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ทุกด้านในภาพรวม

2) การจัดกิจกรรมทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยประเทศไทย

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยจากการศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ระบุว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3–6 ปี เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการบูรณาการผ่านการเล่น การลงมือกระทำจากประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลาย และมีหลักการจัดกิจกรรมประจำวันที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาษาให้มีความหลากหลาย สนุกสนาน ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมทางภาษา จึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่น ปลูกฝังให้เด็กได้กล้าแสดงออก กล้าสื่อสาร และมีความสุขในการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ความสามารถในการสื่อสารถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด และสามารถตั้งคำถามในสิ่งที่สงสัยใคร่รู้ ช่วยให้เด็กสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับผู้อื่นได้ โดยครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างของการใช้ภาษาที่ดี ทั้งนี้การนำกิจกรรมเคลื่อนไหว ดนตรี เพลง และกิจกรรมเข้าจังหวะมาใช้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เพราะเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และช่วยให้เด็กเรียนรู้การควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้ในระบบการศึกษาของประเทศไทย มีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย แต่เด็กปฐมวัยก็ยังมีทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษว่า ภาษาอังกฤษเป็นสิ่งยาก ต้องอาศัยการท่องจำ และเต็มไปด้วยกฎเกณฑ์ทางภาษา การแก้ปัญหาดังกล่าว คือ การเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เพราะพัฒนาการทางสมองมีการทำงานแบบองค์รวม คือ ต้องเรียนรู้ภาษาโดยเริ่มจากการเน้นความหมาย เพื่อการสื่อสารและการแสดงออกทางความรู้สึกนึกคิดของเด็กเล็ก โดยเชื่อมโยงกับเรื่องใกล้ตัว และสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่สนุกสนาน การเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านเพลงสามารถทำให้ผู้เรียนสนใจ มีแรงจูงใจ รู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน และมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้อังกฤษ (Aguirre et al., 2016) การใช้เพลงคล่องจองภาษาอังกฤษ ควบคู่กับ

การเต้นและการเล่น จึงเป็นแนวการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้เพื่อบูรณาการสาระการเรียนรู้ และพัฒนาการทางภาษาเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน

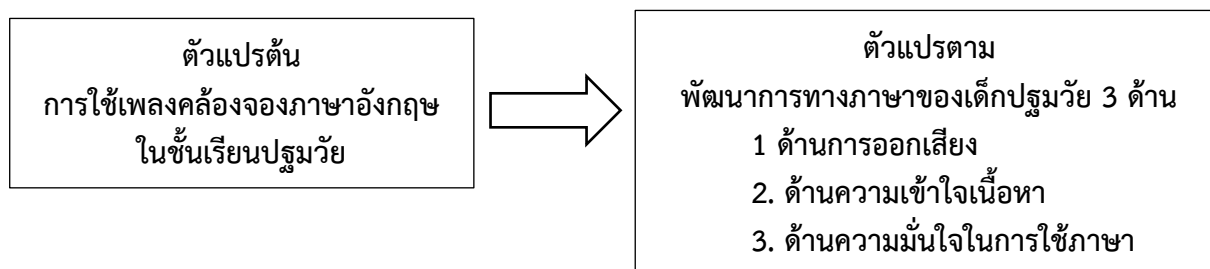
3) การใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในต่างประเทศ

จากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย พบว่า กิจกรรมเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นวิธีการสอนภาษาแบบธรรมชาติสามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาอังกฤษทั้งในฐานะภาษาแม่ และภาษาที่สองของเด็กปฐมวัยได้ Coyle & Gracia (2014) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้เพลงเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาที่สองในเด็กก่อนวัยเรียน ผู้เข้าร่วมการวิจัย คือ เด็กอายุระหว่าง 5-6 ปีในประเทศสเปน มีแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลองประกอบด้วยภาพการ์ตูนสีสันสดใส ให้นักเรียนบอกชื่อคำศัพท์เป็นภาษาอังกฤษ นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเป็นเวลา 30 นาที เป็นเพลงที่มีโครงสร้างซ้ำๆ และง่ายต่อการทำท่าทางประกอบความหมาย ผลลัพธ์คือ การสอนคำศัพท์ใหม่ผ่านเพลงคล้องจองสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคำศัพท์ของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาต่อมาของ Good et al. (2015) ที่อธิบายว่าการผสมผสานจังหวะ เนื้อร้อง และทำนองเพลง ช่วยส่งเสริมการจดจำคำศัพท์ของผู้เรียน และการเพลงเป็นสื่อการสอนช่วยเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาซ้ำๆ จึงทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำคำศัพท์และจดจำวิธีการออกเสียงคำเหล่านั้นได้อย่างแม่นยำมากขึ้น

Tegge (2018) เปิดเผยผลสำรวจเหตุผลของครูทั่วโลก ทั้งยุโรป อเมริกาเหนือ แอฟริกา และเอเชีย ที่เลือกใช้เพลงเป็นสื่อการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาที่สองของนักเรียน โดยครูส่วนใหญ่ระบุว่าวัตถุประสงค์หลักคือ ต้องการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ และสิ่งสำคัญคือการเลือกเพลงที่มีความเหมาะสมต่อระดับการเรียนรู้ การเชื่อมโยงไปสู่สาระการเรียนรู้หลัก และองค์ประกอบอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาใหม่ คือ 1) กิจกรรมทางกาย เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและให้ผู้เรียนได้สนุกสนานกับการเคลื่อนไหว เช่น การเต้นรำ ละครโบ้ และการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางโดยใช้การเล่าเรื่อง (Total Physical Response-Stories) 2) กิจกรรมขับร้อง เพื่อฝึกการออกเสียง ช่วยในเรื่องการจดจำคำศัพท์ เนื้อเพลง และทำนองเพลง 3) กิจกรรมเกม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนในรูปแบบกลุ่ม และส่งเสริมการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน และ 4) กิจกรรมศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การเล่านิทาน การวาดภาพ และศิลปะประดิษฐ์ ซึ่งกิจกรรมเสริมเหล่านี้ จะช่วยการเรียนรู้ภาษาผ่านเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ผลการศึกษาของ Dornyei (2004) ยังระบุเพิ่มเติมว่า แรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษา เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน แรงจูงใจนี้กระตุ้นให้นักเรียนตั้งใจฟังสิ่งที่ครูสอน ในห้องเรียนภาษาแบบดั้งเดิมที่ไม่ได้ใช้เพลงประกอบ ผู้เรียนส่วนใหญ่ดูเหมือนขาดความสนใจในชั้นเรียน พวกเขาไม่สนใจและไม่สนุกกับสิ่งที่ครูสอน อย่างไรก็ตาม ในชั้นเรียนที่มีเพลงประกอบเป็นแรงจูงใจ นักเรียนจะตั้งใจเรียนมากขึ้น พวกเขาเต็มใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมสนุกสนาน ให้ความสนใจกับงานที่ได้รับมอบหมาย และมีความสุขกับการเรียนภาษาอย่างเห็นได้ชัด (Aguirre et al., 2016)

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอการจัดประสบการณ์ด้วยเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ ด้วยหลักการ SING DANCE & PLAY โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับพัฒนาการทางภาษาของสำหรับเด็กปฐมวัย ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการออกเสียง 2) ด้านความเข้าใจเนื้อหา และ 3) ด้านความมั่นใจในการใช้ภาษา และนำไปทดลองใช้จัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยเป็นเวลา 2 ภาคเรียน เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังภาพ

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยววัดผลก่อนและหลังทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) โดยผู้วิจัยได้ทดลองจัดประสบการณ์โดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษในชั้นเรียนปฐมวัย และรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนและหลังการจัดประสบการณ์เพื่อใช้เปรียบเทียบพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน คือ ด้านการออกเสียง ด้านความเข้าใจเนื้อหา และด้านความมั่นใจในการใช้ภาษา โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติเพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างการจัดประสบการณ์กับพัฒนาการทางภาษา และประเมินประสิทธิภาพของการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษในชั้นเรียนปฐมวัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนปฐมวัยชายและหญิง อายุระหว่าง 4-6 ปี ทั้งหมดที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1-2 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 120 คน ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาทางภาษา โดยใช้เวลาในการจัดประสบการณ์จำนวน 16 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน วันละ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 32 ครั้ง

นอกจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กนักเรียนปฐมวัยแล้ว กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ยังประกอบด้วย ครูปฐมวัย สังกัดโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 คน และอาจารย์ปฐมวัย สังกัดคณะครุศาสตร์ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน เครื่องมือ และสิ่งที่ศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	เครื่องมือ	สิ่งที่ศึกษา
เด็กปฐมวัย	120	แบบบันทึกพฤติกรรม	พัฒนาการทางภาษา และพฤติกรรมในชั้นเรียน
ครูปฐมวัย (ประจำชั้น)	6	แบบสอบถาม	การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย การใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษในปัจจุบัน
อาจารย์ปฐมวัย	10	แบบบันทึกสนทนากลุ่ม	ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการใช้เพลง คล้องจองภาษาอังกฤษในชั้นเรียนปฐมวัย

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กปฐมวัยด้วยเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ และความพร้อมของเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบสอบถาม

2. สังเคราะห์ความรู้ เนื้อหา เนื้อร้อง และทำนองจากเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ จำนวน 30 เพลง เพื่อคัดเลือกเพลงที่เหมาะสมและมีเนื้อหาสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในระดับชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 10 เพลง

3. เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบ (Pretest) ก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ฯ
4. บูรณาการกิจกรรม SING DANCE & PLAY ร่วมกับการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ และนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยในชั้นเรียน
5. เก็บข้อมูลพัฒนาการทางภาษา และพัฒนาการโดยทั่วไปของเด็กปฐมวัยในชั้นเรียนที่จัดประสบการณ์ด้วยเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนรายบุคคล
6. เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบ (Posttest) หลังได้รับการจัดประสบการณ์
7. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรม และค่าคะแนนจากแบบทดสอบ Pretest Posttest
8. ประเมินประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์ด้วยเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษที่มีต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่าง (E1/E2)
9. นำเสนอผลการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยต่อการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group)
10. สรุปผลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้วิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้แนวทางการดำเนินวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยการเก็บข้อมูลปฐมภูมิทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพจากเครื่องมือในการวิจัย 4 ชุด ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกพฤติกรรมและแบบสัมภาษณ์ผู้เรียน ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านปฐมวัย 3 ท่านเป็นผู้ประเมินดัชนีวัดความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) 2) แบบทดสอบ Pretest Posttest ทดสอบความน่าเชื่อถือโดยการทำ Pilot Test และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่า Cronbach's Alpha 3) แบบสอบถาม ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่า Cronbach's Alpha และ 4) แบบบันทึกสนทนากลุ่ม ประเด็นคำถามส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (CVR) จากนั้นผู้วิจัยจึงตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเครื่องมือทุกชุด ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

ผู้วิจัยขออนุญาตผู้บริหารมหาวิทยาลัยสวนดุสิต และผู้บริหารโรงเรียนสาธิตลอออุทิศเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสัมภาษณ์ในชั้นเรียนจริง ในช่วงเวลาคาบกิจกรรมอิสระหลังจากการจัดประสบการณ์ และเก็บข้อมูลผ่านการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group Meeting) ร่วมกับกลุ่มอาจารย์ปฐมวัยของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต และผู้วิจัยประสานงานผ่านครูประจำชั้น เพื่อขอความยินยอมจากผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในระดับอนุบาลปีที่ 3 ทั้งหมดในการให้บุตรหลานเข้าร่วมกิจกรรมจัดประสบการณ์ด้วยเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา ด้วยการตอบอนุญาตผ่านทาง Google Form กลุ่มตัวอย่างเครื่องมือ ความน่าเชื่อถือ ความเที่ยงตรง การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เครื่องมือ ความน่าเชื่อถือ ความเที่ยงตรง ลักษณะข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ (เกณฑ์การให้คะแนน)	ความ น่าเชื่อถือ	ลักษณะข้อมูล	การวิเคราะห์ ข้อมูล
เด็กปฐมวัย	- แบบบันทึกพฤติกรรม (คะแนน 1-3)	IOC = 0.87	- พฤติกรรมที่แสดงออกในชั้นเรียน	ร้อยละ
	- แบบสัมภาษณ์ ผู้เรียน		- จุดเด่น และข้อจำกัดของผู้เรียน	ค่าเฉลี่ย
			- ความพึงพอใจต่อ ENRs	SD
			- ความชอบต่อ SING-DANCE-PLAY	t-test
	- แบบทดสอบ Pretest	Cronbach's	พัฒนาการทางภาษาอังกฤษ 3 ด้าน	E1/E2
	- แบบทดสอบ Posttest	Alpha	- การออกเสียง	
		$\alpha > 0.86$	- ความเข้าใจในเนื้อหา	
			- ความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ	
ครูปฐมวัย (ประจำชั้น)	- แบบสอบถาม (คะแนน 1-5)	Cronbach's Alpha	- ระดับการใช้ ENRs ในชั้นเรียน	ร้อยละ
			- ลักษณะการใช้ ENRs ในชั้นเรียน	ค่าเฉลี่ย
		$\alpha > 0.82$	- ความพร้อมของเด็กปฐมวัยต่อการจัด ประสบการณ์ด้วย ENRs	
			- ความเหมาะสมของ ENRs	
อาจารย์ ปฐมวัย	- แบบบันทึก สนทนากลุ่ม	Content Validity Ratio	- ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของ ENRs	วิเคราะห์เนื้อหา
			- ข้อเสนอแนะเพื่อนำ ENRs ไปใช้	ตีความหมาย
		CVR = 0.81	- การนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการ เรียนการสอนนักศึกษาครูปฐมวัย	หาข้อสรุป

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัย เรื่อง ผลการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยด้วยเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ

จากการสำรวจโดยการให้ข้อมูลผ่านแบบสอบถามของครูปฐมวัยเกี่ยวกับการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ และการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างตามตารางเรียนและกิจกรรมรายสัปดาห์ พบว่า การใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กปฐมวัยยังมีอยู่อย่างจำกัดในคาบเรียนปกติ ไม่ได้ถูกสอดแทรกเข้าในกิจกรรมนอกชั้นเรียนที่เกี่ยวข้องกับการเล่นอิสระและออกกำลังกาย เช่น Indoor/Outdoor Play กิจกรรม Playground และ Swimming และไม่ได้ถูกนำมาใช้ประกอบการดำเนินกิจวัตรประจำวันของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมช่วงเช้า Welcome & Soft Start และ Morning Circle & Respect กิจกรรมระหว่างวัน Milk time และ Lunch, Nap & Snack และกิจกรรมช่วงสุดท้ายของวัน Warm-up & Goodbye ซึ่งสามารถสรุปผลการสำรวจได้ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการสำรวจกระบวนการส่งเสริมพัฒนาด้านภาษาของเด็กปฐมวัยตามตารางเรียนรายสัปดาห์

คาบเรียน	วันจันทร์	วันอังคาร	วันพุธ	วันพฤหัสบดี	วันศุกร์
07.30-08.10	Welcome & Soft Start (-)				
08.10-08.50	Morning Circle & Respect (*)				
08.50-09.20	Brian Builder Stories (**)	Fun Phonics (***)	Brian Builder Stories (**)	Brian Builder Stories (**)	Rhyme Quest (***)
09.20-09.30	Milk time (-)				
09.30-10.10	Montessori Exploration (-)	Water & Sand Play (-)	Physical Education (**)	Swimming (-)	Integrated Learning (*)
10.10-10.50	Curious Mind Activity (***)	Curious Mind Activity (**)	Curious Mind Activity (***)	Curious Mind Activity (**)	Integrated Learning (*)
10.50-11.30	Music & Movement (**)	Wonder time (**)	Toy Library (*)	Integrated Learning (*)	Playground (-)
11.40-14.00	Lunch, Nap & Snack (-)				
14.00-14.40	Rhyme Quest (***)	Rhyme Quest (***)	Outdoor Activity (-)	Fun with English (***)	Reflection (*)
14.50-15.00	Wrap-up & Goodbye (*)				

(-) แทบจะไม่มี/ไม่มีการใช้ภาษาอังกฤษในการจัดกิจกรรม (*) มีการใช้ภาษาอังกฤษในระดับน้อย

(**) มีการใช้ภาษาอังกฤษในระดับปานกลาง

(***) มีการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาโดยตรง

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะมีการใช้เพลงภาษาไทยเพื่อฝึกร้องและทำท่าทางประกอบเพลงอย่างเป็นระบบในหลายกิจกรรม แต่ยังคงขาดการเน้นการออกเสียงและการเชื่อมโยงกับการเล่นเพื่อเพิ่มความสุขสนุกสนานในเพลง ส่วนใหญ่จะเป็นการเปิดเพลงภาษาอังกฤษเพื่อสร้างบรรยากาศและพัฒนาทักษะการฟังให้เด็กฟังก่อนทำกิจกรรม หรือระหว่างทำกิจกรรม แต่ไม่ได้มีการสอนร้องอย่างจริงจังเพื่อฝึกการออกเสียงภาษาอังกฤษและทำความเข้าใจความหมายของคำศัพท์อย่างถูกต้อง ขาดการสร้างสรรท่าเต้นประกอบเพลงเพื่อดึงดูดความสนใจของเด็กเข้าสู่เนื้อหาเพลง และขาดการเชื่อมโยงบทเพลงเข้าสู่สาระการเรียนรู้หลักที่กำหนดไว้ อีกทั้งการเลือกใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษประกอบการจัดกิจกรรมยังใช้การเลือกเพลงในแบบสุ่ม (Random) ขาดการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อคัดเลือกเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษที่สอดคล้องกับบทเรียนที่สำคัญจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัย จึงสรุปได้ว่า การใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษสำหรับชั้นเรียนปฐมวัยในปัจจุบัน ยังมีอยู่อย่างจำกัด และไม่ได้เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาให้กับเด็กปฐมวัยโดยตรง เป็นเพียงสื่อประกอบการทำกิจกรรม ใช้สร้างบรรยากาศมิได้ถูกใช้เป็นสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2. การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยโดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา

2.1 การกำหนดเนื้อหาและคัดเลือกชุดเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ

จากการวิเคราะห์เนื้อหาเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ใน 3 ด้าน คือ 1) ความสอดคล้องของเนื้อเพลงกับสาระที่ควรเรียนรู้ 2) การส่งเสริมพัฒนาการด้านการใช้ภาษา และ 3) เนื้อหาและดนตรีที่เอื้อต่อกิจกรรม SING DANCE & PLAY นั้น ผู้วิจัยสามารถระบุชุดเพลง ENRs ที่มีความเหมาะสมต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย และสอดคล้องกับสาระที่ควรเรียนรู้ 4 เรื่อง คือ 1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก 2) เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก 3) ธรรมชาติรอบตัว และ 4) สิ่งต่างๆรอบตัวเด็ก และการพัฒนา

การใช้ภาษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ได้เป็นเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ จำนวน 10 เพลง รายละเอียดการวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความเหมาะสมของเนื้อหาและองค์ประกอบของเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ

ชื่อเพลง	ลักษณะของเพลง		การพัฒนาด้านการใช้ภาษา	สาระที่ควรเรียนรู้ (หัวข้อการเรียนรู้)
เนื้อหา	องค์ประกอบ			
1.Ten Little Numbers	ลำดับและการนับ	SING PLAY	การเห็นแบบอย่างของการเขียนที่ถูกต้อง	สิ่งต่างๆรอบตัวเด็ก (จำนวน)
2.Old MacDonald Had a Farm	สัตว์และเสียงร้อง	SING DANCE PLAY	การฟังเสียงต่างๆ ในสิ่งแวดล้อม	ธรรมชาติรอบตัว (สัตว์)
3.Rainbow Song	สีและรูปร่าง	SING PLAY	การอ่านและชี้ข้อความโดยการกวาดสายตาจากบนลงล่าง	สิ่งต่างๆรอบตัวเด็ก (สี)
4.Head, Shoulders, Knees, and Toes	อวัยวะและจังหวะ	SING DANCE PLAY	การเขียนคำที่มีความหมายกับตัวเด็ก/คำคุ้นเคย	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก (อวัยวะต่างๆ)
5.If You’re Happy and You Know It	ท่าทางและจังหวะ	SING DANCE	การฟังและปฏิบัติตาม	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก (อารมณ์และความรู้สึก)
6.Reindeer Song	เทศกาลและวัฒนธรรม	SING PLAY	การฟังเพลงเกี่ยวกับเรื่องราวและฤดูกาล	เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก (วันสำคัญ)
7.Phonic Song	การออกเสียงและคำศัพท์	SING DANCE PLAY	การคิดสะกดคำและเขียน	สิ่งต่างๆรอบตัวเด็ก (ตัวหนังสือ)
8.My Name Song	การทักทาย	SING DANCE PLAY	การสังเกตตัวอักษรในชื่อของตนเอง	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก (ชื่อ นามสกุล)
9.Finger Family	สมาชิกในครอบครัว	SING DANCE	การพูดเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก (ตนเองและครอบครัว)
10.Toodly Doodly	ความจำและลำดับ	SING DANCE PLAY	การพูดเรียงลำดับคำเพื่อใช้ในการสื่อสาร	ธรรมชาติรอบตัว (ดิน น้ำ ท้องฟ้า อากาศ)

2.2 ขั้นตอนการจัดประสบการณ์โดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ 6 ขั้นตอน

จากการวิเคราะห์แผนการจัดประสบการณ์ของโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ ผู้วิจัยสามารถบูรณาการเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเข้าเป็นส่วนหนึ่งของคาบเรียน Integrated Learning และ Rhyme Quests โดยกำหนดเป็นแผนการสอนตามขั้นตอนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ผ่าน ENRs 6 ขั้นตอน คือ 1) Sing into the Topics 2) Focus on Listening 3) Group Singing 4) Group/Pair Singing and Dancing 5) Play with Words and Rhymes และ 6) Wrapping Up เพื่อนำมาทดลองจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย

2.3 ความเหมาะสมของการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ ประกอบกิจกรรม SING DANCE & PLAY

จากการประเมินความคิดเห็นของครูประจำชั้นปฐมวัยต่อความเหมาะสมของการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กในชั้นเรียนนั้น พบว่า การทดลองจัดประสบการณ์โดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ ประกอบกิจกรรม SING DANCE & PLAY และขั้นตอนการจัดประสบการณ์ 6 ขั้นตอน มีความเหมาะสมมากที่สุดในทุกด้าน (ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 4.79) โดยครูประจำชั้นสังเกตได้ถึงความพึงพอใจและความกระตือรือร้นทางการเรียนรู้ผ่านพฤติกรรมในชั้นเรียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.85) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การประเมินความเหมาะสมของการจัดประสบการณ์โดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ (ENRs) (n=6)

ความเหมาะสมของการจัด ประสบการณ์โดยใช้ ENRs	แบบสอบถามความคิดเห็นของครู ปฐมวัย (0-5)		แบบสังเกตพฤติกรรม ที่สังเกตได้ของผู้เรียน (1-3)	
	$\bar{x}$	แปลผล	$\bar{x}$	แปลผล
ด้านเนื้อหา	4.83	มากที่สุด	2.83	มากที่สุด
ด้านเทคนิคการสอน	4.83	มากที่สุด	2.88	มากที่สุด
ด้านประสิทธิภาพการสอน	4.83	มากที่สุด	2.79	มากที่สุด
ด้านผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ (พัฒนาการทางภาษา/พฤติกรรม)	4.67	มากที่สุด	2.91	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.79	มากที่สุด	2.85	มากที่สุด

3. ผลการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษที่มีต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย

จากการประมวลผลคะแนน Pretest ก่อนจัดประสบการณ์ฯ เทียบกับคะแนน Posttest หลังได้รับการจัดประสบการณ์ และทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการทางภาษาใน 3 ด้าน คือ 1) ความเข้าใจในเนื้อหา 2) ความสามารถในการออกเสียง และ 3) ความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ ด้วยสถิติ t-test แล้วพบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษาในระดับสูงขึ้นหลังจากได้รับการจัดประสบการณ์ด้วยเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีพัฒนาการที่เด่นชัดที่สุดในด้านความเข้าใจเนื้อหา รองลงมาคือความสามารถในการออกเสียง และความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่า ผลคะแนนเฉลี่ยหลังได้รับการจัดประสบการณ์ (Posttest) อยู่ในระดับสูงมากจากคะแนนเต็ม 10 ทั้งด้านความมั่นใจในการใช้ภาษา และความเข้าใจในเนื้อหา ($\bar{x}$ = 9.125 และ 8.933 ตามลำดับ) ซึ่งเป็นผลจากการทดลองที่สำคัญ รายละเอียดดังสรุปในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตารางสรุปผลพัฒนาการทางภาษาด้วยการจัดประสบการณ์โดยใช้ ENRs (n=120)

พัฒนาการทางภาษาของผู้เรียน	คะแนนก่อน ENRs		คะแนนหลัง ENRs		t	P
	(Pre-test)		(Post Test)			
	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
ความเข้าใจในเนื้อหา	5.483	7.159	8.933	8.395	42.143	.001
ความสามารถในการออกเสียง	5.320	2.174	7.960	1.274	6.608	.001
ความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ	7.243	6.844	9.125	8.462	25.617	.001

4. ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเด็กปฐมวัยต่อเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษและ SING DANCE & PLAY

จากบูรณาการผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 3 จำนวน 120 คน ร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลในขณะเข้าชั้นเรียนที่มีการจัดประสบการณ์ด้วยเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ พบว่าปัจจัยในเรื่องความชอบส่วนบุคคล (Personal Preference) ที่มีต่อการร้องเพลง การเต้น และภาษาอังกฤษของเด็กปฐมวัยส่งผลต่อเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมโดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถจำแนกกลุ่มเด็กปฐมวัยในชั้นเรียนได้ดังสรุปในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ตารางสรุปการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความชอบส่วนบุคคลของเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่าง

ความชอบส่วนบุคคลของเด็กปฐมวัย	เด็กชาย (n=54)	เด็กหญิง (n=66)	รวมทั้งหมด (n=120)	ร้อยละ
ชอบร้องเพลง และชอบเต้น	49	59	108	83.34
ชอบร้องเพลง แต่ไม่ชอบเต้น	4	5	9	7.50
ไม่ชอบการร้องเพลง และการเต้น	11	0	11	9.16
ชอบเรียน และฝึกการใช้ภาษาอังกฤษ	38	49	87	72.50
ไม่ชอบเรียนภาษาอังกฤษ	20	13	33	27.50
ชอบกิจกรรม ENRs (SING DANCE & PLAY)	53	64	117	97.50

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า เมื่อถามถึงความชอบที่มีต่อการร้องเพลงและการเต้น เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.34) ระบุว่า เป็นสิ่งที่ตนเองชอบ ในขณะที่มีเด็กที่ตอบว่าตนเองชอบเรียนและฝึกการใช้ภาษาอังกฤษเพียง ร้อยละ 72.50 เท่านั้น แต่เมื่อถามความรู้สึกของเด็กที่มีต่อการจัดประสบการณ์โดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ ในชั้นเรียน ซึ่งเป็นการรวมกิจกรรมร้องและเต้นเข้ากับเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษนั้น พบว่าเด็กเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.50) ระบุว่าชอบกิจกรรม ENRs (SING DANCE & PLAY) และมีเด็กเพียง 3 คนจาก 120 คน ที่ลังเล และเลือกไม่ตอบคำถาม แทนการตอบว่าไม่ชอบกิจกรรมนี้

อภิปรายผล

จากผลการทดลองจัดประสบการณ์โดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาให้กับเด็กปฐมวัยข้างต้น มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย สรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ ได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของกระบวนการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยด้วยเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ ผลการสำรวจการใช้เพลงคล้องจองเพื่อการพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน ที่พบว่ามียุ่อย่างจำกัด มีการเปิดเพลงภาษาอังกฤษเพื่อสร้างบรรยากาศ และพัฒนาทักษะการฟังให้เด็กฟังอย่างสม่ำเสมอแต่ไม่ได้มีการสอนร้องอย่างจริงจัง หรือเน้นการฝึกร้องเสียงภาษาอังกฤษอย่างถูกต้องให้กับเด็ก อีกทั้งการใช้เพลงภาษาอังกฤษทั่ว ๆ ไปเพื่อประกอบการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย บ่อยครั้งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อความสนุกสนาน ดังนั้นโรงเรียนควรกำหนดให้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือหลักที่นำมาใช้ในชั้นเรียนปฐมวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบยึดหยุ่น โดยเริ่มจากการเพิ่มเติมและสอดแทรกการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเข้าไปในคาบเรียนปกติ ทั้งกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน โดยครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอและบูรณาการเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเข้ากับหน่วยการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะทางภาษาด้านต่างๆ ให้กับเด็กปฐมวัย ได้แก่ ฟัง ฟังออกเสียง ฟังรู้เรื่อง ควบคู่กับการเดินและทำท่าทางประกอบเพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหาเพลง

เป้าหมายหลักของการนำเพลงคล้อยจองภาษาอังกฤษมาใช้ในชั้นเรียนปฐมวัย คือ การใช้ประโยชน์จากโครงสร้างทางจังหวะ ทำนอง และเนื้อหาของเพลงคล้อยจองภาษาอังกฤษที่ได้กปฐมวัยสามารถจดจำ ร้องตาม

และสามารถมีท่าเต้นประกอบเพลงอย่างง่ายได้ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานในกระบวนการเรียนรู้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ เป็นสามารถใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาอย่างเหมาะสมได้ และการได้ย่ำฟังกวีออกเสียงภาษาอังกฤษที่ถูกต้องของเพลงคล้องจอง เป็นประโยชน์ในการสร้างความคุ้นเคยต่อองค์ประกอบภาษา คำศัพท์ และความหมายสอดคล้องกับแนวทางการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language) (Goodman, 1989) คือการที่เด็กเรียนรู้ภาษาได้จากสิ่งกระตุ้นที่เหมาะสมในชั้นเรียน ควบคู่กับสิ่งแวดล้อมรอบด้านในชีวิตประจำวัน และการเลียนแบบ และครูจะที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยในการเรียนรู้ให้กับเด็ก โดยการสอนภาษาธรรมชาติสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น จะไม่เน้นให้เด็กต้องท่องตัวอักษรได้ ไม่เน้นการท่องจำเพื่อให้อ่านออกเขียนได้เหมือนการเรียนการสอนทั่วไป แต่จะพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนไปพร้อม ๆ กัน อย่างไรก็ตาม รูปแบบการนำเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษที่หลากหลายมาใช้กับเด็กปฐมวัยนั้น ต้องเป็นไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป ครูผู้สอนต้องร้องให้ฟัง ร้องนำ ชวนเด็กฝึกร้องฝึกออกเสียง เพื่อส่งเสริมให้เด็กกล้าใช้ภาษาได้ด้วยตัวเอง ประกอบกับภายในชั้นเรียนควรจัดให้มีมุมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเรื่องภาษาอย่างชัดเจน เช่น มุมคำศัพท์ ภาษาอังกฤษที่เด็กได้เรียนรู้จากเนื้อเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ พร้อมภาพประกอบ เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสและมีเวลาในการตัดสินใจที่จะเลือกกิจกรรมที่อยากปฏิบัติด้วยตัวเด็กเอง รวมไปถึงการเปิดเพลงภาษาอังกฤษทั่วไปเพื่อสร้างบรรยากาศระหว่างทำกิจกรรมในชั้นเรียนเช่นกัน อย่างไรก็ตาม นอกจากชุดเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษทั้ง 10 เพลงที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แล้วในข้างต้น ผู้สอนควรพิจารณาคัดเลือกเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษอื่นๆ ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับสิ่งที่เด็กปฐมวัยจะต้องเรียนรู้ และเชื่อมโยงเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเข้าสู่สาระการเรียนรู้หลักที่กำหนดไว้ โดยคงไว้ซึ่งความสนุกสนานทางการเรียนรู้เป็นสำคัญ

2. ผลการทดลองจัดประสบการณ์โดยใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา จากการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ENRs พบว่า เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรม ENRs ที่จัดขึ้นอย่างเต็มที่ ทั้งในรูปแบบ Active Participation และ Passive Participation เด็กตั้งใจฟัง ตั้งใจฝึกร้อง ฝึกออกเสียง ปรับปรุงการออกเสียง และตั้งใจจดจำท่าเต้นประกอบเพลงอย่างจดจ่อ เด็กมีความสุขกับความยืดหยุ่นทางการเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนดไว้เป็นกรอบในการทำกิจกรรม SING DANCE & PLAY และเด็กปฐมวัยสามารถเรียนรู้ในเรื่องการควบคุมร่างกายของตนเองได้ดี รวมถึงเข้าใจคำสั่งภาษาอังกฤษอย่างง่าย และสามารถปฏิบัติตามได้ อีกทั้งยังสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อความปลอดภัยในการเดินและเคลื่อนไหวภายในชั้นเรียน ดังนั้น ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นในห้องเรียน ให้นักเรียนมีอิสระในการเลือก และตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเองได้ แนวทางนี้ช่วยลดอุปสรรคจากความแตกต่างในตัวผู้เรียน ด้านความชอบ ความพร้อม และความเร็วในการเรียนรู้ของแต่ละคน อีกทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ตั้งใจจดจำความรู้ และช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมที่สำคัญ เช่น การทำกิจกรรมกลุ่มในห้องเรียน เป็นต้น

นอกจากนั้นแล้ว ผลการวิจัยระบุชี้ว่า เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีความชอบในการเรียนรู้และฝึกฝนการใช้ภาษาอังกฤษ โดยให้เหตุผลว่าภาษาอังกฤษมีความสำคัญ เรียนภาษาอังกฤษแล้วสนุก มีเพียงร้อยละ 27.50 ที่ระบุว่าไม่ชอบภาษาอังกฤษ เพราะภาษาอังกฤษยาก ฟังไม่ออก พูดไม่ได้ และเป็นที่น่าสังเกตว่าในกลุ่มที่ไม่ชอบภาษาอังกฤษนี้มากกว่าร้อยละ 90 ระบุถึงความต้องการที่อยากจะพัฒนาตนเองให้เก่งภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น แม้จะยังเป็นเด็กเล็ก แต่เด็กปฐมวัยเข้าใจและรู้ว่าการฝึกใช้ภาษาอังกฤษเป็นสิ่งสำคัญ และต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของตนเองให้เก่งขึ้น โดยระบุว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ต้องใช้พูดกับคนต่างชาติ ตนเองต้องการสื่อสารได้เมื่อเดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศ ต้องการเข้าใจเนื้อหาของการ์ตูนที่พูดเป็นภาษาอังกฤษ อีกทั้งยังระบุว่าคาบเรียนกิจกรรม ENRs เป็นกิจกรรมที่ตนเองรอคอย คุณครูผู้สอนใจดี ตลก และสนุกสนาน และชอบเล่นเกมต่าง ๆ ในคาบเรียน อีกทั้งการร้องและเต้นประกอบ ENRs ช่วยให้เข้าใจภาษาอังกฤษได้ง่ายขึ้น และสนุกขึ้น ซึ่งผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับการศึกษาของ Nyuhuan (2024) ที่ระบุว่า เด็กทุกคนมีแรงจูงใจภายในในการพัฒนาตนเอง ดังนั้นหากเด็กได้รับการกระตุ้นและการเสริมแรงที่เหมาะสม ด้วยการจัดกิจกรรมที่สนุกสนาน กระตุ้นให้เด็กอยากมีส่วนร่วม และมีความสุข

ที่ได้ทำกิจกรรม เช่น การร้อง การเต้น การเล่นเกม ที่เชื่อมโยงจากเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ ย่อมสามารถทำให้เด็ก มีพัฒนาการทางภาษาได้อย่างเป็นระบบ แรงจูงใจภายใน คือความปรารถนาตามธรรมชาติของเด็กที่จะทำกิจกรรม เพื่อตนเอง ขับเคลื่อนด้วยความอยากรู้อยากเห็น ความสนุกสนาน และความรู้สึกสำเร็จ ครูผู้สอนสามารถส่งเสริม การพัฒนาตนเองได้โดยการเสริมสร้างความมั่นใจในตัวเองให้กับเด็ก ให้อิสระโดยการเสนอทางเลือก เชิญชวน ไม่บังคับ ปลุกฝังความอยากรู้อยากเห็น คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ อนุญาตให้ทำผิดพลาด และใช้คำชมเชย ที่เฉพาะเจาะจงและจริงใจ เพื่อยกย่องความพยายามและความสำเร็จของเด็ก

ทั้งนี้ เด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่าง อธิบายถึงเหตุผลที่ชอบกิจกรรม ENRs (SING DANCE & PLAY) ว่าเป็นเพราะเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษที่ได้ฝึกร้อง ล้วนเป็นเพลงใหม่ที่ไม่เคยรู้จักหรือได้ยินมาก่อน มีเนื้อหา ดนตรี จังหวะ ท่าเต้น และภาพประกอบที่สนุกสนาน เด็ก ๆ ชอบที่ได้เคลื่อนไหวร่างกายด้วยท่าทางใหม่ ๆ ชอบเพลง ที่ประกอบไปด้วยสัตว์ต่างๆ ชอบเพลงที่ได้ฝึกความจำความ และใช้ความตั้งใจในการเต้นและร้อง ชอบเพลงที่มีท่อน ให้ออกเสียงแปลก ๆ เป็นภาษาอังกฤษ ชอบได้เปล่งเสียงดัง ๆ ชอบเพลงที่มีการเร่งจังหวะ และชอบที่ได้เต้นและร้อง พร้อมกับเพื่อน ๆ ชอบที่ได้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ๆ ที่มีหลายพยางค์ ออกเสียงยากๆ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ของ Auppama และ Panthong (2024) ที่ระบุว่า เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กรู้สึก ตื่นเต้นไปกับสิ่งใหม่ เรื่องใหม่ บทเรียนใหม่ที่ไม่เคยรู้มาก่อน อีกทั้งเด็กจะมุ่งมั่นตั้งใจเพิ่มขึ้นเมื่อถูกมอบหมายให้ทำสิ่งที่ ทำทายต่อระดับความสามารถในปัจจุบัน เมื่อเด็กรับรู้ว่าเป็นสิ่งใหม่ที่ต้องเรียนรู้ แม้จะเป็นสิ่งที่ยาก แต่หากได้รับ การเสริมแรงด้วยความสนุกสนานจากการได้ลองฝึกลองถูกร่วมกันในกิจกรรมกลุ่ม จะเป็นการสร้างกรอบคิดการเรียนรู้ เพื่อการเติบโต (Growth Mindset) ให้เกิดขึ้นในตัวเด็กได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเพิ่มขึ้นทางการเรียนรู้ (Incremental Learning Theory) ของ Carol S. Dweck ที่อธิบายไว้ว่า คนที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการเติบโต คือเชื่อว่า ทักษะและความรู้ความสามารถของเราสามารถพัฒนาได้ผ่านการเรียนรู้และการพยายามฝึกฝน จึงจะสามารถพัฒนา ตนเองได้อย่างแท้จริง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องเสริมแรงและปลุกฝัง Growth Mindset ให้เกิดขึ้นในตัว ของเด็กปฐมวัยให้ได้ เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าความพยายามตั้งใจของตนเอง ภาควิชาจิตในทุพัฒนาการทางการเรียนรู้ และ มีความสุขไปในทุกก้าวเดินบนเส้นทางสู่ความสำเร็จในอนาคต

3. ผลการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษที่มีต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย ในการประเมินผลการใช้ เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยนั้นครูประจำชั้น ครูผู้ช่วย และอาจารย์ ปฐมวัยต่างเห็นตรงกันว่า เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ มีความเหมาะสมในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริม พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยในหลายมิติ กล่าวคือ เพลงมีเนื้อหาสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และการใช้ กิจกรรม SING DANCE & PLAY เพื่อความสนุกสนาน การแสดงออกอย่างอิสระ และความต้องการพัฒนาตนเองของ เด็กได้อย่างเป็นธรรมชาติ ทำให้เด็กปฐมวัยมีความเข้าใจในเนื้อหาของเพลง และจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษใหม่ได้ ได้รับการพัฒนาทักษะการฟังและออกเสียงภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง กระตุ้นความสนใจใคร่รู้ และมีความมั่นใจในการนำ ภาษาอังกฤษมาใช้ในการสื่อสารมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกับผลการศึกษาของ Coyle and Gracia (2014) และ Nguansumangk (2020) อย่างไรก็ตาม หลักการ SING DANCE & PLAY เป็นกลไกสำคัญที่ถูกนำมาใช้เพื่อกระตุ้น การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และสร้างความมั่นใจในการฝึกพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษ ผ่านกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ สิ่งใหม่โดยมีความสนุกสนานเป็นฐาน (Fun-Based Learning Activities) โดยมีขั้นตอนการจัดประสบการณ์ 6 ขั้นตอน สอดคล้องกับแนวคิดของบรูเนอร์ (Bruner, 1966) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ของเด็กจะเกิดจากการค้นพบคำตอบด้วยตนเอง เนื่องจากเด็กมีความอยากรู้อยากเห็นซึ่งเป็นแรงจูงใจ (Motivation) ให้เกิดพฤติกรรมสำรวจสภาพสิ่งแวดล้อม เกิดการ เรียนรู้สิ่งใหม่จากการค้นพบ และถือเป็นการจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยสรุป แม้ว่าเพลงคล้องจอง ภาษาอังกฤษจะเป็นสื่อที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ และมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก ปฐมวัย แต่ขนาดของผลทางบวกที่เกิดขึ้นต่อพัฒนาการทางภาษาในผู้เรียนแต่ละคนจะมากน้อยเพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับ ทักษะของครูผู้สอนในการเชื่อมโยงเพลงคล้องจองเข้ากับบทเรียนที่เด็กต้องเรียนรู้ และความสามารถในการจัดการ

ชั้นเรียน ครูปฐมวัยจึงยังคงมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่นำเสนอบทเรียนที่เป็นสิ่งใหม่เพื่อกระตุ้นความสนใจใคร่รู้ เสริมแรงทางบวกเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจเพื่อการพัฒนาตนเอง และสร้างชั้นเรียนที่ยืดหยุ่นและสนุกสนานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่องและเป็นองค์รวม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ครูปฐมวัย สามารถนำชุดเพลง คล้องจองภาษาอังกฤษไปใช้ในการจัดประสบการณ์ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการพูด ด้านภาษา และเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และเติบโตอย่างมีความสุขสนุกสนานได้ด้วยตนเอง และร่วมกับผู้อื่น

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สามารถนำ ผลการวิจัยไปใช้กำหนดแนวทางในการส่งเสริมทักษะของนักศึกษาครูปฐมวัยในการนำสื่อเพลงคล้องจองภาษาอังกฤษ ไปใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตร

1.3 จัดให้มีการฝึกอบรมให้แก่ครูปฐมวัย และนักศึกษาครูเกี่ยวกับการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษกับ ออกแบบบทเรียน เพื่อการจัดการชั้นเรียนที่ยืดหยุ่น และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในเด็กปฐมวัย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การประเมินสัมฤทธิ์ผลของการใช้เพลงคล้องจองภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษ ที่เฉพาะเจาะจงของเด็กปฐมวัย เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการพูด เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ชุมชนการเกษตรแห่งประเทศไทย.

สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ, กรมอนามัย. (2566). *รายงานประจำปี 2565 สถาบันอนามัยเด็กแห่งชาติ*. สามเจริญ พานิชย์.

Reference

- Aguirre, D., Bustinza, D., & Garvich M. (2016). Influence of songs in primary school students' motivation for learning English in Lima, Peru. *English Language Teaching Journal*, 9(2), 178–191. <https://doi.org/10.5539/elt.v9n2p178>
- Auppama, B., & Panthong, K. (2024). Development of creative thinking of kindergarten 3 students with learning experiences by using song and movement activities. *Journal of MCU Phetchaburi Review*, 7(1), 472–485.
- Bodden, V. (2010). *Nursery rhymes*. Creative Education.
- Bruner, J. (1966). *Toward a theory of instruction*. Harvard University Press.
- Coyle, Y., & Gracia, R. G. (2014). Using songs to enhance L2 vocabulary acquisition in preschool children, *ELT Journal*, 68(3), 276–285. <https://doi.org/10.1093/elt/ccu015>
- Dornyei, Z. (2004). Motivation in action: Toward a process-oriented conceptualization of students motivation. *British Journal of Education Psychology*, 70(4), 519–538. <https://doi.org/10.1348/000709900158281>
- Dweck, S. C. (2019). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.

- Good, A. J., Russo, F. A., & Sullivan, J. (2015). The efficacy of singing in foreign-language learning. *Psychology of Music*, 43(5), 627–640. <https://doi.org/10.1177/0305735614528833>
- Goodman, K. (1989). *The whole language evaluation book*. Heinemann.
- In-Lom, P. S. (2023). Improving students' pronunciation by using English songs. *Journal of MCU Languages and Cultures*, 1(2). 25–36.
- Li, X., & Brand, M. (2009). Effectiveness of music on vocabulary acquisition, language usage, and meaning for mainland Chinese ESL learners. *Contributions to music education*, 36(1). 73–84.
- Lightbown, P. M., & Spada, N. (2013). *How languages are learned* (4th ed.). Oxford University Press.
- Nguansumangk, N. (2020). *A systematic review of songs used in the research studies in English language learning*. Thammasat University, Language Institute.
- Nyuhuan, G. (2024). Beyond rewards and punishments: enhancing children's intrinsic motivation through self-determination theory. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 21(02), 1576–1583. <https://doi.org/10.30574/wjarr.2024.21.2.0457>
- Piaget, J. (1970). *The science of education and the psychology of the child*. Grossman.
- Shepherd, W., & Eaton, J. (2023). Creating environments that intrigue and delight children and adults. *Child Care Information Exchange*, 9(2). 42–47.
- Silven, M., Niemi, P., & Voten, M. J. M. (2001). Do maternal interaction and early language predict phonological awareness in 3 to 4 years old?. *Journal of Cognitive Development*, 17(1), 1133–1155. [https://doi.org/10.1016/S0885-2014\(02\)00093-X](https://doi.org/10.1016/S0885-2014(02)00093-X)
- Skill Stork International School. (2024). *Fun-based learning activities to engage children*. Cambridge Assessment International Education.
- Slater, J. (2002). *Nursery rhymes in a balanced literacy approach*. Proceedings of the CSUN Center on Disabilities 17th Annual International Conference.
- Tegge, F. (2018). Pop songs in the classroom: time-filler or teaching tool? *ELT Journal*, 72(3), 274–284. <https://doi.org/10.1093/elt/ccx071>
- Tsang, A. (2020). The synergistic effect of phonology and songs on enhancing second/foreign language listening abilities. *International Journal of Applied Linguistics*, 30(2), 232–243. <https://doi.org/10.1111/ijal.12276>
- Wade, B., & Moore, M. (2000). A sure start with books. *Early Years*, 20(2), 39–46. <https://doi.org/10.1080/0957514000200205>
- Yang, C. C. R., & Chen, Y. (2020). Implementing the flipped classroom approach in primary English classrooms in China. *Education and Information Technologies*, 25(2), 1217–1235. <https://doi.org/10.1007/s10639-019-10012-6>

ผู้เขียน

ศิริ ชะระอำ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

295 ถนนนครราชสีมา แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กทม. 10300 โทร. 02-244-5790

e-mail: siri.charaum@gmail.com

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ (SSI) เพื่อส่งเสริม
ความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
Science-related Socio-scientific (SSI)-based Instruction to Promote Creativity on the
Topic of Ecosystem Balance Among Mathayomsuksa 3 Students

สกาเวือน ม่วงอยู่* และสิรินภา กิจเกื้อกูล
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Sagaoduen Moungyu*, and Sirinapa Kijkuakul
Faculty of Education, Naresuan University

Received: May 21, 2025

Revised: July 22, 2025

Accepted: July 23, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยปฏิบัติการครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ และ 2) ศึกษาพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อจัดการเรียนรู้ตามแนวทางนี้ ผู้เข้าร่วมวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 คน ในโรงเรียนขยายโอกาสแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ใบกิจกรรม และแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นการวิเคราะห์ปัญหา ขั้นการชี้แจงพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ขั้นการอภิปรายด้านสังคมและวิทยาศาสตร์ ขั้นการอภิปรายและประเมินมุมมองที่แตกต่างกัน และขั้นการสะท้อนความคิด ตามลำดับ ทั้งนี้สิ่งสำคัญของการจัดการเรียนรู้ คือ การเลือกใช้ปัญหาหรือสถานการณ์จริงเพื่อกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้และการคิดของผู้เรียน ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นกับปัญหา กระตุ้นการคิดแบบหลากหลาย และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และ 2) ผลการศึกษายังพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการที่โดดเด่นที่สุดในด้านการสร้างแนวคิดที่หลากหลาย รองลงมาคือด้านการสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์และด้านการประเมินและปรับปรุงแนวคิด ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความคิดสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้ แนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ สมดุลในระบบนิเวศ

Abstract

This action research aimed to: (1) explore an instructional approach of learning activities based on socio-scientific issues to promote creativity in the context of ecosystem balance; and (2) investigate the development of creativity among Mathayomsuksa 3 students who participated in this approach. The participants consisted of 10 Mathayomsuksa 3 students from an opportunity school in Phitsanulok Province. Research instruments included instructional plans, reflective journals, activity worksheets, and creativity assessment forms. Qualitative data were analyzed using content analysis and triangulation methods. The research findings revealed that 1) the instructional approach grounded in socio-scientific issues to foster students' creativity consisted of five key steps: problem analysis, explanation of scientific foundations, discussion of social and scientific perspectives, discussion and evaluation of differing viewpoints, and reflective thinking, respectively. A critical aspect of this approach was the selection of relevant problems or real-world situations to stimulate students' learning processes and thinking, thereby fostering active engagement with the problem, encouraging divergent thinking, and promoting creativity. Additionally, 2) the study found students exhibited the most significant improvement in the dimension of generating diverse ideas, followed by generating original ideas creatively and the ability to evaluate and refine their ideas, respectively.

Keywords: Creative Thinking, Teaching on Socio-Scientific Issues, Ecological Balance

บทนำ

วิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานของการพัฒนาและการแข่งขันทางเศรษฐกิจ เนื่องจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์นำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ ที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว โดยให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่กับการรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจดังกล่าว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคงท่ามกลางความผันแปรที่เกิดขึ้นรอบด้าน และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

การสร้างสมดุลในระบบนิเวศเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ การพัฒนาประเทศทุกด้านในศตวรรษที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ การใช้สารเคมีเกินขนาดในภาคการเกษตร อีกทั้งการขยายตัวของเขตเมืองที่รุกเข้าไปในพื้นที่ป่าไม้ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของที่ดินและระบบนิเวศบนบก จึงมีความพยายามทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศเพื่ออนุรักษ์ ป่าไม้ทรัพยากรป่าไม้และระบบนิเวศบนบก ตลอดจนส่งเสริมให้มีการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เท่าเทียม และเป็นธรรม บนแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ทั้งนี้ มนุษย์มีบทบาทสำคัญในการรักษาสมดุลของระบบนิเวศเนื่องจาก

มีความสามารถในการคิดสูงสุดเมื่อเทียบกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ดังนั้น สถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ให้อาจารย์และบุคลากร นักเรียนให้มีความตระหนักถึงการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ (Ecosystem awareness) และนักเรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างแนวคิด การสะท้อนแนวคิดโดยให้คุณค่าต่อทั้งความสอดคล้องและความแปลกใหม่ในการรักษาสมดุลของระบบนิเวศซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต การพัฒนาที่ยั่งยืน และอนาคตของมวลมนุษยชาติ โดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาได้ผ่านการปฏิบัติ ทั้งนี้ นักเรียนจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในการสร้างแนวคิด ไตร่ตรองแนวคิด โดยให้ความสำคัญกับความเกี่ยวข้องและความแปลกใหม่ของแนวคิด และทำซ้ำแนวคิดจนกว่าจะบรรลุผลลัพธ์ที่น่าพอใจ (OECD, 2022) โดยการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นกระบวนการแก้ไขสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ โดยผู้แก้ปัญหาคือใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการคิดวิธีการแก้ปัญหาให้ลึกและมีความหลากหลายโดยปราศจากการตัดสินว่าดีหรือถูกต้องหรือไม่ จากนั้นจึงประเมินและเลือกวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้การคิดวิจารณ์ญาณเพื่อให้ได้วิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด พร้อมทั้งนำวิธีการแก้ปัญหานั้นมาวางแผนการแก้ปัญหาบนเงื่อนไข บริบทและทรัพยากรที่มีอยู่ และนำแผนการแก้ปัญหาไปปฏิบัติ (สิทธิชัย ชมพูพาทย์, 2554)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของตน พบว่านักเรียน นักเรียนยังไม่สามารถบอกถึงแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับสมดุลในระบบนิเวศ ขาดการอธิบายแสดง ความเชื่อมโยงแนวทางการแก้ปัญหาที่สามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ได้ ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในชั้นเรียน ส่วนใหญ่เน้นการให้ผู้เรียนทำข้อสอบวิทยาศาสตร์ โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ จำ และนำไปสอบ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ไม่นำไปสู่ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ครูต้องสอนเนื้อหาให้ครบตามเกณฑ์หลักสูตรการศึกษาภายในระยะเวลาที่กำหนด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2, 2566) ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์ พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เป็นการจัดการ เรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิธีหรือหาแนวทางแก้ปัญหาที่แปลกใหม่อย่างสร้างสรรค์ (พิมพ์ชนก แสงไตร, 2558) และสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาสังคม ตัดสินใจในบริบทต่างๆ และประเมินความขัดแย้ง ของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทางวิทยาศาสตร์ในชีวิตจริงได้ (ศศิเทพ ปิติพรเทพิน, 2558) ตลอดจนส่งเสริมความรู้ทางวิทยาศาสตร์เชิงแนวคิด และ การพัฒนาทักษะการคิดในลำดับที่สูงกว่า (Sadler & Klosterman, 2009)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับ วิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจา กเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จริงที่เป็นประเด็นทางสังคมและมีการถกเถียงกัน เกี่ยวกับปัญหาระบบนิเวศต่าง ๆ ซึ่งยังไม่มีทางออกหรือข้อสรุปของประเด็นที่ถูกต้องชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้ นักเรียนตระหนักถึงการดูแลรักษาระบบนิเวศ ให้สมดุล ตลอดจนผลกระทบต่อปฏิสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ และแสดงความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญ ของความหลากหลายทางชีวภาพ และจะต้องคำนึงถึงผู้ที่เกี่ยวข้องหลากหลายด้านในสถานการณ์ดังกล่าวด้วย ดังนั้นจึงต้อง อาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์สู่การออกแบบแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาที่แปลกใหม่และเป็นประโยชน์

วัตถุประสงค์

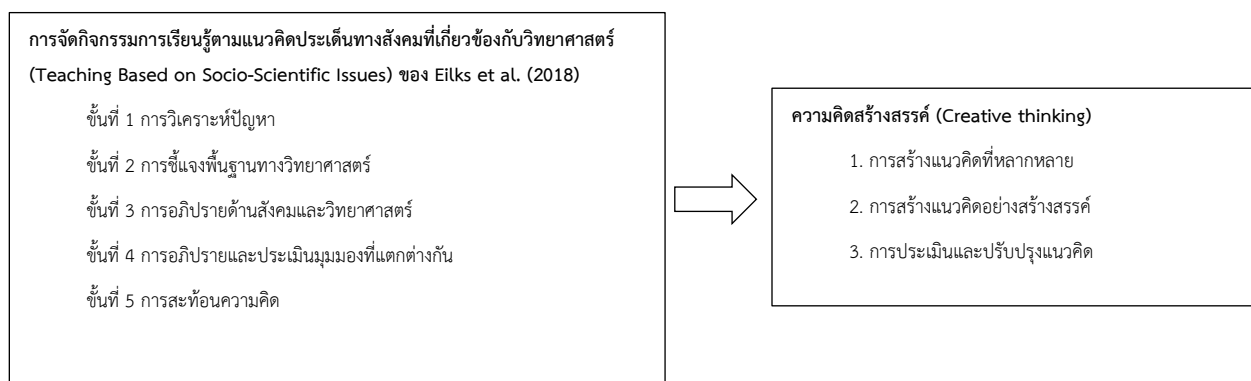
- 1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
- 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ เมื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เป็นหนึ่งในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจนำมาศึกษาเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน เนื่องจากการใช้ประเด็นทางสังคมที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาวิทยาศาสตร์ในการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนใช้แนวทางวิทยาศาสตร์ในการรับรู้ปัญหาและเรียนรู้การตัดสินใจในประเด็นทางสังคม ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์จึงแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และเรียนรู้เนื้อหาวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับการสำรวจปัญหาที่ไม่ได้มีเพียงคำตอบเดียว โดยมีลักษณะเป็นการสร้างแนวทางที่แปลกใหม่ เป็นนวัตกรรมที่ใช้ได้ผล และมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดของ Eilks et al. (2018) ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจและชี้แจงความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาทางสังคม ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดออกแบบเพื่อแก้ปัญหา ตลอดจนการสะท้อนถึงจุดเด่น จุดด้อย ประเมินและปรับปรุงแนวคิดนั้น และได้ยึดตัวบ่งชี้พฤติกรรมของความคิดสร้างสรรค์ตามกรอบของ Organization for Economic Cooperation and Development: OECD (2022) ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่ากรอบแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวมีความน่าสนใจ และเป็นการประเมินในระดับนานาชาติ (PISA) จะช่วยให้นักเรียนแสดงออกถึงความสามารถในการสร้างสรรค์แนวคิดที่หลากหลายและแปลกใหม่ รวมถึงการประเมินและปรับปรุงแนวคิดเหล่านั้นในบริบทต่างๆ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย ได้แก่ การวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis et al. (2014) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ วางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Act) สังเกต (Observe) และสะท้อนผล (Reflect) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิจัย 3 วงจรปฏิบัติการ แต่ละวงจรปฏิบัติการใช้เวลา 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

2. ผู้เข้าร่วมการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสแห่งหนึ่งในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ จากการวิเคราะห์มาตรฐานตัวชี้วัดและขอบเขตเนื้อหา ของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2566) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีรายละเอียดดังนี้ ตารางที่ 1 วิทยาศาสตร์ชีวภาพ ตัวชี้วัดระหว่างทาง ได้แก่ ว 1.1 ม.3/1, ว 1.1 ม.3/3, ว 1.1 ม.3/4, ว 1.1 ม.3/5, ว 1.3 ม.3/9 และ ว 1.3 ม.3/10 และตัวชี้วัดปลายทาง ได้แก่ ว 1.1 ม.3/6 และ ว 1.3 ม.3/11 และออกแบบการจัดการ เรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 จำนวน 3 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 12 ชั่วโมง ในหัวข้อสถานการณ์ ได้แก่ สถานการณ์ โศรณการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น (องค์ประกอบของระบบนิเวศ) สถานการณ์โครงการเหมืองถ่านหินอมก๋อย (ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ) และสถานการณ์คัดค้านการเพิกถอนอุทยานแห่งชาติทับลาน (ความหลากหลาย ของชนิดสิ่งมีชีวิต) หลังจากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ จากภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ ศึกษานิเทศก์ และครูประจำการที่มีประสบการณ์ทางการสอนวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผลการตรวจสอบความเหมาะสมของแผน การจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยที่ 4.74 แสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมระดับ มากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ไปแก้ไขและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้มีความเหมาะสมและ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้อย่างยิ่งขึ้น

3.2 แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ นำมาใช้จัดบันทึกตลอดการจัดการเรียนรู้ เพื่อสะท้อนผลการจัดการ เรียนรู้ของผู้วิจัย ตลอดจนการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ โดยผู้ให้ผู้วิจัยและครูชำนาญการที่มีประสบการณ์การสอน วิทยาศาสตร์พื้นฐานไม่ต่ำกว่า 5 ปี เป็นผู้บันทึก เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในวงจร ปฏิบัติการต่อไป

3.3 ใบกิจกรรม สำหรับนักเรียนใช้ดำเนินการเขียนข้อมูลจากสิ่งที่ศึกษาและสิ่งที่ปฏิบัติ โดยได้ออกแบบขึ้นมา ให้สะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ การสร้างแนวคิดที่หลากหลาย การสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ และการประเมิน และปรับปรุงแนวคิด

3.4 แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบประเมินที่ใช้ประเมินนักเรียนเป็นรายบุคคลหลังจัดการเรียนรู้ ครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ โดยลักษณะข้อสอบจะประกอบด้วยประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียน เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ และข้อคำถามที่ทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ การสร้างแนวคิด ที่หลากหลาย การสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ และการประเมินและปรับปรุงแนวคิด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้เป็นเวลา 3 สัปดาห์ รวม 12 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและสร้างข้อตกลงร่วมกัน จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการจัดการเรียนรู้ 3 วงจรปฏิบัติการ ในระหว่างการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยและครูประจำการใช้

แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ในการจัดบันทึกจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในแต่ละชั้นการจัดการเรียนรู้ ส่วนนักเรียนได้รับใบกิจกรรมเพื่อใช้ในการบันทึกและเขียนตอบคำถาม โดยหลังจากการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการนักเรียนมีโอกาสแก้ไข ปรับปรุง และส่งใบกิจกรรม จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และเมื่อจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติแล้ว นักเรียนจะทำแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์เป็นรายบุคคล เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์เป็นรายบุคคล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ในการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์ประเภทการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยอ่านสิ่งที่ผู้วิจัยและครูประจำการบันทึกลงในแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ จากนั้นลดและแยกข้อมูล หาจุดเด่น ปัญหาที่พบในชั้นเรียนและแนวทางการพัฒนาในแต่ละชั้นของการจัดการเรียนรู้ สรุปภาพรวมเพื่อปรับปรุงแนวทางการจัดการเรียนรู้ในวงจรถัดไป และใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล (Resource Triangulation) โดยเปรียบเทียบการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ของครูประจำการเพื่อยืนยันความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2 ในการศึกษาผลการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์นั้น ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์ประเภทการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยอ่านสิ่งที่นักเรียนบันทึกลงในใบกิจกรรม จากนั้นรวบรวมข้อมูล เปรียบเทียบคำตอบของนักเรียนจากใบกิจกรรมกับนิยามขององค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ของความคิดสร้างสรรค์ 3 องค์ประกอบ (OECD, 2022) ดังนี้ 1) การสร้างแนวคิดที่หลากหลาย คือ นักเรียนแสดงความสามารถในการสร้างแนวคิดที่แตกต่างกันอย่างน้อย 3 แนวคิด 2) การสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ คือ นักเรียนแสดงความสามารถในการสร้างแนวคิดที่เหมาะสม แปลกใหม่ และสามารถนำไปแก้ปัญหาจากสถานการณ์ได้ 3) การประเมินและปรับปรุงแนวคิด คือ นักเรียนแสดงความสามารถในการประเมินจุดเด่น หรือจุดด้อย และสามารถบอกวิธีการปรับปรุงแนวคิดที่เลือกได้ หลังจากนั้นสรุปพัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละองค์ประกอบของนักเรียนในแต่ละวงจรปฏิบัติการ แสดงดังตารางที่ 1 ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการ (Method Triangulation) โดยเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ที่ได้จากแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เพื่อยืนยันความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการวิเคราะห์องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

หมวดหมู่	รหัส	ระดับ/ค่านิยาม	ตัวอย่างข้อมูลนักเรียน
การสร้างแนวคิดที่หลากหลาย	GD1	ระดับ 1: ไม่มีการออกแบบแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์	S00: ไม่มีการออกแบบแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์
	GD2	ระดับ 2: ออกแบบแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์ 1 แนวคิด	S01: การจัดการระบบระบายน้ำออกจากในเมือง
	GD3	ระดับ 3: ออกแบบแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่แตกต่างกัน 2 แนวคิด	S02: สร้างบ้านลอยน้ำ และการขุดลอกลำน้ำ
	GD4	ระดับ 4: ออกแบบแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่แตกต่างกัน อย่างน้อย 3 แนวคิด	S09: การสร้างบ่อเก็บน้ำหรืออ่างเก็บน้ำ การติดตั้งกระจายน้ำประปาภายในชุมชน และการปลูกต้นไม้ที่ทนแล้ง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หมวดหมู่	รหัส	ระดับ/ค่านิยาม	ตัวอย่างข้อมูลนักเรียน
การสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์	GC1	ระดับ 1: ไม่มีการออกแบบแนวคิดและทำให้แนวคิดมีความแปลกใหม่	S00: ไม่มีการออกแบบแนวคิดและทำให้แนวคิดมีความแปลกใหม่
	GC2	ระดับ 2: ออกแบบแนวคิดที่เป็นแนวคิดดั้งเดิมที่เคยมีมาก่อน	S01: การระบายน้ำออกจากพื้นที่
	GC3	ระดับ 3: ออกแบบแนวคิดที่มีการผสมผสานแนวคิดดั้งเดิมกับแนวคิดที่แปลกใหม่	S02: การนำวัตถุดิบธรรมชาติ เช่น อ้อย มาอัดแท่งเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงแทนถ่านหิน
	GC4	ระดับ 4: ออกแบบแนวคิดที่มีความแปลกใหม่ที่ไม่ใช่แนวคิดดั้งเดิม และสามารถนำไปแก้ปัญหาจากสถานการณ์ได้	S05: สร้างเมืองลอยน้ำ ที่สามารถปรับตัวตามระดับน้ำโดยใช้วัสดุที่เบาและยืดหยุ่น
การประเมินและปรับปรุงแนวคิด	EI1	ระดับ 1: ไม่มีการประเมินจุดเด่น จุดด้อย และไม่สามารถบอกวิธีการปรับปรุงแนวคิดที่เลือกได้	S00: ไม่มีการประเมินจุดเด่น จุดด้อย และไม่สามารถบอกวิธีการปรับปรุงแนวคิดที่เลือกได้
	EI2	ระดับ 2 : สามารถประเมินจุดเด่น หรือจุดด้อย หรือบอกวิธีการปรับปรุงแนวคิดที่เลือกได้อย่างใดอย่างหนึ่ง 1 อย่าง	S01 : จุดด้อย อาจมีคนแอบเข้าไปตัดต้นไม้ และอาจทำร้ายสัตว์ป่าได้
	EI3	ระดับ 3 : สามารถประเมินจุดเด่น หรือจุดด้อย หรือบอกวิธีการปรับปรุงแนวคิดที่เลือกได้ 2 อย่าง	S02 : จุดด้อย การกำหนดเขตกันชนยากสำหรับการบริหารจัดการและส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม วิธีการปรับปรุงแนวคิด สร้างพื้นที่สีเขียวในเขตกันชนช่วยลดมลพิษและสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น
	EI4	ระดับ 4: สามารถประเมินจุดเด่น จุดด้อย และบอกวิธีการปรับปรุงแนวคิดที่เลือกได้อย่างครบถ้วน	S04: จุดเด่น ไม่มีการเผาไหม้ หาวีสดุได้ง่าย ต้นทุนต่ำ ไม่อันตราย และสามารถนำมาเป็นเชื้อเพลิงได้ จุดด้อย ส่งกลิ่นเหม็น และอาจใช้พื้นที่ในการตากแห้งเยอะ วิธีการปรับปรุงแนวคิด สร้างโรงงานในพื้นที่ห่างไกลจากผู้คน และสร้างโรงงานขนาดใหญ่เพื่อเพิ่มปริมาณในการผลิตเชื้อเพลิง

ผลการศึกษา

1) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวิเคราะห์ปัญหา ขั้นการชี้แจงพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ขั้นการอภิปรายด้านสังคมและวิทยาศาสตร์ ขั้นการอภิปรายและประเมินมุมมองที่แตกต่างกัน และขั้นการสะท้อนความคิดนั้น ได้นำการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ตามสภาพจริงผ่าน 3 วงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยพบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคม

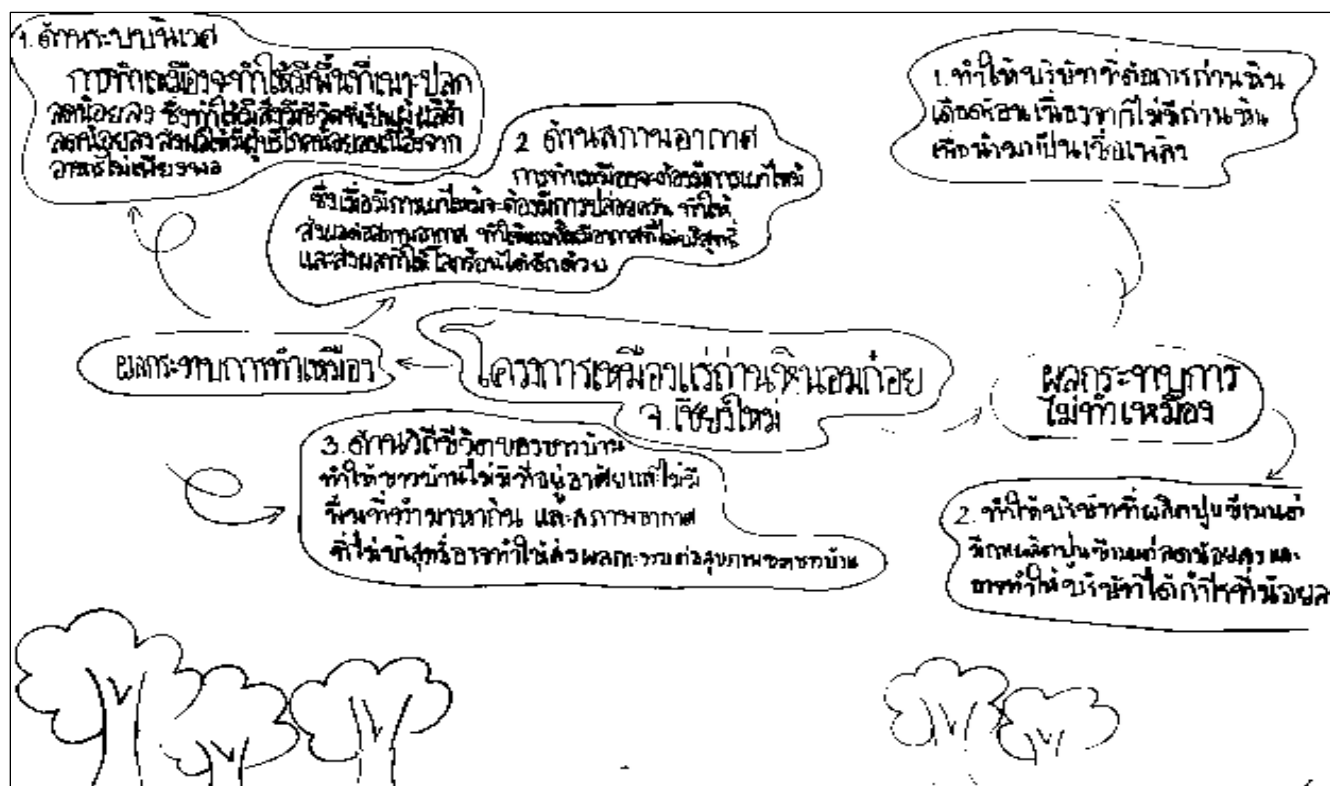
ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ควรประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นการวิเคราะห์ปัญหา (Problem analysis) เป็นขั้นที่นักเรียนแสดงทัศนคติของตนเองต่อสถานการณ์หรือประเด็นทางสังคมที่มีข้อโต้แย้งและยังหาข้อยุติไม่ได้ และระบุปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ จากนั้นอภิปรายมุมมองและข้อโต้แย้งทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับประเด็นต่างๆ พบว่า เมื่อนำเสนอสถานการณ์ที่มีมุมมองและข้อโต้แย้งทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างชัดเจน ทำให้นักเรียนสามารถระบุสาเหตุของปัญหาและวิธีการที่ใช้แก้ปัญหาดังกล่าวจากสถานการณ์ข่าวได้ แต่นักเรียนไม่มีความกระตือรือร้นในการแสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ข่าว ทั้งนี้ครูจะต้องใช้คำถามให้มีความหลากหลายเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น กรณีที่ครูใช้คำถามชี้ให้นักเรียนเห็นคล้อยตาม จะทำให้ไม่ทราบความคิดเห็นที่แท้จริงของนักเรียน ดังนั้นการใช้สถานการณ์ข่าวที่เป็นกระแสในสังคมออนไลน์ที่ค่อนข้างใหญ่ให้ความสนใจ ทำให้นักเรียนทราบรายละเอียดเกี่ยวกับข่าวมาก่อนแล้ว เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่เล่นโซเชียลออนไลน์และทำให้นักเรียนมีความรู้สึกร่วมเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในสถานการณ์ ทำให้นักเรียนมีความสนใจและมีความกระตือรือร้นที่จะแสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ นอกจากนี้ครูควรให้เวลานักเรียนมีโอกาสดำเนินการเพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเอง หากนักเรียนไม่เข้าใจคำถามให้ใช้วิธีการถามซ้ำหรือเปลี่ยนรูปแบบคำถามแต่ให้อยู่ในประเด็นเดิมแทนการพูดอธิบาย ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงเหตุผลของแต่ละมุมมองเพื่อกำหนดปัญหาและหาแนวทางแก้ปัญหาจากสถานการณ์ได้

1.2 ขั้นการชี้แจงพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ (Explanation of scientific foundations) เป็นขั้นที่เมื่อทราบปัญหาและสาเหตุของปัญหาในสถานการณ์แล้ว นักเรียนทำการสืบค้นและเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหาในทุกๆ ด้านที่นำมาวิเคราะห์ พบว่า การกำหนดหัวข้อในการสืบค้นข้อมูลของครูทำให้นักเรียนเกิดความสงสัยและมีความกระตือรือร้นในการสืบค้นข้อมูลพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ แต่นักเรียนไม่สามารถเปรียบเทียบข้อมูลที่สืบค้นได้ เนื่องจากนักเรียนสืบค้นข้อมูลโดยใช้โทรศัพท์มือถือของตนเอง โดยจะสืบค้นจากแหล่งข้อมูลหนึ่งแหล่งให้เสร็จเรียบร้อยเสียก่อนแล้วจึงออกจากแหล่งข้อมูลนั้นเพื่อไปสืบค้นจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ทำให้นักเรียนลืมข้อมูลเดิมที่สืบค้นไว้ได้ในตอนแรก และเมื่อนักเรียนสืบค้นข้อมูลมีนักเรียนบางคนได้ใช้หัวข้อที่ครูกำหนดไว้ในใบกิจกรรมซึ่งมีลักษณะเป็นประโยคยาวเพื่อสืบค้นข้อมูลจากเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ข้อมูลบางส่วนไม่ตรงประเด็นและไม่สอดคล้องกับคำถาม นอกจากนี้นักเรียนบางคนต้องการที่จะสืบค้นข้อมูลให้เสร็จเร็วขึ้นและมีการอภิปรายข้อมูลกับเพื่อนร่วมชั้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ข้อมูลบางส่วนไม่ครบถ้วน ดังนั้นควรให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่งได้โดยไม่ต้องออกจากแหล่งข้อมูลเดิม จะช่วยให้นักเรียนสามารถเปรียบเทียบข้อมูลที่สืบค้นได้ โดยครูควรชี้แจงแต่ละประเด็นคำถามในใบกิจกรรมให้นักเรียนเข้าใจก่อนการสืบค้นข้อมูล เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงความเกี่ยวข้องระหว่างหัวข้อในการสืบค้นกับสถานการณ์ข่าว จะช่วยให้นักเรียนสามารถกำหนดคำสำคัญในการสืบค้นได้

1.3 ขั้นการอภิปรายด้านสังคมและวิทยาศาสตร์ (Discussion of social and scientific perspectives) เป็นขั้นที่นักเรียนร่วมกันชี้แจงข้อมูลพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ในประเด็นต่างๆ โดยสะท้อนให้เห็นว่าข้อโต้แย้งนั้นมีผลกระทบต่อสังคมในด้านใดบ้าง พบว่า นักเรียนบางคนยังสับสนเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองได้แสดงความคิดเห็นว่าผลกระทบดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมในด้านใด ทั้งนี้เมื่อครู ให้นักเรียนเขียนผลกระทบต่อสังคมในรูปแบบแผนผังความคิดโดยใช้กระดาษปรีฟ นักเรียนจึงไม่เกิดความสับสนและสามารถอธิบายผลกระทบต่อสังคมในแต่ละด้านได้เห็นภาพและชัดเจนมากขึ้น แสดงดังภาพที่ 2 จากนั้นนักเรียนร่วมกันออกแบบแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์ดังกล่าว พบว่า แนวคิดที่นักเรียนออกแบบนั้นยังไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากนักเนื่องจากประเด็นข่าวเป็นสถานการณ์ที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน ทำให้

เข้าใจได้ยากและไม่ได้เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของนักเรียน โดยในระหว่างที่นักเรียนทำกิจกรรมครูต้องคอยให้คำแนะนำและชี้แนะให้นักเรียนเห็นว่าแต่ละแนวคิดนั้นมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร หากครูใช้สถานการณ์ข่าวที่เป็นประเด็นทางสังคมที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนจะทำให้เข้าใจง่ายและให้นักเรียนได้กำหนดหัวข้อการสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง จะช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจสถานการณ์และสามารถออกแบบแนวคิดที่มีความแตกต่างกันมากขึ้น

ภาพที่ 2 ตัวอย่างแผนผังความคิดที่แสดงผลกระทบต่อสังคมในด้านต่างๆ ของนักเรียน

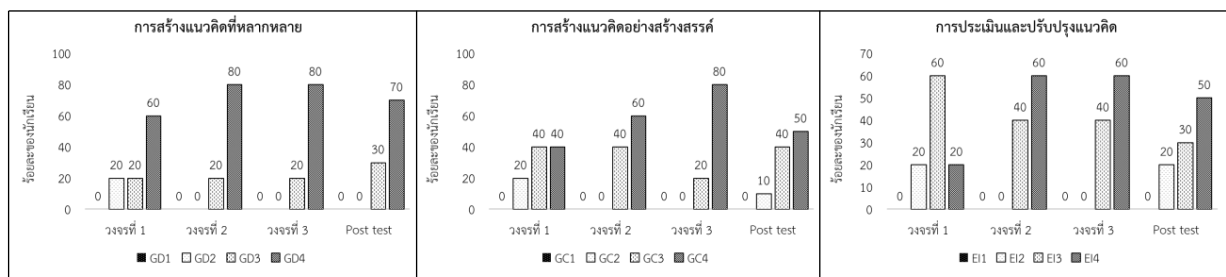
1.4 ขั้นการอภิปรายและประเมินมุมมองที่ต่างกันไป (Discussing and evaluating different points of view) เป็นขั้นที่นักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นหรือมุมมองทางสังคม เพื่อออกแบบแนวคิดต่อสถานการณ์ให้มีความแปลกใหม่ พบว่า แนวคิดที่นักเรียนได้ออกแบบนั้นบางแนวคิดยังไม่มีความสอดคล้องกับปัญหาในสถานการณ์ข่าว เนื่องจากประเด็นข่าวไม่ได้เป็นสถานการณ์ที่อยู่ใกล้ตัวหรือใกล้เคียงกับบริบทของนักเรียน ทำให้นักเรียนไม่เกิดความสนใจและไม่สามารถเชื่อมโยงสถานการณ์ไปสู่การออกแบบแนวคิดการแก้ปัญหาที่แปลกใหม่ได้ นอกจากนี้บางแนวคิดที่ออกแบบได้ยังคงเป็นแนวคิดธรรมดาทั่วไป ซึ่งครูจะต้องยกตัวอย่างแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาที่มีความแปลกใหม่เพื่อเป็นแนวทางสำหรับนักเรียน ซึ่งเมื่อนักเรียนได้วาดภาพในการออกแบบแนวคิด จะช่วยให้นักเรียนมองเห็นความแตกต่างและความแปลกใหม่ของแต่ละแนวคิดได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นและสามารถเพิ่มแนวคิดที่แปลกใหม่เข้าไปได้ ทำให้ได้แนวคิดใหม่ที่มีความแตกต่างไปจากแนวคิดธรรมดาทั่วไป ทั้งนี้ครูควรเดินดูนักเรียนระหว่างทำกิจกรรมและให้นักเรียนได้มีโอกาสออกแบบแนวคิดนอกเวลาเรียน จะช่วยให้นักเรียนได้แนวคิดที่หลากหลายและแปลกใหม่มากขึ้น

1.5 ขั้นการสะท้อนความคิด (Reflective thinking) ในขั้นนี้นักเรียนตัดสินใจเลือกแนวคิดที่แปลกใหม่เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ยังหาข้อยุติไม่ได้ และสะท้อนถึงจุดเด่น โอกาสในการปรับปรุง ประเมินและปรับปรุงแนวคิดนั้น

พบว่า ครูควรอธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่าแนวคิดนั้นว่าเป็นแนวคิดธรรมดาทั่วไปหรือเป็นแนวคิดที่แปลกใหม่ เพื่อที่นักเรียนจะได้ตัดสินใจเลือกได้ถูกต้องและชี้แนะในการปรับปรุงแนวคิดให้กับนักเรียน เพื่อให้เห็นถึงความสามารถในการแก้ปัญหาของแนวคิดนั้นและสามารถปรับปรุงแนวคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากนักเรียนอาจมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนให้นักเรียนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนคู่อื่นๆ เมื่อนำเสนอจบ โดยให้เพื่อนแต่ละคู่เสนอแนะความคิดเห็นให้กับคู่ที่นำเสนอ ทำให้เห็นถึงข้อดีและโอกาสในการปรับปรุงของแนวคิด จะช่วยให้นักเรียนนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแนวคิดให้มีความแปลกใหม่และดีขึ้น

2) ผลการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูลของใบกิจกรรมตลอดทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในองค์ประกอบด้านการสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นจากวงจรปฏิบัติการที่ 1 จนถึงวงจรปฏิบัติการที่ 3 ตามลำดับ โดยในวงจรปฏิบัติการที่ 1 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ด้านการสร้างแนวคิดที่หลากหลาย อยู่ในระดับ 4 ด้านการสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ อยู่ในระดับ 3 และ 4 และด้านการประเมินและปรับปรุงแนวคิด อยู่ในระดับ 3 ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีพัฒนาการขององค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับ 4 โดยมีพัฒนาการด้านการสร้างแนวคิดที่หลากหลายมากที่สุด และน้อยที่สุดคือด้านสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์และด้านการประเมินและปรับปรุงแนวคิด และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีพัฒนาการขององค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับ 4 โดยมีพัฒนาการด้านการสร้างแนวคิดที่หลากหลายและด้านสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์มากที่สุด และน้อยที่สุดคือด้านการประเมินและปรับปรุงแนวคิด เมื่อพิจารณาการทำแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเป็นรายบุคคลหลังจากผ่านการเรียนรู้ทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ พบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านการสร้างแนวคิดที่หลากหลายมากที่สุด โดยมีนักเรียนร้อยละ 70 ในระดับ 4 และน้อยที่สุดคือด้านการสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์และด้านการประเมินและปรับปรุงแนวคิด มีนักเรียนอยู่ร้อยละ 50 อยู่ในระดับ 4 แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์แต่ละองค์ประกอบของนักเรียน

พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ด้านการสร้างแนวคิดที่หลากหลาย (Generate diverse ideas) พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านการสร้างแนวคิดที่หลากหลายในระดับที่ 4 ร้อยละ 80 โดยนักเรียนสามารถสร้างแนวคิดที่แตกต่างกันได้อย่างน้อย 3 แนวคิด จากภาพที่ 4 แสดงให้เห็นถึงการออกแบบแนวคิดช่วยแก้ปัญหาพื้นที่ที่ซ้อนทับกันจากสถานการณ์ข่าวคัดค้านการเพิกถอนอุทยานแห่งชาติทับลานให้มีความหลากหลาย ได้แก่ บัฟเฟอร์โซน (Buffer zone) โดยทำเป็นพื้นที่คั่นกลางที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์จากที่ดินของแต่ละฝ่าย การให้ปากกับคนอยู่ร่วมกัน การให้สิทธิทำกินแบบโฉนดที่ดิน

ชุมชนโดยแบ่งเป็น 2 เขต คือเขตชุมชนและเขตอุทยานฯ ทั้งนี้แนวคิดของนักเรียนสามารถนำมาแก้ปัญหาจากสถานการณ์ได้จริงทั้งหมด อีกทั้งยังไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมในด้านต่างๆ อีกด้วย

5. ระบุแนวคิดที่แตกต่างกัน 5 แนวคิด โดยที่แต่ละแนวคิดจะแตกต่างกันให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ที่สามารถช่วยให้พื้นที่ไม่ซ้อนทับกันและไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม พร้อมอธิบายผลกระทบที่เกิดจากแนวคิดดังกล่าวลงในตาราง

แนวคิด	ผลกระทบ			
	ด้านระบบนิเวศ	ด้านสภาพอากาศ	ด้านวิถีชีวิตของชาวบ้าน	ด้านสภาพภูมิประเทศ
Buffer zone ผืนดินสาธารณะบริเวณตัวเมือง การเชื่อมต่อทางวัฒนธรรม	ช่วยเพิ่มพื้นที่สีเขียว ช่วยเพิ่มพื้นที่เกษตรกรรม	—	ชาวบ้านไม่เดือดร้อน ลดมลพิษทางอากาศ	—
การใช้พื้นที่ว่างเปล่าในเขต ที่ใกล้ชุมชน โดยแบ่งเป็น 2 เขต คือ เขตชุมชน และ เขต เกษตรกรรม	เพิ่มพื้นที่เกษตรกรรม ช่วยลดมลพิษทางอากาศ	—	ชาวบ้านไม่เดือดร้อน ลดมลพิษทางอากาศ	—
โครงการสร้างกำแพง ป้องกันลม	—	ช่วยลดมลพิษทางอากาศ (ลดมลพิษ)	—	คนในพื้นที่สามารถ ใช้พื้นที่ว่างเปล่าได้
ใช้พื้นที่ว่างเปล่าในเขต เกษตรกรรม (การปลูกพืชคลุมดิน)	—	—	ชาวบ้านไม่เดือดร้อน ลดมลพิษทางอากาศ	—
ใช้พื้นที่ว่างเปล่าในเขต เกษตรกรรม (การปลูกพืชคลุมดิน)	—	—	ชาวบ้านไม่เดือดร้อน ลดมลพิษทางอากาศ	—

ภาพที่ 4 พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ด้านการสร้างแนวคิดที่หลากหลายของนักเรียน

พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ด้านการสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ (Generate creative ideas) พบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านการสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ในระดับที่ 4 ร้อยละ 80 จากภาพที่ 5 หากพิจารณาภาพวาดการแก้ปัญหาพื้นที่ซ้อนทับกันระหว่างเขตป่าของอุทยานแห่งชาติทับลานกับที่ดินของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร (ส.ป.ก.) ของนักเรียนจะเห็นได้ถึงความตั้งใจของนักเรียนในการเลือกที่จะไม่เพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน 265,000 ไร่ โดยให้คนกับป่าสามารถอยู่ด้วยกันได้ รวมทั้งมีการนำผลกระทบต่อความหลากหลายของชนิดสิ่งมีชีวิตมาใช้ในการออกแบบ ได้แก่ การเชื่อมโยงเขตป่าอนุรักษ์ด้วยทางเดินสัตว์ป่า เพื่อให้สัตว์สามารถอพยพหากินตามธรรมชาติโดยไม่ถูกขัดขวาง ในขณะที่ชาวบ้านยังสามารถเก็บหาของป่า ทำการเกษตรแบบยั่งยืนในพื้นที่ดังกล่าวโดยไม่ไปรบกวนสัตว์และพื้นที่ป่าได้อีกด้วย แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบแนวคิดไม่ให้เกิดพื้นที่ซ้อนทับกันระหว่างเขตป่าของอุทยานแห่งชาติทับลานกับที่ดินของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร (ส.ป.ก.) ได้อย่างดีเยี่ยม มีการออกแบบโดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ของทั้ง 2 ฝ่าย แนวคิดของนักเรียนมีความแปลกใหม่ และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาจากสถานการณ์ได้จริง

ภาพที่ 5 พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ด้านการสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน

พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ด้านการประเมินและปรับปรุงแนวคิด (Evaluate and improve ideas) พบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านการประเมินและปรับปรุงแนวคิดในระดับที่ 4 ร้อยละ 60.3) แสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถประเมินจุดเด่น จุดด้อย และสามารถบอกวิธีการปรับปรุงแนวคิดที่เลือกได้ โดยนักเรียนสามารถบอกจุดเด่นและจุดด้อยของแนวคิดที่เลือก ได้แก่ บัฟเฟอร์โซน (Buffer zone) มีจุดเด่นคือ ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงระหว่าง 2 ฝ่าย และมีจุดด้อยคือ การทำการเกษตรหรือที่อยู่อาศัยอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้นักเรียนยังสามารถบอกวิธีการปรับปรุงแนวคิดดังกล่าวได้ดี ได้แก่ การพัฒนาแผนโซนที่มีการกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้การใช้ที่ดินในบัฟเฟอร์โซน (Buffer zone) เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

อภิปรายผล

1) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ

จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน คือ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหา (Problem analysis) การใช้สถานการณ์ข่าวที่เป็นกระแสในสังคมออนไลน์ที่คนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ จะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกร่วมเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในสถานการณ์ ซึ่งครูสามารถใช้สื่อจากบทความในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายงาน หรือบทสัมภาษณ์จากโทรทัศน์ เพื่อเชื่อมโยงสิ่งที่นักเรียนเรียนรู้ในห้องเรียนกับเหตุการณ์ในโลกปัจจุบัน (Klosterman et al., 2012) และครูควรใช้คำถามให้มีความหลากหลายเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะแบบต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ (Tal & Kedmi, 2006) และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สะท้อนความคิดและพัฒนาความเข้าใจของตนเอง (Sadler, T., 2011) ในขั้นที่ 2 การชี้แจงพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ (Explanation of scientific foundations) การให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยให้นักเรียนสามารถเปรียบเทียบข้อมูลที่สืบค้นโดยครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการเรียนการสอนโดยการพัฒนาทักษะที่จำเป็น ทักษะที่ผู้เรียนควรได้เรียนรู้จากการเรียนโดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ คือ การอ่านวิเคราะห์และจับใจความ การจำแนกความแตกต่างระหว่างข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็น การจำแนกสิ่งที่รู้แล้วและสิ่งที่จำเป็นต้องรู้ต่อไป ตลอดจน

การค้นคว้าหาแหล่งข้อมูลและประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล เพื่อให้การใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (พินิจ ขำวงศ์, 2551)

ทั้งนี้ในขั้นที่ 3 การอภิปรายด้านสังคมและวิทยาศาสตร์ (Discussion of social and scientific perspectives) การให้นักเรียนเขียนผลกระทบต่องานในด้านต่าง ๆ ในรูปแบบแผนผังความคิด จะช่วยให้นักเรียนไม่เกิดความสับสน และเห็นภาพของผลกระทบแต่ละด้านได้อย่างชัดเจน โดยครูควรใช้คำถามที่สะท้อนถึงผลกระทบต่องานในด้านต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ต่อผลกระทบเหล่านั้นได้อย่างหลากหลาย ซึ่งการอภิปรายด้านสังคมและวิทยาศาสตร์นี้ เป็นการฝึกให้นักเรียนคิดอย่างรอบคอบและไตร่ตรองก่อนตัดสินใจออกแบบแนวคิดเพื่อแก้ปัญหา โดยนักเรียนไม่ได้ใช้แค่แหล่งข้อมูลเดียวในการพิจารณา แต่ต้องพิจารณาข้อมูลจากหลายแหล่งก่อนการตัดสินใจในขั้นสุดท้ายเนื่องจากการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับทั้งวิทยาศาสตร์และประเด็นทางสังคม นักเรียนจึงต้องให้ความสำคัญกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากทั้งสองด้านด้วย (Pratiwi et al., 2016)

ในขั้นที่ 4 การอภิปรายและประเมินมุมมองที่แตกต่างกัน (Discussing and evaluating different points of view) การใช้สถานการณ์ปัญหาหรือประเด็นที่ผู้เรียนสนใจและนักเรียนเข้าใจได้ง่าย จะช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการออกแบบแนวคิด และใช้คำถามเพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดออกแบบแนวทางการแก้ปัญหาให้มีความแปลกใหม่และสอดคล้องกับสถานการณ์ นักเรียนที่ถูกท้าทายให้ฝึกฝนความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ของตน (Pitpiornatapin & Topçu, 2016) ผ่านบริบทของสถานการณ์ในชีวิตจริง ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง (higher-order thinking) การแก้ปัญหา ความตระหนักถึงผลกระทบของวิทยาศาสตร์ทั้งในระดับส่วนบุคคลและสังคม การประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ของสังคม และทักษะการตัดสินใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับประเด็นทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน (Presley et al., 2013) และขั้นที่ 5 การสะท้อนความคิด (Reflective thinking) การให้นักเรียนพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนคู่อื่นๆ หลังจากนำเสนอจบ เพื่อให้เพื่อนแต่ละคู่ได้เสนอแนะความคิดเห็นและนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแนวคิดให้มีความแปลกใหม่และดียิ่งขึ้น ซึ่งนักเรียนลงความเห็นเพื่อหาข้อสรุปจากเหตุผลหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนคำตอบ และนักเรียนนำองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการที่ได้มาซึ่งข้อสรุปของประเด็นดังกล่าวไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา (อาภาภรณ์ ปานมี, 2566)

2) ผลการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สมดุลในระบบนิเวศ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์

พบว่า องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ที่มีการพัฒนามากที่สุด ได้แก่ การพัฒนาการด้านการสร้างแนวคิดที่หลากหลาย เป็นไปได้ว่าการเข้าถึงปัญหาของนักเรียนเป็นการทำความเข้าใจ รับรู้ความท้าทายที่จะแก้ปัญหาจากสถานการณ์ การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้านทำให้สามารถมองเห็นปัญหาได้อย่างชัดเจน และการระบุปัญหาที่แท้จริงให้กับนักเรียนในการสร้างแนวคิดที่หลากหลาย รวมทั้งการให้นักเรียนคิดลึกและหลากหลายที่สุด โดยปราศจากการตัดสินความคิดต่างๆ ว่าดีหรือไม่ (สิทธิชัย ชมพูพาทย์, 2554) จึงสามารถทำให้พัฒนาการด้านการสร้างแนวคิดที่หลากหลายอยู่ในระดับ 4 ร้อยละ 70

ส่วนองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ที่มีการพัฒนารองลงมาคือ ด้านการสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์และด้านการประเมินและปรับปรุงแนวคิด สำหรับด้านการสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยนักเรียนจะต้องออกแบบแนวคิดให้มีความแปลกใหม่ในแง่ที่คนส่วนใหญ่ไม่น่าจะคิดถึง ส่วนด้านการประเมินและปรับปรุงแนวคิด ซึ่งนักเรียนจะต้องสามารถบอกจุดเด่น จุดด้อย และวิธีการปรับปรุงแนวคิดที่เลือกได้ เป็นไปได้ว่า ผู้เรียนต้องมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมมือกันในการออกแบบแนวคิดภายในกลุ่มเพื่อให้ได้แนวคิดที่แปลกใหม่และดีที่สุด นอกจากนี้มีครูคอยให้คำแนะนำและส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันให้ข้อเสนอแนะ ในจุดดี จุดด้อย ของกลุ่มเพื่อนที่ออกมาแนะนำงานหน้าชั้นเรียน

(ธัญญเรศ ก้อนจันทร์เทศ, 2566) เมื่อนักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างแนวคิดจะสามารถสะท้อนแนวคิดโดยให้คุณค่าต่อทั้งความสอดคล้องและความแปลกใหม่ และการทบทวนแนวคิดซ้ำ ๆ จนได้ผลลัพธ์ที่น่าพอใจ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565) มีการระดมความคิดเห็นและเกิดการโต้แย้งภายในกลุ่มจนได้ข้อสรุปในการออกแบบสร้างสรรค์ชิ้นงานของกลุ่มตนเอง ทำให้สามารถประเมินชิ้นงานของกลุ่มอื่นได้ (ศุติดา อาจทะนงค์, 2565) นักเรียนจึงจะสามารถสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์และประเมินและปรับปรุงแนวคิดให้ดียิ่งขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการสร้างแนวคิดอย่างสร้างสรรค์และด้านการประเมินและปรับปรุงแนวคิดในระดับ 4 ร้อยละ 50

เมื่อนักเรียนทำแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์เป็นรายบุคคลแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า นักเรียนมีองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ทุกด้านที่น้อยกว่าวงจรปฏิบัติการที่ 2 และ 3 นั้นอาจเป็นผลมาจากการหาหรือสร้างแนวทางที่มีความเป็นไปได้ใหม่ ๆ หลาย ๆ แนวทาง จากมุมมองความคิดเชิงสร้างสรรค์ของคนหลายคนและจากการระดมสมองซึ่งมีทั้งความคิดที่ไม่ซ้ำกัน ความคิดริเริ่มในการสร้างสิ่งที่แปลกใหม่และมีประโยชน์ ทำให้สามารถพิจารณาแนวคิดที่ได้สร้างขึ้นและระบุแนวทางที่น่าสนใจหรือมีแนวโน้มที่อาจจะนำไปปรับ พัฒนา และนำไปใช้ดำเนินการแก้ปัญหาได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว (Treffinger et al., 2010)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. ครูต้องกระตุ้นความสนใจของนักเรียนต่อสถานการณ์ปัญหา เพื่อให้นักเรียนเกิดความท้าทายระหว่างความเชื่อทางสังคมและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงระบุแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนได้พบเจอข้อมูลที่หลากหลายไม่ยึดติดกับความเชื่อเดิม จะทำให้นักเรียนออกแบบแนวคิดออกมาได้เต็มที่และมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นการอภิปรายด้านสังคมและวิทยาศาสตร์ ในการให้นักเรียนได้มีการอภิปรายภายในคู่ของตนหรือภายในกลุ่ม เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน รวมทั้งลดบทบาทของครูในการควบคุมการเรียนการสอนโดยตรง นักเรียนจึงมีโอกาสมากขึ้นในการคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์นี้ ประเด็นที่มีความขัดแย้งซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแนวคิดจะกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายอย่างกระตือรือร้น ซึ่งช่วยฝึกฝนทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน สามารถนำแนวทางไปพัฒนาทักษะการคิดที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้

2. เพื่อฝึกทักษะการคิดของนักเรียน ในการออกแบบแนวคิดเพื่อแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์นักเรียนจะต้องไม่พิจารณาเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์แต่ต้องมองถึงแง่มุมทางสังคมด้วย การที่ปัญหาไม่มีคำตอบที่แน่นอนและมีหลายทางเลือกจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ธัญญเรศ ก้อนจันทร์เทศ. (2566). *การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารอาหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.*
- พินิจ ขำวงศ์. (2551). *สอนวิทยาศาสตร์อย่างไรให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนเมือง. ใน เอกสารประกอบการสัมมนา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- พิมพ์ชนก แพงไทร. (2558). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดทอแรนซ์ เรื่อง อาหารและการดำรงชีวิต เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.*
- ศศิเทพ ปิติพรเทพิน. (2558). *การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กับสังคมแห่งศตวรรษที่ 21. บอส์สการพิมพ์.*
- ศุติดา อางทะนงค์. (2565). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การออกแบบเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.*
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). *INFOGRAPHICS การประเมินความคิดสร้างสรรค์ใน PISA 2022. PISA Thailand. <https://pisathailand.ipst.ac.th/infographics-pisa2022-creative-thinking-part1-2/>*
- สิทธิชัย ชมพูพาทย์. (2554). *การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนการสอนเพื่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน ในโรงเรียนส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. (2566). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน. <https://sites.google.com/phitsanulok2.go.th/dmc-pkl2-2567/ขอมลวชาการ>*
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/>*
- อาภาภรณ์ ปานมี. (2566). *รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

References

- Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2014). *The action research planner: doing critical participatory action research.* Springer.
- Klosterman, Sadler & Brown. (2012). Science teachers' use of mass media to address socio-scientific and sustainability issues. *Research in Science Education*, 42(1), 51–74. <https://doi.org/10.1007/s11165-011-9256-z>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2022). *Thinking outside the box: The PISA 2022 creative thinking assessment.* <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/creative-thinking/pisa-2022-creative-thinking.html>

- Pitpiorntapin, S. & Topçu, M. S. (2016). Teachings based on socioscientific issues in science classroom: A review study. *KKU International Journal of Humanities and Social Sciences*, 6(1) , 119–136. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/KKUJ/article/view/59481>
- Pratiwi, Y., Rahayu, S., & Fajaroh, F. (2016). Socioscientific issues (SSI) in reaction rates topic and its effect on the critical thinking skills of high school students. *Jurnal Pendidikan IPA Indonesia*, 5(2), 164–170. <https://journal.unnes.ac.id/nju/jpii/article/view/7676/>
- Presley, M. L., Sickel, A. J., Muslu, N., Merle-Johnson, D., Witzig, S. B., Izci, K., & Sadler, T. D. (2013). A framework for socio-scientific issues based education. *Science Educator*, 22(1), 26–32. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1062183>
- Sadler, T. (2011). *Socio-scientific issues in the classroom: Teaching, learning and research*. Springer.
- Sadler, T. D., & Klosterman, M. L. (2009). Exploring the socio-political dimensions of global warming. *Science Activities*, 45(4), 9–13. <https://doi.org/10.3200/SATS.45.4.9-13>
- Tal, T., & Kedmi, Y. (2006). Teaching socioscientific issues: Classroom culture and students' performances. *Cultural Studies of Science Education*, 1(4), 615-644. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11422-006-9026-9>
- Treffinger, D. J., Isaksen, S. G., & Dorval, K. B. (2010). *Creative Problem Solving (CPS Version 6.1™) A contemporary framework for managing change*. Center for Creative Learning. <https://www.creativelearning.com/~clearning/images/freePDFs/CPSVersion61.pdf>

คณะผู้เขียน/ผู้เขียน

สกวเดือน ม่วงอยู่

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

99 หมู่ 9 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

e-mail: Sagaoduenm@nu.ac.th

สิรินภา กิจเกื้อกูล

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

99 หมู่ 9 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

e-mail: sirinapaki@nu.ac.th

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้า
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดสุรินทร์
Marketing Mix Factors Influencing Customer Purchasing Decisions of Life Deposit
Insurance at Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives in Surin Province

สุกัญญา ชาญเขียว*, อารยา อึ้งไพบูลย์กิจ และกมลทิพย์ ปรีชาตินนท์
คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

Sukanya Chancheaw*, Araya Uengpaiboonkit, and Kamonthip Parichatnon
Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Surin Campus

Received: May 20, 2025

Revised: July 1, 2025

Accepted: July 2, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับส่วนประสมทางการตลาดเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุรินทร์ 2) ศึกษาระดับการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุรินทร์ 3) ศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุรินทร์ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามปลายปิดเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามผ่านการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และมีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.910 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 396 ตัวอย่าง ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ 2) ระดับการตัดสินใจซื้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ถึงความต้องการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความรู้สึกละเอียดพิถีพิถันหลังการซื้อ ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านการค้นหาข้อมูล ตามลำดับ 3) ส่วนประสมทางการตลาด ทั้ง 7 ด้าน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อ ในระดับค่อนข้างสูง สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 72.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: การตัดสินใจซื้อ เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ส่วนประสมทางการตลาด

Abstract

The objectives of this research were to 1) examine the level of the marketing mix for Life Deposit Insurance among customers of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives in Surin Province; 2) investigate the level of purchasing decision-making for Life Deposit Insurance among these customers; and 3) analyze the influence of marketing mix factors on purchasing decisions. This study employed a quantitative research methodology using a closed-ended questionnaire as the data collection tool. The questionnaire underwent content validation by five experts and achieved a high level of reliability, with a Cronbach's alpha coefficient of 0.910. The sample consisted of 396 respondents selected through multi-stage sampling. Data were analyzed using descriptive statistics of mean and standard deviation, correlation analysis, and multiple regression analysis. The findings revealed that 1) the overall level of the marketing mix was rated at the highest level. Among the individual dimensions, personnel had the highest mean score, followed by place, process, physical evidence, price, product, and promotion, respectively; 2) the overall level of purchasing decision-making was also at the highest level. The highest mean score was found in need recognition, followed by post-purchase behavior, alternative evaluation, purchase decision, and information search; and 3) all seven dimensions of the marketing mix had a significantly positive influence on purchasing decisions, with a combined predictive power of 72.4% at the statistical significance level of 0.05.

Keyword: Purchasing Decision, Life Deposit Insurance, Marketing Mix

บทนำ

ในปัจจุบัน ธุรกิจประกันชีวิตมีบทบาทสำคัญยิ่งในการรองรับความไม่แน่นอนของชีวิต ทั้งจากโรคระบาด ภัยพิบัติ และความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร โดยเฉพาะการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ของประเทศไทย ซึ่งกระตุ้นให้ประชาชนหันมาใส่ใจเรื่องการออมและการวางแผนทางการเงินระยะยาวเพิ่มขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ธุรกิจประกันชีวิตจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับครัวเรือน ท่ามกลางความเสี่ยงใหม่ๆ ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ (นุสรา บัญญัติปิยพจน์, 2567) อย่างไรก็ตาม แม้ธุรกิจประกันชีวิตไทยจะเติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่ข้อมูลจากสมาคมประกันชีวิตไทย (2567) พบว่า อัตราการถือครองกรมธรรม์ของประชากรไทยอยู่ที่เพียงร้อยละ 38 ซึ่งต่ำกว่าหลายประเทศในภูมิภาค เช่น มาเลเซีย ร้อยละ 55 และสิงคโปร์ ร้อยละ 80 อีกทั้งพฤติกรรมผู้บริโภคไทยจำนวนมากยังคงมองว่าการซื้อประกันชีวิตเป็นเพียงเครื่องมือในการลดหย่อนภาษี มากกว่าการบริหารความเสี่ยงในชีวิตจริง

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในฐานะสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ ได้จัดตั้ง “สำนักเงินฝากเพื่อสงเคราะห์ชีวิต” เพื่อพัฒนาเครื่องมือทางการเงินสำหรับเกษตรกรและครอบครัวเกษตรกร ผ่านผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต โดยมุ่งเน้นการออมควบคู่กับความคุ้มครองชีวิตตามกรอบของพระราชบัญญัติ ธ.ก.ส. พ.ศ. 2509 (พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2509) แม้ในปี 2566 จะมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนกรมธรรม์ถึงร้อยละ 5.83 แต่ธนาคารยังคงเผชิญกับความท้าทายสำคัญคืออัตราการต่ออายุกรมธรรม์ที่ต่ำเพียงร้อยละ 83 และยอดขายเฉลี่ยของพนักงานที่ต่ำกว่าค่าเป้าหมายเพียง 2.6 กรมธรรม์ต่อเดือน (อรอุมา ทองคำ, 2565; ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2567) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในด้านการสื่อสาร

ทางการตลาด และความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในเขตชนบทหรือกลุ่มรายได้ต่ำที่ยังขาดความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันชีวิต ขณะเดียวกัน งานวิจัยเดิมของธนาคารส่วนใหญ่ยังเน้นเพียงการเก็บข้อมูลพฤติกรรมหรือผลตอบแทน แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อโดยตรง

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้า ธ.ก.ส. โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นเขตที่มีความเฉพาะตัวด้านเศรษฐกิจฐานรากและสังคมวัฒนธรรม การศึกษานี้จะช่วยให้ธนาคารเข้าใจถึงปัจจัยที่แท้จริงในการสร้างความสนใจและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อผ่านกระบวนการคิดของผู้บริโภค (Consumer Decision Process) ซึ่งจะส่งผลต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการ (Product) การกำหนดราคา (Price) การวางช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ (Promotion) รวมถึงบุคลากร กระบวนการ และสิ่งแวดล้อมทางการตลาด (People, Process, Physical Evidence) อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สามารถเพิ่มอัตราการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ รักษาลูกค้าเดิม และขยายฐานลูกค้าใหม่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของธนาคารในธุรกิจประกันชีวิตให้มั่นคงในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับส่วนประสมทางการตลาดเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุรินทร์

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด

ความหมายของส่วนประสมทางการตลาด จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่านักวิชาการและนักวิจัยให้ความหมายของส่วนประสมทางการตลาด ไว้หลากหลาย ดังนี้ McCarthy (1960) ได้ให้ความหมายของส่วนประสมทางการตลาดไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง เครื่องมือทางการตลาดที่องค์กรใช้ในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า โดยการเลือกใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่มีอยู่ในส่วนประสมทางการตลาดอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกัน ซึ่งจะช่วยให้สินค้าหรือบริการขององค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างเต็มที่ Kotler (1997) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง ชุดของตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อตอบสนอง ความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ธีระวุฒิ มาตรง (2563) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่องค์กรใช้ในการตอบสนองความต้องการ และให้ความพึงพอใจแก่ลูกค้า ซึ่งองค์กรสามารถควบคุมได้ จากความหมายของส่วนประสมทางการตลาดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง เครื่องมือและกลยุทธ์ทางการตลาดที่องค์กรใช้เพื่อกำหนดทิศทางในการดำเนินธุรกิจ โดยเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ และถูกนำมาใช้ร่วมกันอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าและตอบสนองความต้องการของตลาดเป้าหมาย นอกจากนี้ Kotler (2012) ได้อธิบายถึงแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดด้านตัวแปรอิสระ ประกอบไปด้วย 7 ปัจจัย (7Ps) ดังนี้ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ซึ่งได้แก่สินค้าและบริการ บริการเป็นผลิตภัณฑ์ของธุรกิจบริการ ซึ่งครอบคลุมทุกอย่างที่จัดเตรียมไว้บริการลูกค้า

2) ด้านราคา (Price) หมายถึง คุณค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ราคาเป็นต้นทุน (Cost) ของลูกค้า ลูกค้าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของบริการกับราคา (Price) ของบริการนั้น 3) ด้านการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ให้บริการ ลำดับแรกคือการเลือกทำเลที่ตั้ง 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง การกำหนดแนวทางในการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายเพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ 5) ด้านบุคลากร (People) หมายถึง การจัดการบริการอย่างมีประสิทธิภาพด้วยบุคลากรของกิจการ จากลักษณะเฉพาะของบริการที่เรียกว่า “Inseparability” เป็นองค์ประกอบที่สำคัญทั้งในการผลิตบริการและการให้บริการในปัจจุบัน 6) ด้านกระบวนการให้บริการ (Process) หมายถึง การวางระบบและออกแบบให้เป็นขั้นตอนในการให้บริการเพื่อส่งมอบคุณภาพในการให้บริการกับลูกค้าได้รวดเร็วและประทับใจลูกค้า 7) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) หมายถึง การออกแบบวางผังสำนักงาน อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในสำนักงาน โดยพยายามสร้างคุณภาพโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา จันทะ (2564), สมปอง อ่อนคง และปราณี เอี่ยมลออภักดี (2564), ชุตติกาญจน์ ลิ้มสุวรรณ (2566), ดวงกมล ประจักษ์ (2566), สุธิดา ทองศิริ และรินรดา แสงบัว (2567)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

ความหมายของการตัดสินใจซื้อ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่านักวิชาการและนักวิจัย ให้ความหมายของการตัดสินใจซื้อ ไว้หลากหลาย ดังนี้ Kotler (2012) อธิบายถึงการตัดสินใจซื้อไว้ว่า เป็นกระบวนการตัดสินใจที่เกิดขึ้น โดยองค์กรที่มีความต้องการในการซื้อสินค้าและบริการ องค์กรจะระบุประเมิน และเลือกตราสินค้า วรรณาเสียงจักรสาย (2564) ได้สรุปความหมายและหลักการการตัดสินใจซื้อไว้ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคใช้ในการพิจารณาเลือกซื้อสินค้าหรือใช้บริการตามความต้องการของตน โดยมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน สอดคล้องกับ พิจิตรา นวนเกิด (2565) ได้กล่าวไว้ว่า การตัดสินใจซื้อ (Decision Making) คือ ขั้นตอนในการเลือกที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยผู้บริโภคจะทำการตัดสินใจกับทางเลือกต่าง ๆ ของสินค้าและบริการอยู่เสมอตามที่มีผู้ได้ให้ความหมายของการตัดสินใจไว้ข้างต้น ผู้วิจัยกล่าวสรุปได้ว่า การตัดสินใจซื้อหมายถึง กระบวนการที่ผู้บริโภคหรือองค์กรใช้ในการประเมินและเลือกสินค้าหรือบริการจากทางเลือกที่มีอยู่ โดยพิจารณาจากข้อมูลข้อจำกัด และปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และคาดการณ์ผลลัพธ์ของแต่ละทางเลือก เพื่อให้สามารถเลือกทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการหรือเป้าหมายได้มากที่สุด ทั้งนี้ การตัดสินใจซื้อเป็นองค์ประกอบสำคัญของพฤติกรรมผู้บริโภคและมีผลต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจนั้นเป็นกระบวนการที่สามารถประยุกต์ได้หลายบริบท Assael (1998) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคตัดสินใจว่าจะซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการอย่างไร ซึ่งแนวทางที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจนั้น เป็นผลโดยตรงมาจากกลยุทธ์การตลาดของนักการตลาด จากการศึกษากระบวนการตัดสินใจซื้อตามแนวคิดและทฤษฎีจากนักวิชาการหลายท่าน กล่าวสรุปได้ว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อ หมายถึง กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลเพื่อวิเคราะห์ทางเลือกที่ดีที่สุด โดยการตัดสินใจนี้นำไปสู่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยกระบวนการตัดสินใจซื้อโดยในการวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดของ Kotler (2012) ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) การรับรู้ถึงปัญหาหรือความต้องการ (Need Arousal) 2) การค้นหาข้อมูล (Information Search) 3) การประเมินผลทางเลือก (Evaluation of Alternative) 4) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) 5) ความรู้สึกภายหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior) ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยต่อไป

แนวคิดเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต

เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต หมายถึง ผลิตภัณฑ์ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับการประกันชีวิตของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ประกอบไปด้วยผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต 3 ประเภท เปิดจำหน่าย

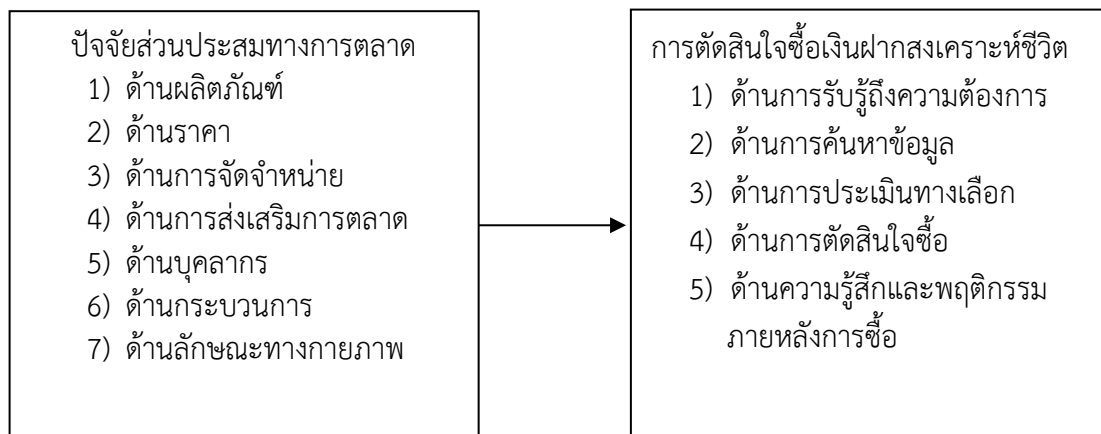
5 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) ประเภทสามัญแบบชั่วระยะเวลา แบบคุ้มครองสินเชื่อ ประกอบไปด้วย ธกส มอประกัน แบบคุ้มครองอุบัติเหตุ ธกส รักคุณ 2) ประเภทสะสมทรัพย์ผลิตภัณฑ์ ธกส เพิ่มรัก และ ธกส HUG (ฮัก) 3) ประเภทกลุ่มแบบตลอดชีวิต ผลิตภัณฑ์ ธกส ทวีรัก 99 สำนักเงินฝากเพื่อสงเคราะห์ชีวิต (งส.) เริ่มดำเนินงานเมื่อปี 2557 ตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 มาตรา 10 (12) แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 7 ได้กำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตการดำเนินงานของธนาคาร ให้เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาภาคการเกษตรของประเทศ ควบคู่ไปกับการสร้างหลักประกันให้กับชีวิตโดยเฉพาะในการดำเนินธุรกิจประกันชีวิตภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง (พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2509) โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ว่า “เป็นองค์กรชั้นนำที่เสริมสร้างหลักประกันชีวิตให้แก่เกษตรกรและครอบครัว” (พาขวัญ กลายสุข และวรรณรพี บานชื่นวิจิตร, 2564) พันธกิจหลัก (Mission) คือ 1) สร้างหลักประกันความมั่นคงทางการเงินภาคครัวเรือนและองค์กรภาคเกษตรเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแก่เกษตรกรและครอบครัวที่มีความเหมาะสมกับรายได้และความสามารถในการออมตามหลักการพึ่งตนเองและสมัครใจ 2) บริหารจัดการเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตให้มีความเป็นมาตรฐานเทียบเคียงธุรกิจประกันชีวิตและให้สามารถแข่งขันได้ 3) เป็นแหล่งเงินทุนระยะยาวและต้นทุนที่เหมาะสมให้กับธนาคารกลยุทธ์การดำเนินงาน การที่กฎหมายให้อำนาจธนาคารดำเนินธุรกิจประกันชีวิตนั้น สะท้อนถึงการตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างหลักประกันความมั่นคงให้แก่เกษตรกรและครอบครัว เนื่องจากอาชีพเกษตรกรมีความเสี่ยงสูงทั้งจากปัจจัยธรรมชาติและความผันผวนทางเศรษฐกิจ การมีประกันชีวิตจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารความเสี่ยงและสร้างความมั่นคงทางการเงิน ธนาคารได้พัฒนาผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิตขึ้น โดยผสมผสานแนวคิดการประกันชีวิตเข้ากับการออมทรัพย์ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะรายได้และความต้องการของเกษตรกร ซึ่งมักมีรายได้ไม่แน่นอนและต้องการผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เข้าใจง่าย มีความยืดหยุ่น และให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยที่สอดคล้องว่าส่วนประสมทางการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ งานวิจัยของ นิชาดา นพรัตน์ และประสพชัย พสุนนท์ (2565) ได้ศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันโควิด-19 ของธนาคารกรุงเทพ จังหวัดปทุมธานี โดยผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุดคือปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาดค่าเฉลี่ย 4.36 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ธนาพันธ์ ทองจุ่น (2565) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อได้ ร้อยละ 73.7 โดยด้านที่ส่งผลมากที่สุด คือด้านผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาพร เกียรติพิริยะ และคณะ (2564) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันชีวิตในปี ค.ศ. 2021 โดยผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.39 และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด คือ 4.60 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ Md Sahabi A. N. et al. (2023) ได้ศึกษาอิทธิพลสำคัญที่ส่งผลต่อการซื้อประกันชีวิตในยะโฮร์โดยผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตของลูกค้าด้านราคา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ ทั้งนี้เขาได้อ้างถึงงานวิจัยของ Levriani & Santos (2021) ว่าตัวแปรสำคัญมักมีตัวแปรด้านราคา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Guan, Yasui & Ghani (2020) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยของลูกค้า ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านราคาของประกันชีวิตมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของลูกค้ามากที่สุด สามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจซื้อได้ 57.5% Bhatia et al. (2021) ได้ทำการวิเคราะห์บทความวิจัยจำนวน 76 เรื่อง ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิต ฤกษ์ฤทธิรณประโยชน์ที่คาดหวัง ถูกนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตมากที่สุด โดยงานวิจัยส่วนใหญ่เน้นการใช้ข้อมูลทุติยภูมิและวิเคราะห์ด้วยวิธีการถดถอย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่เน้นผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตของภาคเอกชนในเขตเมืองหรือพื้นที่เศรษฐกิจหลัก และยังขาดการศึกษาเชิงลึกในบริบทของสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่มุ่งเน้น

เกษตรกรรายย่อยในต่างจังหวัด เช่น ธ.ก.ส. ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะด้านรายได้ ความเสี่ยง และพฤติกรรมทางการเงิน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีส่วนเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเงินเชิงสังคมในบริบทของเกษตรกรไทย โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งยังไม่เคยมีงานวิจัยที่เจาะลึกอย่างเฉพาะเจาะจงมาก่อน

จากการทบทวนวรรณกรรมนำไปสู่กรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ ด้านลักษณะทางกายภาพ มีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุรินทร์

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ลูกค้าที่ถือครองกรมธรรม์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุรินทร์ มีทั้งสิ้น 40,755 ราย (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 ตุลาคม 2567) ทำการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็นของ Taro Yamane (1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 396 ตัวอย่าง โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เนื่องจากประชากรกระจายตัวอยู่ในทุกพื้นที่ในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ดีผู้วิจัยจึงเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยเริ่มจากแบ่งตามเขตการดำเนินงาน 23 สาขา แล้วทำการแบ่งสัดส่วนตามจำนวนประชากรของแต่ละสาขา เพื่อความโปร่งใสยุติธรรมในการคัดเลือกข้อมูล ได้ทำการสุ่มอย่างง่ายจากจำนวนผู้ถือครองกรมธรรม์ทั้งหมดด้วยวิธีตารางเลขสุ่ม ซึ่งกำหนดขึ้นจากคอมพิวเตอร์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด และส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ โดยส่วนที่ 1 เป็นคำตอบแบบให้เลือกตอบ (Check List) ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นคำตอบแบบเลือกตอบ 5 ระดับ (Rating Scale) คือ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด 4 หมายถึง ระดับมาก 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 2 หมายถึง ระดับน้อย และ 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยทำการทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.97 ซึ่งสอดคล้องกับ สุทธิติ ชัดติยะ และวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์ (2554) ที่นำเสนอว่า ค่า IOC มีค่า มากกว่า 0.6 นั้น เป็นระดับความเที่ยงตรงที่ยอมรับได้ และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.910 ซึ่งสอดคล้องกับ สุทธิติ ชัดติยะ และวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์ (2554) ที่ให้แนวคิด ว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ยอมรับได้ต้องมีค่ามากกว่า 0.7

3. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ซึ่งเป็นสถิติที่มี ความเหมาะสมในการศึกษาอิทธิพลของตัวแปร และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ ทดสอบ ความสัมพันธ์ และผลกระทบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งเขียนสมการได้ ดังนี้

$$\text{สมการ } Y = \beta_0 + \beta_1 P_1 + \beta_2 P_2 + \dots + \beta_k P_k + \varepsilon$$

P_i แทน ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระแต่ละตัว
 Y แทน ค่าของตัวแปรตาม
 β_i แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย
 ε แทน ค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างค่า Y และค่า y hat

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้า ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุรินทร์ โดยสรุปผลการศึกษาของงานวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับส่วนประสมทางการตลาดเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุรินทร์ แสดงผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

ระดับส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.27	0.57	มากที่สุด	6
2. ด้านราคา	4.30	0.62	มากที่สุด	5
3. ด้านการจัดจำหน่าย	4.51	0.52	มากที่สุด	2
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.93	0.76	มาก	7
5. ด้านบุคลากร	4.52	0.56	มากที่สุด	1
6. ด้านกระบวนการ	4.33	0.60	มากที่สุด	3
7. ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.32	0.74	มากที่สุด	4
รวม	4.31	0.51	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับส่วนประสมทางการตลาดเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ ด้านบุคลากร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.56) รองลงมาคือ ด้านการจัดจำหน่าย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.52) ด้านกระบวนการ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.60) ด้านลักษณะทางกายภาพ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.32$, S.D.=0.74)

ด้านราคามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.62) ด้านผลิตภัณฑ์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.27, S.D.=0.57) และด้านการส่งเสริมการตลาด มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.93, S.D. = 0.76) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุรินทร์ แสดงผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจซื้อ

ระดับการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ	4.57	0.51	มากที่สุด	1
2. ด้านการค้นหาข้อมูล	4.27	0.71	มากที่สุด	5
3. ด้านการประเมินทางเลือก	4.50	0.53	มากที่สุด	3
4. ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.45	0.56	มากที่สุด	4
5. ด้านความรู้สึกละพฤติกรรมหลังการซื้อ	4.52	0.50	มากที่สุด	2
รวม	4.46	0.48	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต โดยรวมพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ ด้านความรู้สึกละพฤติกรรมหลังการซื้อ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.50) ด้านการประเมินทางเลือก มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.53) ด้านการตัดสินใจซื้อ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = 0.56) และด้านการค้นหาข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.27, S.D. = 0.71) ตามลำดับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุรินทร์ แสดงผลตามตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจซื้อ

Model	ด้านราคา	ด้านผลิตภัณฑ์	ด้านการจัดจำหน่าย	ด้านการส่งเสริมการตลาด	ด้านบุคลากร	ด้านกระบวนการ	ด้านลักษณะทางกายภาพ	การตัดสินใจซื้อ
ด้านผลิตภัณฑ์ (P1)	1	0.611**	0.603**	0.463**	0.562**	0.524**	0.376**	0.661**
ด้านราคา (P2)		1	0.689**	0.501**	0.693**	0.730**	0.576**	0.607**
ด้านการจัดจำหน่าย (P3)			1	0.511**	0.741**	0.733**	0.658**	0.737**
ด้านการส่งเสริมการตลาด (P4)				1	0.433**	0.675**	0.571**	0.538**
ด้านบุคลากร (P5)					1	0.750**	0.581**	0.650**
ด้านกระบวนการ (P6)						1	0.604**	0.601**
ด้านลักษณะทางกายภาพ (P7)							1	0.684**
การตัดสินใจซื้อ (Y)								1

** มีนัยสำคัญที่ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ของส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ ด้านลักษณะทางกายภาพ มีความสัมพันธ์กันในทางบวกต่อการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง โดยความสัมพันธ์สูงสุดระหว่างตัวแปรอิสระคือ ด้านบุคลากร กับด้านกระบวนการ 0.750 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 0.376 ถึง 0.750 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน กับการตัดสินใจซื้อในภาพรวม มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ ด้านการจัดจำหน่าย 0.737 และความสัมพันธ์ต่ำสุดคือ ด้านการส่งเสริมการตลาด 0.538 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.538 ถึง 0.737 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของส่วนประสมทางการตลาด

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (คงที่)	.876	.121		7.230	.000		
ด้านผลิตภัณฑ์ (P1)	.338	.032	.399	10.681	.000	.911	1.956
ด้านราคา (P2)	.246	.035	.259	5.895	.000	.855	1.815
ด้านการจัดจำหน่าย (P3)	.239	.045	.257	5.278	.000	.702	1.315
ด้านการส่งเสริมการตลาด (P4)	.240	.025	.264	5.598	.000	.847	1.235
ด้านบุคลากร (P5)	.100	.041	.116	2.454	.015	.819	1.136
ด้านกระบวนการ (P6)	.178	.044	.196	3.765	.000	.740	1.168
ด้านลักษณะทางกายภาพ (P7)	.229	.026	.353	8.907	.000	.954	1.204
R = 0.851 R ² = 0.724 Adj.R ² = 0.719 SE _{est} = 0.25688 F = 145.044 Sig = .000 ^b							

*ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ 0.719 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.851 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูงระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจซื้อ และสามารถอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจซื้อได้ร้อยละ 72.4 (R Square = 0.724) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของแต่ละตัวแปร พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ (B = .338) มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านราคา (B = .246) การส่งเสริมการตลาด (B = .240) การจัดจำหน่าย (B = .239) ลักษณะทางกายภาพ (B = .229) กระบวนการ (B = .178) และบุคลากร (B = .100) ตามลำดับ สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

$$Y = .876 + .338P_1 + .246P_2 + .239P_3 + .240P_4 + .100P_5 + .178P_6 + .229P_7$$

จากสมการแทนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ (Y) อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ (P₁) ด้านราคา (P₂) ด้านการจัดจำหน่าย (P₃) ด้านการส่งเสริมการตลาด (P₄) ด้านบุคลากร (P₅) ด้านกระบวนการ (P₆) และด้านลักษณะทางกายภาพ (P₇)

การทดสอบค่าสถิติ F ให้ค่า Sig. = 0.000 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ยืนยันว่าสมการพยากรณ์มีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือ ขณะที่ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์อยู่ที่ 0.25688 นอกจากนี้ยังไม่พบปัญหา Multicollinearity เนื่องจากค่า Tolerance ของทุกตัวแปรมีความมากกว่า 0.1 และค่า VIF ต่ำกว่า 10 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กันในระดับที่เป็นปัญหา

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาระดับส่วนประสมทางการตลาดเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ด้านภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบุคลากรได้รับความคิดเห็นสูงสุด ขณะที่ด้านการส่งเสริมการตลาดได้รับความคิดเห็นน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการส่วนประสมทางการตลาดมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้เป็นอย่างดี ซึ่งการบริหารที่เหมาะสมจะสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าและส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร สอดคล้องกับแนวความคิดของ Kotler (2012) ที่กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาดต้องทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้อง เพื่อสร้างคุณค่าสูงสุดให้กับลูกค้าและบรรลุเป้าหมายทางการตลาดขององค์กร และสามารถอธิบายได้ว่าปัจจัยด้านบุคลากรมีบทบาทสำคัญที่สุดในมุมมองของลูกค้า ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการตลาดบริการที่ให้ความสำคัญกับบุคลากรผู้ให้บริการ โดยเฉพาะในธุรกิจที่มีการติดต่อกับลูกค้าโดยตรง (High Contact Service) เช่น ธุรกิจประกันชีวิต และแสดงให้เห็นถึงโอกาสในการพัฒนาและปรับปรุงกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณา ทองคำ (2565) ได้ศึกษาแนวทางการเพิ่มยอดขายลูกค้าผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ประเภท ธกส.เพิ่มรัก 12/10 และ ธกส.ทวีรัก 99 กรณีศึกษา จังหวัดจันทบุรี ผลจากการศึกษาพบว่าระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาระดับการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ด้านภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ถึงความต้องการได้รับความคิดเห็นสูงที่สุด ขณะที่ด้านการค้นหาข้อมูลได้รับความคิดเห็นต่ำที่สุด แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตในระดับสูงมาก สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในความสำคัญของการวางแผนทางการเงินและการสร้างหลักประกันชีวิต โดยประเด็นที่ได้รับการประเมินสูงสุดคือ การขอคำปรึกษาจากผู้มีประสบการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่าลูกค้าให้ความสำคัญกับการหาข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ อาจเป็นเพราะลูกค้าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรและมีข้อจำกัดทางด้านการค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Kotler and Keller (2012) ที่กล่าวว่าการตัดสินใจซื้อเป็นกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอน และแต่ละขั้นตอนมีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยแนวโน้มสังคมปัจจุบันที่ผู้คนให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางการเงินและการวางแผนสำหรับอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิชาดา นพรัตน์ และประสพชัย พสุนนท์ (2565) ได้ศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันโควิด-19 ของธนาคารกรุงเทพ จังหวัดปทุมธานี ผลจากการศึกษาพบว่าการวิเคราะห์ข้อมูลการตัดสินใจเลือกซื้อประกัน โดยภาพรวมมีความสำคัญในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านการรับรู้ถึงความต้องการได้รับความคิดเห็นสูงที่สุด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเงินฝากสงเคราะห์ชีวิต การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาด ผลการศึกษาคือความสัมพันธ์สูงสุดระหว่างด้านบุคลากรกับด้านกระบวนการ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจซื้อในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และความสัมพันธ์ต่ำสุดคือ ด้านการส่งเสริมการตลาด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ร้อยละ 72.4 ($R^2 = 0.724$)

ความสัมพันธ์มีความน่าเชื่อถือทางสถิติ ซึ่งอาจบ่งชี้ได้ว่าหากธนาคารมีบุคลากรที่ดี ก็มีแนวโน้มกระบวนการที่มีคุณภาพตามไปด้วยและอาจบ่งบอกถึงการให้ความสำคัญกับการจัดจำหน่ายอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยกลุ่มลูกค้าอาจไม่คำนึงถึงความสำคัญของการโฆษณาประชาสัมพันธ์หรือโปรโมชั่นต่าง ๆ มากนัก ทั้งนี้เนื่องมาจากผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิตเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่มีความซับซ้อน การตัดสินใจซื้อของลูกค้าจึงเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้านที่ต้องพิจารณาประกอบกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ต้องสะท้อนให้ลูกค้าในตัวผลิตภัณฑ์เพื่อกระตุ้นให้เกิดความต้องการซื้อ ด้านบุคลากรและกระบวนการให้บริการที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความมั่นใจให้กับลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาพันธ์ ทองจุ่น (2565) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดสามารถร่วมกันอธิบายการตัดสินใจซื้อได้ร้อยละ 73.7 โดยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพล วิริยะพงศ์ (2564) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตและการออมของประชากรในเขตภาคกลาง พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับสูง โดยสามารถอธิบายการผันแปรของการตัดสินใจซื้อได้ร้อยละ 71.6

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

ผลการศึกษานำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของธนาคารในบริบทของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน และตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้นในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านผลิตภัณฑ์ ธนาคารควรพิจารณาเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิตเพื่อรองรับความต้องการที่แตกต่างกันของกลุ่มลูกค้า เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีระยะเวลาคุ้มครองและผลตอบแทนที่ยืดหยุ่นมากขึ้น หรือมีตัวเลือกการประกันภัยเพิ่มเติมควบคู่กับเงินฝาก

2) ด้านราคา ควรเพิ่มความยืดหยุ่นของอัตราเบี้ยหรือจำนวนเงินฝากเริ่มต้นให้สอดคล้องกับศักยภาพทางการเงินของลูกค้า โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรรายย่อย ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ของธนาคารในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ธนาคารควรพัฒนาและขยายช่องทางการเข้าถึงลูกค้าในพื้นที่ห่างไกลผ่านการให้บริการในรูปแบบหน่วยบริการเคลื่อนที่ หรือการร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น เพื่อเพิ่มความสะดวกในการใช้บริการและขยายฐานลูกค้า

4) ด้านการส่งเสริมการตลาด ธนาคารควรปรับปรุงกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดให้มีความสร้างสรรค์และน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดแคมเปญส่งเสริมการขาย การมอบสิทธิพิเศษ หรือรางวัลจูงใจสำหรับลูกค้าที่สมัครใช้ผลิตภัณฑ์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและการตัดสินใจซื้อ

5) ด้านบุคลากร ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของพนักงาน โดยเฉพาะด้านความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ และทักษะในการให้คำปรึกษาแก่ลูกค้า เช่น การจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง และการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

6) ด้านกระบวนการ ควรปรับปรุงระบบการให้บริการหลังการขาย เช่น การจัดตั้งระบบแจ้งเตือนการต่ออายุกรมธรรม์แบบอัตโนมัติ เพื่อป้องกันปัญหาการขาดอายุความคุ้มครอง และเพิ่มอัตราการคงอยู่ของกรมธรรม์ในระยะยาว

7) ด้านลักษณะทางกายภาพ ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงภาพลักษณ์ของธนาคาร ทั้งในด้านสถานที่ให้บริการ สื่อประชาสัมพันธ์ และสื่อดิจิทัล ให้มีความทันสมัยและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเพื่อดึงดูดกลุ่มลูกค้ารุ่นใหม่ที่มีพฤติกรรมและความคาดหวังแตกต่างจากลูกค้าเดิม

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการขยายขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษาให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ภาคกลางหรือภาคอื่น ๆ ของประเทศ เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบผลการศึกษาในบริบทที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับบริบทในแต่ละภูมิภาค

2) ควรมีการศึกษาความต้องการและความคาดหวังของลูกค้าอย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้านผลิตภัณฑ์และบริการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน อันจะนำไปสู่การสร้างความพึงพอใจและความภักดีในระยะยาว

3) ควรดำเนินการศึกษาการเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของธนาคารกับผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจากสถาบันการเงินหรือธุรกิจอื่น เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อได้เปรียบและข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์ในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในตลาด

เอกสารอ้างอิง

ชุดิกายุจน์ ลิ้มสุวรรณ. (2566). *ปัจจัยทางการตลาดที่มาผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพส่วนบุคคลในกลุ่มคนอายุ 25-35 ปี*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณิชาดา นพรัตน์ และประสพชัย พสุนนท์. (2565). ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันโควิด-19 ของธนาคารกรุงเทพ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 23(1) 9-21.

ดวงกมล ประจะนัง (2566). ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าผู้ถือกรมธรรม์เงินฝากเพื่อสงเคราะห์ ชีวิตของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6* (ฉบับที่ 1, หน้า 210-218). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ทรงพล วิริยะพงศ์. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตและการออมของประชากรในเขตภาคกลาง*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2567). *แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (ปีบัญชี 2567-2571) และแผนปฏิบัติการประจำปี 2567*. สำนักเงินฝากเพื่อสงเคราะห์ชีวิต.

ธนาพันธ์ ทองจุ่น. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพของผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ธีระวุฒิ มาตรง. (2563). *การศึกษาวิธีการจำเสนอขายและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) การขายกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบดิจิทัลมีเดีย กับ การขายรูปแบบดั้งเดิม*. การค้นคว้าอิสระนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

นุสรา บัญญัติปิยพจน์. (2567). พัฒนาสู่องค์กรกลาง ที่มีความเป็นเลิศ. *วารสารการเงินการธนาคาร*, 42(56), 8-10.

พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 7 พ.ศ. 2550). (2509, 20 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 83 ตอนที่ 62 ฉบับพิเศษ. หน้า 10-30. <https://www.baac.or.th/file-upload/2006-07-28-251-porobo.pdf>

พาขวัญ กลายสุข และวรรณรพี บานชื่นวิจิตร. (2564). การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานด้านเงินฝากสงเคราะห์ชีวิตของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 16* (หน้า 1850-1864). มหาวิทยาลัยรังสิต.

- พิจิตรา นวนเกิด. (2565). การรับรู้สื่อโฆษณาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิต ของผู้บริโภคในเขต กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรัญญา เสี่ยงจักรสาย. (2564). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อ กรมธรรม์ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ของกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วาสนา จันทะ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตชาวไทยเอกชาของลูกค้าธนาคารกรุงไทย จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สภาพร เกียรติพิริยะ, กันหา พงษ์พิงศกร, วิเชียร โสมวิภาต, ไซยา ประดิษฐ์ธรรม และประสิทธิ์ เพยกกลิ่น. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อประกันชีวิตในปี ค.ศ.2021. *วารสารมหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 9(3), 128–139.
- สมปอง อ่อนคง และปราณี เอี่ยมลออภักดี. (2564). การศึกษาส่วนประสมการตลาดบริการเพื่อเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ธ.ก.ส. เพิ่มรัก 2 12/10 กรณีศึกษา: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาท่าสัก จังหวัดอุดรธานี. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 16* (หน้า 799–810). มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สมาคมประกันชีวิตไทย. (2567). *ภาพรวมธุรกิจประกันชีวิตครึ่งปีแรก 2567*. https://www.tlaa.org/page_bx.php?cid=23&eno=1805
- สุธิดา ทองศิริ และรินรดา แสงบัว. (2567). แนวทางการเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์ประกันชีวิต ABC ของสาขาเตาปูน ที่ขายผ่านช่องทางธนาคารออมสิน. *วารสารบริหารธุรกิจและนวัตกรรม มทร. พระนคร*, 3(1), 55–67.
- สุทธิ ชัดติยะ และวิไลลักษณ์ สุจิตตานนท์. (2554). *แบบแผนการวิจัยและสถิติ*. ประยูรวงศ์พรินต์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). คนไทยแห่งอนาคต. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 56(1), 53.
- อรอุมา ทองคำ. (2565). แนวทางการเพิ่มยอดลูกค้าผลิตภัณฑ์เงินฝากสงเคราะห์ชีวิต ประเภท ธกส.เพิ่มรัก 12/10 และ ธกส.ทวีรัก 99 กรณีศึกษา จังหวัดจันทบุรี. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 9(1), 603–620.

References

- Assael, H. (1998). *Consumer behavior and marketing action*. South-Western.
- Bhatia, R., Bhat A. K. & Tikoria K. (2021). Life insurance purchase behaviour: A systematic review and directions for future research. *International Journal of Consumer Studies*, 45(6), 1149–1175. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12681>
- Guan L. P., Yusui D. H. M., & Ghani M. R. A. (2020). Factors influencing customer purchase intention towards insurance products. *International Journal of Business and Management*, 4(5), 70–79.
- Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implementation, and control* (9th ed.). Prentice-Hall.
- Kotler, P. (2012). *Marketing Management* (13th ed.). Englewood Cliff.
- Levrini G. R., & Santos, M. J. (2021). The influence of price on purchase intentions: Comparative study between cognitive, sensory, and neurophysiological experiments. *Behavioral Sciences*, 11(2), Article 16. <https://doi.org/10.3390/bs11020016>
- McCarthy, E. J. (1960). *Basic marketing: A managerial approach*. Richard D. Irwin.

Md Sahabi A. N., Che Hashim H. L., Yaacob T. Z., Hasan M. Z., & Mohd Lazi M. K. A. (2023). Lifeguarding the future: Unveiling the key influences on life insurance intent in Johor. *International Journal of Academic Research in Business & Social Sciences*, 13(12), 692–708. <https://doi.org/10.6007/IJARBS/v13-i12/19877>

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). Harper & Row.

คณะผู้เขียน

สุกัญญา ชานูเขียว

คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
145 หมู่ 15 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000
e-mail: sukanya.cc@rmuti.ac.th

อารยา อังไพบุลย์กิจ

คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
145 หมู่ 15 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000
e-mail: araya.ue@rmuti.ac.th

กมลทิพย์ ปรีชาตินนท์

คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
145 หมู่ 15 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000
e-mail: kamonthip.ma@rmuti.ac.th

ผลการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถ
ด้านการเขียนพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

Effects of Using Board to Practice Writing Skills and Fernald Method to
Thai Consonants Writing Ability Method for Prathomsuksa 3 Students

อภิญญา สุขช่วย^{1*}, ปิยาพัชญ์ นิธิศักรานนท์¹, วิไลวรรณ พรหมสีไหม¹ และธีระ สารุพันธ์²

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี¹

คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี²

Apinya Sookchuay^{1*}, Piyaphat Nithitkakharonon¹, Wilaiwan Promseemai¹,
and Theera Sathuphan²

Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University¹

Faculty of Computer Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University²

Received: October 25, 2024

Revised: July 4, 2025

Accepted: July 8, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทย และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทย กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทย วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัย พบว่า 1) คะแนนความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนพยัญชนะไทยจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ความสามารถในการเขียนพยัญชนะไทย นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กระดานฝึกทักษะเขียนจากวัสดุเหลือใช้ วิธีเฟอร์นาลด์

Abstract

The purposes of this semi-experimental research were to 1) compare the ability of writing Thai alphabet of Prathomsuksa 3 students before and after using board to practice writing skills and Fernald method. 2) study student's satisfaction toward learning by using board to practice writing skills and Fernald method to Thai consonants writing ability method. The target group of the study included 3 Prathomsuksa 3 students who were diagnosed by a doctor with a learning disability and studying in the third grade at school under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 3 in the second semester of 2023 academic year. The research tool was the writing skill test on Thai consonants. Statistical analysis included mean, standard deviation, and t-test. The results of the study were as follows: 1) The ability to write Thai consonants of Prathomsuksa 3 students with learning disabilities after learning through the use of a writing skill board made from recycled materials combined with the Fernald method was significantly higher than before the learning process at the statistical significance level of 0.05. 2) The satisfaction of Prathomsuksa 3 students toward using board to practice writing skills and Fernald method to Thai consonants writing was at the highest level.

Keywords: Thai Consonant Writing Skills, Students With Learning Disabilities, Writing Skills Practice Board, Fernald Method

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) โดยกำหนดให้จัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความต้องการพิเศษด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้นเป็นสำคัญ ซึ่งจากสถิติทั่วโลก พบว่า มีเด็กระดับชั้นประถมศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ หรือ Learning Disorders หรือ Learning Disabilities ประมาณ 5% ถือว่าไม่น้อย ซึ่งประเทศไทยอยู่ในเกณฑ์นี้ด้วย และแม้ในปัจจุบันความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในประเทศไทยจะขยายวงกว้างมากขึ้น แต่สิ่งที่น่ากังวลคือ ยังมีผู้ปกครองและคุณครูจำนวนไม่น้อยเข้าใจผิด และคิดว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่มีปัญหาด้านการอ่าน การเขียน การคำนวณหรืออาจมีพฤติกรรมไม่สนใจและไม่สนใจในการเรียน ทำงานช้าและไม่เสร็จจะเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ส่งผลให้การดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ไม่ไปตามหลักการที่เหมาะสม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้ (กฤษณี ตั้งประเสริฐสุข, 2550) ปัญหาทางการเรียนรู้เป็นความบกพร่องที่ซ่อนเร้น ซึ่งเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้เมื่ออยู่ในชั้นเรียนจะมีลักษณะเหมือนเด็กทั่วไป แต่มักจะพบว่ามี ความยุ่งยากในการเรียนรู้ในบางเรื่อง ซึ่งอาจเกิดจากการทำงานผิดปกติของสมองที่ควบคุมความสามารถในด้านนั้น ๆ เช่น ปัญหาการอ่านสะกดคำ ปัญหาการเขียนหรือปัญหาด้านการคำนวณ โดยนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ส่วนใหญ่มักมีปัญหาในการเขียน เนื่องจากนักเรียนอาจมีข้อจำกัดทางภาษา (ผดุง อารยะวิญญู, 2541) มีปัญหาในการสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ข้อความผ่านการเขียน ซึ่งนักเรียนจำเป็นต้องใช้ทักษะนี้ในการทำงานที่ครอบคลุมหมาย การทำข้อสอบหรือการเขียนเรียงความและงานอื่น ๆ รวมทั้งเด็ก ๆ ต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเคารพสิทธิของผู้อื่น และพัฒนากระบวนการทางสังคมอีกมากมายผ่านการและการเรียนรู้ที่เหมาะสม (Lerner, 2003)

การเขียนเป็นวิธีการสื่อสารที่สำคัญผ่านตัวอักษร ช่วยให้ผู้เขียนถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกและข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน การเขียนยังช่วยพัฒนาความคิด การจัดลำดับความคิดซึ่ง กุลยา ก่อสุวรรณ และยุวดี วิริยางกูร (2562) ได้กล่าวว่า ในนักเรียนปกติการเรียนรู้ภาษาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยประสบการณ์และผ่านขั้นตอนของระบบการสื่อ

ความหมายที่ค่อนข้างซับซ้อน โดยระบบนี้จะเริ่มต้นที่สมอง โดยส่งสัญญาณในลักษณะของคลื่นเสียงออกไปยังผู้รับ เมื่อสัญญาณเสียงกระทบหูของผู้รับจึงจะเดินทางเข้าไปยังหูชั้นในผ่านเข้าไปยังเส้นประสาทและสมอง เพื่อแปลความหมายของเสียงที่ได้ยิน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และเมื่อการทำงานผิดปกติของสมองที่ควบคุมความสามารถในด้านเขียนของนักเรียนที่มีความบกพร่องจึงส่งผลกระทบต่อการศึกษา และการพัฒนาทางภาษาของนักเรียน โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาตอนต้น การสอนเขียนพยัญชนะไทยของนักเรียนทั่วไปจะมีความชัดเจนในระดับประถมศึกษาตามที่หลักสูตรแกนกลางจะกำหนดเนื้อหาไว้ในสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ตอนต้น โดยมีรายละเอียดของวิชาภาษาไทยอยู่ในเรื่องของการคัดลายมือด้วยตัวบรรจงเต็มบรรทัด ซึ่งเนื้อหาในระดับนี้กำหนดให้นักเรียนทุกคนต้องเรียนรู้คือ พยัญชนะไทย 44 ตัว โดยการเรียนรู้ในขั้นพื้นฐานเริ่มจากการจดจำพยัญชนะการอ่านและต่อมาก็คือการเขียนพยัญชนะให้ได้ (กองเทพ เคลือบพณิชกุล, 2542) แต่ด้วยพยัญชนะไทยทั้ง 44 ตัวนั้นมีลักษณะเฉพาะ มีความยากง่ายในการเขียนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า เด็กนักเรียนจำนวนมากประสบปัญหาในการเขียนพยัญชนะไทยได้ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะพยัญชนะที่มีลักษณะเฉพาะหรือมีความซับซ้อนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้อาจประสบปัญหาในการเขียนพยัญชนะไทยได้มากกว่านักเรียนทั่วไป เนื่องจากความบกพร่องทางสติปัญญา และทักษะการเรียนรู้ที่จำกัด จึงจำเป็นต้องมีอุปกรณ์ เครื่องมือหรือสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม เพื่อช่วยแก้ไขและพัฒนาความสามารถด้านการเขียนให้กับนักเรียนกลุ่มนี้

การใช้กระดานฝึกการเขียนจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านการเขียนพยัญชนะไทยให้มีทิศทางถูกต้อง และนักเรียนได้จดจำพยัญชนะไทยจากการใช้ประสาทสัมผัสหลายด้านในการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยสร้างจากวัสดุเหลือใช้ที่นำมาประยุกต์ให้เป็นสื่อการสอน เพื่อลดจำนวนปริมาณขยะ และเป็นการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์ตามแนวคิดปลอดขยะ (Zero Waste) เฟอ์นาลด์เป็นวิธีการสอนที่เน้นการใช้ประสาทสัมผัสการรับรู้ด้านสายตา ด้านการได้ยิน ด้านการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่าง ๆ รวมถึงด้านการรับการสัมผัสที่อยู่บริเวณผิวหนัง โดยขั้นตอนการสอนของวิธีเฟอ์นาลด์มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งหมด จนกระทั่งนักเรียนสามารถเขียนได้อย่างถูกต้อง (Bos & Vaughn, 2002) สอดคล้องกับความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการที่เจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา (กุลิสรา จิตรชนวนิช, 2562)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะพัฒนาความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทยของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียน โดยใช้กระดานฝึกทักษะเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอ์นาลด์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยพัฒนาความสามารถด้านการเขียนของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และมีประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ นักเรียนปกติทั่วไป นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่น และผู้ที่มีปัญหาในการเขียนพยัญชนะไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอ์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทย
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอ์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมาย ประเภทและลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยในวงการศึกษามาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Learning Disabilities” ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่อง (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2555) ได้ให้ความหมายของความบกพร่องทางการเรียนรู้ว่า หมายถึง ความบกพร่องในกระบวนการทางจิตวิทยาขั้นพื้นฐานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่านั้นที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจภาษา หรือเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน ซึ่งแสดงออกมาทางความสามารถที่ไม่สมบูรณ์ในการฟัง การคิด การพูด การอ่าน การเขียน การสะกดคำหรือการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ นอกจากนี้แล้วยังระบุต่อไปด้วยว่า ความบกพร่องทางการเรียนรู้ยังครอบคลุมสภาพต่าง ๆ เช่น ความบกพร่องในการรับรู้ภาวะที่สมองถูกกระทบกระเทือนเพียงเล็กน้อย ภาวะความบกพร่องในการอ่าน และความบกพร่องในการเข้าใจ นอกจากนี้แล้วบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้จะต้องมีสติปัญญาอยู่ในระดับปกติหรือสูงกว่าปกติ สอดคล้องกับ ดารณี ศักดิ์ศิริผล (2555) ให้ความหมายของเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ว่า โรคทางระบบประสาทพัฒนาการที่เด็กมีปัญหาการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากการทำงานผิดปกติของสมองที่ควบคุมความสามารถในด้านนั้น โดยความบกพร่องทางการเรียนรู้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทดังนี้ (สถาบันราชานุกูล, 2555)

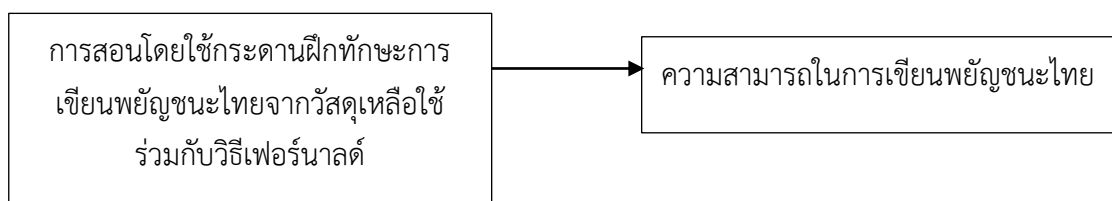
1. ความบกพร่องทางการอ่าน (Dyslexia) คือ เด็กจะไม่สามารถจำแนกตัวอักษรที่คล้ายกันได้ ในขณะที่อ่าน ซึ่งเกิดจากการทำงานของสมองที่เกี่ยวข้องกับการมองเห็น (Visual Processing) ผิดปกติ ทำให้ความสามารถในการจำแนกเสียงที่คล้ายคลึงกัน (Phonological Awareness) ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2. ความบกพร่องทางการเขียน (Dysgraphia) คือ เด็กที่มีความยากลำบากในการเขียน เขียนไม่ได้ สะกดคำผิด แบ่งแยกวรรคผิด เขียนแล้วคนอื่นอ่านไม่รู้เรื่อง รวมถึงความบกพร่องของลายมือ

3. ความบกพร่องทางการคำนวณ (Dyscalculia) คือ เป็นความบกพร่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางด้านการคำนวณ ได้แก่ การจดจำตัวเลข และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดปริมาณ ระยะทาง เวลา และหน่วยของเงินตรา มีความลำบากในการตีโจทย์ปัญหาหรืออ่านตัวเลขหลายตัว ไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้

วิธีเฟอร์นาลด์เป็นวิธีการสอนที่เน้นการใช้ประสาทสัมผัสหลายด้าน ได้แก่ การรับรู้ ทางด้านสายตา การรับรู้ทางด้านการได้ยิน ด้านการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่าง ๆ ประสาทสัมผัสซึ่งอยู่บริเวณผิวหนัง รับความรู้สึกต่อการสัมผัส แรงกด ลักษณะพื้นผิว และการเคลื่อนไหว เป็นที่มาของเทคนิค VAKT โดย V-Visual คือ การมองเห็น A-Auditory คือ การได้ยิน K- Kinesthetic คือ การเคลื่อนไหว T-Tactile คือ การสัมผัส กระบวนการเรียนการสอนของ VAKT มีดังนี้ 1) การเขียนพยัญชนะไทยพร้อมออกเสียง ชื่อพยัญชนะตัวนั้น 2) การใช้นิ้วลากไปตามตัวพยัญชนะ และ 3) การเขียนพยัญชนะในฝ่ามือหรือในอากาศโดยไม่มีแบบ (Bos & Vaughn, 2002) โดยสรุปแล้วการเรียนรู้ของเฟอร์นาลด์เป็นการใช้ประสบการณ์ด้านภาษาและการลากเส้น (การเคลื่อนไหว) และประสาทสัมผัส 4 ด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

หลังการทดลองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้วิธีเฟอร์นาลด์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทยสูงกว่าก่อนการทดลอง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายดังนี้

1. ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 175 คน

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 คน ประกอบด้วย นักเรียนชาย 2 คน นักเรียนหญิง 1 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี, 2566) ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ดังนี้

1.1 ผลการสอบข้อเขียนวิชาภาษาไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 อยู่ในระดับต่ำ

1.2 ผลของพฤติกรรมการเรียนรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน อยู่ในระดับต่ำ

1.3 ผลการประเมินความสามารถทางการเขียนพยัญชนะไทย จากผลการประเมิน พบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนคนที่ 1 เขียนพยัญชนะ ค ต ข ฎ ฏ ฌ ญ ฐ และ ฟ ไม่ได้ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนคนที่ 2 เขียนพยัญชนะ ข ฎ ฏ ฌ ญ ฐ และ ฟ ไม่ได้ และนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนคนที่ 3 เขียนพยัญชนะ ก ฌ ฎ ฏ ฌ ญ ฐ และ ฌ ไม่ได้

1.4 ผู้ปกครองอนุญาตและยินดีให้เข้าร่วมกิจกรรม

2. เนื้อหา ประกอบด้วย ทักษะการเขียนพยัญชนะไทย กระดานฝึกทักษะการเขียนพยัญชนะไทย ความบกพร่องทางการเรียนรู้ และวิธีเฟอร์นาลด์

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1) ตัวแปรต้น คือ วิธีเฟอร์นาลด์

2) ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการเขียนพยัญชนะไทย

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยคือ การวิจัยนี้ใช้ระยะเวลารวม 11 สัปดาห์ โดยแบ่งเป็นก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์ การทดลอง 9 สัปดาห์ และหลังการทดลอง 1 สัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

(1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเขียนพยานุชนะไทย กระดานฝึกทักษะการเขียนพยานุชนะไทย ความบกพร่องทางการเรียนรู้ และวิธีเฟอร์นาลด์ จากนั้นจึงดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ กระดานฝึกทักษะการเขียนพยานุชนะไทยสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ตามโครงสร้างเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

(2) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้การใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่อง การเขียนพยานุชนะไทย 44 ตัว จำนวน 3 หน่วย หน่วยละ 3 แผน ประกอบด้วย การสอนเขียน พยานุชนะไทย รวมทั้งหมด 9 แผน แผนละ 2 คาบ คาบละ 60 นาที ใช้เวลาการสอนในคาบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สอนทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ รวม 16 คาบ และสร้างกระดานฝึกทักษะการเขียนพยานุชนะไทยจากวัสดุเหลือใช้ จัดทำขึ้นจำนวน 11 ชุด

1.2 การตรวจสอบคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

(1) นำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ ด้านภาษาไทย และด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 3 ท่าน โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item – Objective Congruence) รวมมีค่า IOC เท่ากับ 0.87

(2) นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 คน จากนั้นนำผลการทดลองใช้มาปรับแก้ไข

(3) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการทดลองกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

2. แบบวัดความสามารถด้านการเขียนพยานุชนะไทย

2.1 แบบวัดความสามารถด้านการเขียนพยานุชนะไทยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

(1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบวัดความสามารถด้านการเขียนพยานุชนะไทย ทักษะการเขียนพยานุชนะไทย ศึกษาการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด และแนวทางการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของแบบทดสอบที่มีลักษณะเป็นแบบปรนัยเลือกตอบ การวิเคราะห์ข้อสอบและการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของแบบทดสอบ

(2) สร้างแบบวัดความสามารถด้านการเขียนพยานุชนะไทย โดยมีลักษณะเป็นแบบทดสอบ 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 44 ข้อ และตอนที่ 2 แบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ ซึ่งตอนที่ 1 แบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ผู้เรียนแต่ละคนจะต้องเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวตามลักษณะของข้อคำถาม โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ถ้าตอบถูก ให้ข้อละ 1 คะแนน

ถ้าตอบผิดหรือไม่ตอบ ให้ข้อละ 0 คะแนน

2.2 การตรวจสอบคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Index Objective Congruence: IOC) พบว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีค่า IOC รวมทั้งฉบับอยู่ที่ 0.92 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ค่าความเชื่อมั่นมีค่าความยากง่ายรายข้อเท่ากับ 0.20-0.80 ค่าอำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.20-0.62 และค่าอำนาจจำแนกรายตัวลวงมีค่ามากกว่า 0 ขึ้นไปทุกตัวเลือกทั้ง 44 ข้อ และคุณภาพแบบทดสอบรายฉบับ ปรากฏว่ามีค่าความยากง่ายเฉลี่ยเท่ากับ 0.51 ค่าอำนาจจำแนกเฉลี่ยเท่ากับ 0.54 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทย จำนวน 25 ข้อ ใน 5 ด้าน คือ ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล โดยแบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ คือ 5 หมายถึง นักเรียนพึงพอใจมากที่สุด 4 หมายถึง นักเรียนพึงพอใจมาก 3 หมายถึง นักเรียนพึงพอใจปานกลาง 2 หมายถึง นักเรียนพึงพอใจน้อย และ 1 หมายถึง นักเรียนพึงพอใจน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงจุดประสงค์และบทบาทหน้าที่ของนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรม
2. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) โดยนำแบบวัดความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทยก่อนเรียนมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 คน ให้อายุในการทำแบบวัด 60 นาที และบันทึกผล

3. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ จำนวน 9 แผน แผนละ 2 คาบ คาบละ 60 นาที โดยใช้ระยะเวลาในการสอน 8 สัปดาห์

4. ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-Test) ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกันกับแบบวัดความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทยก่อนเรียน จากนั้นตรวจให้คะแนนเพื่อนำไปหาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนโดยการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทย นำคะแนนที่เก็บรวบรวมได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

5. ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทย จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยแปลความหมายระดับความพึงพอใจ

6. สรุปและอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. การเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนโดยการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทย โดยใช้สูตรการหาค่า t-test แบบ Dependent Samples (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทย (โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.))

ผลการศึกษา

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนพยานุชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยานุชนะไทย มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนพยานุชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยานุชนะไทย

การสอนโดยใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนพยานุชนะไทยจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	3	0.64	0.89	2.17*	0.00
หลังเรียน	3	3.87	0.41		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถด้านการเขียนพยานุชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ มีค่าเท่ากับ 3.87 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียน ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.64 ค่าทดสอบ (t-test) มีค่าเท่ากับ 2.17 ($p=0.00$) ซึ่งแสดงว่า ความสามารถด้านการเขียนพยานุชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ สูงกว่าก่อนเรียนโดยใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยานุชนะไทย รายละเอียดดังแสดงในตาราง 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนพยานุชนะไทย โดยรวมและรายด้าน

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		แปลความ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านครูผู้สอน	4.87	0.43	มากที่สุด
2	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.71	0.61	มากที่สุด
3	ด้านสื่อการสอน	4.63	0.98	มากที่สุด
4	ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.67	0.54	มากที่สุด
5	ด้านการวัดและประเมินผล	4.76	0.58	มากที่สุด
รวม		4.73	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนพยัญชนะไทยจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.36 โดยเมื่อผู้วิจัยพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนพยัญชนะไทยจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังต่อไปนี้ ลำดับที่ 1 ด้านครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.43 ลำดับที่ 2 ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 ลำดับที่ 3 ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 ลำดับที่ 3 ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 และลำดับที่ 5 ด้านสื่อการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.98 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยข้อที่ 1 พบว่า คะแนนความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ สูงกว่าก่อนเรียนโดยการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการใช้หลักการบูรณาการของวิธีเฟอร์นาลด์ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ ทั้งการมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส และการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่าง ๆ โดยผู้สอนมีการใช้กระบวนการฝึกเขียนที่เป็นขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้สอนเขียนพยัญชนะตัวที่ต้องการด้วยขนาดตัวโต ๆ ในกระดาน 2) ผู้สอนให้นักเรียนเอามือลากไปตามตัวอักษร ระหว่างที่ลากไปนี้ให้ผู้สอนออกเสียงและนักเรียนออกเสียงตาม เช่น พยัญชนะ ข 3) เมื่อนักเรียนเริ่มต้นลาก โดยเริ่มที่การม้วนหัว เช่น พยัญชนะ ข ครูออกเสียง ข และนักเรียนออกเสียง ข ตามเมื่อลากไปช่วงกำลังเป็นตัวช่วงกลางครูออกเสียง ข และนักเรียนออกเสียง ข ตามอีกครั้งและเมื่อนักเรียนลากมาถึงช่วงสุดท้ายของ ข ให้ผู้สอนออกเสียง ข และนักเรียนออกเสียง ข ตามอีกครั้งเป็นครั้งสุดท้าย และผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับ เพื่อให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนสามารถเขียนพยัญชนะไทยได้อย่างถูกต้องตามหลักการเขียนของภาษาไทย และมีการเรียนรู้ในการประสานงานของประสาทสัมผัสระหว่างนิ้วมือ สายตา และการสัมผัสทิศทางในกระดานฝึกทักษะการเขียนพยัญชนะไทยจากวัสดุเหลือใช้ สอดคล้องกับเบญจพร ปัญญา (2541) ที่ได้กล่าวว่า การสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ต้องสอนทีละขั้นตอน แต่ละขั้นตอนต้องต่อเนื่องกันและต้องทำซ้ำ ๆ ฝึกบ่อย ๆ การที่ผู้เรียนได้ฝึกหัด ฝึกเขียน หรือกระทำการบ่อย ๆ ย่อมจะทำให้เกิดความถูกต้อง สอดคล้องกับการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเขียน ที่จำเป็นต้องฝึกฝนการรู้จักคำหรือพยัญชนะโดยผ่านระบบประสาทสัมผัสหลาย ๆ ทาง ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสัมผัสด้วยนิ้วมือโดยการลากเส้นตาม ตัวอักษรหรือรอยประ เพื่อให้นักเรียนรู้จักพยัญชนะหรือคำ เพิ่มเติม การสร้างกระดานฝึกทักษะการเขียนพยัญชนะไทยจากวัสดุเหลือใช้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างกระดานฝึกทักษะการเขียนพยัญชนะไทยจากวัสดุเหลือใช้ตามทฤษฎี หลักการอย่างเป็นระบบ โดยมีการศึกษาและวิเคราะห์หลักพัฒนาการของเด็กระดับประถมศึกษา ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล จำนวน 11 ชุด โดยแต่ละชุดจะประกอบด้วยพยัญชนะที่นักเรียนกลุ่มเป้าหมายยังบกพร่องในการเขียน และเป็นพยัญชนะที่มีความลำบากในการเขียน ได้แก่ ค ต ภ ถ ข ฎ ฏ ฌ ญ ฐ และ พ ซึ่งแต่ละกระดานจะเริ่มจากพยัญชนะง่ายไปยาก สอดคล้องกับความคิดของ อาลัย พะสุนนท์ (2559) ที่กล่าวว่าลักษณะของแบบฝึกที่ได้นั้นจะต้องดึงดูดความสนใจและสมาธิของผู้เรียน เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกเฉพาะอย่างและใช้ภาษาเหมาะสมกับวัย ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดีและสามารถเขียนพยัญชนะไทยได้ดีขึ้น เป็นไปตามกระบวนการเรียนรู้ที่ดีตามทฤษฎีของ Dollard and Miller (1982) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ที่ดีต้องประกอบไปด้วยสิ่งต่อไปนี้ นั่นคือ แรงขับ สิ่งเร้า การตอบสนอง และการเสริมแรง

ดังนั้น ที่นักเรียนมีพัฒนาการความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทย หลังเรียนโดยใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ จึงอาจมาจากการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้สอนมีการปรับระดับการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน และการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ เป็นวิธีที่ช่วยให้นักเรียนที่มีปัญหาการเรียนรู้สามารถจดจำตัวอักษรและคำได้ดีขึ้น ผ่านการมองเห็นและการทำซ้ำ ซึ่งขั้นตอนในการทำกิจกรรมมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ดู ฟัง สัมผัส และเคลื่อนไหว จนกระทั่งนักเรียนสามารถเขียนได้อย่างถูกต้อง

2. จากผลการวิจัยข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนพยัญชนะไทยจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมโดยใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนพยัญชนะไทยจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์ พบว่า ระหว่างเรียนนักเรียนมีความสนุกสนาน รู้สึกตื่นเต้น เพราะกระดานฝึกทักษะการเขียนมีสีสันที่สวยงาม และมีภาพประกอบที่เหมาะสมกับเด็ก อันถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียน โดยในการทำกิจกรรมผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ คอยช่วยเหลือ ชี้แนะให้คำแนะนำเวลาที่นักเรียนต้องการ ซึ่งไม่มีการตัดสินความคิดของนักเรียนว่าผิดหรือถูก ถ้านักเรียนทำกิจกรรมได้ดีจะได้รับคำชมเชย ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในการเขียนมากขึ้น กล่าวตอบคำถาม และแสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับ ผดุง อารยะวิญญู (2541) ได้กล่าวไว้ว่า หลักการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ การสื่อสารกับนักเรียนควรชัดเจน กระชับ ครูต้องมั่นใจว่านักเรียนเข้าใจ และมีการวางแผนการสอนที่ละเอียด ซึ่งในแต่ละขั้นตอนครูจะต้องเข้าไปช่วยเพื่อให้เด็กทำได้ และสอดคล้องกับ ถิรนนท์ ปานศุภวัชร และอุบลวรรณ ส่งเสริม (2566) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น เมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้กระดานฝึกทักษะการเขียนพยัญชนะไทยจากวัสดุเหลือใช้ร่วมกับวิธีเฟอร์นาลด์รายด้านพบว่า ด้านที่มากที่สุดลำดับที่ 1 คือ ด้านครูผู้สอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนได้มีการสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกับผู้เรียน การแต่งกายสุภาพ การพูดจาไพเราะ และมีอารมณ์ขันเพื่อให้นักเรียนมีความผ่อนคลาย มีความสุข อารมณ์ดี มีความพร้อมในการเรียนรู้ เกิดความตั้งใจ มีความกระตือรือร้นกับการเรียนในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ จิรัชญา อุ่นอกพันธ์ พงษ์เอก สุขใส และอังคณา อ่อนธานี (2561) ที่ได้กล่าวว่า หากนักเรียนมีความสุขในการเรียนจะนำไปสู่ความตั้งใจและเจตคติที่ดีต่อการเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ จากประสิทธิภาพของวิธีเฟอร์นาลด์ ครูควรใช้กระบวนการตามลำดับขั้นของวิธีเฟอร์นาลด์ คือ การดู ฟัง สัมผัส และเคลื่อนไหว ซ้ำหลายครั้ง ซึ่งเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนรู้หรือมีพัฒนาการช้ากว่ากลุ่มปกติ หากนักเรียนเกิดความรู้สึกท้อแท้หรือหมดกำลังใจในการฝึกเขียน ครูควรแสดงความเข้าใจในความรู้สึกของนักเรียน ด้วยการใช้ถ้อยคำที่สุภาพ ไพเราะและให้กำลังใจอยู่เสมอ ควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้ผ่อนคลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ พร้อมทั้งให้คำชมเชยเมื่อนักเรียนแสดงความพยายามหรือสามารถพัฒนาตนเองได้ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและแรงจูงใจภายใน ทำให้นักเรียนเกิดความกล้าและตั้งใจเรียนรู้ต่อไปอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาขยายผลในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่น นักเรียนระดับชั้นอื่น หรือโรงเรียนในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนในชนบท รวมทั้งควรศึกษาผลในระยะยาวเพื่อดูว่าการใช้กระดานฝึกทักษะและวิธีเฟอร์นาลด์จะยังคงส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเขียนพยัญชนะไทยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤษณี ตั้งประเสริฐสุข. (2550). ลักษณะการรับรู้ การเข้าใจและการใช้ภาษาของเด็กพิเศษ: การศึกษาเชิงภาษาศาสตร์ จิตวิทยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กองทัพ เคลือบพนิกุล. (2542). การใช้ภาษาไทย. โอเดียนสโตร์.
- กุลยา ก่อสุวรรณ, และยุติ วิริยางกูร. (2562). เด็กออทิสติก...สอนไม่ยาก หากเข้าใจ. ลีโอมิเดียดีไซน์.
- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2562). การจัดการเรียนรู้. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรัชญา อุ่นอกพันธ์, พงษ์เอก สุขใส, และอังคณา อ่อนธานี. (2561). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษและความสุขในการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(3), 35–49.
- ดารณี ศักดิ์ศิริผล. (2555). ชุดฝึกอบรมการศึกษาพิเศษ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถิรนนท์ ปานศุภวัชร และอุบลวรรณ ส่งเสริม. (2567). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่าน. วารสาร Silpakorn University e-Journal (Social Sciences, Humanities, and Arts), 44(2), 12–25.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. สุวีริยาสาส์น.
- เบญจพร ปัญญา. (2543). คู่มือช่วยเหลือเด็กบกพร่องด้านการเรียนรู้. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2541). การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (พิมพ์ครั้งที่ 3). พี.เอ.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2561). เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณีนุชา สุราษ. (2558). การวัดและประเมินผลการศึกษา. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2555). ความบกพร่องทางการเรียนรู้หรือแอลดี: ปัญหาทางการเรียนรู้ที่แก้ไขได้. วัฒนาพานิช.
- สถาบันราชานุกูล. (2555). เด็กเรียนรู้ช้า คู่มือสำหรับครู. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี.
- อาลัย พะสุนนท์. (2559). การพัฒนาแบบฝึกการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

References

- Bos, C. S., & Vaughn, S. (2002). *Strategies for teaching students with learning and behavior problems* (5th ed.). Allyn & Bacon.
- Dollard, J., & Miller, N.E. (1982). *Personality and psychotherapy*. McGraw Hill.
- Lerner, J. (2003). *Learning disabilities: Theories, diagnosis, and teaching practices*. Houghton Mifflin Company.

คณะผู้เขียน

อภิญญา สุขช่วย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 34000

e-mail: apinya.s@ubru.ac.th

ปิยาพัชญ์ นิธิศักรานนท์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 34000

e-mail: piyaphat.n@ubru.ac.th

วิไลวรรณ พรหมสีใหม่

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 34000

e-mail: wilaiwan.p@ubru.ac.th

ธีระ สารุพันธ์

คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 34000

e-mail: theera.s@ubru.ac.th

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก
ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา
Factors Affecting the Knowledge Transfer Efficiency of Catalog Librarians
in Academic Libraries

อิสริยา หมีเงิน^{1*} และอัญญิฐา ดิษฐานนท์²
หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์¹
วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Itsaya Meengern^{1*}, and Anyanitha Distanont²
Thammasat University Library¹
College of Innovation, Thammasat University²

Received: April 29, 2025

Revised: July 17, 2025

Accepted: July 21, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ บรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จาก 44 แห่ง จำนวน 110 คน ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ลักษณะคำถามปลายปิดเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผ่านการทดสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของทุกข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ของชุดแบบสอบถามเท่ากับ 0.988 จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ และนำมาวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง โดยพิจารณาค่า p-value ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.001 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก คือ ปัจจัยการถ่ายโอนความรู้ในอัตราร้อยละ 74 ($R^2 = 0.74$) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ เรียงตามค่าน้ำหนัก ได้แก่ องค์การ (0.849) กระบวนการ (0.834) ความสัมพันธ์ (0.808) และคน (0.775) ส่วนปัจจัยสมรรถนะของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกไม่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ แต่ส่งผลทางอ้อมผ่านปัจจัยการถ่ายโอนความรู้ในอัตราร้อยละ 65 ($R^2 = 0.65$) สมรรถนะดังกล่าวประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ เรียงตามค่าน้ำหนัก ได้แก่ ทักษะ (0.937) ความรู้ (0.874) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (0.787)

คำสำคัญ: การถ่ายโอนความรู้ สมรรถนะ บรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

Abstract

This quantitative research aimed to investigate factors affecting the efficiency of knowledge transfer by catalog librarians in academic libraries. A purposive sample of 110 catalog librarians from 44 academic libraries participated. Data was collected by online questionnaire with closed-ended questions, which was tested for content validity and reliability. All items demonstrated content validity (IOC) values ranging from 0.67 to 1.00, and the reliability coefficient measured by Cronbach's alpha was 0.988. Data was analyzed by exploratory factor analysis (EFA) followed by structural equation modeling (SEM). Statistical significance was evaluated based on p-values at the significance levels of 0.001. Results showed that knowledge transfer factors directly affected knowledge transfer efficiency of catalog librarians, explaining 74% of variance ($R^2 = 0.74$). This construct comprised four components ranked by factor loadings: organization (0.849); process (0.834); relationship (0.808); and people (0.775). Competency factors had no direct effects on knowledge transfer efficiency but showed significant indirect effects through knowledge transfer factors, accounting for 65% of variance ($R^2 = 0.65$). The competency construct consisted of three components ranked by factor loadings: skills (0.937); knowledge (0.874); and traits (0.787).

Keywords: Knowledge Transfer, Competency, Catalog Librarian, Academic Library

บทนำ

งานจัดการทรัพยากรสารสนเทศ หรืองานวิเคราะห์และลงรายการทรัพยากรสารสนเทศ เป็นหนึ่งในหน่วยงานหลักของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษา คณาจารย์ บุคลากร และประชาชนทั่วไป โดยกระบวนการทำงานเริ่มตั้งแต่การนำเข้าข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศสู่ระบบฐานข้อมูลห้องสมุด วิเคราะห์หัวเรื่อง จัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศ ตามมาตรฐาน พร้อมกำหนดหลักเกณฑ์การลงรายการให้เป็นรูปแบบเดียวกัน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ จัดการทรัพยากรสารสนเทศ และอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังอำนวยความสะดวกในการแบ่งปันข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ ระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาด้วย ซึ่งบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก (Catalog Librarian) เป็นผู้รับผิดชอบดูแลกระบวนการดังกล่าว

สภาพแวดล้อมที่ผันผวนในปัจจุบันอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อวิชาชีพบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกในหลายด้าน เช่น พฤติกรรมผู้ใช้โดยเฉพาะกลุ่มมิลเลนเนียลที่นิยมบริโภคทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบออนไลน์ และต้องการพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมสร้างสรรค์หรือรองรับอุปกรณ์ไอที ส่งผลให้การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์ลดลง (เสาวภา หลิมวิจิตร, 2565) ขณะเดียวกัน ภาวะเศรษฐกิจถดถอยยังส่งผลให้งบประมาณห้องสมุดลดลง กระทบการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศใหม่และการต่ออายุสมาชิกทรัพยากรสารสนเทศ ต่าง ๆ รวมถึงข้อจำกัดในการพัฒนาทักษะบรรณารักษ์เพื่อนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ (Tella et al., 2023) นอกจากนี้ การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีพลิกผัน (Disruptive Technology) โดยเฉพาะ AI สามารถเข้ามาเป็นตัวช่วยในการทำวิจัย จัดทำรายงาน หรือสนับสนุนการเรียนการสอนแทนการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด ผู้ใช้สามารถค้นหาหรือขอคำตอบได้ด้วยตนเอง (Matatiele & Mugwisi, 2023) รวมถึงมีความเป็นไปได้ในการนำ AI มาใช้วิเคราะห์และลงรายการแทนบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกในอนาคต จากผลการสำรวจการจัดการความเสี่ยงงานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 โดยคณะทำงานฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พบว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นปัจจัยเสี่ยงภายนอกที่ส่งผลกระทบสูงสุด เพราะทำให้ต้องปรับปรุงกระบวนการใหม่

อยู่เสมอ ขณะเดียวกัน ด้านบุคลากรเป็นความเสี่ยงภายในอันดับสอง บรรณารักษ์แค็ตตาล็อกจำเป็นต้องพัฒนาทักษะที่หลากหลายมากกว่าด้านงานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ เพียงอย่างเดียว ปัญหาการเกษียณอายุราชการยังทำให้ขาดผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์สูง และการโยกย้าย หรือนโยบายลดจำนวนผู้ปฏิบัติงานยังซ้ำเติมปัญหาขาดแคลน บรรณารักษ์แค็ตตาล็อกที่มีความชำนาญเฉพาะ จึงทำให้การพัฒนาคุณภาพงานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ และการต่อยอดสร้างบริการใหม่ทำได้ยากขึ้น หนึ่งในวิธีควบคุมความเสี่ยงดังกล่าวคือการวางแผนถ่ายทอดงาน (Succession Planning) เพื่อสร้างบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกที่มีทักษะความชำนาญอย่างต่อเนื่อง

จากประเด็นข้างต้น ความอยู่รอดของวิชาชีพบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกและห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวตามแนวคิด “องค์กรแห่งความยั่งยืน” (Sustainable Organization) หมายถึงความสามารถขององค์กรในการปรับตัวผ่านกระบวนการพัฒนาและบูรณาการตนเอง เพื่อให้อยู่รอดผ่านพ้นวิกฤตและเติบโตอย่างต่อเนื่อง (อนุพัทธ์ พูลสวัสดิ์ และคณะ, 2563) มีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าความยั่งยืนขององค์กรสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกระบวนการถ่ายโอนความรู้ (Kordab et al., 2020) เนื่องจากการพัฒนาความรู้ ทักษะ และการต่อยอดสู่ความเป็นผู้เชี่ยวชาญ ถือเป็นการสร้างมูลค่าและกลยุทธ์ให้แก่องค์กร การวางรากฐานให้องค์กรกลายเป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้” ผ่านการถ่ายโอนความรู้จะช่วยให้บุคลากรสามารถเปลี่ยนสารสนเทศในองค์กรสู่การเป็นองค์ความรู้ ต่อยอดสู่ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมภายใน (AlQershi et al., 2023) โดยเฉพาะในมิติของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก การถ่ายโอนความรู้ (Knowledge Transfer) นับเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ตามแนวคิด Tuna Model เน้นการถ่ายโอน ถ่ายทอด หรือแบ่งปันความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์จากผู้ถือครองความรู้ไปยังผู้อื่น เพื่อสร้างความรู้ใหม่ในตัวผู้รับ และนำไปใช้สร้างหรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร (Distanont et al., 2012) การถ่ายโอนความรู้สามารถเกิดขึ้นตั้งแต่ระดับบุคคลถึงระดับองค์กร ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ปัจจัยด้านองค์กร คน กระบวนการ และเทคโนโลยีมีความเกี่ยวข้องในบริบททั้งอุตสาหกรรม ธุรกิจ และงานห้องสมุด สำหรับบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกแล้ว จำเป็นต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะวิชาชีพ และพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี จึงกล่าวได้ว่าการถ่ายโอนความรู้เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อความยั่งยืนทั้งในระดับตัวบุคคลและระดับองค์กร อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่ายังขาดงานวิจัยที่ศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ในบริบทของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย” จึงเป็นที่มาของงานวิจัยในครั้งนี้ เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการและส่งเสริมให้เกิดแนวทางพัฒนาการถ่ายโอนความรู้ที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อวิชาชีพบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกและระบบห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาโดยรวม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

ทฤษฎีการถ่ายโอนความรู้ในงานวิจัยหรือบทความวิชาการมีการใช้คำหลากหลาย อาทิ การถ่ายโอนความรู้ (Knowledge Transfer) การแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) หรือ การแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Exchange) โดยมีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน (Edwards, 2016) กล่าวถึงกระบวนการที่ทำให้ความรู้ถ่าย ย้าย แลกเปลี่ยน กระจ่าย เผยแพร่จากแหล่งหนึ่งไปสู่แหล่งอื่น โดยองค์ประกอบหลักของการถ่ายโอนความรู้ประกอบด้วย แหล่งหรือผู้ส่งความรู้ (Source) ข้อมูลหรือความรู้ที่ทำการถ่ายโอน (Message Flow) ผู้รับความรู้ (Recipient) และบริบทแวดล้อม (Context) (Distanont et al., 2012) โดยรายละเอียดองค์ประกอบของการถ่ายโอนความรู้ถูกนำมาศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้การถ่ายโอนความรู้ประสบผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพ หากกล่าวในบริบทของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ประสิทธิภาพสามารถสรุปออกเป็น 2 ด้าน คือ คุณภาพบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกทั้งการปฏิบัติงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ถูกต้อง ทันต่อเวลา และคุณภาพรายการทรัพยากรสารสนเทศในฐานข้อมูลห้องสมุด ที่ถูกต้อง ทันสมัย รูปแบบข้อมูลเป็นไปตามมาตรฐาน และสืบค้นง่าย (Bowen-Chang & Hosein, 2009; Chitumbo & Kanyengo, 2017) การถ่ายโอนความรู้ช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่แก่บรรณารักษ์แค็ตตาล็อกซึ่งเป็นความรู้ที่ผ่านประสบการณ์เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญและคงไว้ซึ่งทุนทางปัญญาของห้องสมุด โดยผสมผสานกับความรู้ใหม่ในปัจจุบัน ส่งเสริมงานให้สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมและต่อยอดในการสร้างสรรค์งานคุณภาพ จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งบริบทห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดประชาชน องค์การภาครัฐกิจและภาคอุตสาหกรรม สามารถจำแนกองค์ประกอบ การถ่ายโอนความรู้โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านคน (People) โดย Akbar et al. (2023) และ Olatokun and Njideaka (2020) กล่าวถึงบทบาททั้งผู้ส่งและผู้รับความรู้ควรมีทัศนคติเชิงบวก มีความตั้งใจ กระตือรือร้นในการถ่ายโอนความรู้ โดยบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกมีการศึกษาและประยุกต์ใช้คู่มือหลักเกณฑ์การลงรายการทรัพยากรสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ จึงควรมีความสามารถในการถ่ายโอนความรู้ให้ผู้รับเข้าใจ เช่น สามารถอธิบาย ยกตัวอย่าง สรุปประเด็นสำคัญ รวมถึงผู้รับควรมีความสามารถดูดซับความรู้เพื่อนำหลักเกณฑ์ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน (จันทร์จิรา เหลลราช, 2557; ธนายุทธ สิริ นุตานนท์, 2561)

2. ด้านองค์การ (Organization) การสนับสนุนให้เกิดสภาพแวดล้อมการถ่ายโอนความรู้ในห้องสมุด เช่น การกำหนดนโยบาย กลยุทธ์องค์การ (Ahmed et al., 2022) การกำหนดเป็นภารกิจหลักของฝ่ายงานหรือบุคคลที่รับผิดชอบ (ชญาดา ตีมาลัย, 2559) การให้เวลาบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกถ่ายโอนความรู้โดยเฉพาะ เพื่อไม่กระทบต่อเวลาทำงาน และก่อให้เกิดทัศนคติเชิงลบต่อการถ่ายโอนความรู้ (Olatokun & Njideaka, 2020) ลักษณะการทำงานเป็นทีมข้ามฝ่ายงาน (จันทร์จิรา เหลลราช, 2557) โดยสนับสนุนให้บรรณารักษ์แค็ตตาล็อกทำงานร่วมกับฝ่ายงานอื่นที่ใช้ข้อมูลบรรณานุกรมทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน เช่น งานบริการยืม-คืน งานบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า เป็นต้น เพื่อการเรียนรู้พฤติกรรมสืบค้นและการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้

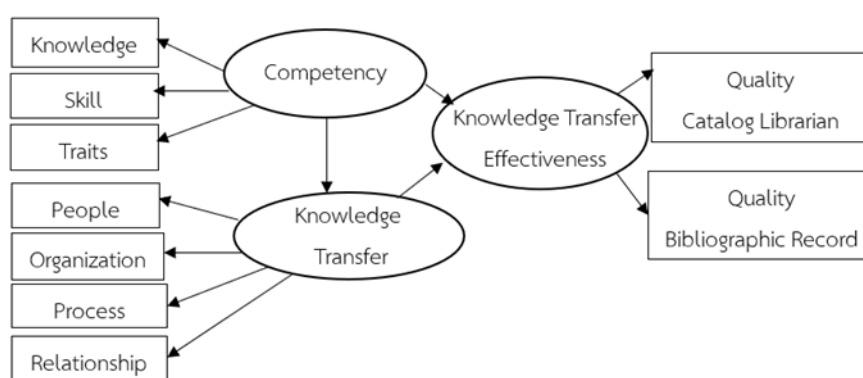
3. ด้านกระบวนการ (Process) บรรณารักษ์แค็ตตาล็อกใหม่ควรได้รับการสอนงานด้วยระบบพี่เลี้ยง การให้คำปรึกษา เพื่อเป็นการถ่ายโอนความรู้ ประสบการณ์จากบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกผู้เชี่ยวชาญ โดยถือเป็นความรู้ฝังลึกในตัวบุคคลจึงเหมาะสมกับช่องทางที่สามารถมีปฏิสัมพันธ์แบบพบหน้า หากเป็นความรู้ชัดแจ้ง เช่น พื้นฐานหลักเกณฑ์การลงรายการ มาตรฐานการกำหนดหัวเรื่องและเลขหมู่ เป็นต้น สามารถจัดทำเป็นคู่มือ เอกสาร หรือศึกษาผ่านฐานข้อมูล (วิลาวัณย์ ใจหล้า, 2560; เอกกร เอกมงคลกิตติ, 2556; Bello & Mansor, 2013) ความพร้อมด้านเครื่องมือในการถ่ายโอน จัดเก็บและการเข้าถึงความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก เช่น ระบบอินเทอร์เน็ต สถานที่โปรแกรมประชุมออนไลน์ ฐานข้อมูลคลังความรู้ (Kakhki et al., 2020) เพื่อให้สามารถทบทวนหลักเกณฑ์ ข้อตกลงได้อย่างสะดวก รวมถึงการถ่ายโอนความรู้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผนจัดกิจกรรม คัดเลือกบุคคลเข้ารับความรู้ ประเมินผล จัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ (ชญาดา ตีมาลัย, 2559)

4. ด้านความสัมพันธ์ (Relationship) บรรณารักษ์แค็ตตาล็อกมักมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันผ่านการถ่ายโอนความรู้ด้วยระบบพี่เลี้ยง การให้คำปรึกษา เอกกร เอกมงคลกิตติ (2556) กล่าวว่า หากผู้ส่งและผู้รับความรู้มีความคุ้นเคย เชื่อในความรู้ความสามารถตามบทบาทหน้าที่จะช่วยให้การถ่ายโอนความรู้เกิดขึ้นได้ง่าย

อีกทั้งบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกมีการกำหนดหลักเกณฑ์สมรรถนะเฉพาะวิชาชีพ Association for Library Collections & Technical Services (2017) สมาคมห้องสมุดอเมริกัน กำหนดสมรรถนะออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ (Knowledge) แบ่งเป็น 1) ความรู้พื้นฐานหลักการวิเคราะห์และลงรายการบรรณานุกรม 2) ความรู้เกี่ยวกับระบบและเทคโนโลยี 3) ความรู้แนวโน้มอนาคตเกี่ยวกับงานวิเคราะห์และลงรายการบรรณานุกรม ด้านทักษะ (Skill) แบ่งเป็น 1) การประยุกต์ใช้ framework มาตรฐาน หลักการต่าง ๆ ในการทำรายการบรรณานุกรม 2) การประยุกต์ใช้มาตรฐานสากลจัดทำบรรณานุกรมให้เข้ากับบริบทห้องสมุด 3) การบูรณาการ จับคู่ แปลงเมทาดาดา 4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (Traits) แบ่งเป็น 1) การสื่อสาร 2) การคิดริเริ่มและ

ปรับตัว 3) การแสวงหาความรู้สิ่งใหม่ และ 4) การแก้ไขปัญหา โดยให้ความสำคัญต่อความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์และลงรายการทรัพยากรสารสนเทศ รวมถึงทักษะการประยุกต์ใช้มาตรฐาน หลักเกณฑ์ และเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน นำไปสู่การสร้างคุณภาพแก่บรรณารักษ์แค็ตตาล็อกและรายการทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจึงสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยการถ่ายโอนความรู้ มีองค์ประกอบคือ คน องค์การ กระบวนการ และความสัมพันธ์ ปัจจัยสมรรถนะของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก มีองค์ประกอบคือ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ประกอบด้วยคุณภาพบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก และคุณภาพรายการทรัพยากรสารสนเทศ จึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

- สมมติฐานที่ 1 (H₁): ปัจจัยสมรรถนะของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้
 สมมติฐานที่ 2 (H₂): ปัจจัยการถ่ายโอนความรู้ส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้
 สมมติฐานที่ 3 (H₃): ปัจจัยสมรรถนะของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกส่งผลต่อการถ่ายโอนความรู้

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ บรรณารักษ์แค็ตตาล็อก สังกัดห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ 1) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐและในกำกับรัฐ และ 2) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 44 แห่ง ทั้งหมด 175 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Maximum Likelihoods การวิเคราะห์สถิติประเภทพหุตัวแปรควรกำหนดตัวอย่างประมาณ 10-20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ (อรพรรณ คงมาลัย และ อัญญฐา ดิษฐานนท์, 2561) งานวิจัยครั้งนี้ใช้ตัวแปรสังเกตได้ 9 ตัวแปร ผู้วิจัยเลือกกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 13.5 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ ได้จำนวนเท่ากับ 122 คน โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงกับการคำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตร Yamane และใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ปัจจัยนำมาพัฒนากรอบแนวคิดงานวิจัย จากนั้นนำปัจจัยแต่ละตัวจากกรอบแนวคิดงานวิจัยจัดทำเป็นข้อคำถามให้ครอบคลุมและปรับข้อความให้เข้ากับบริบทการศึกษาในครั้งนี้ ก่อนเก็บข้อมูลทำการทดสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ข้อคำถามของแบบสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผลของทุกข้อคำถามได้มากกว่า 0.5 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ รวมถึงทดสอบความน่าเชื่อถือ

(Reliability) กับกลุ่มทดสอบที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง (Pilot Test) คือบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏหรือมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 30 คน เมื่อนำมาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ได้ผลลัพธ์รวมทุกข้อคำถามเท่ากับ 0.988 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ตอนที่ 3 เป็นคำถามวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามออนไลน์ไปยังกลุ่มตัวอย่างระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2567 ได้รับแบบสอบถามตอบกลับจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 110 คน การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ทำการวิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) โดยผสมระหว่างวิธีวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์กรอบแนวคิดงานวิจัยตามสมมติฐานที่กำหนด

ผลการศึกษา

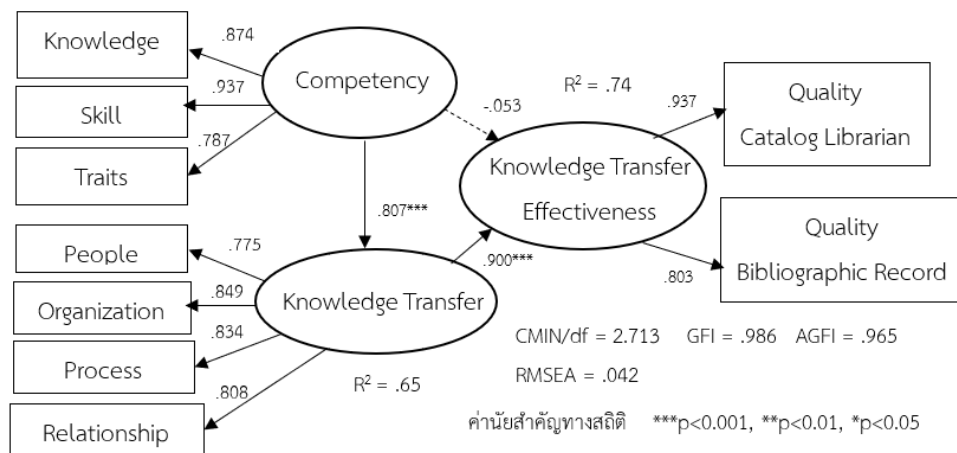
1. ผลจากกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 90.16 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐหรือในกำกับรัฐ จำนวน 92 คน (ร้อยละ 83.6) มีประสบการณ์ทำงานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 31 คน (ร้อยละ 28.2) อายุระหว่าง 28-43 ปี จำนวน 59 คน (ร้อยละ 53.6) ส่วนใหญ่ทำการถ่ายโอนความรู้ทุก 2-3 เดือน จำนวน 43 คน (ร้อยละ 39.1) บทบาทการถ่ายโอนความรู้ส่วนใหญ่เป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับความรู้ จำนวน 76 คน (ร้อยละ 69.1) ความรู้ส่วนใหญ่ที่ทำการถ่ายโอน คือ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิเคราะห์และลงรายการบรรณานุกรม เมทาาดาตา จำนวน 94 คน (ร้อยละ 85.5) โดยส่วนใหญ่ใช้วิธี รูปแบบในการถ่ายโอนความรู้ด้วยการสอนงาน จำนวน 90 คน (ร้อยละ 81.8)

2. ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยเชิงสำรวจเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ โดยจะจัดกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มเดียวกันและตัดตัวแปรที่ไม่สำคัญออกไปกำหนดจัดกลุ่มตัวแปรขึ้นมาใหม่ และ/หรือ หาค่าน้ำหนักขององค์ประกอบภายในตัวแปร เทคนิคนี้ทำให้สามารถอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 หลักเกณฑ์ คือ 1) ค่า Eigen Values ของแต่ละปัจจัยต้องมากกว่า 1.00 และค่า Factor Loading ต้องมีค่ามากกว่า 0.50 ในการวิเคราะห์ปัจจัยด้วยวิธีการหมุนแกนด้วยวิธี Varimax พบว่า ค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure (KMO) ของปัจจัยสมรรถนะบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกมีค่า KMO เท่ากับ 0.888 และปัจจัยการถ่ายโอนความรู้ มีค่า KMO เท่ากับ 0.901 และในตัวแปรตาม ปัจจัยประสิทธิภาพของการถ่ายโอนความรู้ มีค่า KMO เท่ากับ 0.880 ซึ่งทุกปัจจัยมีค่ามากกว่า 0.50 และเข้าใกล้ 1 มาก แสดงให้เห็นว่าในการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจนั้นมีความเหมาะสมกับข้อมูลที่มีอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่า KMO และ Bartlett's Test of Sphericity

ปัจจัย	ค่า KMO	Bartlett's Test of Sphericity		
		Approx. χ^2	Df	Sig.
สมรรถนะบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก	.888	6158.335	55	.000
การถ่ายโอนความรู้	.901	8091.663	78	.000
ประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้	.880	8360.052	91	.000

3. ผลการวิเคราะห์กรอบแนวคิดการวิจัยด้วยสมการเชิงโครงสร้าง การวิเคราะห์เส้นทาง เพื่อเป็นประเมินความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรสังเกตได้ และ ตัวแปรแฝง และวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อทดสอบความกลมกลืนของโมเดลงานวิจัยที่ได้ศึกษาตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้วยการปรับโมเดลตามหลักสถิติโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ผลทางสถิติ AMOS เพื่อทดสอบความสอดคล้ององค์ประกอบของปัจจัยที่ศึกษา พร้อมพิจารณาจากการวิเคราะห์ความเหมาะสมของโมเดล (Goodness of Fit) ที่ค่าสถิติ $CMIN/df < 3$, $GFI > 0.9$, $AGFI > 0.9$ และ $RMSEA < 0.05$ ซึ่งผลที่ได้ค่าผ่านเกณฑ์ทั้งหมด คือ $CMIN/df = 2.713$, $GFI = 0.986$, $AGFI = 0.965$ และ $RMSEA = 0.042$ ผลการวิเคราะห์เป็นไปตามตารางที่ 2 และภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้และตัวแปรแฝง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร		ค่าน้ำหนักสัมพันธ์มาตรฐาน	P
Knowledge transfer	<-- Competency	.807	.000***
Knowledge transfer effectiveness	<-- Competency	-.053	.726
Knowledge transfer effectiveness	<-- Knowledge transfer	.900	.000***
Traits	<-- Competency	.787	.000***
Skill	<-- Competency	.937	.000***
Knowledge	<-- Competency	.874	.000***
Process	<--- Knowledge Transfer	.834	.000***
Organization	<--- Knowledge Transfer	.849	.000***
People	<--- Knowledge Transfer	.775	.000***
Relationship	<--- Knowledge Transfer	.808	.000***
Quality Catalog Librarian	<--- Knowledge transfer effectiveness	.937	.000***
Quality Bibliographic Record	<--- Knowledge transfer effectiveness	.803	.000***

*** = $p < 0.001$

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นสามารถทดสอบสมมติฐานงานวิจัยได้ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 (H1): ปัจจัยสมรรถนะของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ พบว่า ปัจจัยสมรรถนะของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกไม่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 (H2): ปัจจัยการถ่ายโอนความรู้ส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ พบว่า ปัจจัยการถ่ายโอนความรู้ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ซึ่งมีค่า parameter estimate อยู่ที่ 0.900 และ $p = 0.000$ โดยใช้การทดสอบค่าระดับนัยสำคัญที่ 0.001

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 (H3): ปัจจัยสมรรถนะของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ส่งผลต่อการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก พบว่า ปัจจัยสมรรถนะของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกส่งผลโดยตรงต่อการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ซึ่งมีค่า parameter estimate อยู่ที่ 0.807 และ $p = 0.000$ โดยใช้การทดสอบค่าระดับนัยสำคัญที่ 0.001

สรุปความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ได้ว่า การถ่ายโอนความรู้ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกอยู่ที่ร้อยละ 74 ($R^2 = .74$) ส่วนสมรรถนะของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกไม่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ แต่ส่งผลโดยตรงต่อการถ่ายโอนความรู้จึงทำให้มีความสัมพันธ์ทางอ้อมหรือส่งผลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้อยู่ที่ร้อยละ 65 ($R^2 = .65$)

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจและการวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง สามารถสรุปและอภิปรายผลประเด็นต่าง ๆ ตามปัจจัยได้ดังนี้

1. ปัจจัยการถ่ายโอนความรู้ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ถึงร้อยละ 74 หากพิจารณาตามลำดับความสำคัญองค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า องค์การส่งผลต่อการถ่ายโอนความรู้มากที่สุด รองลงมา คือ กระบวนการ ความสัมพันธ์ และคน (ค่าน้ำหนัก 0.849 0.834 0.808 และ 0.775 ตามลำดับ) กล่าวได้ว่า ผู้บริหารห้องสมุดมีความสำคัญอย่างมากต่อการถ่ายโอนความรู้ว่ามีประสิทธิภาพของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก โดยการสร้างสภาพแวดล้อมในห้องสมุดที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันระหว่างบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกรวมถึงการทำงานแบบมีส่วนร่วมข้ามฝ่ายงาน ทั้งการกำหนดเป็นนโยบายและแผนส่งเสริมการถ่ายโอนความรู้อย่างชัดเจน อาทิ จัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติแค็ตตาล็อก (Catalog CoP) เพื่อเก็บรวบรวมความรู้ ประสบการณ์จากบรรณารักษ์ผู้เชี่ยวชาญและวางแผนถ่ายโอนความรู้อย่างเป็นระบบ มีผู้รับผิดชอบประสานงาน ติดตามผลลัพธ์ สร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาหรือต่อยอดความรู้ โดยสามารถกำหนดเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของฝ่ายงาน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่บรรณารักษ์แค็ตตาล็อกร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ต่อการนำไปประยุกต์ใช้งานโดยตรง การสร้างทีมข้ามฝ่ายงานซึ่งช่วยลดข้อจำกัดโครงสร้างอย่างเป็นทางการที่เป็นอุปสรรคต่อการถ่ายโอนความรู้ภายในห้องสมุด การแบ่งช่วงเวลาสำหรับถ่ายโอนความรู้โดยเฉพาะ เพื่อลดข้อกังวลต่อระยะเวลาการปฏิบัติงาน (Olatokun & Njideaka, 2020) รวมถึงผู้บริหารสื่อสารให้เห็นว่าการถ่ายโอนความรู้ช่วยแก้ไขปัญหาพัฒนาองค์การให้มีประสิทธิภาพอย่างไรในเชิงรูปธรรม เช่น ความพึงพอใจของผู้ใช้ คุณภาพบริการ การลดค่าใช้จ่าย เป็นต้น แสดงถึงการเป็นผู้นำของผู้บริหารห้องสมุดต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยในบริบทบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาหรือบุคลากรห้องสมุดประเภทอื่น ๆ ทั้งงานของ Ahmed et al. (2022) และ จันทร์จิรา เหลลราช (2557) ที่ผลวิจัยกล่าวชัดว่า ปัจจัยองค์การเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้องสมุดมากที่สุด กล่าวถึง การเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้บริหารห้องสมุดในการส่งเสริมและสนับสนุนสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้บรรณารักษ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างสะดวก เพื่อให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อการถ่ายโอนความรู้เป็นไปในทิศทางเดียวกับผลงานวิจัยในบริบทธุรกิจหรืออุตสาหกรรมของ กฤษฎา คุณะกุล และสุชัยญา โพษะนันท์

(2559) ที่กล่าวว่า นโยบายการจัดการความรู้ที่ชัดเจนจากผู้บริหารระดับสูงเป็นปัจจัยที่มีผลส่งเสริมการถ่ายโอนความรู้มากเป็นอันดับแรกและควรกำหนดผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะ เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ ชญาดา ตีมาลัย (2559) ที่อธิบายว่า การถ่ายโอนความรู้ควรกำหนดเป็นภารกิจหลักของหน่วยงานหรือบุคคลที่รับผิดชอบเนื่องจากมีโอกาสสูงที่ผู้รับผิดชอบให้ความสำคัญต่อการพัฒนา

ด้านกระบวนการมีความสำคัญเป็นอันดับรองลงมา การพิจารณาคัดเลือกวิธีถ่ายโอนความรู้ให้เหมาะสมกับประเภทความรู้เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ การส่งสมความรู้และประสบการณ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลายของบรรณารักษ์คัดสรรจัดเป็นความรู้ฝังลึก การสอนงานหรือการให้คำปรึกษาเป็นวิธีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ผู้สอนสามารถถ่ายโอนความรู้ ประสบการณ์ไปยังผู้รับความรู้โดยตรง ทั้งนี้ควรประเมินระดับความรู้และประสบการณ์ของบรรณารักษ์ผู้รับความรู้เพื่อเตรียมเนื้อหา ตัวอย่าง การใช้คำศัพท์เทคนิคระหว่างการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้รับในการนำไปประยุกต์ใช้วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศต่อไป โดยใช้การสอนแบบพบหน้าเพื่อความสะดวกต่อการซักถาม แก้ไขปัญหาที่ส่วนใหญ่ใช้อธิบายควบคู่กับหลักเกณฑ์ การยกตัวอย่างประกอบ และประเมินความเข้าใจทางอ้อมจากพฤติกรรมผู้รับความรู้ ซึ่งผลการศึกษาของ Bello and Mansor (2013) กล่าวว่า บรรณารักษ์คัดสรรสนับสนุนการถ่ายโอนความรู้ด้วยวิธีสอนงาน การให้คำปรึกษา โดยมีความคิดเห็นว่าช่วยพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศและทักษะอื่น ๆ เช่น การเป็นหัวหน้างาน ผู้นำ การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นต้น รวมถึงงานของ วิลาวัลย์ ใจหล้า (2560) และ เอกกร เอกมงคลกิตติ (2556) ที่สนับสนุนการใช้ช่องทางแบบพบหน้าต่อการถ่ายโอนความรู้ฝังลึกซึ่งสะดวกต่อการสื่อสารและประเมินผู้รับความรู้ทางอ้อม และการนำเข้าปัจจัยด้านบวกในกระบวนการถ่ายโอนความรู้ของ จันทรจิรา เหลลราช (2557); ชญาดา ตีมาลัย (2559); ธนายุทธ สิริรัตนันท์ (2561) ที่กล่าวถึงการพิจารณาระดับความรู้และสภาพแวดล้อมของผู้รับก่อนการถ่ายโอนความรู้ เช่น ความรู้พื้นฐานก่อนการถ่ายโอนความรู้ เนื้อหาที่ถ่ายโอนความรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้จริง เพื่อการจัดสรรผู้เข้าร่วมอย่างเหมาะสม และผู้สอนจัดเตรียมเนื้อหา ระดับภาษาให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับการทำงาน

2. ปัจจัยสมรรถนะของบรรณารักษ์คัดสรรไม่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์คัดสรร แต่ส่งผลทางอ้อมผ่านปัจจัยการถ่ายโอนความรู้ถึงร้อยละ 65 หากเรียงลำดับความสำคัญจากผลการวิจัย ทักษะเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อสมรรถนะของบรรณารักษ์คัดสรรมากที่สุด รองลงมา คือ ความรู้และคุณลักษณะส่วนบุคคล (ค่าน้ำหนัก 0.937 0.874 และ 0.787 ตามลำดับ) โดยลักษณะการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์คัดสรรใช้การอ้างอิงหลักเกณฑ์ มาตรฐานเพื่อการจัดเก็บและสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศอย่างเป็นระบบ สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จึงจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะบรรณารักษ์คัดสรรผ่านการถ่ายโอนความรู้ อาทิ ทักษะหลักที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์และลงรายการทรัพยากรสารสนเทศ ทักษะทางเทคโนโลยีทั้งการใช้เครื่องมือสืบค้น ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ โปรแกรมการจัดการข้อมูลบรรณานุกรม รวมถึงทักษะอนาคตของบรรณารักษ์คัดสรรต่อการสงวนรักษาข้อมูล พัฒนาเครื่องมือสืบค้นวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และนำเสนอข้อมูลสถิติเป็นภาพร่วมด้วย (วรรณประภา เอี่ยมฤทธิ์, 2564) รวมถึงทักษะการใช้ AI จากผลการศึกษาสมรรถนะบรรณารักษ์คัดสรร ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของ ชมพูนุท ชาญจรสพงศ์ (2562) และ ศิริพร แซ่อึ้ง (2560) พบว่า บรรณารักษ์คัดสรรยังคงให้ความสำคัญต่อทักษะทางวิชาชีพ เช่น การกำหนดหัวเรื่องภาษาไทย คำสำคัญ เลขหมู่ การประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์การลงรายการทรัพยากรสารสนเทศ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ทั้งนี้ทักษะด้านดังกล่าวยังไม่ได้รับการรับรู้เท่าที่ทักษะด้านอื่น การพัฒนาทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นความท้าทายของบรรณารักษ์คัดสรร (Tella et al., 2023)

สมรรถนะด้านความรู้มีความสำคัญลำดับรองลงมา แม้ว่าบรรณารักษ์คัดสรรสามารถคัดลอกข้อมูลบรรณานุกรมจากเว็บไซต์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ แต่หากเป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาเฉพาะของแต่ละห้องสมุดหรือระบบจัดซื้อ บรรณารักษ์ที่ขาดพื้นฐานความรู้จะไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

รวมถึงเสียโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้ เนื่องจากขาดการซักถามประเด็นการลงรายการทรัพยากรสารสนเทศระหว่างกัน ซึ่งอาจนำไปสู่การสูญเสียความรู้ในองค์กร หรือการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เช่น ChatGPT ในการปฏิบัติงาน แต่ทั้งนี้ยังพบปัญหาความน่าเชื่อถือและความเสถียรของข้อมูลที่ได้รับ ข้อจำกัดในการจัดการข้อมูลยังคงต้องอาศัยวิจารณ์ญาณของบรรณารักษ์ในการวิเคราะห์และแก้ไขข้อมูล (Brzustowicz, 2023; Tella et al., 2023) จึงจำเป็นต้องมีความรู้เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จาก AI สำหรับบทบาทผู้พัฒนาเทคโนโลยีสามารถนำเข้าสู่ชุดข้อมูลการสอน ปรับปรุงแก้ไขให้ระบบแสดงผลลัพธ์ได้อย่างถูกต้อง จากผลงานวิจัยของ Olatokun and Njideaka (2020) และ Adewuyi and Akinniyi (2023) เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า บรรณารักษ์แค่ตาดล็อกยังคงต้องการรับความรู้ในการวิเคราะห์และลงรายการทรัพยากรสารสนเทศได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นจึงไม่อาจละเลยความรู้พื้นฐานของงานแค่ตาดล็อก เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นความรู้ใหม่หรือนวัตกรรม ส่วนสมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลมีความสำคัญลำดับสุดท้าย แต่ยังถูกจัดเป็นสมรรถนะที่บรรณารักษ์แค่ตาดล็อกควรมี เช่น การสื่อสารข้อมูลได้อย่างถูกต้อง การจับประเด็นและสรุปเนื้อหา ความสามารถแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงาน และการคิดวิเคราะห์เชิงระบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ในเชิงบริหาร โดยแบ่งรายละเอียดออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค่ตาดล็อก

- การกำหนดกลยุทธ์หรือนโยบาย ผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาควรให้ความสำคัญกับการถ่ายโอนความรู้ โดยกำหนดเป็นกลยุทธ์หรือนโยบายอย่างชัดเจน เช่น มอบหมายให้การถ่ายโอนความรู้เป็นหนึ่งในภารกิจของฝ่ายงาน หรือบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการเพื่อกระตุ้นให้บรรณารักษ์แค่ตาดล็อกมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ

- การวางแผนการจัดการความรู้ ควรจัดทำ “แผนการจัดการความรู้สำหรับงานแค่ตาดล็อก” ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อกำหนดขอบเขตองค์ความรู้ที่จำเป็น วิธีจัดเก็บ ป้องกันการสูญหาย ตลอดจนการเผยแพร่ความรู้ให้เข้าถึงได้สะดวกและต่อเนื่อง

- ส่งเสริมวัฒนธรรมการถ่ายโอนความรู้ จัดสรรเวลาและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อกระตุ้นให้บรรณารักษ์รู้สึกว่าการถ่ายโอนความรู้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์การ เช่น จัดกิจกรรมพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จัดให้มีพี่เลี้ยง (Mentoring) หรือช่องทางการพบปะพูดคุยแบบตัวต่อตัว (Face-to-Face) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และแบ่งปัน

2. ปัจจัยสมรรถนะของบรรณารักษ์แค่ตาดล็อก

- กำหนดสมรรถนะตามระดับงาน ผู้บริหารควรกำหนดชุดสมรรถนะทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล สำหรับบรรณารักษ์แค่ตาดล็อกในแต่ละระดับตำแหน่งหรือช่วงประสบการณ์ทำงาน เพื่อให้สามารถวางแผนพัฒนารายบุคคลได้เหมาะสม

- เน้นทักษะวิชาชีพและมาตรฐานการลงรายการ ยังคงให้ความสำคัญสูงสุดกับ “ทักษะทางวิชาชีพ” เช่น การวิเคราะห์หัวเรื่อง การจัดหมวดหมู่ และการใช้มาตรฐานการลงรายการ ทั้งในทรัพยากรสิ่งพิมพ์และอิเล็กทรอนิกส์ ไปจนถึงทรัพยากรแบบใหม่ (เช่น Library of Things) เนื่องจากทักษะพื้นฐานเหล่านี้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับการวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศทุกรูปแบบ

- เสริมความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้บรรณารักษ์แค่ตาดล็อกสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหา พัฒนางานและยกระดับประสิทธิภาพการทำงานได้ อีกทั้งควรส่งเสริม “คุณลักษณะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ” และ “การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ” เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ด้านวิชาการควรศึกษาต่อยอดงานวิจัยในมิติอื่นของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ได้แก่

1. ความเสี่ยงและความท้าทายของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

2. แนวโน้มสมรรถนะในอนาคตของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกโดยพิจารณาทั้งมุมมองผู้บริหารและปฏิบัติงาน ซึ่งความรู้ที่ได้จากงานวิจัยเชิงลึกในประเด็นข้างต้นจะช่วยให้สามารถวางแผนหรือปรับปรุงกระบวนการถ่ายโอนความรู้ของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อกได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา คุณะกุล และสุชัยญา โปษะนันท์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้ กรณีศึกษาสำนักพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ กรมชลประทาน. ใน *การประชุมวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมระดับชาติ ครั้งที่ 9* (หน้า 199–205). คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- จันทร์จิรา เหลลราช. (2557). *การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชญาดา ตีมาลัย. (2559). *การแบ่งปันความรู้ในองค์กรมหาชน*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชมพูนุท ขาญจรัสพงศ์. (2562). *สภาพและการประเมินความต้องการจำเป็นด้านสมรรถนะของบรรณารักษ์วิเคราะห์และทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ สังกัดห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธนายุทธ สิริรัตนานนท์. (2561). *กระบวนการถ่ายโอนการเรียนรู้จากการฝึกอบรม*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณประภา เอี่ยมฤทธิ์. (2564). บทบาทของบรรณารักษ์ในโลกแห่งการขับเคลื่อนด้วยข้อมูลดิจิทัล. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 41(5), 1–11. <https://doi.org/10.14456/sujthai.2021.33>
- วิลาวัลย์ ไจหล้า. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการถ่ายโอนความรู้ในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของอุตสาหกรรมยานยนต์*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพร แซ่อึ้ง. (2560). *การพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสาวภา หลิมวิจิตร. (2565). การจัดการความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล: กรณีศึกษาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. *อินฟอร์เมชั่น*, 29(1), 19–46.
- อนุพัทธ์ พูลสวัสดิ์, อรุณ รักธรรม, เพ็ญศรี นิรินัง และชาญ ธาระवास. (2563). ตัวแบบวัฒนธรรมองค์การแห่งความยั่งยืน. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(3), 109–119.
- อรพรรณ คงมาลัย และอัญญา ดิษฐานนท์. (2561). *เทคนิควิจัย ด้านการบริหารเทคโนโลยีและนวัตกรรม*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอกกร เอกมงคลกิตติ. (2556). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการถ่ายโอนความรู้ในกระบวนการนำไปใช้ (Implementation process)*. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

References

- Adewuyi, O.W., & Akinniyi, A.R. (2023). Cognate work experience, subject background and technical skills of cataloguers in Nigerian libraries. *Journal of the Nigerian Library Association*, 56(1), 67–78. <https://doi.org/10.61955/rbneyu>

- Ahmed, B., Noor, H., & Ahmed, M. (2022). Factors influencing knowledge sharing practices among librarians in the Malaysian academic libraries. *The Journal of Academic Librarianship*, 48(6), 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2022.102612>
- Akbar, A., Malik, A., & Warraich, N. F. (2023). Big five personality traits and knowledge sharing intentions of academic librarians. *The Journal of Academic Librarianship*, 49(2), 1–10. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2022.102632>
- AlQershi, N., Saufi, R., Yaziz, M., Permarupan, P. Y., Muhammad, M., Yusoff, M., & Ramayah, T. (2023). The threat of robots to career sustainability, and the pivotal role of knowledge management and human capital. *Journal of Innovation & Knowledge*, 8(3), 1–10. <https://doi.org/10.1016/j.jik.2023.100386>
- Association for Library Collections & Technical Services. (2017). *Core competencies for cataloging and metadata professional librarians*. American Library Association.
- Bello, M. A., & Mansor, Y. (2013). Strengthening professional expertise: Mentoring in knowledge transfer, the cataloguers' perspective. *International Information and Library Review*, 45(3–4), 139–148. <https://doi.org/10.1080/10572317.2013.10766381>
- Bowen-Chang, P., & Hosein, Y. (2009). Cataloguing training at the University of the West Indies, St. Augustine. *Library Review*, 58(2), 97–108. <https://doi.org/10.1108/00242530910936916>
- Brzustowicz, R. (2023). From ChatGPT to CatGPT: The implications of artificial intelligence on library cataloging. *Information Technology and Libraries*, 42(3), 1–22. <https://doi.org/10.5860/ital.v42i3.16295>
- Chitumbo, E., & Kanyengo, C. (2017). Knowledge management culture among library cataloguers: The University of Zambia Library experience. *Library Philosophy and Practice*, Article 1561. <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/1561>
- Distanont, A., Haapasalo, H., Vaananen, M., & Lehto, J. (2012). The engagement between knowledge transfer and requirements engineering. *International Journal of Management, Knowledge and Learning*, 1(2), 131–156. http://www.issbs.si/press/ISSN/2232-5697/1_131-156.pdf
- Edwards, J.S. (2016). Knowledge sharing: At the heart of knowledge management. In P. Jain, & N. Mnjama (Eds.), *Managing Knowledge Resources and Records in Modern Organizations* (pp. 1–14). IGI Global.
- Kakhki, M. K., Hadadian, A., Joyame, E. N., & Asl, N. M. (2020). Understanding librarians' knowledge sharing behavior: The role of organizational climate, motivational drives and leadership empowerment. *Library & Information Science Research*, 42(1), Article 100998. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2019.100998>
- Kordab, M., Raudeliuniene, J., & Meidute-Kavaliauskiene, I. (2020). Mediating role of knowledge management in the relationship between organizational learning and sustainable organizational performance. *Sustainability*, 12(23), 10061. <https://doi.org/10.3390/su122310061>

- Matatiele, R., & Mugwisi, T. (2023). Strategies and challenges of converted academic library spaces to research commons: A case of selected South African libraries. *Mousaion: South African Journal of Information Studies*, 41(1), Article 10135. <https://doi.org/10.25159/2663-659X/10135>
- Olatokun, W., & Njideaka, T. M.-A. (2020). Knowledge sharing practices among cataloguers in Nigeria's academic libraries. *Library Management*, 41(4–5), 295–309. <https://doi.org/10.1108/LM-12-2019-0090>
- Tella, A., Odunola, O. A., & Lawal, W. O. (2023). Cataloguing and classification in the era of artificial intelligence, benefits, and challenges from the perspective of cataloguing librarians in Oyo State, Nigeria. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 66(1), 159–176. <https://doi.org/10.30754/vbh.66.1.1031>

คณะผู้เขียน

อิสริยา หมีเงิน

หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

e-mail: isya@tu.ac.th

อัญญิฐา ดิษฐานนท์

วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

e-mail: anyacitu@tu.ac.th

“Super Education”: ภาพฉายเชิงอนาคตภาพของสังคมโลก “Super Education”: A Perspective of the Global Scenario

ธงชัย สมบูรณ์*

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Thongchai Somboon*

Faculty of Education, Ramkhamheang University

Received: March 20, 2024

Revised: June 15, 2024

Accepted: June 19, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาคือหนทางอันศักดิ์สิทธิ์ในการพัฒนาองค์รวมของสังคมโลก ทั้งนี้การพัฒนาต้องมีการเชื่อมโยงกับมิติทางสังคมและมิติทางการศึกษาในหลากหลายรูปแบบด้วย การศึกษาที่จะถูกเรียกว่า “Super Education” ที่รวมทั้งศาสตร์และศิลป์ทางการศึกษาในอนาคตภาพของสังคมโลกจะต้องมุ่งเน้น 3 ด้านหลักคือ 1 ด้านการจัดการศึกษา 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ 3 ด้านวัดและประเมินการเรียนรู้ ทั้งนี้ด้านการจัดการศึกษาจะประกอบด้วย 4 เป้าหมายคือ 1) เป้าหมายทางด้านวิชาการ 2) เป้าหมายทางด้านวิชาชีพ 3) เป้าหมายทางด้านสังคมวัฒนธรรมและพลเมืองที่ดี 4) เป้าหมายทางด้านส่วนบุคคล ด้านการจัดการเรียนรู้ควรมี 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นกระตุ้นความรู้ ความคิดเดิม 2) ขั้นนำเสนอเนื้อหา 3) ขั้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 4) ขั้นวัดและประเมินผล 5) ขั้นติดตาม ส่วนด้านการวัดและประเมินผลของ “Super Education” จะต้องมีการวัดและประเมินผลจากสภาพที่เป็นจริงและผลงานของผู้เรียน โดยภาพรวมของ “Super Education” คือการศึกษาที่มุ่งสร้างคุณลักษณะเด่นให้กับผู้เรียนได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านวิชาชีพและการทำงาน รวมทั้งด้านเป็นอยู่และดำรงอยู่ ซึ่งคุณลักษณะทั้งสามนี้จะให้ผู้เรียนมีความสุขในการใช้ชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของ “Super Education” ที่เป็นภาพฉายเชิงอนาคตของสังคมโลกนั้นต้องให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของประเทศ หลักสูตรแกนกลางแห่งชาติ รวมทั้งการจัดการการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกด้วย

คำสำคัญ: “Super Education” การจัดการศึกษา ภาพฉายเชิงอนาคต

Abstract

Education is a sacred path of the global holistic development. As generally known, development is also linked on societal sphere and educational sphere in variety of ways. Education which was called as “Super Education” in the global scenario comminated of pedagogy and art should be oriented on 3 major aspects namely; educational orientation aspect, learning management aspect and assessment aspect. Educational orientation aspect emphasized of 4 major goals; 1) academic goal 2) career goal 3) socio- cultural and civic people goal and 4) personal goal. The learning

*ธงชัย สมบูรณ์ (Corresponding Author)

e-mail: thongchai.s@ru.ac.th

management should be engaged with 5 steps as follows; step1 priori knowledge engagement, step 2 content communication, step 3 participatory learning, step 4 evaluation and step 5 following. While assessment aspect also should be appeared on authentic assessment and learners' productivity. In the whole perspective of “Super Education” focused on 3 spheres to learners' characteristics cultivated as following; knowledge and capability, working and professionalization and socio-emotional spheres. Those were their meaningful lives both in the present and the future. However, the success of “Super Education” in the changing world must strongly concern to the appropriateness of the national education policy, core national curriculum and learning management in suitably changing world.

Key Words: “Super Education”, Educational Orientation, Scenario

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญการพัฒนาธรรมชาติและสังคมโลกแบบองค์รวม การศึกษาในทุกวันนี้จะประกอบด้วยการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตลอดชีวิต อีกนัยยะหนึ่งการศึกษาคือกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดองค์/ข้อความรู้จากสถานศึกษาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการทั้งจากบุคคลทั้งจากชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ กล่าวตามความเป็นจริงแล้ว การศึกษาจะมีจุดมุ่งหมายสูงสุด (Metaphysics) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ซึ่งความรู้เหล่านี้จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Completed Man) ได้เป็นอย่างดี จากปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมโลกนั้นการศึกษาจำเป็นอย่างที่จะต้องมีจัดการศึกษาให้ผู้เรียนสามารถสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับชีวิตและสามารถดำรงอยู่และเป็นอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขได้อย่างยั่งยืน

เนื้อหา

สังคมโลก การศึกษาและการพัฒนา

เนลสัน แมนเดลา, 2564 (Nelson Mandela Foundation, 2021) อดีตประธานาธิบดีของแอฟริกาใต้กล่าวว่า “Education is the Most Powerful Weapon Which You Can Use to Change the World” ซึ่งถอดความได้ว่าการศึกษาเป็นอาวุธที่ทรงพลังและสามารถนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงโลกได้” จากอดีตจนถึงปัจจุบันการศึกษาของทุกวันนี้มีความสำคัญในการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งนี้พอที่จะสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาเป็นกระบวนการขัดเกลาและบ่มเพาะเป็นมนุษยชาติ (Humanization) การศึกษาช่วยขัดเกลาให้คนเป็นมนุษย์ ดังคำกล่าวของท่านพุทธทาสภิกขุที่ว่า “เป็นมนุษย์เป็นได้เพราะใจสูง เหมือนหนึ่งยางมีดีที่แววขน ถ้าใจต่ำเป็นได้แต่คน ย่อมเสียที่ที่ตนได้เกิดมา ” จาก เป็นมนุษย์ หรือ เป็นคน ?, โดยเอกสารจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ (2566) นอกจากนี้การศึกษาช่วยอบรมผู้คนในรัฐชาติให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การศึกษาจะช่วยบ่มเพาะในคุณธรรมจริยธรรมของมนุษยชาติให้มีการอยู่ร่วมกัน (Co-existence) ได้อย่างปกติสุข

2. การศึกษาจะช่วยเป็นเครื่องมือในการรักษาและอนุรักษ์มรดกของสังคม (Social Heritage Preservation) นอกจากนี้การศึกษาช่วยให้รัฐชาติสามารถดำรงอยู่ได้เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในการปลูกฝังความรัก และความหวงแหนในสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาติ (National Identity) ซึ่งได้แก่ ศิลปะวัฒนธรรมชุมชน สถาปัตยกรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่

3. การศึกษาจะช่วยเสริมสร้างสถานะภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Promotion) กล่าวคือการศึกษาจะช่วยสร้างพลเมืองของรัฐชาติให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเพื่อการประกอบอาชีพ กล่าวตามความเป็นจริงแล้ว หากผู้คนมีสภาพความมั่นคงที่ดีแล้วจะสามารถนำพาความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจมาสู่ชุมชนและรัฐชาติได้เป็นอย่างดี

4. การศึกษาจะช่วยทำให้เข้าใจถึงพลวัตและการเปลี่ยนแปลงของโลก (Global Dynamic Understanding) สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การศึกษาจะสอนให้ผู้คนรู้จักปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการเป็นอยู่และดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้สอดคล้องกับคำกล่าวที่ “สังคมเปลี่ยน ผู้คนต้องเปลี่ยน” (ผู้เขียน) จะเห็นได้ว่า สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจึงทำให้ทุกรัฐชาติต้องหาวิธีการที่จะทำให้เกิดความเจริญงอกงามในทุกมิติ การพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development) จึงเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญ ฉะนั้นการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวมประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำการศึกษามาเป็นเครื่องมือในการนำพาเพื่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาได้อย่างสมดุล (ธงชัย สมบูรณ์, 2562)

นอกจากนี้ การจัดการศึกษาของสังคมโลกต้องเน้นการศึกษาตลอดชีวิต เพราะการศึกษาตลอดชีวิตมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและสามารถทำให้ผู้คนมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้ประโยชน์แบบองค์รวมของการศึกษาตลอดชีวิตมี ดังนี้

1. เพิ่มโอกาสในการทำงาน การศึกษาตลอดชีวิตสามารถทำให้ได้อาชีพที่ดีและมีความมั่นคงในชีวิต กล่าวคือ ถ้าหากผู้เรียนเลือกเรียนสาขาที่ตนเองชอบและตลาดแรงงานต้องการจะสามารถได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนที่สูงขึ้น ด้วยเช่น การทำงานที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องทักษะเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การทำงานที่ต้องใช้ทักษะทางด้านการสื่อสารความสามารถในการใช้ภาษาสากลจะทำให้มีโอกาสดำเนินการพิจารณาเข้าทำงาน มากกว่าบุคคลอื่น

2. เพิ่มทักษะการแก้ปัญหา ข้อดีของการศึกษาตลอดชีวิตคือทำให้มีวิธีการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้พัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ แยกแยะและโยงใยกับสิ่งต่างๆได้อย่างมีเหตุผล การที่สามารถจัดลำดับก่อนหลังของปัญหาที่จะแก้ไขได้นั้นถือว่าเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การศึกษาตลอดชีวิตจะช่วยกระตุ้นให้คนรู้จักแก้ปัญหาภายใต้การเรียนรู้ตลอดเวลา

3. สามารถพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม กล่าวตามความเป็นจริงผู้ที่มีการศึกษาที่ดีมีความรู้ความสามารถที่ดีกว่าคนอื่นย่อมเข้าสู่ตลาดแรงงานได้เร็วกว่าคนอื่น การศึกษาตลอดชีวิตสามารถเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่และการดำรงอยู่ได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้การเข้าสู่ตลาดแรงงานจะนำมาซึ่งรายได้ของตนเองและการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐชาติโดยรวม

4. ทำให้เกิดความมั่นคงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ การศึกษาตลอดชีวิตจะทำให้ผู้คนสามารถได้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การศึกษาตลอดชีวิตจะเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่ว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning Person) ซึ่งการเรียนรู้จะนำมาซึ่งความมั่นคงทั้งทางด้านอารมณ์ จิตใจและทักษะทางสังคมอีกด้วย

5. สามารถสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้สมัยใหม่ สิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการสร้างสังคมสมัยใหม่คือการที่ผู้คนในสังคมมีวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเป็นฐานรากของสังคมที่จะนำไปสู่ความสุข มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ดังนั้นการศึกษาตลอดชีวิตจะเข้ามาช่วยพัฒนาและสร้างผู้คนให้มีสติปัญญา มีความฉลาดทางอารมณ์ มีทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขปราศจากความขัดแย้งซึ่งทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้สมัยใหม่ได้

6. สามารถเชื่อมต่อโลกเข้าด้วยกันได้อย่างรวดเร็ว การศึกษาตลอดชีวิตในยุคโลกไร้พรมแดน ยุคเทคโนโลยีดิจิทัลนี้ผู้คนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ได้เหมือนกันและเท่าเทียมกันได้ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดวัฒนธรรมเดียวกันบนฐานของการยอมรับระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตนเอง

7. สร้างความเท่าเทียม การศึกษาสอนให้รู้ว่าไม่ว่าคุณจะเป็นเพศไหน เชื้อชาติ ศาสนาใด ทุกคนสามารถเรียนรู้สิ่งเดียวกันได้และสามารถประสบความสำเร็จโดยใช้กระบวนการศึกษานำทาง

8. เปิดรับสิ่งใหม่ การศึกษาตลอดชีวิตจะช่วยเปลี่ยนจุดอ่อนของผู้คนให้เป็นจุดแข็ง เป็นการสอนให้ผู้คนรู้จักเตรียมการดำรงชีพในอนาคต

จะเห็นได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่มีคุณลักษณะต่อเนื่องของผู้คนตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตาย การศึกษาตลอดชีวิตจะมีลักษณะทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ชุดของความรู้ที่เกิดขึ้นของการศึกษาตลอดชีวิตจะมีทั้งลักษณะแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) และลักษณะแบบเกิดขึ้นเอง (Accidental) ทั้งนี้ความสนใจของผู้เรียนจะเป็นปัจจัยหลักที่จะสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและสามารถนำชุดความรู้เหล่านั้นไปในชีวิตประจำวัน พัฒนาตนเองและสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กล่าวโดยสรุปในบริบทของสังคมโลก การศึกษาและการพัฒนานั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งหมดต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อที่จะทำให้เกิดการปฏิวัติที่ยั่งยืนตามมา อนึ่งการปฏิวัติที่จะมีประสิทธิภาพต้องพินิจและพิเคราะห์ถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองการปกครองมาเป็นบทรตั้งด้วย ทั้งนี้การพัฒนาในมิติต่างๆ ของสังคมโลกทั้งในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วและกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนามิติด้านการจัดการศึกษาเป็นอันดับแรกเพราะการศึกษาคือเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาและสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “หยุดการศึกษา คือ หยุดโลก (Stop Education is to Stop the World)”

พินิจและพิเคราะห์สังคมโลกกับการศึกษา

ปัจจุบันจะเห็นว่าสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติของสังคมทั้งมิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านการเมืองการปกครอง รวมทั้งมิติของโลกาภิวัตน์และการไหลบ่าของวัฒนธรรมซึ่งกันและกันจะส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่และการดำรงอยู่ของผู้คนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของชาติด้วย ฉะนั้นการศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน ปฏิรูปหรือปฏิสังขรณ์ เพื่อทำให้เกิดความทันสมัยในองค์/ข้อความรู้ที่สามารถนำมาพัฒนาชาติให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้หากพินิจพิเคราะห์ถึงการศึกษากับสังคมโลกจะพบว่า

1. ด้านนโยบายทางการศึกษา (Educational Policy) ในปัจจุบันทุกรัฐชาติได้มีการบูรณาการเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ในกรอบและอนุสัญญาโลกว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่สำคัญเช่น มาตราที่ 13 ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และโครงการที่เกี่ยวข้องกรอบการดำเนินงานเสี้ยวโกะ ปี 2005-2015: การสร้างพลังเข้มแข็งของชาติ และชุมชนต่อภัยพิบัติ และกรอบการลดภัยพิบัติเซนได ปี 2015-2030: วิถีชีวิตอย่างยั่งยืน และโครงการการศึกษาภายใต้กรอบงาน 10 ปี เพื่อการบริโภคอย่างยั่งยืน และผลผลิต 2012-2021 มาตราที่ 6 ของอนุสัญญารอบสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และมาตราที่ 11 และ 12 ของข้อตกลงปารีส (Paris Agreement) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Leicht et al., 2018) เรื่อง “Issues and Trends in Education for Sustainable Development” โดย Alexander Leicht, Bernard Combes, Won Jung Byun and Adesuwa Vanessa Agbedahin

ทั้งนี้การศึกษาของทุกรัฐชาติจะมุ่งพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในมิติต่างตาม 17 เป้าหมาย ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 การศึกษามีความสำคัญในการจัดความยากจนของประชาชน

เป้าหมายที่ 2 การศึกษามีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนให้สามารถทำไร่แบบยั่งยืน และ เข้าใจในเรื่องโภชนาการ

เป้าหมายที่ 3 การศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงการสาธารณสุขอย่างชัดเจน เช่น อัตราการตายของทารก อามัยการเจริญพันธุ์ การแพร่กระจายโรค วิถีชีวิตที่แข็งแรง และความเป็นอยู่ที่ดี

เป้าหมายที่ 4 การศึกษาสร้างหลักประกันที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภาพจากการประกวดภาพถ่าย “ส่งเสริมยุทธศาสตร์ชาติ ด้วยพลังภาพถ่ายที่สร้างสรรค์”

เป้าหมายที่ 5 การศึกษาสำหรับสตรีและเด็กผู้หญิงเป็นสิ่งสำคัญต่อการรู้หนังสือ ทักษะการมีส่วนร่วม และการได้รับโอกาสในชีวิต

เป้าหมายที่ 6 การศึกษาและการฝึกอบรมเป็นการเพิ่มทักษะและศักยภาพในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีความยั่งยืน และการส่งเสริมสุขลักษณะ

เป้าหมายที่ 7 การจัดการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ สามารถส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน และการสร้างแหล่งทรัพยากรทดแทน

เป้าหมายที่ 8 พลังงานเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการ ทักษะตลาดแรงงาน มีความเชื่อมโยงกับระดับการศึกษา

เป้าหมายที่ 9 การศึกษาจำเป็นในการสร้างทักษะที่จำเป็นต่อโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่นและอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 10 เมื่อมีการจัดการศึกษาอย่างเท่าเทียมจะพบว่า การศึกษาสามารถลดความไม่เท่าเทียมทางสังคมและเศรษฐกิจได้

เป้าหมายที่ 11 การศึกษาสร้างทักษะให้แก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาเมืองที่มีความยั่งยืน และบรรเทาสถานการณ์ภัยพิบัติได้

เป้าหมายที่ 12 การศึกษาสามารถสร้างความแตกต่างของรูปแบบการผลิต (เช่น เศรษฐกิจหมุนเวียน) รวมถึง ความเข้าใจของผู้บริโภคในการผลิตสินค้าที่ยั่งยืน และลดความสิ้นเปลือง

เป้าหมายที่ 13 การศึกษาเป็นกุญแจไขความเข้าใจให้แก่พลชนต่อผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการปรับตัวโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น

เป้าหมายที่ 14 การศึกษาสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางทะเลและฉันทามติในการใช้ทรัพยากรฯ อย่างชาญฉลาดและยั่งยืน

เป้าหมายที่ 15 การศึกษาและการฝึกอบรมเพิ่มทักษะและศักยภาพในการวางรากฐานชีวิตที่ยั่งยืนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายชีวภาพโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมที่ถูกคุกคาม

เป้าหมายที่ 16 การเรียนรู้ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่ยุติธรรม ครอบคลุมทุกคน การมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงความสามัคคีในสังคม

เป้าหมายที่ 17 การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการส่งเสริมความเข้าใจ นโยบายและการปฏิบัติของการพัฒนาที่ยั่งยืน

จะเห็นได้ว่าทุกเป้าหมายของการศึกษานี้มุ่งให้เป็นเครื่องมือของทุกรัฐชาติได้นำไปปฏิบัติเพื่อสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติและถือว่าเป็นความท้าทายของผู้นำและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

2. ด้านการเข้าถึงข้อมูลความรู้ (Informational knowledge Acquisition) การบริหารจัดการของการศึกษาที่ดีนั้นจะต้องให้สถานศึกษามีข้อมูลความรู้และการให้บริการในการเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ หนึ่งสถานศึกษาต้องถูกตรวจสอบอย่างชัดเจนว่า ข้อมูลที่สถานศึกษาเก็บไว้ในลักษณะ “คลังความรู้ (Knowledge Bank)” จะต้องมีความหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียน บุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาและชุมชนนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Kennedy & Lee 2008) หันกลับมามองสถานศึกษาที่จัดการเรียนรู้ของการศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นจะต้องมีการสร้างแหล่งความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และทักษะเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นคือ การสร้างทักษะการอ่านออกเขียนได้ (Literacy Skill) ให้กับผู้เรียนโดยปราศจากการศึกษาแบบกดดัน (Forced Education)

3. ด้านวิธีวิทยาการเรียนรู้ (Learning Approaches) การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งจะช่วยให้นักเรียนพัฒนาขึ้นเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เนื่องจากสภาพแวดล้อมทั้งดีและไม่ดีซึ่งจะเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลไปในทิศทางดังกล่าว ดังนั้นการสอนจะมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี วิธีวิทยาการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้นขึ้นกับครูผู้สอนหากพินิจและพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่าจิตวิญญาณของความเป็นครูในปัจจุบันค่อนข้างจะแตกต่างไปจากครูผู้สอนในอดีตเป็นเพราะว่ามีปัจจัยบางอย่างที่ทำให้เกิดการผูกพันในสภาพจิตใจของครูผู้สอนที่ส่งผลต่อวิธีวิทยาของการจัดการเรียนรู้ได้เช่น ปัญหาหนี้สิน อัตราเงินเฟ้อ

ของครูในประเทศที่กำลังพัฒนา วิธีวิทยาการเรียนรู้ที่ส่งผ่านจากครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับวิธีวิทยาการสอนโดยมุ่งการเข้าถึงแก่นแกนของเนื้อหา (Essence of Contents) วิธีวิทยาการเรียนรู้มีมากมายเช่น การเรียนรู้แบบเปิด (Opened Approach) ปรากฏการณ์วิทยาการเรียนรู้ (Phenomenal-Based Approach) การเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (Sites/Area-Based Approach) เป็นต้น ทั้งนี้ครูที่จะต้องมีความรู้ทางความคิด เพราะสิ่งนี้สามารถส่งผลต่อการออกแบบและพัฒนาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้เพื่อประสิทธิภาพของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้สถานศึกษาต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสออกแบบชีวิตการเรียนรู้ด้วยตนเองเพราะจะส่งผลต่อการตัดสินใจ การอยู่ร่วมกันในอนาคตอย่างมีความสุขในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

4. ด้านผู้เรียน (Learners) ผู้เรียนถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ทางสังคมที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นผลผลิตที่ดีต้องได้รับ “การออกแบบ” ที่ดีด้วย ในปัจจุบันสังคมโลกมีความผันผวนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นรัฐชาติจึงพยายามสร้างภูมิคุ้มกันทางชีวิตต่างๆให้กับผู้เรียนบนพื้นฐานของแนวคิดสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ มาตราที่ 26 ที่สามารถสรุปรวมได้ว่า มนุษย์มีสิทธิได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน นั่นผู้เรียนจะต้องได้รับสิ่งที่ได้อย่างครบถ้วนจากรัฐไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเรียนรู้หรือเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ทุกรัฐชาติจะพยายามเข้าถึงมาตรฐานของการจัดการศึกษาแบบสากลเช่น โปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ซึ่งริเริ่มโดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาของประเทศต่างๆ ในการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง โดย PISA เน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริงมากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียน ปัจจุบันนี้มีมากกว่า 80 ประเทศที่ได้เข้าร่วมการสอบวัดมาตรฐาน PISA นอกจากนี้ผู้เรียนในสังคมโลกปัจจุบันจะได้รับการบ่มเพาะทักษะชีวิต ทักษะทางสังคมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ 3R's 8C's ของผู้เรียนในยุคนี้ แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาของสังคมโลกยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนทั้งสามด้านคือ ความรู้ (Knowledge) คุณลักษณะ (Attributes) และการแสดงออก (Performance)

5. ด้านสื่อสนับสนุนการเรียนรู้ (Medias of Learning Support) จากสภาพของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การจัดการศึกษาต้องมีสื่อการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้กับผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี จะเห็นได้ว่าบางประเทศมีการจัดสรรงบประมาณทางด้านการศึกษาเป็นอันดับแรกและออกคำสั่งให้กระทรวงที่มีหน้าที่รับผิดชอบทางการศึกษาโดยตรงให้สถานศึกษาเช่น งบประมาณห้องสมุดของประเทศฟินแลนด์ คือ 320 ล้าน ยูโร/ปี (10,800 ล้านบาท/ปี) คิดเป็นค่าใช้จ่ายต่อหัวของประชากร 5.5 ล้านคนในประเทศฟินแลนด์ คือ 58 ยูโร/คน/ปี (1,900 บาท/คน/ปี) งบประมาณด้านการศึกษาของสิงคโปร์ในปี 2021 ที่ผ่านมาเป็นจำนวน 476,000 ล้านบาท หรือเฉลี่ยแล้วชาวสิงคโปร์จะมีงบประมาณด้านการศึกษาคคนละ 86,600 บาท สูงกว่าประเทศไทยถึง 16 เท่า (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564) ในปัจจุบันนี้เราจะเห็นว่าสื่อการเรียนรู้มีลักษณะหลากหลายรูปแบบทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าในอดีตซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความสามารถเลือกนำมาใช้กับกระบวนการที่ตนเองศึกษาหรือสิ่งที่ตนเองสนใจ

อย่างไรก็ตามเดวิด การ์ริก (Garrick, 2019) ได้เสนอคุณลักษณะของการศึกษาของสังคมโลกในอนาคตไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. การศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมในทุกที่ (Attention to Culture is Everywhere.)
2. การศึกษาจะต้องมีความคาดหวังสูงในหล่อเลี้ยงสิ่งแวดล้อม (A Nurturing Environment with High Expectations)
3. การศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน (Engaged Staff, Engaged Students)

4. การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องเป็นพันธะผูกพันของผู้คนในสังคมโลก (A Commitment to Lifelong Learning)

5. การศึกษาต้องมุ่งเน้นความรู้สึกแบบองค์รวมในความรับผิดชอบ (Holistic Sense of Responsibility)

จากภาพฉายการศึกษาของสังคมโลกจะเห็นได้ว่าทุกประเทศให้ความสำคัญกับนโยบายทางการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นและให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนที่จะเติบโตขึ้นเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

บทวิเคราะห์ วิจัยรณ ขอสอนแนะ

“Super Education” เป็นอีกหนึ่งลักษณะของการจัดการศึกษาที่มีการส่งผ่านข้อความรู้ไปยังผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถเพื่อนำไปในการใช้ชีวิตประจำวันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรการจัดการศึกษาของสังคมโลกที่ดีและคุณภาพจะต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม อย่างไรก็ตามภาพฉายเชิงอนาคตผู้เขียนขอฉายภาพเชิงอนาคตของสังคมโลก 3 ด้านดังนี้

1. ด้านการจัดการศึกษา (Educational orientation)

1.1 เป้าหมายทางด้านวิชาการ (Academic Goal) การจัดการศึกษาที่ดีต้องมีเป้าหมายทางวิชาการ งานวิชาการเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษา ส่วนงานทางด้านอื่นจะเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้สถาบันดำเนินไปด้วยความราบรื่นเท่านั้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารวมทั้งผู้คนทางการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญในด้านวิชาการเป็นอันดับแรกเพราะหน้าที่ของสถาบันการศึกษาทุกระดับและทุกแห่งคือ การให้ความรู้แก่ผู้เรียนในด้านวิชาการโดยการทำงานร่วมกับครูผู้สอน อนึ่งจะเห็นได้ว่างานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะถูกพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าเป้าหมายทางด้านวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของทุกสถานศึกษาคือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจึงขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น งานวิชาการเป็นกิจกรรมการจัดการเกี่ยวกับงานด้านหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การจัดหาสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนการศึกษา และงานประชุมอบรมทางวิชาการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาที่เน้นเป้าหมายทางด้านวิชาการต้อง มีการบริหารจัดการองค์/ข้อความรู้ที่มีความทันสมัยและผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและอนาคต ทั้งนี้ทุกสถานศึกษาต้องตระหนักในเป้าหมายทางด้านวิชาการนี้ที่สำคัญคือ “มีความรู้ดี อยู่เอาเปรียบสังคม” การจัดการศึกษาในเป้าหมายของวิชาการนี้จะต้องพัฒนาทักษะพื้นฐาน (Basic Skills) เช่น ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Literacy) กระบวนการพื้นฐานที่จะนำพาผู้เรียนให้มีลักษณะ “ใฝ่เรียนรู้และทันสมัย (Be Learned and Fashionable)” นอกจากนี้เป้าหมายการศึกษาที่ดีทางด้านวิชาการต้องมีการพัฒนาทางด้านสติปัญญา (Intellectual Development) ของผู้เรียนด้วย

1.2 เป้าหมายทางด้านวิชาชีพ (Career Goal) วิชาชีพถือว่าเป็นอีกหนึ่งเป้าหมายที่สำคัญของทุกประเทศ และเป็นเป้าหมายที่สำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565- 2570) ดังจะเห็นได้จากแผนส่วนที่ 3 วัตถุประสงค์เป้าหมาย และหมุดหมายการพัฒนาที่มุ่งการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ มุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมและเร่งรัดการเตรียมพร้อมกำลังคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ภาคการผลิตและบริการเป้าหมายที่มีศักยภาพและผลิตภาพสูงขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญกับการสร้างหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคมที่สามารถส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องให้

ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพได้เมื่อสำเร็จการศึกษา หากมองย้อนกลับไปถึงการเป้าหมายทางด้านอาชีพปรากฏว่าประเทศไทยให้ความสำคัญมากตั้งแต่โครงการศึกษาฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2445) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่พระองค์ทรงอยากให้ประชาชนชาวไทยได้การทางด้านวิชาชีพ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับบทความวิจัยเรื่องการจัดการอาชีวศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศเยอรมนี: การศึกษาเปรียบเทียบของ ธงชัย สมบูรณ์ และคณะ (2565) ที่พบว่า ประเทศไทยและประเทศเยอรมนีต้องการกำลังคน (Man Power) ที่สามารถประกอบอาชีพและเลี้ยงชีพให้กับตนเองได้

1.3 เป้าหมายทางด้านสังคมวัฒนธรรมและพลเมืองที่ดี (Socio-cultural and Civic People Goal) เป้าหมายที่เด่นชัดของการจัดการศึกษาในด้านนี้คือการสร้างความเข้าใจในระหว่างบุคคล (Interpersonal Understanding) เพราะมนุษย์ชาติมีความแตกต่างกันในวัฒนธรรมและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ฉะนั้น การศึกษาต้องบ่มเพาะในวัฒนธรรมหลักของชุมชน และวัฒนธรรมของรัฐบาล (Enculturation) เพื่อที่จะให้เกิดความซาบซึ้งในอัตลักษณ์ของตนเองมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นเป้าหมายทางด้านนี้จะต้องมีการบ่มเพาะผู้เรียนให้มีคุณลักษณะทางด้านคุณธรรมจริยธรรม (Moral and Ethical Characters) เพื่อให้ผู้เรียนได้เป็นกุญแจในการใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข อนึ่งจะเห็นได้ว่าคุณลักษณะพื้นฐานในการเป็นพลเมืองดีของประเทศชาตินั้นต้องเป็นบุคคลที่ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนาที่ตนศรัทธาเคารพ และปฏิบัติตามหลักและข้อกฎหมาย เคารพในสิทธิและเสรีภาพทั้งของตนเองและบุคคลอื่น นอกจากนี้ยังต้องเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อนานที่ มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลกในฐานะที่เป็นประชุมชน และคุณลักษณะที่สำคัญในการใช้ชีวิตที่เป็นพลเมืองดีต้องเป็นบุคคลที่มีเหตุผล ใจกว้างและรับฟังความคิดเห็นของคนบุคคลอื่น

1.4 เป้าหมายทางด้านส่วนบุคคล (Personal Goal) ความเป็นตัวตนของผู้เรียนถือว่าเป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่การจัดการศึกษาจะต้องสร้างเป้าหมายการพัฒนาทั้งทางตรงและทางอ้อม เป้าหมายส่วนบุคคลที่ผู้เรียนจะได้บ่มเพาะและขัดเกลาได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดทางด้านอารมณ์ ความเป็นอยู่ (Physical Well-being) ความคิดสร้างสรรค์ การเข้าถึงสุนทรียศาสตร์ นอกจากนี้ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาในด้านความตระหนักในตนเอง (Self-realization) ทั้งนี้สิ่งแวดล้อมทางความคิดและวิถีชีวิตเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะสิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการหล่อหลอมกล่อมเกลาและการพัฒนาศักยภาพความเป็นตัวตนของบุคคลโดยรวมทั้งการใช้ชีวิตในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้เป้าหมายการจัดการศึกษาในอนาคตจะต้องขัดเกลาและบ่มเพาะให้ปราศจากกิเลสที่มีลักษณะ “อยากมีอยากเป็น” จนเกินสมรรถนะของตนเอง การจัดการศึกษาที่ดีต้องมุ่งให้ผู้เรียนไม่ลุ่มหลงในวัตถุนิยม (Materialism) บริโภคนิยม (Consumerism) เงินตรานิยม (Monetary-ism) และอำนาจนิยม (Authority-ism)

จากด้านการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายทั้งสอง “Super Education” ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาจะต้องมีกลยุทธ์ และยุทธศาสตร์ให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพราะเป้าหมายการศึกษาเป็นสิ่งที่ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา หรือรัฐจะต้องให้ความสำคัญ เป้าหมายการศึกษาที่ดีต้องสอดคล้องกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนและจะถูกนำไปใช้ในอนาคต เป้าหมายการเรียนรู้จะทำให้รู้ว่าจุดมุ่งหมายสูงสุดของการศึกษาที่จริง(Metaphysics)คืออะไร เป้าหมายการศึกษาของ “Super Education” นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้แล้วยังช่วยให้รู้จักการปรับตัวและการดำรงอยู่และเป็นอยู่ในสังคมตลอดการพัฒนาตนเองและสามารถนำไปประเทศชาติต่อไปได้ในอนาคต

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ (Learning Management)

การจัดการเรียนการสอน เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบของการจัดการศึกษาในทุกระดับชั้น หากครูผู้สอนมีการเตรียมดีก็จะส่งผลต่อการเรียนรู้และทำให้ผู้เรียนมีความสุขได้ การจัดการเรียนการสอนหรือขั้นของการสอนทั่วไปจะประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ ขั้นนำ ขั้นสอนและขั้นสรุป แต่ทั้งนี้ก็มีนักวิชาการหลายคนที่ได้นำเสนอแนวคิดในการจัดการเรียนรู้หรือขั้นการสอน ดังเช่น

Bell (2020) นักวิชาการชาวอังกฤษได้เสนอแนวคิดหลักฐานการเรียนรู้ (Evidence-based Methods) ที่ได้สอนในกระบวนวิชาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลซึ่งประสบผลสำเร็จ โดยที่แนวคิดดังกล่าวของการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นความรู้เดิม (Prior Knowledge) เป็นขั้นที่ครูผู้สอนจะต้องมีการทบทวนความรู้เดิมที่ผู้เรียนเคยได้เรียนมาในคาบเรียนที่ผ่านมา ความรู้เดิมจะช่วยเป็นฐานความรู้ใหม่หรือเป็นฐานคิดในการต่อยอดความรู้ที่จะเกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอความคิดใหม่ (Presenting New Material) เป็นขั้นที่ครูจะต้องนำเสนอแนวคิดหรือสิ่งที่อำนวยความสะดวก/ข้อความรู้ให้กับผู้เรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นท้าทาย (Challenge) เป็นขั้นที่แสดงองค์/ข้อความรู้ที่ได้

ขั้นที่ 4 ขั้นให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นขั้นที่ผู้สอนบอกให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องปรับปรุงในการเรียน

ขั้นที่ 5 ขั้นทบทวน (Repetition) เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องแสดงออก (Perform) ถึงเนื้อหาที่ได้รับออกมาซึ่งอาจจะออกมาในรูปแบบของรายงานหรือถกแถลงในชั้นเรียน

1. ขั้นสอน (Actions) ในขั้นนี้ครูผู้สอนจะมีการวิธีการสอน (Methods) ที่หลากหลาย ทั้งนี้ สอดคล้องกับเนื้อหาการสอน

2. ขั้นสรุปทบทวนร่วมกัน (Post Action) ผู้เรียนและครูผู้เรียนจะช่วยกันสรุปเนื้อหาที่ได้เรียน

3. ขั้นประเมินแก่นแก่นหรือความรู้ที่ได้ (Evaluation) ผู้เรียนช่วยกันประเมินองค์/ข้อความรู้ที่ได้ว่าสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันและอนาคตได้มากน้อยเพียงใด

4. ขั้นประยุกต์นำไปใช้ (Implementation) ในขั้นนี้จะเป็นการถอดรหัสสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้หรือถอดบทเรียน

แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีฐานคิดการจัดการเรียนรู้ของ “Super Education” ต้องมีการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นกระตุ้นความรู้ความคิดเดิม (Pre-instructional Activity) โดยในขั้นนี้จะประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อยคือ ขั้นตอนที่กระตุ้นและให้สิ่งเร้าเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ขั้นย่อยต่อมาอีกขั้นคือการอธิบายวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในคาบเรียนนั้น ขั้นย่อยสุดท้ายในขั้นแรกนี้ คือ ขั้นอธิบายความรู้เดิมซึ่งอาจเป็นการทบทวนความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

2. ขั้นนำเสนอเนื้อหา (Content Presentation) ในขั้นนี้ครูผู้สอนต้องส่งผ่านองค์/ข้อความรู้หลักและข้อความรู้เสริมให้กับผู้เรียน อาจมีการใช้สื่อมีเดียมาช่วยเป็นแรงกระตุ้นหรือสนับสนุนการเรียนรู้เชิงบวก (Positive Support) ให้กับผู้เรียน นอกจากนี้อาจนำเสนอตัวอย่างที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน (Current Situations) มาช่วยให้เนื้อหาที่มีความน่าสนใจและตื่นเต้นมากยิ่งขึ้น

3. ขั้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Learner's Participation) เป็นอีกหนึ่งขั้นตอนที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน เพราะในขั้นนี้เป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนใช้กระบวนการประชาธิปไตยในชั้นเรียน กล่าวคือมีการถกแถลง อภิปราย ตลอดจนนำเสนอองค์/ข้อความรู้ที่ได้จากการเรียนมาแลกเปลี่ยนระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน นอกจากนี้ในขั้นนี้จะรวมถึงขั้นของการปฏิบัติ (Practice) และการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วย

4. ขั้นวัด และประเมินผล (Evaluation) ซึ่งครูผู้สอนสามารถจะวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ได้จากแบบวัดและประเมินผลเชิงพฤติกรรม (Entry Behavior Test) หรือการวัด และประเมินหลังการสอน (Post-test)

5. ขั้นติดตาม (Following) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครูผู้สอนต้องมีการติดตามองค์/ข้อความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเก็บไว้ได้ (Retention)

3. ด้านการวัดและประเมินผล (Assessment)

หากพิจารณาศาสตร์ทางด้านวัดและประเมินผลทางการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับคำ 3 คำ คือ

1. การทดสอบ (Testing) หมายถึง การนำเสนอชุดคำถามที่เรียกว่าข้อสอบหรือแบบทดสอบที่มีมาตรฐานให้ผู้สอบตอบ

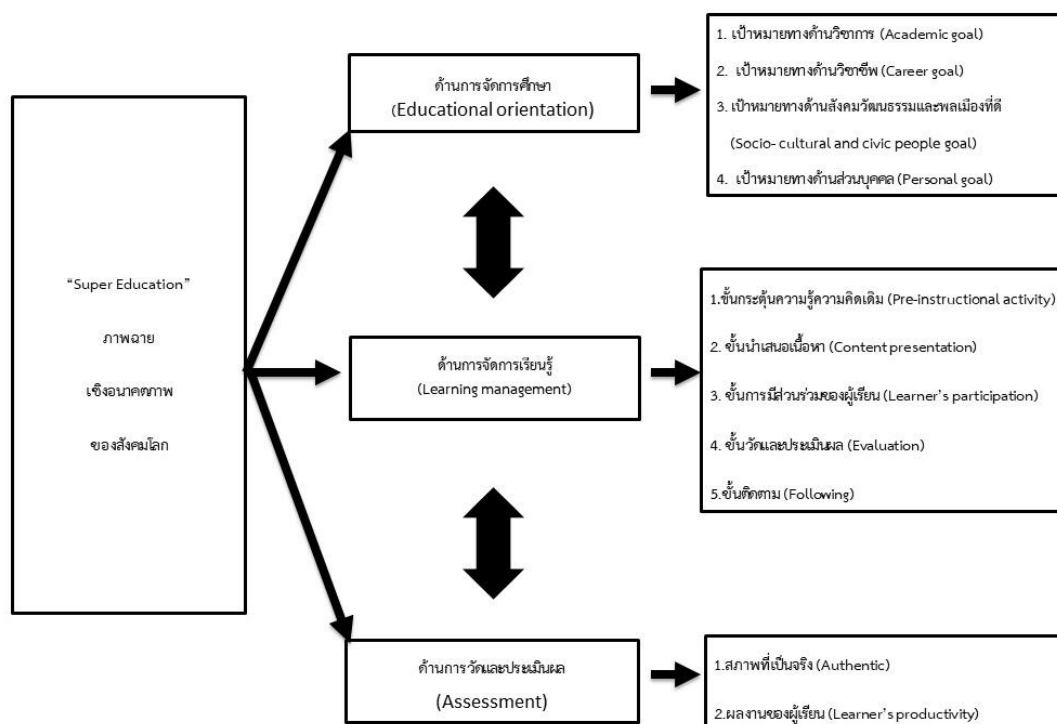
2. การวัดผล (Measurement) หมายถึง การวัดคุณลักษณะ (Attribute) ของบุคคลจากผลการตอบคำถามในแบบทดสอบตามเกณฑ์เพื่อแสดงคุณค่าเชิงปริมาณหรือตัวเลขที่วัดได้ การวัดผลนอกจากใช้แบบทดสอบแล้วยังรวมถึงการใช้เครื่องมืออื่นเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพด้วยเช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การตรวจผลงานของผู้เรียน

3. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการอย่างมีระบบที่นำข้อมูลจากการวัดผลมาตีค่าและตัดสินคุณค่าของผู้เรียน ซึ่งการวัดผลและการประเมินผลเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง เมื่อมีการวัดผลจะทำให้ได้ข้อมูลและรายละเอียดหลายด้าน เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งเพื่อตีค่าหรือสรุปคุณค่าออกมาถือว่าเป็นกระบวนการประเมิน ผลการประเมินจะมีความถูกต้องเที่ยงตรงเพียงใดขึ้นกับความถูกต้องของผลการวัด ถ้าผลการวัดถูกต้องการประเมินก็จะมีค่าเชื่อถือได้มากและตรงกับความเป็นจริง ถ้าผลการวัดผิดพลาดการประเมินก็จะผิดพลาดไปด้วย การวัดผลและการประเมินผลมีความแตกต่างกัน (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2545) ดังนั้นการวัดและประเมินผลของการจัดการศึกษาที่เรียกว่า “Super Education” จะต้องมีลักษณะดังนี้

1. การวัดและประเมินผลต้องตรงตามจุดมุ่งหมายหรือเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้
2. จะต้องมีการกำหนดพฤติกรรมและพฤติกรรมที่ต้องการวัดให้ชัดเจน
3. ใช้เครื่องมือวัดการวัดและประเมินผลต้องมีคุณภาพและสามารถตรวจวัดได้ครบถ้วน
4. มีการแปลผลของการวัดและประเมินอย่างถูกต้องโดยปราศจากอคติ(Bias)
5. การวัดและประเมินต้องเป็นกระบวนการกระทำอย่างต่อเนื่องทั้งในระหว่างการสอนและสิ้นสุดการสอน
6. ครอบคลุมความรู้ คุณลักษณะ ทักษะกระบวนการ
7. ใช้วิธีการ/เครื่องมือวัดที่หลากหลายวิธี เช่น ทดสอบ สังเกต ประเมินจากผล/ชิ้นงาน แต่อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาแบบนี้จะต้องนำผลการวัดและประเมินไปใช้อย่างคุ้มค่าและจะต้องมีการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง (Authentic) และผลงานของผู้เรียน (Learner's Productivity)

ทั้งนี้สามารถสรุปภาพของการจัดการศึกษาแบบ “Super Education” ภาพฉายเชิงอนาคตได้ตามภาพที่ 1

ดังนี้

ภาพที่ 1: “Super Education” ภาพฉายเชิงอนาคตภาพของสังคมโลก

บทสรุป

“Super Education” เป็นเครื่องมือและฐานรากที่จะทำให้ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์ชาติ (Humanization) มีความเจริญเติบโต และทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ การศึกษาแบบ “Super Education” นอกจากจะให้สร้างภูมิคุ้มกันทางวิชาการให้แก่ผู้เรียนแล้วยังช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม (Social Skills) เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ “Super Education” จะเป็นอีกหนึ่งแนวทางของการจัดการศึกษา (Educational Orientation) ที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของสังคมโลกโดยมุ่งจัดการศึกษาทางด้านวิชาชีพให้กับผู้เรียนตามสมรรถนะ และความสนใจ รวมทั้งจะสามารถทำให้รัฐชาติใช้เป็นแนวทางในการผลิตผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นและสังคมอื่นที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข ยิ่งไปกว่านั้น “Super Education” ยังมีแนวทางของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมโลก ซึ่งการส่งเสริมในลักษณะนี้จะเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่จะลดความขัดแย้งในระดับบุคคลและระดับสังคมรวมทั้งจะสามารถส่งเสริมสันติภาพที่ยั่งยืนได้ กล่าวโดยภาพรวมแล้วหากรัฐชาติมีการจัดการศึกษาแบบ “Super Education” จะทำให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้นและสามารถสร้างความสุขให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี อนึ่ง “Super Education” จะเป็นความจริงสูงสุด (Metaphysics) ของการจัดการศึกษาของรัฐชาติจะทำให้มีการพัฒนาทุกมิติและมีความยั่งยืน (Sustainability) ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- ธงชัย สมบูรณ์. (2562). *วาทกรรมการศึกษาไทย: รวมข้อคิดและข้อวิจารณ์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2564). *แก่นของความเป็นครู*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สมบูรณ์, อรุณ ลิ้มตศิริ และสืบทพงษ์ ปราบใหญ่. (2565). การจัดการอาชีวศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศเยอรมนี: การศึกษาเปรียบเทียบ. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 18(2), 15–29. <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/SDUGSAJ/article/view/243>

- ไพศาล สุวรรณน้อย. (2545). *การวัดและประเมินผล*. <https://ams.kku.ac.th/aalearn/resource/edoc/tech/56web/13eva56>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-twelfth-plan/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/>
- เอกสารจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ. (2566). *เป็นมนุษย์ หรือ เป็นคน ? (ธรรมบรรยายชุด ลายสือไท, รหัสเอกสาร: BIA G 4/1)*. หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ. <https://archives.bia.or.th/>

References

- Bell, M. (2020). *The fundamentals of teaching*. Routledge.
- Garrick, D. (2019). *Five characteristics of effective school culture*. UCDS. <https://www.ucds.org/five-characteristics-of-effective-school-culture/>
- Leicht, A., Combes, B., Byun, W. J., & Agbedahin, A. V. (2018). From Agenda 21 to Target 4.7: The development of education for sustainable development. In A. Leicht, J. Heiss, & W. J. Byun (Eds.), *Issues and Trends in Education for Sustainable Development* (pp. 25–44). UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261801>
- Nelson Mandela Foundation. (2021). *Biography of Nelson Mandela*. <https://www.nelsonmandela.org/biography>
- Kennedy, K.J., Lee, J. C., (2008). *The changing role of school in Asian societies: Schools for the knowledge society*. Routledge.

ผู้เขียน

ธงชัย สมบูรณ์

ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
e-mail: Thongchai.s@rumail.ru.ac.th

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม: ความท้าทายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา Participatory Communication: Challenges in Developing Educational Quality in Higher Education Institutions

ปัทมา ลักษณะโยธิน*, ศุภศิริ บุญประเวศ, วิณัฐ สกุนหอม และพิทักษ์ จันทรเจริญ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Pattama Laksanayothin*, Supasiri Boonpraves, Venus Skunhom, and Pitauk Chancharoen
Graduated School, Suan Dusit University

Received: July 21, 2024

Revised: April 8, 2025

Accepted: April 21, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน รูปแบบและวิธีการ การประยุกต์ใช้ รวมถึงความท้าทายและบทวิเคราะห์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากการศึกษาค้นคว้าได้องค์ความรู้ที่สำคัญดังนี้ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาเป็นกระบวนการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์สองทางที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และการรับรู้ โดยมีพื้นฐานจากทฤษฎีการศึกษาแบบเสวนาของ Paulo Freire ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการพัฒนาของ UNESCO และทฤษฎีพื้นที่สาธารณะของ Habermas การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อสถาบันอุดมศึกษาในด้านการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กร สถาบันอุดมศึกษาสามารถประยุกต์ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งสื่อดิจิทัล การสื่อสารแบบเผชิญหน้า และสื่อสิ่งพิมพ์ โดยความสำเร็จขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำ การพัฒนาบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมองค์กร และระบบการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม สถาบันอุดมศึกษายังเผชิญกับความท้าทายสำคัญในการพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ทั้งด้านโครงสร้างองค์กร ความหลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และวัฒนธรรมองค์กรเพื่อให้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

คำสำคัญ: การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม สถาบันอุดมศึกษา การมีส่วนร่วม การสื่อสารองค์กร

Abstract

This academic article aimed to present knowledge about participatory communication in higher education institutions with a focus on its challenges in developing educational quality. The content covered definitions, significance, fundamental theories, forms and methods, applications, challenges, and analysis. The key findings from this study revealed that participatory communication in higher education was a two-way interactive communication process that allowed

*ปัทมา ลักษณะโยธิน (Corresponding Author)

e-mail: pattama_lak@dusit.ac.th

all stakeholders to exchange information, opinions, and perceptions. It was based on Paulo Freire's dialogic education theory, UNESCO's development communication theory, and Habermas's public sphere theory. Participatory communication was important for higher education institutions in building participatory culture, strengthening community relations, developing educational quality, and creating organizational image. Higher education institutions can implement participatory communication through various channels including digital media, face-to-face communication, and print media. Success factors included leadership, personnel development, organizational culture building, and effective monitoring and evaluation systems. However, higher education institutions faced significant challenges in developing participatory communication, including organizational structure, stakeholder diversity, and organizational culture to make participatory communication an important mechanism for educational quality development.

Keywords: Participatory Communication, Higher Education Institutions, Participation, Organizational Communication

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจผ่านพันธกิจหลักด้านการจัดการเรียนการสอน การวิจัยและสร้างนวัตกรรม การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่การศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ทั้งการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน และความคาดหวังที่สูงขึ้นจากสังคม

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดสำคัญที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กรและสังคม โดยเฉพาะในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย ทั้งนักศึกษา คณาจารย์ บุคลากร ผู้ใช้บัณฑิต ชุมชนท้องถิ่น และสังคมโดยรวม Tufte and Mefalopulos (2009) อธิบายว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสื่อสารที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์สองทางและการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างจากการสื่อสารแบบดั้งเดิมที่ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารทางเดียวจากบนลงล่าง

ความสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษามีความสำคัญมากขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการศึกษาและความคาดหวังของสังคม โดย Jooste and van der Vyver (2014) แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมไม่เพียงแต่ช่วยสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมภายในสถาบัน แต่ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการสร้างความยั่งยืนของสถาบัน นอกจากนี้ Servaes and Malikhaio (2005) ได้เน้นย้ำว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความร่วมมือและการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่นและสังคม

การพัฒนาระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญหลายประการ Men (2014) ได้เสนอว่า ความสำเร็จของการสื่อสารองค์กรขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม และการสร้าง

ความพึงพอใจของบุคลากร ในขณะที่ White et al. (2010) เน้นย้ำความสำคัญของการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ซึ่งต้องครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล

นอกจากนี้ การพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษายังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การสร้างช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงได้ง่าย การพัฒนากลไกการรับฟังความคิดเห็น การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของบุคลากร และการประเมินและพัฒนาประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง การผสมผสานองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วนได้ (Singhal, 2001)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านโครงสร้างองค์กรที่เป็นแบบลำดับชั้น ความหลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและเวลา ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว การทำความเข้าใจและการดำเนินงานเพื่อรับมือกับความท้าทายเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนารูปแบบและวิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นวิเคราะห์ความท้าทายและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา บทความครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน รูปแบบและวิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การประยุกต์ใช้ในสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนความท้าทายและแนวทางการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง

เนื้อหา

ความหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นจากการวิพากษ์วิจารณ์กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบดั้งเดิมที่เน้นการสื่อสารทางเดียวจากบนลงล่าง ซึ่งอาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างแท้จริง นักวิชาการด้านการสื่อสารได้ให้ความหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมไว้หลากหลายมุมมอง สามารถสังเคราะห์ได้ดังนี้

Tufte and Mefalopulos (2009) ให้ความหมายว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางการสื่อสารที่อยู่บนพื้นฐานของการเสวนา ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แลกเปลี่ยนข้อมูล การรับรู้ และความคิดเห็น อันนำไปสู่การเสริมพลังโดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมายหลักขององค์กร

Singhal (2001) ได้ให้ความหมายว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงผ่านการเสวนาระหว่างบุคคล กลุ่ม และองค์กร ที่ช่วยให้ผู้คนสามารถพัฒนาศักยภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง

Besette (2004) อธิบายว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนและสังคม โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อเสริมพลังให้ชุมชนสามารถค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาและบรรลุเป้าหมายการพัฒนาของตนเอง

จากความหมายดังกล่าว สามารถสังเคราะห์ได้ว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์สองทางที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และการรับรู้ผ่านการเสวนาระหว่างบุคคล กลุ่ม และองค์กร โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพ การเสริมพลัง และการค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาร่วมกัน

สำหรับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา มีนักวิชาการให้แนวคิดดังนี้

Jooste and van der Vyver (2014) กล่าวว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาเป็นกระบวนการที่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ คือ ความถี่และความสม่ำเสมอในการสื่อสาร การใช้ช่องทางที่หลากหลาย เนื้อหาที่น่าสนใจ การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

Jacobson (2003) ได้อธิบายว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร การสร้างการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ การให้ความสำคัญกับบริบทและวัฒนธรรมของชุมชนหรือองค์กร และการมุ่งเน้นการสร้างความรู้ร่วมกันและการเรียนรู้ร่วมกัน

Singhal (2001) ได้เสนอว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาควรคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การสร้างช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย การพัฒนากลไกการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการประเมินและพัฒนาประสิทธิภาพของการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาเป็นกระบวนการที่มีหลักการและองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร ผ่านช่องทางที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย มีการสื่อสารแบบสองทางที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยต้องคำนึงถึงบริบทและวัฒนธรรมองค์กร พร้อมทั้งพัฒนากลไกการรับฟังความคิดเห็น สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนและประเมินพัฒนาประสิทธิภาพการสื่อสาร

ทฤษฎีพื้นฐานของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีพื้นฐานแนวคิดทางทฤษฎีที่สำคัญ 3 ประการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาแนวคิดและการประยุกต์ใช้ในบริบทต่างๆ รวมถึงสถาบันอุดมศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการศึกษาแบบเสวนาของ Paulo Freire นักการศึกษาชาวบราซิลเสนอแนวคิดการศึกษาแบบเสวนา (Dialogical Education) ที่วิพากษ์รูปแบบการศึกษาแบบ "ธนาคาร" (Banking Education) ซึ่งผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนแบบทางเดียว Freire (1968) เสนอให้มีการปฏิรูปการศึกษาผ่านกระบวนการเสวนาที่เน้นการสื่อสารสองทางระหว่างผู้สอนและผู้เรียน แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ (Critical Consciousness) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้ตั้งคำถาม วิเคราะห์ปัญหา และค้นหาทางออกร่วมกัน การศึกษาแบบเสวนาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ร่วมกับผู้สอน แทนที่จะเป็นเพียงผู้รับความรู้ฝ่ายเดียว

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมได้นำหลักการนี้มาประยุกต์ใช้โดยเน้นการสร้างกระบวนการสื่อสารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา และร่วมกันหาทางออก โดยเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดเชิงวิพากษ์และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์

2. ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการพัฒนาของ UNESCO ได้เสนอแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Communication for Development) ในช่วงทศวรรษ 1970 ที่มุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลัก 3 ประการ (Servaes & Malikhaio, 2005) ได้แก่ 1) การเข้าถึง (Access) โอกาสที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงระบบการสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจำเป็นต้องสร้างช่องทางที่เปิดกว้างและเข้าถึงได้ง่ายสำหรับทุกฝ่าย 2) การมีส่วนร่วม (Participation) กระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีบทบาทในทุกขั้นตอนของการสื่อสาร ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ ไปจนถึงการประเมินผล รวมถึงการมีอำนาจในการตัดสินใจและควบคุมกระบวนการ และ 3) การจัดการตนเอง (Self-

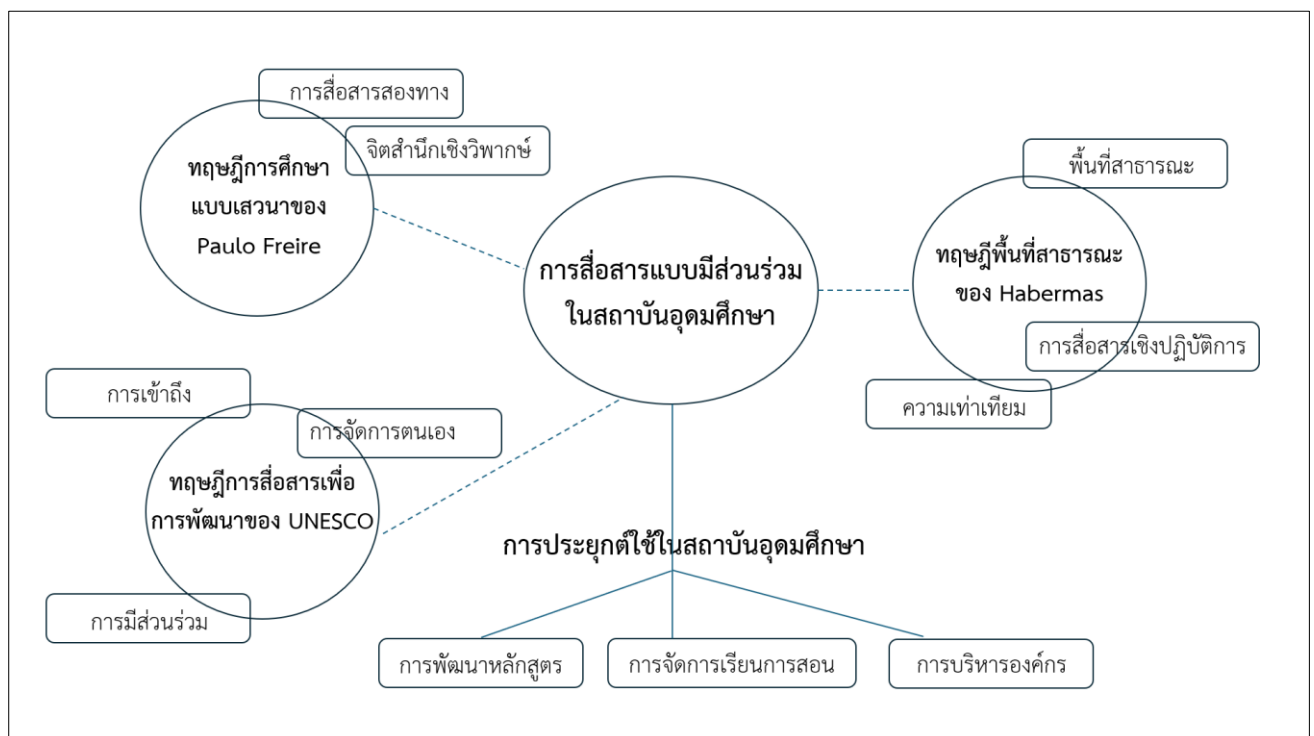
Management) ความสามารถในการบริหารจัดการการสื่อสารและกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาการควบคุมจากภายนอก

แนวคิดนี้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะในการสร้างช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงได้ง่าย การสร้างโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการการสื่อสารของตนเอง

3. ทฤษฎีพื้นที่สาธารณะของ Habermas โดย Jürgen Habermas นักปรัชญาชาวเยอรมันเสนอแนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะอย่างเป็นอิสระ (Habermas, 1998) ทฤษฎีนี้เสนอแนวคิดการสื่อสารเชิงปฏิบัติการ (Communicative Action) ที่มุ่งสร้างความเข้าใจร่วมกันผ่านการสนทนาอย่างมีเหตุผล โดยทุกฝ่ายมีสิทธิเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็นและการโต้แย้ง บนพื้นฐานของเหตุผล ไม่ใช่อำนาจหรือการบังคับ

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในการสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรีและเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นห้องเรียน การประชุมคณะ หรือเวทีสาธารณะ โดยมุ่งสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดกว้างและเป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

จากทฤษฎีที่สำคัญ 3 ประการข้างต้น เห็นได้ว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีรากฐานทางความคิดที่มุ่งเน้นการเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสร้างความเข้าใจร่วมกัน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งสร้างสภาพแวดล้อมทางวิชาการที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การถกเถียงทางความคิด และการมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ สามารถเขียนเป็นแผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีพื้นฐานและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา ตามแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีพื้นฐานและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา

ความสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ผ่านการจัดการเรียนการสอน การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม การบริการวิชาการแก่สังคม และการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองต่อมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการที่ต้องมีระบบการรับฟัง วิเคราะห์ และตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนตามกฎหมายว่าด้วย มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาครอบคลุมการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ใช้บัณฑิต ชุมชนท้องถิ่น และสังคมโดยรวม เพื่อนำข้อมูลและความคิดเห็นมาใช้ในการพัฒนาสถาบัน การเปิดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวิจัยและนวัตกรรม รวมถึงการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการในหลายระดับ เริ่มตั้งแต่ระดับสภาสถาบัน ที่ต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญหลากหลายด้านมาร่วมชี้แนะและกำกับการพัฒนา ระดับผู้บริหารที่ต้องมีความซื่อสัตย์และประสิทธิภาพในการบริหาร และระดับปฏิบัติการที่ต้องมีบุคลากรทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมยังสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา ที่เน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบได้ โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะได้รับ

นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ยังเป็นอีกมิติหนึ่งของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการศึกษา การวิจัย และการสร้างนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษา การพัฒนาระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถดำเนินภารกิจหลักได้อย่างครบถ้วนตามมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง

ดังนั้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ภายในสถาบันการศึกษา รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ

ความสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา (Bessette, 2004) มีดังนี้

1. การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมภายในสถาบันอุดมศึกษา โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาสถาบัน กระบวนการนี้ช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันกับสถาบัน ซึ่งนำไปสู่การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (Jooste & van der Vyver, 2014) ได้แก่ 1.1) การมีส่วนร่วมของนักศึกษา นักศึกษาเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของสถาบันอุดมศึกษา การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถาบัน เช่น การพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการบริหารจัดการสถาบัน (Elsharnouby, 2015) และ 1.2) การมีส่วนร่วมของคณาจารย์และบุคลากร คณาจารย์และบุคลากรเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักของสถาบันอุดมศึกษา การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันที่เปิดโอกาสให้คณาจารย์และบุคลากรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาสถาบัน กระบวนการนี้ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันและความร่วมมือในการทำงาน (Men, 2014)

2. การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและสังคม การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างความร่วมมือกับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ผ่านกระบวนการสื่อสารที่เปิดกว้างและเป็นประชาธิปไตย กระบวนการนี้ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันและความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน (Servaes & Malikhaio, 2005) ได้แก่ 2.1) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างความร่วมมือกับชุมชนผ่านกระบวนการสื่อสารที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาสถาบัน

กระบวนการนี้ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันและความร่วมมือในการ และ 2.2) การสร้างความยั่งยืนของโครงการของสถาบันอุดมศึกษา การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างความยั่งยืนของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องจากชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบ ทำให้พวกเขามีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความผูกพันกับโครงการ (White et al., 2010)

3. การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาสถาบัน กระบวนการนี้ช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่เปิดกว้างและเป็นประชาธิปไตย ได้แก่ 3.1) การพัฒนาหลักสูตร การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาและคณาจารย์ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับเนื้อหาและวิธีการสอน กระบวนการนี้ช่วยสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของนักศึกษาและสังคม (Jooste & van der Vyver, 2014) และ 3.2) การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างกระบวนการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาและคณาจารย์ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถาบัน กระบวนการนี้ช่วยสร้างกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของนักศึกษาและสังคม (Elsharnouby, 2015)

4. การสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถาบัน การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถาบันอุดมศึกษา โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาสถาบัน กระบวนการนี้ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันและความร่วมมือในการทำงาน (Men, 2014) ได้แก่ 4.1) การสร้างความพึงพอใจของนักศึกษา การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างความพึงพอใจของนักศึกษา โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถาบัน กระบวนการนี้ช่วยสร้างความผูกพันและความพึงพอใจของนักศึกษา (Elsharnouby, 2015) และ 4.2) การสร้างความน่าเชื่อถือของสถาบัน การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างความน่าเชื่อถือของสถาบัน โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาสถาบัน กระบวนการนี้ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันและความร่วมมือในการทำงาน (Jooste & van der Vyve, 2014)

สรุปได้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม เสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พัฒนาคุณภาพการศึกษา และสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถาบัน การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้นักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาสถาบัน ซึ่งนำไปสู่การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและความยั่งยืนของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษา

รูปแบบและวิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น นักศึกษา คณาจารย์ บุคลากร และชุมชน เพื่อสร้างการสื่อสารสองทางที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล และร่วมตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ รูปแบบและวิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีดังนี้

1. สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ มีตัวอย่างดังนี้ (Jooste & van der Vyve, 2014)

- รูปแบบ การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ของสถาบัน, เพจบุ๊ก, ทวิตเตอร์, และระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ (LMS) เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนข้อมูล

- วิธีการ เปิดช่องทางสำหรับการแสดงความคิดเห็น การทำโพล (Poll) หรือการถามตอบ (Q&A) ผ่านทางออนไลน์

- ตัวอย่าง การใช้แอปพลิเคชัน "WBSC มหาวิทยาลัยสวนดุสิต" เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร โดยรวมบริการต่าง ๆ ไว้ในแอปพลิเคชันเดียว ทั้งการลงทะเบียนเรียน ตารางเรียน ข่าวสารกิจกรรม และพื้นที่แสดงความคิดเห็น

2. การสื่อสารแบบเผชิญหน้า มีตัวอย่างดังนี้ (Men, 2014)

- รูปแบบ การจัดกิจกรรมที่เน้นการพบปะโดยตรง เช่น การประชุมคณะ, กิจกรรมพบปะสังสรรค์, และการอบรมสัมมนา

- วิธีการ การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การรับฟังอย่างตั้งใจ และการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง

- ตัวอย่าง โครงการ "สภามหาวิทยาลัยสวนดุสิตพบนักศึกษา" เพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงได้รับทราบปัญหาและความต้องการของนักศึกษาแต่ละคณะวิชาโดยตรง

3. สื่อสิ่งพิมพ์ มีตัวอย่างดังนี้ (Welch, 2012)

- รูปแบบ การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น จดหมายข่าว, โปสเตอร์, และรายงานประจำปี

- วิธีการ การเผยแพร่ข้อมูลและสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรและนักศึกษาผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจและเข้าถึงได้ง่าย

- ตัวอย่าง “จดหมายข่าว” ที่เปิดพื้นที่ให้นักศึกษาและบุคลากรร่วมเขียนบทความและแสดงความคิดเห็นหรือวารสารรายเดือนที่รวบรวมกิจกรรมและผลงานของคณาจารย์และนักศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนส่งข่าวสารมาลงได้

4. การประชุมเชิงปฏิบัติการ มีตัวอย่างดังนี้ (Servaes & Malikhaio, 2005)

- รูปแบบ การจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาและคณาจารย์ โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การระดมสมอง (Brainstorming) และการทำงานกลุ่ม (Group Discussion)

- วิธีการ จัดให้มีหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรหรือประเด็นทางสังคม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา

- ตัวอย่าง “Future Skills” ที่ให้นักศึกษา อาจารย์ และผู้ประกอบการร่วมกันพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

5. การสนทนากลุ่ม มีตัวอย่างดังนี้ (Tufte & Mefalopulos, 2009)

- รูปแบบ การสนทนาในกลุ่ม (Focus Group Discussions) ที่มีผู้เข้าร่วมจากหลากหลายเพื่อหารือเกี่ยวกับประเด็นเฉพาะ

- วิธีการ ใช้คำถามเปิดเพื่อกระตุ้นการแสดงความคิดเห็น และบันทึกข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อ

- ตัวอย่าง มหาวิทยาลัยสวนดุสิตจัดสนทนากลุ่มระหว่างนักศึกษา อาจารย์ และศิษย์เก่าเพื่อพัฒนาหลักสูตรการโรงแรมและการท่องเที่ยวให้ตอบโจทย์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย

6. การสื่อสารผ่านการวิจัยเชิงมีส่วนร่วม มีตัวอย่างดังนี้ (White et al., 2010)

- รูปแบบ การวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ของชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายในการกำหนดปัญหา เก็บข้อมูล และวิเคราะห์ผล

- วิธีการ นักศึกษาและคณาจารย์ร่วมมือกับชุมชนเพื่อทำวิจัยที่ตอบสนองความต้องการจริง

- ตัวอย่าง มหาวิทยาลัยสวนดุสิตใช้โมเดล “หอมขจรฟาร์ม” เป็นพื้นที่วิจัยแบบมีส่วนร่วมระหว่างคณาจารย์ นักศึกษา และเกษตรกรในท้องถิ่น โดยร่วมกันวิจัยอนุรักษ์พันธุ์พืช เทคนิคการเพาะปลูก และผลิตภัณฑ์แปรรูปที่ตอบโจทย์ตลาดและการใช้ประโยชน์ในชุมชน

แนวทางการประยุกต์ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา

Men (2014) ได้นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอน มีดังนี้ 1.1) การพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษา คณาจารย์ ผู้ใช้บัณฑิต และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ 1.2) การจัดกิจกรรม

การเรียนการสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และ 1.3) การพัฒนาระบบการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

2. การวิจัย มีดังนี้ 2.1) การพัฒนาโจทย์วิจัยที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคม 2.2) การส่งเสริมการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) และ 2.3) การเผยแพร่และถ่ายทอดผลงานวิจัยสู่สังคมในรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่าย

3. การบริการวิชาการ มีดังนี้ 3.1) การสำรวจความต้องการและปัญหาของชุมชนเพื่อพัฒนาโครงการบริการวิชาการที่ตรงกับความต้องการ 3.2) การจัดกิจกรรมบริการวิชาการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 3.3) การติดตามและประเมินผลโครงการบริการวิชาการแบบมีส่วนร่วม

4. การบริหารจัดการองค์กร มีดังนี้ 4.1) การพัฒนานโยบายและแผนยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม 4.2) การสร้างระบบการสื่อสารภายในองค์กรที่เปิดกว้างและมีประสิทธิภาพ และ 4.3) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาสามารถประยุกต์ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในหลายมิติเพื่อให้เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ด้านช่องทางการสื่อสาร Jooste and van der Vyver (2014) ได้เสนอแนวทางการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ 1) สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เว็บไซต์องค์กร เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ และจดหมายข่าวอิเล็กทรอนิกส์ 2) การสื่อสารแบบเผชิญหน้า เช่น การประชุมคณะกรรมการพบปะสังสรรค์ การอบรมและสัมมนา และ 3) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น จดหมายข่าว ไปสเตอร์ แผ่นพับ และรายงานประจำปี

2. ด้านกระบวนการสื่อสาร Kunsch (2003) อธิบายว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา มี 3 ประเภท ได้แก่ 1) การสื่อสารแนวตั้ง (Vertical Communication) เป็นลักษณะเฉพาะของสถาบันการศึกษาใช้ในการควบคุมการดำเนินงานของบุคลากร ป้องกันปฏิกริยาด้านลบจากสาธารณะ เป็นการสื่อสารจากบนลงล่างตามสายการบังคับบัญชา 2) การสื่อสารแนวนอน (Horizontal Communication) เป็นวิธีการแพร่กระจายข้อความในระดับเดียวกัน เป็นพื้นฐานในการสร้างความคิดเห็น ระบุความต้องการและผลประโยชน์ร่วมกัน และนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ต่อผู้บริหารระดับสูง และ 3) การสื่อสารแบบผสม (Mixed Communication) เป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสถาบันอุดมศึกษา มีการผสมผสานการเปิดกว้างทั้งในแนวตั้งและแนวนอน เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแนวทแยง ทำให้อัปเดตจากนักศึกษาสามารถถูกรับรู้โดยผู้บริหารระดับสูงได้ง่ายขึ้น

3. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย White et al. (2010) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ ได้แก่ 1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 2) การแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ 3) การร่วมผลิตสื่อและเนื้อหา 4) การร่วมวางแผนและตัดสินใจ และ 5) การร่วมบริหารจัดการ โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความพร้อมของแต่ละกลุ่ม

4. ด้านกลยุทธ์การสื่อสาร Welch (2012) นำเสนอแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย 1) การพัฒนาเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย 2) การใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสม 3) การสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วม 4) การสร้างความต่อเนื่องและสม่ำเสมอในการสื่อสาร และ 5) การประเมินและพัฒนาการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาต้องคำนึงถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ 1) การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในองค์กร 2) การพัฒนาทักษะการสื่อสารของบุคลากร 3) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 4) การจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ และ 5) การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง นอกจากนี้ ยังต้องมีการประเมินผลการสื่อสาร ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพการสื่อสาร เช่น การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ความเข้าใจในเนื้อหา การตอบสนองและมีส่วนร่วม 2) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งใน

ด้านเนื้อหา ช่องทาง และกระบวนการ และ 3) ผลกระทบต่อองค์กร เช่น การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม และการบรรลุเป้าหมายองค์กร

ความท้าทายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จในการดำเนินงาน โดยมีความท้าทายดังนี้

1. ความท้าทายด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ Benneworth and Jongbloed (2010) ได้แสดงให้เห็นว่า สถาบันอุดมศึกษามีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่มที่ต้องพิจารณาในการดำเนินกลยุทธ์การสื่อสาร ได้แก่ นักศึกษา บุคลากรวิชาการ พนักงาน ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานกำกับดูแล คู่แข่ง ผู้บริจาค ศิษย์เก่า และหน่วยงานภาครัฐ สถาบันอุดมศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายในการตอบสนองความต้องการที่อาจมีความขัดแย้งกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้

2. ความท้าทายด้านการสร้างการมีส่วนร่วม Bessette (2004) กล่าวถึงอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ อุปสรรคทางกายภาพ (ระยะทาง พื้นที่) อุปสรรคทางสังคม (แนวคิดการดำเนินชีวิตที่แตกต่าง) อุปสรรคด้านความรู้ (ประสบการณ์ไม่เพียงพอ) อุปสรรคทางจิตวิทยาสังคม (ความเคยชิน ประเพณี ทัศนคติ) รวมถึงอุปสรรคทางการเมือง เศรษฐกิจ เทคนิค และภาษา นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคเฉพาะในกระบวนการศึกษา เช่น การบิดเบือน การละเว้น การมีข้อมูลที่มากเกินไป และการจัดจังหวะเวลาที่ไม่เหมาะสม

3. ความท้าทายด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร Men (2014) กล่าวว่า แม้สื่อสังคมออนไลน์จะเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมในการใช้งานส่วนตัว แต่กลับเป็นช่องทางที่ได้รับการยอมรับและการเข้าถึงน้อยที่สุดจากบุคลากร ในฐานะเครื่องมือสื่อสารขององค์กร นอกจากนี้ ยังพบว่าการสื่อสารแบบเผชิญหน้าได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีจากบุคลากร แต่มักมีข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร

4. ความท้าทายด้านการประสานงานและการบูรณาการ Lordache-Platis and Josan (2009) กล่าวว่า การประสานงานระหว่างทีมสื่อสารและผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพของการสื่อสารภายใน โดยเฉพาะในช่วงการเลือกตั้งผู้บริหารที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการประสานงานด้านการสื่อสาร เนื่องจากมีกลุ่มการเมืองที่มีผลประโยชน์แตกต่างกัน

ดังนั้นการพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึง มีดังนี้ 1) ภาวะผู้นำและการสนับสนุนจากผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์และให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณที่เพียงพอ และการสร้างแรงจูงใจและการยกย่องชมเชยผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการสื่อสาร 2) การพัฒนาความสามารถของบุคลากร ได้แก่ การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะการสื่อสารของบุคลากร การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและแนวทางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ และ 3) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ การส่งเสริมค่านิยมการเปิดกว้างและการรับฟังความคิดเห็น การสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและไว้วางใจกัน และการลดช่องว่างระหว่างผู้บริหารและปฏิบัติงาน

บทวิเคราะห์ บทสังเคราะห์ และข้อเสนอแนะ

บทวิเคราะห์วิจารณ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม: ความท้าทายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสื่อสารที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา ในหลายมิติ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา พบประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาดังนี้

ประการที่ 1 พื้นฐานทางทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษามีพื้นฐานจากทฤษฎีสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ทฤษฎีการศึกษาแบบเสวนาของ Paulo Freire ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

ของ UNESCO และทฤษฎีพื้นที่สาธารณะของ Habermas ทฤษฎีเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสร้างความเข้าใจร่วมกัน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจึงไม่ใช่เพียงการสื่อสารทางเดียวหรือการรับฟังความคิดเห็นเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนมีบทบาทตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ ไปจนถึงการประเมินผล โดยคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการตามแนวคิดของ UNESCO คือ การเข้าถึง (Access) การมีส่วนร่วม (Participation) และการจัดการตนเอง (Self-Management)

ประการที่ 2 รูปแบบและวิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่หลากหลาย สถาบันอุดมศึกษาสามารถใช้รูปแบบและวิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่หลากหลาย ทั้งสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ การสื่อสารแบบเผชิญหน้า สื่อสิ่งพิมพ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสนทนากลุ่ม และการสื่อสารผ่านการวิจัยเชิงมีส่วนร่วม แต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อจำกัดแตกต่างกัน แม้ว่าสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมในการใช้งานส่วนตัว แต่กลับเป็นช่องทางที่ได้รับการยอมรับและการเข้าถึงน้อยที่สุดจากบุคลากรในฐานะเครื่องมือสื่อสารขององค์กร ขณะที่การสื่อสารแบบเผชิญหน้าได้รับการยอมรับเป็นอย่างดี แต่ก็มีข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร (Men, 2014) สถาบันอุดมศึกษาจึงควรพิจารณาเลือกใช้รูปแบบและวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม

ประการที่ 3 ความท้าทายและปัจจัยแห่งความสำเร็จ การพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร และด้านการประสานงานและการบูรณาการ โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำและการสนับสนุนจากผู้บริหาร การพัฒนาความสามารถของบุคลากร และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จ

ประการที่ 4 การประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานหลักของสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาสามารถประยุกต์ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหลักทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการบริหารจัดการองค์กร (Men, 2014) การประยุกต์ใช้ในแต่ละด้านต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย ซึ่ง Benneworth and Jongbloed (2010) ได้แสดงให้เห็นว่า สถาบันอุดมศึกษามีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่ม ได้แก่ นักศึกษา บุคลากรวิชาการ พนักงาน ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานกำกับดูแล คู่แข่ง ผู้บริจาค ศิษย์เก่า และหน่วยงานภาครัฐ การตอบสนองความต้องการที่อาจมีความขัดแย้งกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้เป็นความท้าทายสำคัญ

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา แต่การพัฒนาระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ทั้งด้านนโยบาย โครงสร้าง กระบวนการ และการพัฒนาบุคลากร รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การให้ความสำคัญกับประเด็นเหล่านี้จะช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการตอบสนองความต้องการของสังคม

จากการศึกษาทฤษฎีและการประยุกต์ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่สำคัญได้ดังนี้

ประการที่ 1 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้าง กระบวนการ และวัฒนธรรมองค์กร โดยมีพื้นฐานมาจากแนวคิดการศึกษาแบบเสวนาของ Paulo Freire ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการพัฒนาของ UNESCO และทฤษฎีพื้นที่สาธารณะของ Habermas ซึ่งทั้งหมดเน้นย้ำความสำคัญของการสื่อสารสองทาง การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสร้างกระบวนการสื่อสารที่เป็นประชาธิปไตย

ประการที่ 2 การพัฒนาระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพในสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การสร้างช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย การพัฒนากลไก

การรับฟังความคิดเห็น การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของบุคลากร และการประเมินและพัฒนาประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง องค์กรประกอบเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาอย่างบูรณาการ และสอดคล้องกัน

ประการที่ 3 รูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมสำหรับสถาบันอุดมศึกษาควรเป็นการผสมผสานระหว่างการสื่อสาร แนวตั้งและแนวนอน โดยมีการเปิดกว้างทั้งในแนวตั้งและแนวนอน และเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแนวทแยง การสื่อสารแบบผสมนี้ช่วยให้ข้อความจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับสามารถถูกรับรู้และตอบสนองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่ 4 การประยุกต์ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาสามารถดำเนินการได้ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการบริหารจัดการองค์กร โดยต้องมีการพัฒนากลยุทธ์ การสื่อสารที่เหมาะสมสำหรับแต่ละพันธกิจ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง

ประการที่ 5 ความสำเร็จของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำและการสนับสนุนจากผู้บริหาร การพัฒนาความสามารถของบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม และการจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ นอกจากนี้ ยังต้องมีการพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งด้านนโยบาย โครงสร้าง กระบวนการ และการพัฒนาบุคลากร รวมถึงการสร้าง วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เพื่อช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ที่มีประสิทธิภาพได้

สำหรับข้อเสนอแนะในการพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา มีดังนี้

1. การพัฒนานโยบายและกลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม สถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดนโยบายและ กลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการ ไปจนถึงการประเมินผล นโยบายและกลยุทธ์

2. การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมต้องอาศัยการสร้าง วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม โดยมีแนวทางดังนี้ การส่งเสริมค่านิยมการเปิดกว้างและการรับฟัง ความคิดเห็น การสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและไว้วางใจกัน และการสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและการทำงานร่วมกัน

3. การพัฒนาระบบและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย โดยคำนึงถึงความต้องการ และ พฤติกรรมสื่อสารของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม

4. การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการสื่อสาร การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและแนวทางการสื่อสาร แบบมีส่วนร่วม การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ และการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ การถ่ายทอดประสบการณ์

5. การบูรณาการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในทุกภารกิจของสถาบัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เช่น การนำการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การพัฒนา โครงการบริการวิชาการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ในการพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

บทสรุป

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา แต่ในขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งความท้าทายหลายประการที่สถาบันอุดมศึกษาต้องเผชิญและหาแนวทางแก้ไข สถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายสำคัญในการพัฒนาระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ทั้งด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการที่ต้องตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายและอาจมีความขัดแย้งกัน ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมที่มีอุปสรรคทั้งทางกายภาพ สังคม ความรู้ และจิตวิทยา ด้านเทคโนโลยี และการสื่อสารที่ต้องปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กร และด้านการประสานงานที่อาจได้รับผลกระทบจากการเมืองภายในองค์กร

การพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมให้เป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องมีการบูรณาการแนวคิดพื้นฐานจากทฤษฎีสำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีการศึกษาแบบเสวนาของ Freire ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการพัฒนาของ UNESCO และทฤษฎีพื้นที่สาธารณะของ Habermas เข้ากับบริบทเฉพาะของแต่ละสถาบัน โดยพัฒนาระบบการสื่อสารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนมีบทบาทในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ ไปจนถึงการประเมินผล

ความสำเร็จในการเผชิญความท้าทายและพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมให้เป็นกลไกขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงที่มีวิสัยทัศน์และให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีทักษะการสื่อสารและความเข้าใจในหลักการของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

ในที่สุด การพัฒนาระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่สามารถเอาชนะความท้าทายต่าง ๆ และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านนโยบาย โครงสร้าง กระบวนการ และการพัฒนาบุคลากร รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เมื่อสถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดการความท้าทายเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสถาบันอุดมศึกษาและการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง

Reference

- Benneworth, P., & Jongbloed, B. W. (2010). Who matters to universities? A stakeholder perspective on humanities, arts and social sciences valorisation. *Higher Education*, 59(5), 567–588. <https://doi.org/10.1007/s10734-009-9265-2>
- Bessette, G. (2004). *Involving the community: A guide to participatory development*. Canada: International Development Centre.
- Elsharnouby, T. H. (2015). Student Co-creation Behavior in Higher Education: The Role of Satisfaction with the University Experience. *Journal of Marketing for Higher Education*, 25(2), 238–262. <https://doi.org/10.1080/08841241.2015.1059919>
- Freire, P. (1968). *Pedagogy of the oppressed*. Continuum.
- Habermas, J. (1998). *Between facts and norms: Contributions to a discourse theory of law and democracy*. MIT Press.
- lordache-Platis, M., & Josan, I. (2009). Communication efficiency within higher education institutions: The case of Romania. *European Research Studies*, 12(2), 55–66. <https://doi.org/10.35808/ersj/220>
- Jacobson, L. T. (2003). Participatory communication for social change: The relevance of the theory of communicative action. *Annals of the International Communication Association* 27(1), 87–123. <https://doi.org/10.1080/23808985.2003.11679023>

- Jooste, J., & van der Vyver, C. (2014). Participatory communication and perceptions amongst staff members at a tertiary education institution. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5(7), 631–646. <https://doi.org/10.5901/mjss.2014.v5n7p631>
- Kunsch, M. M. K. (2003). *Planejamento de relações públicas na comunicação integrada* [Public relations planning in integrated communication]. Summus Editorial.
- Men, L. R. (2014). Strategic internal communication: Transformational leadership, communication channels, and employee satisfaction. *Management Communication Quarterly*, 28(2), 264–284. <https://doi.org/10.1177/0893318914524536>
- Singhal, A. (2001). *Facilitating community participation through communication*. UNICEF.
- Servaes, J., & Malikhao, P. (2005). Participatory communication: The new paradigm. In O. Hemer & T. Tufte (Eds.), *Media & global change: Rethinking communication for development* (pp. 91–103). Nordicom; CLACSO.
- Tufte, T., & Mefalopulos, P. (2009). *Participatory communication: A practical guide*. The World Bank.
- Welch, M. (2012). Appropriateness and acceptability: Employee perspectives of internal communication. *Public Relations Review*, 38(2), 246–254. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2011.12.017>
- White, C., Vanc, A., & Stafford, G. (2010). Internal communication, information satisfaction, and sense of community: The effect of personal influence. *Journal of Public Relations Research*, 22(1), 65–84. <https://doi.org/10.1080/10627260903170985>

คณะผู้เขียน

ปัทมา ลักษณะโยธิน

กองกลาง สำนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
295 ถนนราชสีห์มา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โทร. 0 2244 5029
e-mail: pattama_lak@dusit.ac.th

ศุภศิริ บุญประเวช

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
295 ถนนราชสีห์มา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โทร. 0 2244 5849
e-mail: supasiri_boo@dusit.ac.th

วีณัฐ สกุลหอม

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
295 ถนนราชสีห์มา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โทร. 0 2244 5501
e-mail: venus_sku@dusit.ac.th

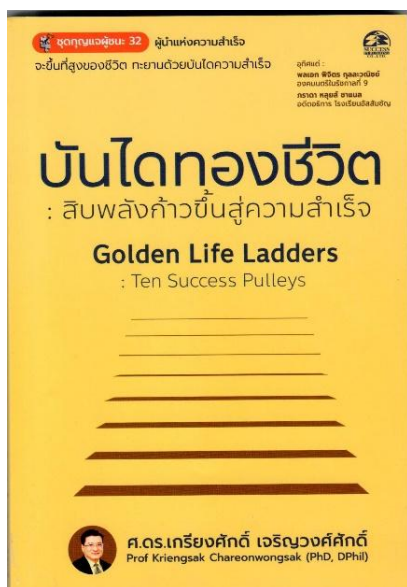
พิทักษ์ จันทร์เจริญ

สำนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
295 ถนนราชสีห์มา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โทร. 0 2244 5001
e-mail: pitauk_cha@dusit.ac.th

บันไดทองชีวิต: สิบพลังก้าวขึ้นสู่ความสำเร็จ
Golden Life Ladders: Ten Success Pulleys

อาภาศิริ สุวรรณานนท์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Apasiri Suwannanon
Graduate School, Suan Dusit University

ชื่อหนังสือ: บันไดทองชีวิต: สิบพลังก้าวขึ้นสู่ความสำเร็จ
Golden Life Ladders: Ten Success Pulleys
ชื่อผู้แต่ง: เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์
ปีที่ตีพิมพ์: 2568
จำนวนหน้า: 217 หน้า
ผู้พิมพ์: บริษัท ชัคเชส พับลิชชิง จำกัด

หนังสือเรื่อง บันไดทองชีวิต: สิบพลังก้าวขึ้นสู่ความสำเร็จ (Golden Life Ladders: Ten Success Pulleys) เขียนโดย ศ.ดร. เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ นักวิชาการอาวุโส (Senior Fellow) มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด

นักวิชาการระดับศาสตราจารย์ที่มีชื่อเสียงและเป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัยระดับประเทศและนานาชาติ ได้เขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นโดยตีพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนมีนาคม 2568 หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนเน้นการนำเสนอแนวคิดและแนวทางในการสร้างความสำเร็จ ซึ่งทุกขั้นตอนในบันไดทองของชีวิตล้วนต้องการการสนับสนุนถือเป็นองค์ประกอบจากปัจจัยรอบตัว ทุกภาพของความสำเร็จที่ปรากฏจะสามารถเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิต รวมทั้งมีการสนับสนุนจากครอบครัวและพลังของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองต่อไปอย่างต่อเนื่อง ผู้เขียนกล่าวว่าแทบทุกคนจะมี “บันได” คอยช่วยสนับสนุนอย่างน้อยบันไดหนึ่งใน 10 ที่จะกล่าวในหนังสือเล่มนี้ ซึ่งหากเรารู้จัก **บันไดชีวิต** ทั้งหมดที่อยู่ล้อมรอบชีวิตของเราและเรียนรู้ที่จะใช้บันไดเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ ย่อมเป็นพลังสำคัญนำพาชีวิตเราสู่จุดหมายที่วาดฝันไว้ได้ โดยผู้เขียนได้เขียนถึงบันไดความสำเร็จแต่ละขั้นดังนี้

บันไดที่ 1 บันไดครอบครัว นับเป็นบันไดแรกของทุกชีวิต ที่สมาชิกในครอบครัว เครือญาติ วงศ์ตระกูล ฯลฯ สามารถมีส่วนเป็นบันไดช่วยสนับสนุน ส่งเสริม เกื้อกูล เป็นทางให้เราก้าวสู่ความสำเร็จได้ ผู้เขียนระบุว่า **งานวิจัยของ Harvard Study of Adult Development** ชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จทั้งด้านการเงินและอาชีพในวัยผู้ใหญ่ เด็กที่เติบโตในครอบครัวที่อบอุ่นมักมีรายได้สูงกว่าและพึงพอใจในงานมากกว่าเด็ก ๆ จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จและมีความสุขเงื่อนไขประการสำคัญจึงขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือและการสนับสนุนที่ได้รับจากครอบครัว ผู้เขียนได้ยกตัวอย่าง **“ครอบครัวที่ช่วยเป็นบันไดสู่ความสำเร็จ”** เช่น มาร์ค ซัคเคอร์เบิร์ก (Mark Zuckerberg) ผู้ก่อตั้ง Facebook ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากพ่อแม่ในวัยเด็ก

โดยการจ้างครูมาสอนคอมพิวเตอร์ส่วนตัวตั้งแต่มาร์คอายุเพียง 10 ขวบ เป็นรากฐานสำคัญทำให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานและก้าวสู่การเป็นผู้ประกอบการระดับโลกได้

บันไดที่ 2 บันไดการศึกษา เป็นบันไดที่ 2 ของชีวิตที่ช่วยให้เราก้าวสู่ความสำเร็จได้เร็วขึ้น ทั้งการศึกษาที่เป็นทางการในระบบและความรู้ต่าง ๆ ที่สะสมมา บุคคลสำคัญคือครู อาจารย์ ที่เปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองและสร้างบันไดชีวิต โดยการส่งเสริมศิษย์ให้เจริญเติบโตทางปัญญาดังคำกล่าวที่ว่า **“ศิษย์ดีเพราะมีครู”** ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างครูที่อุทิศตนในการสั่งสอนศิษย์จนประสบความสำเร็จที่เห็นได้ในประเทศไทยเราเอง คือ **“โค้ชเช”** ที่เป็นชาวเกาหลีแต่ได้อุทิศตนเพื่อพัฒนาวงการเทควันโดของประเทศไทยให้มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จระดับโลก มาหลายคนคนล่าสุดคือ **“น้องเทนนิส”** ที่ได้คว้าเหรียญทองในโอลิมปิกกรุงโตเกียวปี 2020 และปารีสในปี 2024

บันไดที่ 3 บันไดความเชี่ยวชาญ เป็นบันไดแห่งความเพียรพยายามด้วยหนึ่งสมองสองมือของตนเอง หากต้องการความสำเร็จ จะต้องมีการพัฒนาฝึกฝนตน สะสมความรู้และประสบการณ์ของตนเองอยู่ตลอดเวลา เราสามารถสะสมความเชี่ยวชาญจนเป็น **“กูรู”** ในศาสตร์นั้นๆอย่างลึกซึ้ง จนเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของคนทั่วไป ผู้เขียนกล่าวว่าความเชี่ยวชาญจะเพิ่มโอกาสในการทำงาน หนทางในการหารายได้ โอกาสของความสำเร็จ ซึ่งอาจนำไปไกลถึงควมมีชื่อเสียงในระดับชาติหรือระดับโลก หรือการได้รับรางวัลยกย่องชมเชย ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างกรณีนี้ เช่น **แคเธอรีน จอห์นสัน (Katherine Johnson)** สตรีชาวอเมริกันผิวสีที่ประสบความสำเร็จเป็นนักคณิตศาสตร์ชาวอเมริกัน-แอฟริกันคนแรกขององค์การนาซา ประเทศสหรัฐอเมริกา

บันไดที่ 4 บันไดผู้นำ เป็นบันไดของการมีผู้บังคับบัญชา หัวหน้างาน คอยสนับสนุนผลักดันให้เติบโตในสายงานอาชีพ ซึ่งจะทำให้ก้าวสู่จุดมุ่งหมายได้เร็วขึ้น แม้ว่าเราจะเก่งกาจสักเท่าใด แต่ขาดผู้นำสนับสนุนจะเกิดความยากลำบากมากกว่าการได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนส่งเสริมจากผู้นำ **จากการศึกษาของ Harvard Business Review ในปี 2023** ระบุว่า พนักงานที่ได้รับการสนับสนุนจากหัวหน้างานมีโอกาสเลื่อนตำแหน่งสูงกว่าพนักงานทั่วไปถึงร้อยละ 40 ผู้เขียนได้ยกตัวอย่าง เช่น **บิล เกตต์ (Bill Gates)** ได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ความสำเร็จและความล้มเหลวในการบริหารงานไมโครซอฟท์ ให้แก่ **สัตยา นาเดลลา (Satya Nadella)** CEO คนปัจจุบันของไมโครซอฟท์ ทำให้เขาสามารถนำพาบริษัทสู่ความสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว

บันไดที่ 5 บันไดผู้อุปถัมภ์ เป็นบันไดแห่งการสนับสนุนช่วยเหลือจากผู้ที่มีพร้อมยินดีช่วยเหลือ ผู้อุปถัมภ์ในฐานะผู้คุ้มครอง เปรียบเสมือนผู้ใหญ่คอยให้ความช่วยเหลือผู้น้อย เพื่อให้ได้รับสิ่งต่าง ๆ ที่ควรได้รับ ช่วยเติมเต็มช่องว่างหรือสิ่งที่ขาดอยู่ ช่วยเสริมโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความก้าวหน้าในอาชีพการงานจนถึงที่สุด ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างของ **วินเซนต์ แวนโก๊ะ (Vincent van Gogh)** จิตรกรชาวดัตช์ที่มีชื่อเสียง เขาได้รับการอุปถัมภ์จากพี่ชายในด้านการเงินและกำลังใจในความเชื่อมั่นในพรสวรรค์ของน้องชาย ทำให้แวนโก๊ะ สามารถสร้างผลงานทางศิลปะที่มีชื่อเสียงมากกว่า 2000 ชิ้นจนเป็นที่ชื่นชมและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

บันไดที่ 6 บันไดคู่ครอง เป็นบันไดของคู่ชีวิตหรือสามี-ภรรยา ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมในทุกด้านของชีวิต การมีคู่ครองและการแต่งงานมีความสำคัญในหลายด้านทั้งในเชิงสุขภาพ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และเพิ่มโอกาสความสำเร็จในชีวิตของแต่ละคน ถ้าเราได้เลือกคู่ครองที่มีความสัมพันธ์กันอย่างถูกต้องและมีเป้าหมายในชีวิตที่ตรงกัน จากการศึกษารื่อง **Marital Satisfaction and Strategic Partnership** โดย **Jonhson และ Anderson ในปี 2022** ตีพิมพ์ในวารสาร **Journal of Family Psychology** พบว่า คู่สมรสที่มีการวางแผนอนาคตร่วมกันอย่างชัดเจนและเข้าถึงประโยชน์ที่จะได้รับ ส่งผลให้มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสถึงร้อยละ 78 สะท้อนว่าความรักควบคู่กับการวางแผนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตคู่ รวมทั้งความสำเร็จในอาชีพการงานได้เช่นเดียวกัน ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างของ **เอวา เปรอง (Eva Peron)** ภรรยาของ **ฮวน โดมิงโก เปรอง** อดีตประธานาธิบดีอาร์เจนตินา ว่าเธอได้ใช้บทบาทสตรีหมายเลขหนึ่งในการเสริมสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือทั้งในระดับประเทศและระดับโลกให้แก่ตัวเธอและสามี ในการสนับสนุนโครงการสังคมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาการศึกษาและการดูแลสุขภาพ เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ เสริมภาพลักษณ์ของประเทศให้เป็นที่ยอมรับระดับโลก

บันไดที่ 7 บันไดเครือข่าย เป็นบันไดของการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีคุณค่านำไปสู่โอกาสความสำเร็จได้ง่ายและเร็วขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นเพื่อนร่วมงาน ผู้มีอำนาจหรือผู้เชี่ยวชาญที่สามารถสนับสนุนเราในด้านต่าง ๆ ในยุคปัจจุบันและอนาคตเป็นโลกของพันธมิตร เครือข่าย และความร่วมมือ แวดวงต่างๆ ทั้งทางธุรกิจ การเมือง การศึกษา ต่างนำกลยุทธ์ด้านเครือข่ายมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาและขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวหน้า จากบทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร **Stanford Business Review** ในปี 2021 พบว่า นักศึกษาที่มีเครือข่ายที่ดี จะได้เปรียบอย่างมากในตลาดแรงงาน ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ที่ใช้ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายศิษย์เก่า (Alumni) ที่มีอยู่ทั่วโลกได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เช่น กองทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษา การให้โอกาสแก่ผู้เรียน นับเป็นเครื่องมือส่งเสริมความก้าวหน้า ความสำเร็จและความมีชื่อเสียงให้แก่มหาวิทยาลัยในระดับโลก

บันไดที่ 8 บันไดชุมชนสังกัด เป็นบันไดที่หมายถึงชุมชนที่เราสังกัดที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาทั้งด้านศักยภาพและคุณภาพชีวิตของเราได้ รวมถึงการสร้างโอกาสการเข้าถึงทรัพยากร ความรู้ เครือข่าย ผู้เขียนได้เน้นในบทนี้เกี่ยวกับคำว่า “สังกัด” หรือในภาษาอังกฤษเรียนกว่า “affiliation” เป็นอีกหนึ่งบันไดที่เป็นทางลัดนำพาชีวิตสู่ความสำเร็จได้ ทั้งสังกัดในการทำงาน การศึกษา สังคม ศาสนา ชุมชนในพื้นที่ และเราต้องมีส่วนร่วมและก่อให้เกิดประโยชน์ในสังกัดนั้นด้วย การอยู่ในสังกัดที่มีชื่อเสียงเช่นการศึกษาในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงระดับชาติหรือระดับโลก จะทำให้มีโอกาสในการทำงานที่ดีและสร้างผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ได้ ผู้เขียนได้ยกตัวอย่าง เซอร์ลีย์ แซนด์เบิร์ก (Sheryl Sandberg) ประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของ Facebook หรือ Meta Platform ในปัจจุบัน ซึ่งทำให้ธุรกิจนี้มีกำไรมหาศาล ความก้าวหน้าในอาชีพของเธอเริ่มมาจากการจบสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงคือปริญญาตรีและโทจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และได้เริ่มต้นทำงานที่ธนาคารโลก (World Bank) สังกัดที่มีชื่อเสียงเหล่านี้ทำให้ได้แสดงฝีมือและกลายเป็นผู้หญิงคนแรกที่ได้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารของ Facebook และทำให้บริษัทประสบความสำเร็จกลายเป็นบริษัทระดับโลก

บันไดที่ 9 บันไดทายาท เป็นบันไดที่เราต้องการสืบสานและต่อยอดสิ่งที่ทำอยู่ในเจริญงอกงามสืบต่อไป จำเป็นต้องมีทายาทหรือคนรุ่นต่อไปทำหน้าที่นี้ต่อจากเรา ซึ่งจะช่วยรักษาความมั่นคงและความเจริญยั่งยืนต่อเนื่องของธุรกิจหรือองค์กรของเราได้ การสร้างทายาทจึงเป็นบันไดที่ช่วยให้สิ่งที่ผู้ก่อตั้งทำไว้อย่างคงดำรงอยู่ ทายาทจะช่วยสานต่อเจตนารมณ์ สานต่อคุณค่า สานต่อกิจการ ให้ต่อเนื่องยาวนาน ขยายขอบเขตอย่างกว้างขวาง และทำให้สิ่งนั้นดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ผู้เขียนได้กล่าวว่าศาสนา เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดในการสร้างภาพของบันไดทายาทได้อย่างชัดเจนที่เรียกว่า “ธรรมทายาท” ศาสนาต่าง ๆ เกิดขึ้นมาหลายพันปีและยังคงมีผู้นับถืออยู่ในปัจจุบัน เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู ส่วนสำคัญของการเป็นทายาทคือต้องมีความเต็มใจที่จะสานต่อภารกิจและทำงานอย่างเต็มความสามารถในการพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่เหมาะสม ที่จะสืบสานงานให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น

บันไดที่ 10 บันไดจิตภาพ เป็นบันไดแห่งการมีหลักธรรมะที่ดีแท้ ซึ่งการดำรงชีวิตบนโลกนี้การมีธรรมะจะทำให้ผ่านพ้นอุปสรรคปัญหาในชีวิตและนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้ จิตทำให้มนุษย์มีจิตสำนึก (Spirit of consciousness) จิตทำให้มนุษย์มีจิตมโนธรรม (Spirit of conscience) จิตทำให้มนุษย์มีจิตอุดมการณ์ (Spirit of ideology) ผู้เขียนกล่าวว่าจิตจะสามารถเป็นบันไดความสำเร็จให้เราได้ จิตต้องทำหน้าที่เป็นประธานตัวตนใจ เป็นรองประธานและกายเป็นผู้ช่วยประธาน โดยจิตจะยึดหลักธรรม ว่าอะไรถูก-ผิด อะไรควร-ไม่ควร เป็นตัวกำกับทิศทางการดำเนินชีวิตการตัดสินใจในเรื่องต่างๆในทิศทางที่ถูกต้องดีงาม จิตภาพจึงเป็นบันไดแห่งความสุข ความสำเร็จและความก้าวหน้าในชีวิต

สรุปได้ว่าเส้นทางสู่ความสำเร็จในชีวิตมักจะมีทางลัดพร้อมที่จะช่วยเราอยู่เสมอ ไม่มีความสำเร็จใดเกินความสามารถของเรา การใช้ประโยชน์จากบันไดทุกขั้นตอนอย่างเต็มที่ จะเปลี่ยนสิ่งที่เป็นไปได้ให้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ การมีบันไดชีวิตจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยเสริมสร้างความมุ่งมั่น พลังใจ ให้เราสามารถพัฒนาตนเองในทุกมิติทั้งในด้านทักษะและลักษณะชีวิต เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่กว่าเดิม การใช้ประโยชน์จากบันไดชีวิตอย่างเหมาะสม ย่อมทำให้ชีวิตสามารถก้าวไปได้ไกลเกินกว่าที่คาดหมายและสร้างคุณค่าให้กับเส้นทางที่เราเลือกเดินได้ในที่สุด หนังสือเล่มนี้จึงนับเป็นข้อมูลที่สำคัญที่ผู้อ่านจะได้คิดทบทวนและใช้เป็นเข็มทิศแสวงหาหนทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง รวมทั้งเป็นแนวทางในการประเมินและปรับปรุงการดำเนินชีวิตของเราในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างดี

ผู้เขียน

อาภาศิริ สุวรรณานนท์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ

เลขที่ 145/9 ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

E-mail: apadrphd@gmail.com

นโยบายและการดำเนินงานจัดพิมพ์วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

นโยบายวารสาร

วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ในประเภทบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความวิจารณ์หนังสือ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครุศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ อาชีววิทยา บริหารธุรกิจ และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง)

วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เป็นวารสารปรากฏอยู่ในฐาน TCI (Thai Journal Citation Index Centre) หรือศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย โดยปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพวารสารตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาการตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กำหนด กองบรรณาธิการของวารสารประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีตำแหน่งทางวิชาการ ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิระดับปริญญาเอกมีผลงานวิจัยต่อเนื่อง ซึ่งเป็นบุคลากรจากสถาบันภายนอกและภายใน และมีผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อ่านพิจารณาบทความ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ และมีผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงานจัดพิมพ์วารสาร

1. รับต้นฉบับบทความจากผู้เขียน
2. กองบรรณาธิการวารสารตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของต้นฉบับบทความ ตามข้อกำหนดการส่งบทความเพื่อรับพิจารณาการตีพิมพ์ และตรวจสอบการละเมิดลิขสิทธิ์ (Turmitin)
3. กองบรรณาธิการวารสารจัดส่งต้นฉบับให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน อ่านพิจารณาบทความ
4. ส่งบทความให้ผู้เขียนแก้ไขตามผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
5. กองบรรณาธิการวารสารตรวจสอบความถูกต้องและคุณภาพของบทความและพิจารณาต้นฉบับวารสารฉบับที่จะจัดพิมพ์
6. คณะทำงานดำเนินการจัดทำรูปแบบการจัดพิมพ์
7. บรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และคุณภาพของต้นฉบับวารสารฉบับจัดพิมพ์
8. คณะทำงานจัดพิมพ์และเผยแพร่วารสาร

กำหนดการจัดพิมพ์วารสาร

วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เป็นวารสารราย 4 เดือน โดยจัดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน
- ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

ติดต่อเรา

วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
เลขที่ 145/9 อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ์
ถนนสุขโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์: 02-241-7191-5 ต่อ 4135
Website: <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/SDUGSAJ/index>
Facebook : <https://www.facebook.com/Grad.Journal.SDU>

ผู้ประสานงาน : คุณจารุภา ยิ้มละมัย
คุณณัชชา ถาวรบุตร

ข้อเสนอแนะการส่งบทความ

หลักเกณฑ์การลงตีพิมพ์บทความในวารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
2. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่เคยอยู่ระหว่างการขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
3. เนื้อหาในบทความควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดโดยผู้เขียนเอง ไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจากผลงานทางวิชาการของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
4. ผู้เขียนต้องเขียนบทความตามข้อกำหนดการเขียนต้นฉบับบทความส่งวารสาร
5. ผู้เขียนจะได้รับใบตอบรับการตีพิมพ์บทความในวารสาร เมื่อผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน และกองบรรณาธิการ
6. ผู้เขียนต้องแก้ไขความถูกต้องของบทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) และกองบรรณาธิการ
7. หลังจากผู้เขียนแก้ไขความถูกต้องของบทความแล้ว กองบรรณาธิการทำการตรวจสอบความถูกต้องคุณภาพและความสมบูรณ์ของบทความอีกครั้ง ก่อนส่งต้นฉบับทำการจัดพิมพ์

ข้อกำหนดการส่งบทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต

กองบรรณาธิการกำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับบทความเพื่อให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับรับพิจารณาการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้อ้างอิงประโยชน์ทางวิชาการได้ โดยสามารถดูรายละเอียดการกำหนดรูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่งได้จากไฟล์ตัวอย่างในเว็บไซต์ของวารสาร

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ

พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษขนาด A4 โดยเว้นระยะห่างระหว่างกระดาษด้านบนและด้านซ้ายมือ 1 นิ้ว ด้านล่างและขวามือ 0.5 นิ้ว

1.2 ขนาดของต้นฉบับ

ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่ง ดังนี้

1.2.1 ท้ายกระดาษ ประกอบด้วย

- 1) ชื่อเรื่องต้นฉบับของผู้เขียน ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย
- 2) เลขหน้า ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา

1.2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.4 ชื่อผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ (ในกรณีที่มิอาจารย์ที่ปรึกษาให้ลงชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาด้วย โดยลงอาจารย์ที่ปรึกษาหลักเป็นรายชื่อสุดท้าย) และให้ใส่เครื่องหมายดอกจันทัยชื่อผู้แต่งที่เป็นผู้ประสานงาน (Corresponding Author)

1.2.5 หัวข้อของบทคัดย่อภาษาไทยและอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.6 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab (ขนาด 0.5 นิ้ว) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.2.7 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.8 หัวข้อย่อ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อ โดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.2.9 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab (ขนาด 0.5 นิ้ว) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ

ความยาวทั้งหมด ไม่ต่ำกว่า 12 หน้า และไม่เกิน 15 หน้า (นับตั้งแต่ชื่อเรื่อง-เอกสารอ้างอิง)

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับบทความ

เนื้อหาภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจน ให้เขียนทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจง่ายชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อน

2.1 การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อเรื่องภาษาไทย

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

ชื่อผู้เขียน คณะ มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานสังกัด ภาษาไทย

ชื่อผู้เขียน คณะ มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานสังกัด ภาษาอังกฤษ

บทคัดย่อภาษาไทย (ความยาวไม่เกิน 15 บรรทัด) และคำสำคัญ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญ

บทนำ

วัตถุประสงค์

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

ระเบียบวิธีวิจัย

ผลการศึกษา

อภิปรายผล

ข้อเสนอแนะ

เอกสารอ้างอิง

คณะผู้เขียน

2.2 การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับบทความวิชาการและปริทัศน์

ชื่อเรื่องภาษาไทย

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

ชื่อผู้เขียน คณะ มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานสังกัด ภาษาไทย

ชื่อผู้เขียน คณะ มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานสังกัด ภาษาอังกฤษ

บทคัดย่อภาษาไทย (ความยาวไม่เกิน 15 บรรทัด) และคำสำคัญ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญ

บทนำ

เนื้อหา

บทวิเคราะห์ วิวิจารณ์ และข้อเสนอแนะ

บทสรุป

เอกสารอ้างอิง

คณะผู้เขียน

3. การอ้างอิง

การอ้างอิงเอกสารให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาใช้ระบบนามปี ระบุ (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์) เช่น (ศวัส ปฐมกุลนิจ, 2560)/(ศวัส ปฐมกุลนิจ และคณะ, 2560)

การอ้างอิงท้ายเรื่องให้เริ่มต้นด้วยเอกสารภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยภาษาอังกฤษ และต้องมีรายการอ้างอิงอย่างน้อย 5 รายการ ต่อ 1 บทความ

3.1 การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ

ตัวอย่าง

สมคิด พรหมจ้อย (2552) กล่าวว่า.....

พินโย พรหมเมือง และคณะ (2559) กล่าวว่า.....

3.2 การอ้างอิงในเนื้อหาท้ายข้อความ

ตัวอย่าง

(สุภาวดี สังข์วรรณ, 2563)

(Eric N., & Chuck L., 2008)

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

หนังสือ

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ประภาพรณ รักเลี้ยง. (2560). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา ขมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุทธิ ชัตติยะ และวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์. (2554). *แบบแผนการวิจัยและสถิติ*. ประยูรวงศ์พินิต.

วรรณิษา หาคูณ, จิตรา ชนะกุล และเยาวนุช ทานาม. (2563). *การจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. McGraw-Hill.

Caruso, J. J., & Fawcett, M., T. (2007). *Supervision in early childhood education: A developmental perspective*. (2nd ed.). Teachers College Columbia University.

วารสาร

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

ตัวอย่าง

กฤตภาค ไ้มเรียง. (2563). รูปแบบนวัตกรรมบริหารธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(2), 255–268.

หนึ่งฤทัย ไชยหมื่น. (2563). ภาวะผู้นำของครูและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในระดับมัธยมศึกษา. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 8(1), 50–62.

Fullan, M. (2006). The future of educational change: System thinkers in action. *Journal of Educational Change*, 7(3), 113–122.

Bezdrob, M. & Sunje, A. (2014). Management innovation – designing and testing a theoretical model. *South East European Journal of Economics and Business - Special Issue ICSE Conference*, 9(1), 16–29.

การประชุมวิชาการ

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเอกสารรายงานการประชุม. ใน ชื่องานการประชุม (เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: หน่วยงานที่จัด.

ตัวอย่าง

นิพนธ์ แก้วต่าย, ศิริกานต์ โรทิม, สุมิตตา บุญลา และกนกนันท์ หล้าสองเมือง. (2560). การตรวจหาสารต้องห้ามที่ปนเปื้อนในเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสมุนไพรในนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ครั้งที่ 1 วันที่ 7-8 ธันวาคม 2560*. (น. 1–7). เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

Wewerka, J., Dax, S., & Reichert, M. (2020). A User Acceptance Model for Robotic Process Automation. In *Proceedings- 2020 IEEE 24th International Enterprise Distributed Object Computing Conference (EDOC) October 05-08, 2020*. (pp. 97–106). Eindhoven: Netherlands.

วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณະ ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

ชัยวัฒน์ เพ็งหิรัญ. (2562). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการโรงแรมขนาดเล็กแบบบูติคโฮเทลของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณະบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

หนังสือพิมพ์

รูปแบบ

ผู้แต่ง. (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ธวัช วิรัตน์พงศ์. (14 มีนาคม 2549). ปฏิวัตินักวิจัยรุ่นใหม่. *มติชน*, 8.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ชื่อเว็บไซต์ (ถ้าไม่ตรงกับผู้แต่ง). URL (ไม่ต้องใส่ “.”)

ตัวอย่าง

สุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงศ์. (2558). การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329>.

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2565). รายงานการวิเคราะห์ความต้องการในการแก้ปัญหาเรื่องสินค้าและบริการเชิงพื้นที่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. https://www.ocpb.go.th/download/article/article_20220523110713.pdf

Brian, F. (2009). *The 4Ps are out, the 4Es are in*. Ogilvy & Maher Website. <https://dpc-public-downloads.s3.us-west-1.amazonaws.com/four-es-of-marketing.pdf>

วารสารอิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า. URL (ไม่ต้องใส่ “.”)

ตัวอย่าง

Valentino, A. L., Schillingsburg, M. A., Conine, D. E., & Powell, N. M. (2012). Decreasing echolalia of the instruction “Say” during echoic training through use of the Cues-Pause-point procedure. *Journal of Behavioral Education*, 21(4), 315-328. <https://doi.org/10.1007/s10864-012-9155-z>

บทสัมภาษณ์

รูปแบบ

ผู้ให้สัมภาษณ์. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทสัมภาษณ์, ผู้สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

พระครูสาราณินันท์. (2564). การพัฒนานวัตกรรมการตลาด การตลาดดิจิทัลและการสร้างตราเมือง/ตราผลิตภัณฑ์ผ่าน การมีส่วนร่วมสร้างคุณค่าจากการฝึกอบรมบุคลากรและผู้ประกอบการชุมชน โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก (ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด), สัมภาษณ์.

ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ

ชื่อกฎหมาย. (ปี, วัน เดือน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ตอนที่ หน้า เลขหน้า.

ตัวอย่าง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1-90.

หมายเหตุ

1. ผู้แต่งชาวไทยให้ใส่ชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องใส่คำหน้าชื่อ ยกเว้นราชทินนาม ฐานันดรศักดิ์ ให้นำไปใส่ท้ายชื่อ โดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างราชทินนามและฐานันดรศักดิ์ ส่วนสมณศักดิ์ให้คงรูปตามเดิม
 2. กรณีผู้แต่ง 2 คน กรณีภาษาไทย ให้ใส่ชื่อสองคนตามลำดับที่ปรากฏ เชื่อมด้วยคำว่า “และ” สำหรับภาษาต่างประเทศ ใช้เครื่องหมาย & คั่นระหว่างคนที่ 1 และ คนที่ 2
 3. ผู้เขียนต้นฉบับบทความสามารถดูรายละเอียดการเขียนอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ APA Style
 4. การใช้ภาษาอังกฤษในบทความ
 - 4.1 ชื่อเฉพาะ ให้ขึ้นต้นด้วยอักษรตัวใหญ่ทุกคำ เช่น International Association for Impact Assessment
 - 4.2 ภาษาอังกฤษทั้งในวงเล็บและนอกวงเล็บ ให้ใช้ตัวเล็ก เช่น local knowledge, advanced model เป็นต้น
 - 4.3 ตัวย่อให้ใช้อักษรตัวใหญ่ทั้งหมด และควรมีคำเต็มบอกไว้ในการใช้ครั้งแรก เช่น IAIA (International Association for Impact Assessment)
 - 4.4 หัวข้อเรื่อง ให้ขึ้นต้นด้วยตัวอักษรตัวใหญ่
 - 4.5 คำสำคัญ อักษรตัวแรกให้ใช้ตัวใหญ่ และคั่นคำแต่ละคำด้วยเครื่องหมาย ,
 5. การส่งต้นฉบับบทความ
- ผู้เขียนส่งต้นฉบับบทความผ่านระบบ ThaiJo เป็นไฟล์ Microsoft Word และ/หรือ ไฟล์ PDF

6. การส่งต้นฉบับบทความ

ต้นฉบับบทความจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ภายนอก ในสาขาวิชานั้น ๆ จำนวน 3 ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบอำพรางสองฝ่าย (Double Blind) และส่งผลการพิจารณาแก่ผู้เขียน เพื่อปรับปรุงแก้ไข บทความ หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่ แล้วแต่กรณี เมื่อบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และกองบรรณาธิการแล้วผู้เขียนจึงจะได้ใบตอบรับการตีพิมพ์บทความในวารสาร

ต้นฉบับบทความจะได้รับการตรวจสอบการละเมิดลิขสิทธิ์ออนไลน์ ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปออนไลน์ Turnitin

7. ลิขสิทธิ์และความรับผิดชอบ

7.1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นลิขสิทธิ์ของวารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

7.2 ข้อความที่ปรากฏในบทความแต่ละเรื่องในวารสารวิชาการเล่มนี้เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่เกี่ยวข้องกับวารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยสวนดุสิต และคณาจารย์ท่านอื่นแต่อย่างใด

7.3 เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

ค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์

เมื่อบทความผ่านการพิจารณาเบื้องต้นเรียบร้อยแล้วนั้น ผู้เขียนต้องชำระค่าตีพิมพ์บทความละ 5,000 บาท ทั้งนี้ วารสารจะไม่คืนเงินดังกล่าวแก่ผู้เขียน หากไม่ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)

ดำเนินการโอนเงินดังกล่าวมาที่ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา

บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี 420-1-75977-0

ชื่อบัญชี: นางสาววงศ์อร สงวนญาติ และนางนวลปราง รักษาภักดี และนางสาวณัชชา ถาวรบุตร

นโยบายส่วนบุคคล

ทางวารสารให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าใช้ระบบวารสารออนไลน์นี้ ดังนั้น ชื่อนามสกุลและอีเมลล์ของผู้เข้ามาใช้ระบบวารสารออนไลน์ของเรา จะไม่ถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์อื่น นอกจากการติดต่อสื่อสารจากทางวารสารเท่านั้น และจะไม่ถูกนำไปส่งต่อหรือเผยแพร่แก่บุคคลอื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับทางวารสาร

